

ZBORNIK
DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSКИH NARODA

TOM
V
KNJIGA 12

REDAKCIONI CDBOR

Karlo Mrazović, Ivo Rukavina, Anka Barut, Nikola Sekulić,
Mila Počuća, Fabijan Trgo, pukovnik, Franjo Bitijan,
potpukovnik, Zdanko Cvrilje, potpukovnik, Sandor Kaufar,
major, Rada Gubarina, kapetan I kl.

Odgovorni urednik

Fabijan Trgo, pukovnik

PRIPREMA ZA ŠTAMPU
VOJNOISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMİJE

IZDAJE
VOJNOIZDAVAČKI ZAVOD „VOJNO DELO“

VOJNOISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIIJE

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNO-OSLOBODILACKOM RATU
JUGOSLOVENSКИH NARODA

TOM

V

KNJIGA 12

BORBE U HRVATSKOJ 1943 GOD.

BEOGRAD

1955

BORBE U HRVATSKOJ 1943 GOD.

- VELJAČA -

I

DOKUMENTI JEDINICA NARODNOOSLOBO-
DILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA

**NAREĐENJE ŠTABA DVANAESTE BRIGADE NOV I PO
HRVATSKE OD 1 VELJAČE 1943 GOD. ZA NAPAD NA
PAKRAC¹**

**STAB
XII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE**

Broj: 54/1943.
dana 1 veljače 1943 u 1.30 h.

Zapovjed za akciju na Pakrac²
izdaje

**ŠTABOVIMA
I, II, III i IV BATALJONA, DIVERZANTSKOJ GRUPI. TE
BOLNIČKOJ ČETI OVE BRIGADE**

Položaj

Prema naređenju³ štaba IV divizije broj 143/1943 od 31.1.1943 g. likvidiraće se neprijateljsko uporište Pakrac u kojem se nalazi 800 neprijateljskih vojnika, koji su smješteni po zgradama prema priloženom planu.

Jedinice naše Brigade jednim dobrim dijelom učestvo-
vaće u samome napadu.

Borci, desetari, vodnici, komandiri, komandanti i polit,
komesari, zadatak koji se pred vas postavlja neće biti tako lak,
ali sa vašom brzinom možemo ga stvoriti mnogo lakšim i

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 9—1/1, k. 892.

² i ³ Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 119.

ostvarljivim. Neprijatelj se preko noći nalazi u rovovima i prema tome moramo upotrijebiti sve svoje snage i iskustvo kao i brzinu da upadnemo u samo uporište i time spriječimo da se neprijatelj povuče u utvrde. Samim tim neprijatelj će se zbuniti te ćemo ga lakše i savladati. Na osnovu toga štab brigade

N A R E Đ U J E :

I bataljon

Jedinice ovog bataljona nastupaće jugoistočnom stranom Pakrac, putem koji dolazi iz Kraguja za Pakrac, koji napušta kod vinograda, te prelazeći vinograde presijeca put Pakrac—Japaga i pozadi kuća s lijeve strane puta dolazi pozadi Vladikinog dvora, odakle jedna četa pristupa likvidaciji Vladikinog dvora, Poreske uprave i rova koji se nalazi na raskrsnici kod česme. Druga četa odvaja se lijevo, prelazi sokake i ulazi u bašte, koristeći se istima, dolazi pozadi kuće Ćirinovića i Blagojevića. što znači na jednom i drugom uglu u kojem se nalazi neprijatelj, i pristupa likvidaciji istih, a potom likvidira ustaški logor koji se nalazi preko puta Nožarića pekara.

Jedna četa ovog bataljona kada dođe do vinograda, jednim vodom nastupiće grebenom vinograda i pristupa likvidaciji rovova u pravcu Kalvarije, dok sa jednom desetinom drugog voda likvidira bunker na putu Ševica—Pakrac i štiti prilaz neprijatelja iz salaša u Pakrac, a jednu desetinu pridodaće četi koja će imati da likvidira bunker na raskrsnici kod česme kako je gore navedeno.

II bataljon

Ovaj bataljon nastupaće cestom Kusionje—Pakrac do u blizini raskršća i kapelice Sv. Josipa, odakle jednom četom pristupa likvidaciji neprijateljskog uporišta na samom uglu gdje se ceste razdvajaju, a u isto vrijeme odvaja jednu desetinu koja će štititi eventualni napad neprijatelja iz rovova sa Kalvarije. Ova četa po likvidaciji ovog uporišta pristupa čišćenju rovova od barutane prema Kalvariji.

Ostale dvije čete jednim dijelom svojih snaga na juriš likvidiraju rov kod salaša i pored istog dolaze do kuća na cesti koja dolazi desno od Sv. Josipa, prelaze istu u vrtove, odakle jedna četa istom cestom produžuje brzo u pravcu građanske škole, i pristupa likvidaciji iste, kao i neprijateljskih uporišta na uglu ulice prema školi. Treća četa po dolasku u vrtove nastupa cestom koja vodi lijevo od Sv. Josipa u pravcu građanske škole, likvidira uporište Gjura Blanuše, odakle hvata vezu sa drugom četom i u zajednici sa istom likvidira uporište građanska škola, nakon čega će uhvatiti vezu sa I bataljonom.

IV bataljon

Dvije čete ovog bataljona nastupaće firminskom prugom,⁴ koju napuštaju i putem ispod kote 242 prelaze potok Vranovicu na državnoj pruzi, koja dolazi sa sjeverne strane, t.j. iz Omanovca prema pilani. Idu dalje ovom prugom do blizu pilane, odakle jedna četa zaobilazi desnom stranom pilane od pruge, a druga lijevom stranom i pristupaju likvidaciji same pilane.

Ovaj bataljon uhvatiće vezu sa jedinicama XVII brigade koje likvidiraju željezničku stanicu i po likvidiranju pilane pristupite istim u pomoć, nakon čega će se zajedno sa jedinicama XVII brigade uputiti kao pojačanje zasjede i to na kotu 233. 265 i 242. Jedna četa ovog bataljona sa kompletnim naružanjem dodjeljuje se štabu IV divizije kao rezerva. Ova četa mora da se predstavi štabu divizije 1.1.43 u 18 časova u selu Kraguju. Ista četa primiće 10 komada goveda u selu Kraguju.

III bataljon

Jedinice ovog bataljona postaviće zasjedu prema Daruvaru i Siraču i to na cesti Pakrac—Daruvar. Prva zasjeda postavlja se na cesti gdje se cesta odvaja za Gornju Obriež—Omanovac. Drugu zasjedu postavlja kod sela Omanovca na prostoru gdje željeznička pruga i cesta idu zajedno, t.j. ispred vijadukta Krndija koji čuva domobranska posada od oko 80 domobrana. Ova zasjeda treba onesposobiti prugu, cestu kao i t.t. veze. Treću zasjedu postavlja u selu Derezi tako, da kontroliše puteve i sprečava dolazak neprijatelja iz Badljevine i Sirača. Četvrtu zasjedu postavlja u selu Donji Grahovljani kod kote 195, koja ima da spriječi eventualni dolazak neprijatelja iz Sirača. Prva i druga zasjeda imaju najteže zadatke a to je da spriječe dolazak neprijatelja iz Badljevine i Daruvara, stoga se svakoj od ovih zasjeda dodjeljuje po jedan teški mitraljez. *Diverzantska grupa* poći će sa jedinicama III bataljona i postaviće mine na cesti Daruvar—Pakrac i to na mjestu između sela Doljana⁵ i Kipa. Isto tako izvršiće diverziju pruge između Sirača i Omanovca na najzgodnijem mjestu.

VAŽNE NAPOMENE I UPOZORENJA

I bataljon koji treba da likvidira Vladikin dvor treba najkraćim putem i to što brže doći do uporišta koje ima da likvidira bez zadržavanja na bunkerima koji se nalaze na tom putu. Po dolasku do mjesta uporišta uhvatiće vezu sa jedinicama XVI brigade.

* Vidi tom V, knj. 11, primjedbu br. 8 uz dok. br. 65.

II bataljon će također primjeniti što veću brzinu i nastojati da što prije dođe do građanske škole. Ovo je važno zbog toga što se neprijatelj svojim većim dijelom nalazi izvan mjesta. t.j. u bunkerima, te mu se zbog toga ne smije dozvoliti prilaz zgradama u mjestu, uslijed čega' će se teže istjerati.

I. II i IV bataljon snabdjeće se benzinskim flašama za likvidiranje težih uporišta koji će im benzin nabaviti štab brigade.

III bataljon također će uzeti nekoliko flaša benzina, radi eventualnog nailaska neprijateljskih tenkova.

Po prijemu ovog naređenja štabovi bataljona poslati će drugove sa praznim flašama u štab brigade, gdje će im se izdati benzin.

Štab I i IV bataljona pribaviće svaki po 5 komada goveda koje će se natjerati na prostor gdje su mine na Kalvariji. Ista goveda treba da budu u selu Kraguju najduže do 16 časova 1.II.1943, gdje će ih primiti jedinice divizijske rezerve i sa istima dalje postupiti po uputama štaba divizije, koja će na licu mjesta dobiti.

Štab brigade nalaziće se u vinogradu, u kući Hoška koja se nalazi na vrhu Kalvarije.

Sve jedinice naše brigade postaraće se da imaju dovoljan broj dobrih vodiča, koji dobro poznaju samo mjesto i okolicu.

Izvještaje slaće štabovi bataljona redovno, svaki sat štabu brigade, a u iznimnim slučajevima i prema potrebi i izvanredne izvještaje.

Vrijeme napada biće 1.II.1943 u 23 časa. Znak za napad neće se dati, već će sve jedinice početi napad istovremeno u određeno vrijeme.

Znaci za raspoznavanje za noć između 1 i 2. II. o.g. jesu: *Topovi — naši*

Dnevni znaci za 2. II. o.g. jesu:

Poziv: horizontalno raširene ruke u stranu.

Odziv: izdignuta desna ruka iznad glave s puškom u horizontalnom položaju.

Sanitetska služba

Referent saniteta naše brigade organiziraće previjališta i evakuaciju ranjenika. Pravci evakuacije ranjenih drugova jesu sela Kraguj i Brusnik. Znači da će jedno previjalište biti u selu Kraguju a drugo u selu Brusniku.

Jedinice IV bataljona koje napadaju pilanu pomoći će evakuaciji ranjenih drugova XVII brigade.

Evakuaciju materijala organiziraće intendant područja" u zajednici sa intendantom brigade.⁷

* Tnmo Balen
7 Dušan Ostojić

Povlačenje jedinica narediće se pismenim putem. U slučaju da bilo iz kakvih razloga pismeno naređenje ne bi blagovremeno stiglo do nekih jedinica, štab divizije izdaće to naređenje svjetlosnim znacima i to izbacije se u tri maha jedna za drugom crvena i zelena raketa. Da ne bi bilo zabune napominjemo da se naređenje za povlačenje neće izdati prije 6 sati ujutro 2.II.1943.

Pravac povlačenja biće: I bataljon u selo Gornju Šumeticu II bataljon u selo Ožegovce, III bataljon u selo Branešće, IV bataljon u selo Zabrdске Kričke a bolnička četa u selo [Zabrdске] Rogulje.

Poslije povlačenja, štab brigade nalaziće se u selu Roguljama.

Ovo su opšti pravci povlačenja koji u toku same borbe mogu biti i promijenjeni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
Vlado Janić

Komandant:
Vicko Antić

BR. 2

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 2 VELJAČE 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O SITUACIJI NA PODRUČJU DRENOVACE¹

**STAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE**

Br. si. u 15.40 h
dne 2.II.1943 g.

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Situacija na sektoru naše V Brigade koja se nalazi na položajima kod Drenovače je slijedeća:

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7/2, k. 826.

U Skočaju nema neprijatelja, već se njegove snage² nalaze u Zavalju, Golubiću. Jačina ovih snaga nije poznata, ali je očito da ih nema mnogo. Od kako smo na položajima neprijatelj protiv nas ne vrši nikakve ofanzivne operacije. Jučer je jedna manja grupa neprijatelja³ upala u selo Lohovo niže Gradine (k. 506), gdje su na brzinu zapalili nekoliko kuća i sijena i povukli se natrag. Naša četa koja se nalazila na Gradini uslijed zbunjenosti komandira i komesara čete nije intervenisala iako je mogla ovo spriječiti i neprijatelju nanijeti na ovom mjestu gubitke. Komandir čete uzet je na odgovornost, jer on je glavni krivac za ovo.

Ječer i danas neprijatelj⁴ vrši napade na položaje VII Divizije koja se nalazi na bosanskoj strani.⁵ Stalno se čuje jaka topovska, minobacačka i mitraljeska vatra. Neprijatelj⁶ sa svojim snagama nalazi se u Ripču otekla izgleda napreduje dalje. Danas oko 14 sati primjećene su dvije čete neprijateljske kolone koje se kreću duž ceste prema B.⁷ Petrovcu. Isto tako pozadi tih kolona primjećen je jedan veliki tenk i oko 15 kamiona sa nekoliko topova. Vjerovatno će i ove snage krenuti prema B. Petrovcu.

Izgleda da je neprijatelj svoje glavne napade usmjerio prema Bosni.

Naša XV Brigada sada se nalazi u Dnopolju i Birovači na kratkom odmoru. Kod njih je otišao i Komandant⁸ divizije da se brigada malo sredi. Brojno stanje brigade iznosi 909 drugova na licu, a V Brigade 960 boraca na licu.

Ishrana je do sada bila dosta slaba, ali se polako popravlja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Po naređenju Komandanta,
Načelnik štaba u.z.
Jovo Lončar

- ³ ⁴ i ⁶ Odnosi se na dijelove njemačke SS divizije »Prinz Eugen«.

¹ Prebacivanje Sedme divizije u Bosnu izvršeno je krajem siječnja po naređenju Vrhovnog štaba NOV i PO Hrvatske. Vidi dok. br. 90.

¹ Bosanskom

⁸ Narodni heroj Vlado Četković. Poginuo 20 listopada 1944 god. kao komandant Osmog korpusa NOV i PO Jugoslavije.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 2 VELJAČE 1943
GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NEPRI-
JATELJSKOM NAPADU NA POLOŽAJE SEDME DIVIZIJE
I STANJU NA SEKTORU PLJEŠEVICE¹**

**STAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE**

Br. sl. u 22.45 h.
dne 2.II.1943 g.

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Na našem sektoru² nema nikakvih promjena. Neprijatelj ne vrši nikakve pokrete. Naše se snage ukopavaju na zauzetim položajima.

Na sektoru VII brigade neprijatelj³ je izvršio napad sa snagama od oko 2000 ljudi. 1 vodom baterije i jednim teškim tenkom. Da li su Njemci ili Talijani to još ne znamo, pošto poslije napada od VII divizije nikakvog izvještaja nismo dobili. Neprijatelj je uspio da potisne snage VII divizije i zaposjedne Ripački Klanac, a koliko smo mogli ocijeniti sa naše osmatračnice ušli su u Hrgar a primjetile se rakete i prema Gorijevcu. Podatke da je neprijatelj zauzeo Ripački Klanac dobili smo od terenskog bataljona Bihać—Cazin koji drži položaje Veliki i Mali Račići do rijeke Une.

Sa zauzimanjem Ripačkog Klanca neprijatelj izlazi na Mali Ljutoč (k. 941), odakle može tući naše položaje bočno i iza leđa, i ne samo to nego sa zauzimanjem Ripačkog Klanca i Ljutoča neprijatelj se može spustiti cestom preko Baračuše, preko Crkvine na Unu. Sa ovim bi neprijatelj otežavao našu efikasnu odbranu na Drenovači ukoliko bi ovo bio njegov glavni pravac nadiranja. Ali postoji mogućnost, s obzirom na terenske i naše prepreke, da bi neprijatelj mogao nastupiti sa svojim glavnim snagama od Bihaća [pravcem] Vrtoč—B.⁴ Petrovac s namjerom da presiječe naše snage na dvoje i da se dočepa kota južno od Vrboča koje omogućuju uslijed svoje dominantnosti lakše prodiranje preko Kulen Vakufa u Lapačku kotlinu.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 6/2, k. 826 A.

² Sektor Plješevica

* Dijelovi Istočne grupe SS divizije »Prinz Eugen«

Mi smo u vezi sa neprijateljskim prodorem na Ripački Klanac postavili osiguranje na mostu ispod kote 472 koji nije unesen na kartu i stavili u zadatak V brigadi da se preko terenskog bataljona poveže sa najbližim jedinicama VII divizije, kako bismo mogli znati kakvo je stanje, ali smo sad obaviješteni od štaba V brigade da se Huška⁵ sa svojim bataljonom nalazi kod ovoga mosta, ne znamo još tačno da li je čitav bataljon ili samo jedan dio. Isto tako smo obaviješteni od štaba V brigade da neprijatelj baca rakete kod Malog Račića.

XV brigadu ćemo povući iz Dnopolja i Birovače i razmjestiti ju u selo Kruge, a jedan bataljon u Nebljuse koji će davati osiguranje na Uni kod V. Sevića.⁶

Za vezu sa vama uspostavljamo releje Nebljuse—Pilana.

I brigada.' iako smo ugovorili da nas redovito obavještava o situaciji na njihovom sektoru,⁸ u toku današnjeg dana nije nam ništa javila o situaciji kod njih.

Drug Bogdan,⁹ Canica¹⁰ i Pavlović¹¹ stigli su kod nas u štab.

O svim promjenama obavještavaćemo vas odmah.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A. Turkulin¹²

Komandant:
V. Četković¹³

(M. P.¹⁴)

P.S. U tunelu ispod Malog Ljutoča nalazi se jedna kompozicija vagona sa žitom. Mi smo izdali naređenje štabu V brigade da u slučaju opasnosti od neprijateljskog nadiranja upali vagone ili sjuri u Unu.

Most koji smo vam gore napomenuli je željezne konstrukcije. Dvije granate koje smo dobili nijesu dovoljne da se sa njima digne u vazduh, a za iste nemamo korde ni kapisla. Uz to nemamo ni ljudstva koje bi znalo pravilno minirati ovaj most, pa vas molimo da pošaljete pionirskog oficira iz Štaba korpusa da bi on organizovao rušenje mosta.

⁵ Miljković

⁶ Vjerovatno Veliko Seoce

⁷ Šeste divizije NOV i PO Hrvatske

⁸ Vidi dok. br. 89.

⁹ Oreščanin

¹⁰ Opačić

¹¹ Milan

¹² Artur Turkulln. Umro u Beogradu poslije rata.

¹³ Vlado

**ZAPOVIJEST ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU
BRIGADE OD 2 VELJAČE 1943 GOD. ZA RASPORED JE-
DINICA I POSTAVLJANJE ZASJEDA NEPRIJATELJU¹**

**STAB XIII
PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONCARA«
Dana 2.2.1943
Op. broj 1943**

Z A P O V I J E S T
(Sekcija Samobor 1:100000)

Poslije vođenih borbi² neprijatelj³ se povukao na položaje oko Krašića, Bresarića, Brlenića, gdje vrši svoje ojačanje dovlačenjem novih snaga. Ovakvim svojim radom neprijatelj ima za cilj da nas ponovo napada i nameće nam obrambenu borbu želeći na taj način spriječiti našu aktivnost na njegove osjetljive objekte, a naročito komunikaciju: Metlika—Karlovac i Karlovac—Zagreb.

Da bi spriječili ove neprijateljske namjere i da se ne bi upuštali u vođenje frontalnih borbi sa neprijateljem naša Brigada izvršiće novo pregrupisanje za izvršenje predstojećeg zadatka.

Za izvršenje novih zadataka

NAREDUJEMO:

1. I Proleterski bataljon raspoređiće se u selima Bučari,⁴ Baroni⁵ Rojakovice dok će patrole isturivati u pravcu Kojarić Vrha—Bukovica. Njemu se pridodaje jedno odjeljenje teških mitraljeza.
2. II Proleterski bataljon izvršiće smještaj u selima Balaban i Simenić. Njemu se pridodaje jedno odjeljenje teških mitraljeza.
3. III Proleterski bataljon smjestiće se u selu Brdik kod Koštanjevca.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 44/1, k. 721.

² Vidi dok. br. 12 i 15.

³ Vidi dok. br. 106 i 107.

⁴ Bučari Selo

4. Četa pratećih oruđa smjestiće se u Tupčini. Ostatak Mitraljeske čete, Četa za vezu i Stab brigade smjestiće se u Reliću.
5. II Bataljon učiniće cestu Kostanjevac—Krašić neprohodnom za bilo kakvi saobraćaj. III Bataljon na cesti Kostanjevac—Sošice, na mjestu gdje neprijateljska motorizacija ne može zaobići cestu, prekopaće ju i napraviti na njoj jednu vučiju jamu koju će dobro maskirati i kod koje će čekati neprijateljske tenkove. I ostale jedinice na putevima kojima je moguć prolaz motorizacije podići će prepreke.
6. Intendant⁸ Brigade regulisaće ishranu svih boraca, stoga će odrediti sela i zaselke u kojima će se vršiti ishrana, pa će skreće pažnja svim štabovima bataljona i komandama četa da se pridržavaju rasporeda, da ne bi došlo do nepoželjnih nesporazuma kao što je to bio slučaj zadnjih dana. Intendanti bataljona i ekonomi četa odmah će pristupiti skupljanju benzina koji će se upotrijebiti za borbu sa tenkovima.
7. Sve jedinice ove Brigade moraju biti na određenim mjestima 3.2.1943 do 6 sati ujutro, stoga će pokret iz sadanjih baza biti u 4 sata za Prvi proleterski bataljon u 5 sati za II i III Proleterski bataljon.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Božo Spaček

Komandanat:
Bulat Rade

Na znanje:

Štabu I Korpusa Hrvatske

Štabu II Operativne zone

Operativnom štabu hrvatskih i slovenačkih brigada.

Na znanje i postupak

Štabu I, II i III Proleterskog bataljona, Mitraljeskoj četi, Četi pratećih oruđa i Četi za vezu.

**NAREĐENJE ŠTABA TREĆE OPERATIVNE ZONE OD 2
VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU PRVOG NOP ODREDA U
VEZI FORMIRANJA OSAMNAESTE NO BRIGADE¹**

**ŠTAB
III OPERATIVNE ZONE
NAR. OSL. VOJSKE I PARTIZ. ODREDA
HRVATSKE
Broj 82 1943.
Dana 2-II-1943.**

ŠTABU I N.O.P. ODREDA

Na položaju

Radi formiranja naše nove XVIII N.O. Brigade² javiće se u Štab zone komandant³ Odreda, politkomesar⁴ i njihovi zamjenici⁵ na dan 9. ov. mj. prije podne. Odred treba da bude sav skoncentrisan i da se u to vrijeme nalazi na sektoru Ožegovci—Koturić.

U sastav Odreda pozovite i Bilogorsku čet⁶. Mi ćemo ju također još danas pozvati i ona će već 8.o.mj. biti u Gornjim Borkima.

Odluku o formiranju Brigade zasada treba držati povjerljivo. Borcima treba samo kazati da je pokret radi vrlo važne stvari.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamjenik politkomesara:
Duško⁷

Komandant:
Bogdan Crnobrnja

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 8—1, k. 1484.

* Brigada je formirana 11 veljače 1943 godine u selu Mijači, od jedinica Prvog i Drugog NOP odreda. Komandant je bio Uroš Popara (poginuo 1943 god. u selu Ribnjačka od neprijateljske avijacije), a politički komesar Milan Tomić (poginuo 1944 god. u borbi protiv Nijemaca i ustaša).

* Uroš Popara

† Duka Balenović

⁵ Zamjenik komandanta bio je narodni heroj Nikola Miljanović-Karaula (poginuo kod Našica 1944 god. u borbi protiv Nijemaca i ustaša, kao komandant Osamnaeste NO brigade), a zamjenik političkog komesara Franjo Bajt.

† Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 37.

⁷ Brkić

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE NO BRIGADE OD 3 VE-
LJAČE 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTE DIVIZIJE NOV I PO
HRVATSKE O NAPADU NA PAKRAC¹**

**STAB
XII BRIGADE
N.O.V. HRVATSKE**
Broj: 60/1943.
dana 3 veljače 1943.

Izvještaj o akciji na
Pakrac — dostavlja

**ŠTABU IV DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE**

Prema naredbi² Štaba divizije broj 143/43 od 31.1.1943, jedinice ove brigade prema izrađenom planu napale su neprijateljsko uporište Pakrac³ i u ovoj akciji postigle slijedeće rezultate i to:

I bataljon

Ovaj bataljon imao je za zadatak likvidirati uporišta Vladikin dvor, Čirinovića i Blagojevića kuću i bunkere između Kalvarije i puta. U svom napadu bataljon se uspješno privukao samim uporištima i napadajući ih likvidirao je Čirinovića i Blagojevića kuću, te ustaški stan, dok Vladikin dvor imao je 6 bunkera za koje se nije znalo, što je onemogućilo upad u samu zgradu. Kada su iz bunkera istjerani, banditi su se povukli u zgradu i uporno istu branili tako, da se nije mogla likvidirati.

Rovovi između puta i Kalvarije nisu se takođe uspjeli likvidirati. Ovaj bataljon zarobio je 7 domobrana i 2 civila. Zaplijenio 2 askerice⁴ 10 pušaka, 3.000 metaka, 6 bombi za laki bacač i 100.000 kuna. te nešto kancelarijskog materijala.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 23/4, k. 907.

² Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 119.

³ Vidi dok. br. 10 i 11.

II bataljon

Jedinice ovoga bataljona, uslijed borbe koju su vodile isti dan kod sela Bukovčana, zakasnile su u akciju 2 sata. Isti bataljon imao je za zadatak uporišta: zgradu kod Sv. Josipa, žandarmerijsku stanicu, građansku školu, komandu mjesta i posadu u Blanušinoj kući, kao i rovove od barutane prema Kalvariji. Jedna četa ovog bataljona napala je uporište kod Sv. Josipa i boreći se sa neprijateljem uspjela je istjerati ga iz same zgrade i zatjerati u podrum odakle se neprijatelj očajnički branio teškim mitraljezom i bombama, radi čega se nije moglo pristupiti zgradi niti je likvidirati. Ostale dvije čete uslijed jake vatre sa željezničke stanice i mlina nisu se mogle provući u sam grad, tako su ova uporišta ostala nelikvidirana.

IV bataljon

Ovaj bataljon imao je za zadatak likvidirati pilanu i pomoći XVII brigadi likvidirati željezničku stanicu. Isti je na vrijeme napao pilanu i osvojio je u potpunosti, a pri povlačenju zapalio je. Zarobio je 17 domobrana. Zaplijenio 1 askericu 12 pušaka nešto municije, dosta kancelarijskog materijala, nekoliko kajiševa od mašina i 100.000 kuna. Jedinice ovog bataljona po likvidaciji pilane pošle su u pomoć XVII brigadi na željezničku stanicu. Kako ista još nije bila napadnuta od snaga XVII brigade, to nisu mogli sami likvidirati. Istovremeno jedna četa tog bataljona otišla je u pomoć zasjedi prema Daruvaru, ali nije imala borbe.

III bataljon

Jedinice ovog bataljona imale su u zadatak postaviti zasjedu na putu Daruvar—Pakrac i Sirač—Pakrac, sa zadatkom da spriječe neprijatelja ako bi pokušao doći u pomoć iz Daruvara, Sirača i Badljevine. Također su imale u zadatak diverziju pruge i prekopavanje ceste. Isti bataljon izvršio je svoj zadatak u potpunosti, izvršio diverziju pruge, prekopao cestu i prekinuo t.t. veze. Na ovaj bataljon naišao je neprijatelj⁵ u 3 sata cestom od Daruvara sa 6 tenkova i nekoliko kamiona vojske. Zasjeda ga je dočekala i sa istim vodila borbu do 6 časova. Neprijateljski tenkovi bili su nekoliko puta odbijeni, kada je bataljon dobio naređenje za povlačenje. Zbog noći nisu se mogli utvrditi neprijateljski gubitci ali se pretpostavlja da je neprijatelj imao priličan broj gubitaka.

Diverzantska grupa naše brigade imala je u zadatak da postavi mine na cesti Daruvar—Pakrac i to na mjestu između sela Doljana⁰ i Kipa. Isto tako da izvrši diverziju pruge između

Sirača i Omanovca. Od ove grupe nismo još dobili izvještaja, ali smo preko III bataljona doznali da su uništili 1 tenk koji je naišao na minu. Izvještaj o tome poslaćemo vam naknadno.

Zarobljeno je svega ukupno 20 domobrana i 2 civila. Zaplijenjeno je 3 prsna mitraljeza, 22 puške i 4.000 metaka. Osim toga zaplijenjeno je 6 komada bombi za laki minobacač, 3 pišalice mašine dosta pišaćeg materijala i nešto vojničke spreme. Nešto je materijala izvezeno na kolima iz pilane u pravcu Brusnika, odakle su intendanti područja odveli taj materijal u pravcu sela Rogulja,⁷ te prema tome ne možemo navesti u izvještaju kakav je sve materijal bio i koliko ga je bilo. 200.000 kuna.

Prema izvještaju naših jedinica, broj mrtvih neprijateljskih vojnika iznosi oko 30, dok je broj ranjenih nepoznat.

Sveukupni naši gubitci iznose 6 mrtvih, 9 ranjenih i 2 izgubljena druga. Imena poginulih i ranjenih drugova dostaviće se naknadno dok se pokupe detaljni podaci o njima. Naši mrtvi drugovi zakopani su u selima Brusniku i Kraguju. Sahrana nije izvršena uz vojničku počast, već su to izvršili sami bolničari uz pomoć seljaka. Za to smo pozvali na odgovornost novog polit. komesara⁸ bolničke čete, koji se izgovarao tim da mu to nije bilo ooznato do sada.

Akcija na neprijateljsko uporište Pakrac nije uspjela iz razloga što su većim dijelom sve jedinice zakasnile, osim našeg I i IV bataljona, tako da se neprijatelj mogao blagovremeno snaći i podesiti svoju vatru i snage na one naše jedinice koje su bile u samome mjestu. Tako na primjer naš I bataljon bio je opkoljen od neprijatelja koji je došao sa one strane gdje se je nalazila bolnica i u povlačenju morao se probijati, ostavivši mnogo ratnog materijala. Naš II bataljon primao je žestoku vatru iz mlina i željezničke stanice koja uopšte nije bila napadnuta.⁹ IV bataljon je došao u pomoć snagama XVII brigade, koje su samo sa dva voda i to vrlo kasno, oko 3 sata, došle na stanicu.¹⁰

Veze između bataljona i Štaba brigade funkcionisale su dobro, kao i same veze po jedinicama međusobno.

Utrošeno je 11.500 metaka i 6 mina lakog bacača. Dobijeno je 4.000 metaka i 6 mina za laki bacač, tako da manjak iznosi 7.500 metaka. U borbi su funkcionisala sva oružja. Izgubljene su 2 puške.

⁷ Zabrdске Rogulje

⁸ Joza Stranić

• Napad na željezničku stanicu trebalo je da izvrši Treći bataljon Sedamnaeste NO brigade. Vidi dok. br. 10 i tom V, knj. 11, dok. br. 119.

NAROČITE NAPOMENE

Svi su drugovi, kako mrtvi, tako i ranjeni, izvučeni na vrijeme.

Sanitetska služba u svim jedinicama zadovoljila je. Ranjeni drugovi su blagovremeno otpremani u pomoćno previjalište dok se je glavna evakuacija vršila preko sela iKraguja i Brusnika.

Dodajemo izvještaj o borbi našeg II bataljona kod Gornjeg Caglića.

Jedinice II bataljona toga dana već su u 5 sati bile na položaju jer su čule puškaranje u pravcu Lipika. Tu su ostale sve dotle dok nije došlo vrijeme da se prebace na ovaj sektor za izvršenje akcije kako je to u planu bilo predviđeno. Usput su dobile naređenje od načelnika¹¹ štaba divizije da se vrate na iste položaje i osiguraju povlačenje jedinica XVI i XVII brigade. U sastavu sa jednim bataljonom XVI brigade napale su neprijatelja¹² koji je išao prema Skenderovcima i razbile ga. Na bojnopolju ostalo je dosta neprijateljskih leševa kojima se nije moglo prići, kako s naše strane, tako ni s njihove. U toj borbi zarobljena su 3 živa neprijateljska vojnika. Zaplijenjeno je 1 mali minobacač, 2 sanduka sa djelovima teškog mitraljeza i 5 kutija sa punim redenicima municije za teški mitraljez.

S naše strane imali smo 2 mrtva i 6 ranjenih drugova. . .

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
Vlado Janić

Komandant:
Vinko Antić

¹¹ Narodni heroj Milan Štanivuković. Poginuo 28 prosinca 1944 god. u borbi protiv Nijemaca, Čerkeza i ustaša, kao komandant Dvanaeste divizije.

Dijelove Četvrtog gorskog zdruga Prve gorske divizije

**UPUTSTVO ŠTABA ČETVIRTE DIVIZIJE NOV I PO HRVAT-
SKE OD 3 VELJAČE 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINI-
CAMA O ORGANIZACIJI SADEJSTVA I OBEZBJEDENJU
OD IZNENADNIH NEPRIJATELJSKIH NAPADA¹**

**STAB
IV DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE**
Dana 3.II.1943, 11.15 sati
Broj: 179/43

Predmet: Uputstva za
vojničku djelatnost daje

ŠTABOVIMA
XII. XVI i XVII NARODNO-OSLOBODILACKE BRIGADE I
MITRALJESKOJ CETI

Na položaju

U toku posljednjih borbi u našim jedinicama pojavili su se mnogi nedostaci, koje moramo hitno otkloniti, jer postoji ozbiljna opasnost da ti nedostaci dovedu do labavljenja discipline, slabljenja organizacije, što bi imalo za posljedicu onesposobljavanje jedinica za borbu, pa čak i njihovo razbijanje.

Da bismo otklonili te nedostatke, mi smo napisali članak »Zadatak broj 1«.² Mnogi drugovi komandanti nisu proučili taj članak, a što je najgore, nisu obratili pažnju na uputstva druga Tita koja smo mi u tome članku naveli, a koja se odnose na djelovanje jedinica Narodno-oslobodilačke vojske.

Evo nekih činjenica, koje navodimo:

1.) Prvi put imali smo slučaj da je banda napala nas po noći i drugo—nije se dala zaplašiti udarcima koje su im nanijeli naši drugovi u prvim naletima. Naši drugovi su sasvim isključili ovu mogućnost, usljed čega su bili jako iznenađeni 1. II. 1943, kada je banda u 3 sata poslije ponoći napala iznenadno na naše drugove.³ Pri tome neki vodovi, pa i čete, bili su razbijeni. Šta pokazuje ova činjenica? Ova činjenica pokazuje da naši drugovi vodnici, desetari, pa i komandiri četa još nisu

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 11—I/I, k. 892.

² Redakcija ne raspolaže ovim dokumentom.

osposobljeni kao rukovodioci, da još nemaju dovoljno vojničke vještine i autoriteta da se snađu, odnosno da gospodare situacijom u takvim trenucima. S druge strane to je dokaz da štabovi bataljona ne preduzimaju mjere bezbjednosti. Zaboravljaju da se nalazimo u ratu sa fašističkom zvijeri, koja pred svoju smrt postaje sve bješnja. Prema tome jedna od prvih zadaća u vezi sa raznim iznenađenjima neprijatelja jeste da se osposobe vodnici i desetari i da im se podigne autoritet do te mjere da oni mogu da komanduju i naređuju kao i da štabovi brigada prckontrolišu kakve su mjere obezbeđenja preduzeli štabovi bataljona. U slučajevima kada nas neprijatelj napadne, mora se odmah prelaziti u protivnapad, jer to je najbolja odbrana. Štabovi bataljona nikako se ne smiju povući sa svog mjesta a da prethodno ne napadnu neprijatelja. Pri tome neka biraju jednu od neprijateljskih kolona. Štab divizije će svakom prilikom traži/ti izvještaj po ovome.

Za svako iznenađenje koje neprijatelj priredi našim jedinicama biće odgovorni štabovi brigada.

2.) Štabovi brigada ne drže svoje brigade čvrsto u rukama. Između pojedinih jedinica nema veze i dešavalo se da neprijatelj razdvaja jedinice brigada, tako da po čitav dan štab brigade nije mogao da uspostavi vezu. Jasno je da u ovakvim situacijama koje su najnezgodnije štab nikad nije mogao računati sa čitavim snagama svoje brigade. Zbog toga mogućnosti da se nanese poraz neprijatelju nisu bile dovoljno korištene. Ovaj nedostatak nameće nam dvostruki zadatak: a) Štabovi brigada uvijek moraju predvidjeti da će se morati povlačiti sa jednog mjesta na drugo i treba unaprijed da predvide pravce pojedinih bataljona tako da brigada nikad ne bude rasuta na velikom prostoru nego uvijek na okupu, b) S druge strane pak štabovi bataljona moraju više voditi računa o sigurnoj vezi sa štabom svoje brigade, a isto tako moraju voditi više računa o međusobnoj vezi pojedinih bataljona.

3.) Štabovi brigada nisu pokazali dovoljno samoinicijative da bi u okviru svoje brigade, na sektoru na kojem se nalaze, izvršavali samostalne akcije. Razumljivo je da je slaba inicijativa štabova brigada imala za posledicu slabu samoinicijativu štabova bataljona. Zbog toga u buduće svaki štab brigade, odnosno bataljona čim dođe na neki sektor moraće podnijeti izvještaj štabu divizije o akcijama koje je moguće vršiti na sektoru gdje se nalazi brigada, kao i konkretne predloge za njihovo izvršenje. Znači da štabovi brigada moraju u mnogo većoj mjeri razviti svoju samostalnu operativnu službu i djelatnost. Po ovim pitanjima donekle je zadovoljio štab XII i XVI brigade.

4.) Sasvim je bila slaba veza između štabova bataljona pojedinih brigada a da ne govorimo o još goroj vezi između štabova bataljona dviju brigada. Uslijed toga se dešavalo da jedan bataljon vodi krvavu borbu sa neprijateljem a drugi da za to vrijeme u neposrednoj blizini se odmara ili je na položaju ali sasvim pasivan.

Zbog toga u buduće štabovi brigada izdaće naređenje štabovima bataljona da čim dođu na jedan položaj ili na konačište odmah moraju uspostaviti vezu sa susjednim, bataljonima i predvidjeti plan za zajedničku odbranu, odnosno napad na neprijatelja koji bi pokušao da se kreće na njihovom sektoru.

Drugovi iz štabova bataljona treba uvijek da vode računa da se svi bataljoni bore za jednu te istu stvar i da momentalno ako i nemaju kurirsku direktnu vezu, t.j. materijalnu, kad je borba već započela da imaju idejnu vezu. Ovdje treba kao primjer uzeti partizana iz Srbije druga Mike Jarca.⁴ On je rekao: mi se borimo za istu stvar protiv istog neprijatelja; znamo šta treba da radimo. Poslije održanog govora napao je na četnike sa leđa koji su bili opkolili naše drugove u Čačku, iako nije imao nikakve veze sa opsjednutim drugovima. Napad je uspio i drugovi su oslobođeni.

5.) Informativna služba sasvim je podbacila. Ovo se desilo djelimično i uslijed toga što su se štabovi brigada pokazali aljkavi u organizaciji informativne službe. Zbog toga smo često puta bili iznenađeni od neprijatelja. Ni u jednom gestu naših štabova nije se pokazalo razumjevanja za prikupljanje informacija, niti su se sprovele u djelo odredbe koje su predviđene našim uputstvima »Organizacija i rad informativne službe«. Drugovi informativci biće odgovorni za svako iznenađenje koje bi nanijelo štete našim jedinicama. Oni treba više da koriste naše odgovorne drugove političke rukovodioce sa dotičnog terena, narodno-oslobodilačke odbore i druge antifašističke organizacije, kao i pojedine spretne seljanke, seljake i djecu.

6.) Obavještajna služba sasvim se slabo povezala sa drugovima političkim rukovodiocima na terenu, tako da zahvaljujući aljkavosti po tome pitanju ostali su u životu mnogobrojni narodni neprijatelji, petokolonaši koji će i dalje sabotirati borbu našeg naroda. Ovo ni u kom slučaju ne smije se ponoviti. Tamo gdje prođe divizija mora nestati petokolonaških glavešina. Drugovi obavještajci brigada i bataljona treba striktno da se pridržavaju uputstava štaba divizije po tom pitanju. Treba da sprovedu ono što je naređeno u članku »Organizacija i rad obavještajne službe«.

⁴ Narodni heroj Mika Mitrović. Teško ranjen pri napadu na Šabac listopada 1941 god., on se ubio da ne bi živ pao u ruke neprijatelja.

7.) Mnogi intendanti bataljona, pa i brigada, nisu se snašli na svojoj dužnosti, tako da su se u nekim mjestima drugovi vrlo slabo hranili. Intendanti treba da uspostave tješnju vezu sa narodno-oslobodilačkim odborima i sa komandama područja i da kombiniraju hranu. U buduće pridržavaće se tabele za sljedovanje koja važi na teritoriji III operativne zone.

Ova uputstva su trajne vrijednosti pa će ih štabovi brigada umnožiti i predati svojim bataljonima, kao i prilikom savjetovanja sa svojim nižim štabovima njima se koristiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar,
Jefto Šašić

Komandant,
Petar Drapšin⁵

P.S. Treba kao primer istaći II bataljon XII brigade koji je u borbi zarobio 1 minobacač 45 mm i oko 2000 metaka i I bataljon XVII brigade koji je zarobio 1 p.m.⁶

K-dant
Petar Drapšin

BR. 8

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 3 VELJAČE 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O STANJU NA PODRUČJU LOHOVO—RIPAC¹

**STAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. si.19.30 h
3.II.1943.**

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Na našem sektoru² do 13 časova nije bilo nikakve promjene.³ U 13,20 primjećena je jedna neprijateljska kolona u

⁵ Narodni heroj. Poginuo nesrećnim slučajem 1945 godine.

⁶ Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 118.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9/2, k. 826.

² Sektor Plješevica

jačini od oko 150 vojnika⁴ koja se kretala lijevom obalom Une u Lohovo. Naši su je tukli teškim bacačima, ali rezultat gađanja nije ustanovljen. Oko 2 sata poslije podne mi smo otvorili vatru na neprijateljske kolone i radnike koji su popravljali Ripački Klanac. Gađanje nije bilo efikasno zbog toga što mnoge granate nisu eksplodirale. Odmah poslije toga digla su se 3 neprijateljska bombardera.⁵ Bombardovali su naše položaje Duge Luke, Šiške i Sječa. Odmah za ovima diglo se 8 štuka, koje su bombardovale ponovo naše položaje, ali ovoga puta bombe su padale ispred položaja, a neke i u sami Skočaj. te su tamo upalili i neke kuće. Zatim su produžili prema Klancu i tamo su bacili bombe na svoje trupe. Oko 18,30 naišla je jedna neprijateljska patrola⁶ Meljinivačkom Dragom na naše položaje i ispod kote 715. Naši su otvorili na nju vatru iz puškomitraljeza, ali do ovog momenta još ne znamo rezultat. Na sektoru VII divizije⁷ nije nam poznato dokle je neprijatelj uspio prodrijeti, pošto još nijesmo uspjeli uspostaviti vezu sa VII divizijom. Naša patrola koja je otišla sa nekoliko boraca iz Huskinog⁸ bataljona nije se još vratila. Znamo to pozitivno da je došao do Dobovskog Polja, pošto se jedna kolona spustila niz cestu prema Doljanima. Točno se nije moglo ustanoviti kolika je jačina ove kolone. Jedno neprijateljsko odjeljenje u jačini od oko 50 vojnika nastupilo je preko Tavana, Krakova, kota 571 u Laliće, ispod kote 525. Naša patrola koja se tamo nalazila povukla se odmah pred neprijateljem i o tome nas izvijestila. Mi smo ih gađali teškim bacačima i odmah su napustili selo i uputili se stazom koja vodi kroz Dulibe i Međugorje i tamo se spojili sa kolonom koja je nastupila od Goričevca. U međuvremenu dok je patrola stigla do nas neprijatelj je upalio selo Lalić. Prema ovim neprijateljskim snagama" koje se nalaze duž desne obale Une mi smo isturili kod mosta i Loskuna jednu četu kao osiguranje na mjesto kuda neprijatelj može proći. Isto tako od XV brigade isturili smo osiguranje kod Velikih Seoca i Buka, ispod kote 537. Ovdje se nalazi jedan drveni most preko kojega bi se moglo prelaziti pa smo zato izdali naređenje štabu XV brigade da taj most zapali.¹⁰

Huskin bataljon, kojega smo prebacili nazad na desnu obalu Une i stavili mu u zadatak da se poveže sa VII divizijom, izgleda da je otišao prema Lipama, pošto sa njim nemamo više nikakove veze.

' ' " i ¹⁴ Iz sastava njemačke SS divizije »Prinz Eugen«
Sa aerodroma u Bihaću
Sedma divizija NOV i PO Hrvatske držala je tada položaje
jugozapadno od Bihaća.
Huška Miljković
¹⁴ V!di dok. br. 89.

Ovoga momenta obaviješteni smo od štaba V i XV brigade da je neprijatelj došao u Crkvine naspram Velikog Seoca i da otud baca rakete na lijevu stranu Une. Mi ćemo pojačati osiguranja prema Uni i upozoriti na predostrožnost jedinice i staviti u zadatak XV brigadi da sa jednom oficirskom patrolom kontroliše kako su zaposjednuti položaji oko Une i kako borci i komandiri vrše svoju dužnost.

Sa Prvom brigadom¹¹ koja se nalazi oko Mazina nemamo još uvijek u toku današnjega dana veze. Poslaćemo kurira u komandu mjesta¹² da preko nje uspostavimo vezu sa štabom I brigade.

Ponovo nas obavještava ovog momenta komandant¹³ V brigade da nastupa jedna neprijateljska¹⁴ kolona od Skočaja prema našim položajima. Komandanta brigade smo upozorili da pazi na neprijateljske manevre i da prati neprijateljske pokrete kako bi mu mogao postaviti zasjede i spremno dočekati.

Stab divizije premjestićemo u Nebljuse.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom:
A.¹³ Turkulin

(M. P.¹⁷)

Komandant:
V.¹⁶ Cetković

P.S. Molimo odgovor na naša dva pisma kao i pregled situacije na ostalim sektorima.

¹¹ Prva NOU brigada Šeste divizije
Riječ je o komandi mjesta **Mazin**.

¹¹ **Miloš** Sumonja

¹⁵ **Artur**

¹⁰ **Vlado**

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 3 VELJAČE
1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVAT-
SKE O BORBAMA NA POGLEDALU¹**

**STAB
II UDARNE BRIGADE VI DIVIZIJE
N.O.V. HRVATSKE
3 februara 1943 g. u 20.20 h.**

**ŠTABU VI DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE
ŠTABU KORPUSA HRVATSKE²**

Na dan 2 ov. m. zaposjela je II četa bataljona »Mićo Radaković« Pogledalo (kotu 942, 892 i 955) sa zadatkom da spriječi neprijateljsko nadiranje³ od pravca Vrela. Na dan 2 ov. m. uveče stigao je iz Kapele u Homoljac IV bataljon VI brigade,⁴ koji je u selu razmješten za odmor, a isti je također predviđen da i on učestvuje u zasjedi ukoliko neprijatelj naiđe. Oko 7 časova jutros neprijatelj je iz Vrela krenuo uz Pogledalo, pret hodno je tukao sa topovima i bacačima. Naši borci su šutili i kada je neprijatelj bio na bliskom odstojanju na istoga je otvorena vatra. Neprijatelj je uz ogromne gubitke odbačen natrag. Nekoliko puta isti je navaljivao ali uvijek je bio odbijen. S obzirom na takvu situaciju naredili smo dvjema četama bataljona »Mićo Radaković« da se povuku iz Končar[^]va Kraja i zaposjednu položaje Homoljački Klanac, Selište, Palež i Oštri Obijaj. U momentu kada je naređenje već poslano »Mići Radakoviću« neprijatelj⁵ je pod zaštitom magle i tenkova krenuo preko Brezovca. Jačina neprijatelja bila je 5 tenkova 3 kamiona, 3 topa, 230 mazgi, 12 kola i cko 1000 vojnika. Neprijatelj je išao sa jakim pobočnicama koje su se kretale ivicom Kose i pokraj Kraja Končareva. Istovremeno na Kraj Končarev napali su iz Bele Reke i [Plitvičkog] Ljeskovca. Nastojali su da opkole naše snage u Kraju Končarevu. Naše dvije čete tukle su neprijatelja bočno i idući uporedo sa njime prešle su put kod sela Homoljca i prebacile su se na ovu stranu. Ovo njihovo prebacivanje bilo je pod najžešćom neprijateljskom

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6—2, k. 796.

² Prvi korpus NOV i PO Hrvatske

³ i ³ Odnosi se na dijelove Sedamdeset četvrtog pješadiskog puka divizije »Lombardia«.

vatrom iz Homoljačkog Polja. Tenkovi su velikom brzinom jurili ka tim našim četama gađajući ali su se one ipak bez gubitaka povukle i zauzele položaje više kuća Lukića. Na Sijanovcem klancu zauzeo je položaj štab brigade sa 15 kurira, ali smo uslijed jakih neprijateljskih pobočnica morali napustiti Sijanov klanac i zauzeti položaje ispred Trnovca pošto nismo imali nikakvih snaga za odbranu istoga. U desnoj i lijevoj neprijateljskoj pobočnici nalazili su se četnici i Italijani. Vjerovatno da bi neprijateljska pobočnica ušla i u sam Trnovac ali čim smo mi pripucali isti su stali i dalje se nisu kretali. U selu Homoljcu spojile su se neprijateljske snage koje su nadirale od Vrela i od Potoka. U tom selu zapalili su jednu kuću. Cijela kolona produžila je u pravcu Korenice. U njihovom nastupanju pratili su ih avioni, koji su sasvim nisko letjeli. Preko Pogledala jedva su prošli jer su ih naši bočnom vatrom precizno tukli.

U današnjoj borbi vrlo dobro se je držao bataljon »Mićo Radaković« a naročita njegova II četa koja je držala položaj na Pogledalu, dok je IV bataljon VI brigade bio vrlo slab. Ovaj, tj. IV bataljon VI brigade, uputili smo prema naređenju štaba korpusa za Frkašić.

Kao što nam je naređeno preduzeli smo odbranu ove grupe sela i sada je raspored naših snaga ovakav:

Naš I i II bataljon nalaze se u Grbavici, daju obezbjeđetnje prema Buniću, Vrpilama i Korenici. Ovo činimo sa manjim odjeljenjima dok uslijed premorenosti ovi bataljoni se uglavnom danas odmaraju jer su tek prošle noći, u zoru, stigli u Krbavicu. Isti bataljoni kontrolišu Pisačušu (kota 1103, 964), Murgovaču (863), Gradinu (827) Mrsinj (889, 1159, 1048, 731), i Mrsinj Grad (1097). Isturaju se odjeljenja što bliže neprijatelju, a navedene kote posjednute su u podnožju odakle se ima dobra preglednost. U sastavu ovih dvaju bataljona nalazi se i teški bacač. Prema Čanku isturaju se patrole koje krstare kroz šumu. Za ova dva bataljona formiran je operativni štab⁶ onaj isti koji je bio i za Ljubovo.

Bataljon »Mićo Radaković« sa pridodatom jednom četom III bataljona III odreda kontroliše zaključno put Homoljac—Vujnove Glave pa lijevo od Homoljačkog Klanca (kota 913).

IV bataljon sa pridodate dvije čete III bataljona III ličkog odreda obezbjeđuju sektor Sječivica, Turjanski, kontrolišući Medeni Dolac, šumu ka Čanku i Kosu do Brezovca. Za sektor Turjanski također je formiran operativni štab⁷ kombinovan od štaba IV i V⁸ bataljona ove brigade i štaba III bataljona III ličkog odreda.

* i ' Ovi su štabovi formirani radi lakšeg rukovođenja jedinicama koje su dejstvovale na odvojenim pravcima.

Svi putevi koji vode od neprijatelja ka ovim selima razrušeni. Pristupilo se odmah utvrđivanju i maskiranju položaja. Naređeno je svima jedinicama da svaka na svom sektoru postavlja neprijatelju zasjede sa manjim odjeljenjima prebacujući se u neprijateljsku pozadinu, napadajući neprijateljske transporte i pozadinu. Izdate su upute za slučaj bombardovanja. Naređeno je da se sa manjim snagama drže položaji tako da se sve ljudstvo ne zamara i da se sa odmornim ljudstvom vrše akcije. Također je naređeno da svaki sektor mora imati svoju rezervu.

Saznali smo da je u Vrhovine stiglo oko 700 četnika i da su govorili kako će preko Turjanskog—Trnavca i Krbavice da se spoje sa Korenicom i Udbinom.

Ove operativne štabove odredili smo iz razloga što je prostor na kome se nalazi ova brigada i suviše velik i nemoguće je direktno komandovati sa bataljonima.

Telefonsku liniju imamo od Trnavca do Glava.⁹

Drug Stevo Opsenica nalazi se u sastavu štaba brigade, kao i Jovica Sijan, dosadašnji sekretar K.K.¹⁰ za kotar Korenicu. Mnogi drugovi pozadinski radnici koji su kompromitirani raspoređeni su po bataljonima.

Politkomesar drug Duro još je bolestan, ali ipak se nalazi u štabu. Operativnog oficira ove brigade druga Severa¹¹ oduzeo nam je štab korpusa i molimo da nam se isti povrati. Također molimo da nam se šalju radio-vijesti kao i situacija na našim i ostalim sektorima.

Za v.d. politkomesara IV bataljona postavili smo druga Dušana Ratkovića, do sada v.d. zamjenika politkomesara III bataljona. Ovo iz razloga jer je bivši politkomesar toga bataljona drug Perica Basta slabog zdravlja, ne može da učestvuje u akcijama, te zbog toga ne može da vrši svoju dužnost onako kako bi trebalo. Isti se nalazi u operativnom štabu za sektor Turjanski.

Moral boraca općenito kod ove brigade je dobar, malo je popustio u II bataljonu ove brigade—»Ognjen Prici«.

Ima slučajeva dezerterstva u IV bataljonu, ali se još nije tačno ustanovilo da li su isti prebjegli k neprijatelju ili još negdje lutaju po jedinicama. Ovo se odnosi na tri nestala iz IV bataljona.

Juče smo izvršili strijeljanje nad bivšim žandarmom zarobljenim u Lovincu, nad Stipom Cvitanovićem, koji je otvo-

⁹ Vjerovatno se odnosi na Vujnove Glave.

¹⁰ Kotarskog komiteta

¹¹ Milan Sever. Poginuo prilikom napada na Široku Kulu 1943 godine kao operativni oficir Druge NOU brigade.

reno pred narodom i partizanima širio alarmantne vijesti i nagovarao da se trebamo predati.

Ishrana je u posljednja dva dana malo slabija, ali to je usljed slabih veza i uslijed provale neprijatelja.

Odjeća i obuća dosta je slaba, naročito obuća.

Ovaj štab mišljenja je da su snage za odbranu ovoga sektora dosta male i ukoliko bi bilo moguće trebalo bi ih pojačati. Ovaj štab sa svojim snagama poduzeće sve što se bude moglo za odbranu dodijeljenog mu sektora, ali da bi znali šta ćemo činiti u slučaju da neprijatelj prodre mi vas molimo da nam to najhitnije javite. Također nam javite kako ćemo postupiti sa civilnim stanovništvom u tome slučaju.

Pošaljite nam znake raspoznavanja za nekoliko dana od 5 ov. m.

Štab brigade nalazi se u Vujnovim Glavama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Đuro Stanković s.r.

Komandant:
Mile Uzelac s.r.

(M. P.¹²)

**IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE NO BRIGADE OD 4
VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU ČETVIRTE DIVIZIJE NOV I PO
HRVATSKE O NAPADU NA PAKRAC¹**

**STAB
XVII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Broj: 98 1943
Dana: 4.II.1943 7,26 sati**

Izvještaj o akciji
na Pakrac

ŠTABU IV DIVIZIJE N.O.V.H.

Na položaju

Po naređenju² štaba IV divizije jedinice naše Brigade dobile su zadatak da:

Jedan bataljon se spusti cestom Daruvar—Pakrac, upadne u grad i likvidira uporište naznačeno u skici pod broj: 14 15 i 16.³ Sa jednim dijelom uz pomoć snaga jednog bataljona XII brigade da likvidira željezničku stanicu.

Drugi bataljon da dođe iz Prekopakre ulicom pored Češkog doma, pređe preko pruge i likvidira uporište 11, 12 13.⁴

Treći bataljon pojačan sa jednim bataljonom I odreda da postavi zasjedu: selo Klisa—k. 188, 191, 221, te da na svom desnom krilu uhvati vezu sa snagama XII brigade, a na lijevom sa snagama XVI brigade.

Naš I bataljon dobio je zadatak da likvidira uporište broj: 14. 15 i 16. Sa zakašnjenjem⁵ od nekoliko sati on je prišao rješavanju svoga zadatka. Uporište nije likvidirao.

Drugi bataljon dobio je zadatak da likvidira uporište broj 11, 12, 13. Iako je imao na raspoloženju samo tri desetine i jedan vod (oko 80 ljudi), on je pošao na izvršenje svog zadatka. Na vrijeme stigao i tačno u određeno vrijeme napao neprijateljske objekte. Bandu je istjerao iz uporišta broj 11 i 12. Djelimično [ju] je i uništio ili zarobio. Iz uporišta broj

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 8—4, k. 907.

- Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 119.

13 davali su snažan odpor, i naši borci nisu ga mogli likvidirati.

Treći bataljon i I bataljon I odreda na vrijeme su zaposjeli svoje položaje i ostali na njima sve do naredenja za povlačenje.

U borbi naš II bataljon zarobio je:

14 karabina
4 sanduka municije
6 sanduka ofanzivnih bombi
1 rezervnu cijev za puškomi-
traljez
1 revolver 7,65
oko 200 pari cipela i čizama
5 jahaćih konja sa sedlima
i priličan broj ranaca, ćebadi,
šat. krila itd.

I bataljon nije ništa zarobio.

Prilikom evakuacije zarobljenog materijala banda je dočekala kola sa istim kao i troja kola u kojima su se nalazili ranjeni drugovi. Kola sa zarobljenim materijalom pala su bandi u ruke, dok su kola sa ranjenim drugovima uspjela da se izvuku i da se tako ranjeni drugovi spasu.

Istragom Vojnog suda ove Brigade utvrđeno je da je do toga došlo radi toga što se III bataljon XII brigade povukao iz zasjede premda o svom povlačenju nije obavijestio štab naše Brigade. Pomenuti bataljon nije sačekao da se izvuku naše najudaljenije jedinice (II i III bataljon), pa su i one naišle na neprijateljske zasjede a na putu i na tenkove. Neprijateljski tenkovi presjekli su na dva dijela kolonu našeg II bataljona. Zahvaljujući pribranosti i umješnom rukovođenju komandanta II⁶ i III⁷ bataljona jedinice su se izvukle bez gubitaka u ljudstvu.

U borbama od 31.1.1943 do 3.II.1943 imao je 15 ranjenih i 4 mrtva druga. Za 7 drugova ne zna se gdje su. Vodnik I voda III čete Marjanović Ibrahim dezertirao je sa svojom ratnom spremom. 4 mrtva druga pali su bandi u ruke. (U borbi kod Caglića).⁸

III bataljon imao je 5 ranjenih i 1 mrtvog. Za 11 drugova i puškomitraljez štab II bataljona izvijestio je nas da ne zna. Zna se jedno: da drugovi nisu niti poginuli niti su pali bandi u ruke. Stab brigade potražiti će ih u XII i u XVI brigadi.

⁶ Milan Joka

⁷ Branko Vuković

⁸ Vidi dok. br. 35.

Sanitetsku službu ovoga puta organizovala je drugarica Anđa Kopač (Šitna), pol. komesar bolničarske čete. Drug referent saniteta⁹ za vrijeme borbe nalazio se u Brusniku; premda mu je u detalju bilo razjašnjeno što da radi, štabu Brigade javio se 3.II.1943 u 12 sati. Molimo štab Divizije da ga zbog ovakvog vršenja svoje dužnosti pozove na odgovornost. Sanitetska služba ipak je funkcionisala dobro.

U borbi kod Caglića naš I bataljon izgubio je 2 a zarobio 4 karabina.

Za čitavo vrijeme borbe naš II bataljon nije imao veze sa bataljonom XVI brigade koji je trebao da upada kod bolnice. Isto tako naš III bataljon nije imao vezu sa snagama XII brigade koje su trebale da davaju zasjedu prema G. Obriežu. Veza između štaba Brigade i štabova bataljona nije najbolje funkcionisala.

Po povlačenju naše jedinice smještene su u selu Grahovljanima.

Od intendanture iz Područja¹⁰ ne dobivamo ništa, ipak se jedinice dobro hrane i odmaraju. Kod drugova se opaža umor. Imamo veliki broj -bosih drugova, a ima ih oko 30 potpuno bosih. Pitanje obuče danas je najteži problem koji se postavlja pred našu Brigadu.

Uprkos svega moral kao i borbenost i disciplina kod drugova je zadovoljavajuća.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pol. komesar,
(Služb. odsutan)

Komandant
Radojica Nenezic

Ekrem Maglajlic

Š T A B
XVII. Brigade
Narodno-oslobodilačke Vojske
Hrvatske

Broj: 01/1943
Dana: 4. II. 1943 7,26 sati

Izveštaj o akciji Š T A B IV. DIVIZIJE N.O.V.H.
na Trzin Pakrac,

Na položaju

Po naredjenju Štaba IV. Divizije jedinice naše Brigade dobile su zadatak da:

Prvi bataljon se spušta cestom Daruvar - Pakrac, upadne u grad i likvidira uporište naznačeno u skici pod brojem 14, 15 i 16. Sa jednim dijelom uz pomoć snaga jednog bataljona XII. Brigade da likvidira željezničku stanicu.

Drugi bataljon da dođe iz Prekopakre ulicom pored šaškog doma, pređe preko bruga i likvidira uporište 11, 12 i 13.

Treći bataljon pojačan sa jednim bataljonom I. Odreda da postavi zasjede u selo Klisa-K. 188, 191, 221, te da na svom desnom kriku uhvati vezu sa snagama XII. Brigade, a na lijevom sa snagama XVI. Brigade.

Naš I. bataljon dobio je zadatak da likvidira uporište broj 14, 15 i 16. Sa zakasnilijem od nekoliko sati on je prišao rešavanju svoga zadatka. Uporište nije likvidirao.

Drugi bataljon dobio je zadatak da likvidira uporište broj 11, 12, 13. I ako je imao na raspoloženju samo tri desetine i jedan vod/oko 80 ljudi/ on je počeo na izvršenje svog zadatka. Na vrijeme je stigao i bašno u određeno vrijeme napao neprijateljske objekte. Bašnu je istarao iz uporišta broj 11 i 12. Djelomično je i uništio ili zarobio. Iz uporišta broj 13 davali su snažan otpor, i naši borci nisu ga mogli likvidirati.

Treći bataljon i I. bataljon I. Odreda na vrijeme su zaposjeli svoje položaje i ostali na njima sve do naredjenja za povlačenje.

Borci naš II. bataljon zarobio je:

- 14 karabina
- 4 sanduka municije
- 6 sanduka ofanzivnih bombi
- 1 rezervni cev za puškomitraljez
- 1 revolver 7,65
- oko 200 pari cipela i čizama
- 5 jahačin konja sa sedlima
- i priličan broj ranaca, čebadi kat. kril i slič.

I. bataljon nije ništa zarobio.

Prilikom evakuacije zarobljenog materijala banda je dočekala kola na istim kao i treća kola u kojima su se nalazili ranjeni drugovi. Kola sa zarobljenim materijalom pala su bandi u ruke, dok su kola sa ranjenim drugovima uspjela da se izvuku i da se tako ranjeni drugovi spasu.

Istragom vojnika sada ove Brigade utvrđeno je da je do toga došlo radi toga što se III. bataljon XII. Brigade povukao iz zasjede premda se svom povlačenju nije obavestio štab naše Brigade. Povukuti bataljon nije sačekao da se izvuku naše najedalnije jedinice II. i III. bataljona sa su i oni našli na neprijateljske zasjede a na putu i na tenkove. Neprijateljski tenkovi presjekli su na dva djela kolonu našeg II. bataljona. Zahvaljujući pribranim i umješnim rukovođenju komandanta II. i III. bataljona jedinice su se izvukle bez gubitaka u ljudstvu.

U borbenom razdoblju od 31. I. 1943 do 3. II. 1943 imao je 15 ranjenih i 4 mrtva druga. Na 7 druga nezna se gdje su. Vodnik I. voda III. čete Karjanović Ibrahim esertirao je sa svom svojom ratnom spremom, 4 mrtva druga pali su bandi u ruke. (Borbi kod Magjica).

III. bataljon imao je 1 ranjenih i 1 mrtvog. Na 11 drugova i puškomitraljez štab II. bataljona izvjestio nas je da nezna. Na se jedno: da drugovi nisu niti poginuli niti su pali bandi u ruke, štab Brigade petražiti će ih u XII. i u XVI. Brigadi.

III. bataljon nije imao gubitaka.

Sanitetsku službu ovoga puta organizovala je drugarica Aneta Vesac/šitna/ ml. komesar bolničarske čete. Drug referent saniteta za vrijeme borbe nalazio se u drugom, premda mu je u detalju bilo razjašnjeno što se radi, štabu Brigade bio se 3. I. 1943 u 12 sati. Osim štab Divizije sa ga zbog ovakvog vremena nije sukladno pozove na odgovornost. Sanitetska služba ipak je funkcionisala

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESNAESTE NO BRIGADE OD 4 VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU ČETVIRTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA PAKRAC¹

**STAB
XVI BRIGADE NAROD-OSLOB. V.
HRVATSKE
Br. 39 — 43 god.
4.II.43 god. u 11,10 h.**

Dostavlja izvještaj o akciji
Pakrac.

ŠTABU IV DIVIZIJE NARODNO.-OSLOB. V. HRVATSKE

Dostavlja izveštaj o akciji na uporište Pakrac² dana 1.II. 43 godine.

III bataljon ove brigade, koji je imao za zadatak da likvidira uporište br. 9 i 10[®] pristupio je likvidaciji uporišta br. 9—bolnice u 23.35, koje je uporište u roku od 20 min. likvidirano—prizemlje i bunker u blizini uporišta. Po zauzeću prizemlja odpočelo je odpremanje sanitetskog materijala i ostalog plena, dok je banda sterana na gornji sprat. Usled vatre koja je dobijena sa leđa od bande⁴ koja je došla od Lipika uporište se je moralo napustiti i pod vatrom svojom se povući, te je tako ostao sav plen u kolima i ponovo pao u ruke neprijatelja. U svome povlačenju naišao je bataljon sa dve čete na salaš odakle je dobio vatru, na osnovu čega je bataljon doneo rešenje da se napadne i banda u salašu, ali zbog jake vatre i brisanog prostora nije bilo moguće likvidirati isti. U ovome napadu učestvovala su samo dve čete III bataljona, dok treća četa nije ni bila stigla na vreme jer je ostala u povlačenju još kod Bijele Stijene te je tek sa I bataljonom pristigla oko 3 h. 2.II. kada je već bilo kasno da da pomoć četama koje su bile u napadu.

II bataljon nije učestvovao u akciji, koji je imao zadatak da postavi zasedu od ciglane do drumu, nije stigao na vreme

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 24—2, k. 908.

² Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 119.

³ Redakcija nije mogla utvrditi koji je objekat pod šifrom 10.

* i ⁵ Odnosi se na dijelove Četvrtog gorskog zdruga Prve gorske

jer je borbenom koja se vodila oko Rogolja i Trnakovca bio zadržan i od vazduhoplovstva bio ometan u pokretu.

I bataljon, koji je imao zadatak da postavi zasedu od Klise do drumca, stigao je na određeno mesto tek u 2 h. posle pola noći; u svome putu naišao je na bandu⁵ kod drumca, koju je rasterao stupajući sa njom u borbu, nije se mogao prebaciti i postaviti na mesta koja su određena.

Zarobljen je jedan domobran, 4 mauzera, 200 metaka.

Prilaže se spisak mrtvih i ranjenih, t.j. naši gubici.

Akcija nije uspela, zbog toga što jedinice nisu blagovremeno stigle na određeni zadatak, i nisu učestvovala u onome broju koji je određen. Jedinice nisu stigle na vreme za akciju jer su bile u toku dana u borbi sa neprijateljem, te nisu pošle na vreme u pokret da bi blagovremeno stigle na određeno mesto pred toga jedinice u pokretu ometali su neprijateljski avioni, pa i zbog udaljenosti od polaznih tačaka nije se na zadatak stiglo da bi se napad odpočeo na vreme određeno.

Štab brigade nije stigao na mesto jer je u toku dana nastojao da sakupi jedinice te da ih kompletne i sređene dovede na zadatak; ovo nije uspeo zbog toga što je III bataljon prije štaba brigade bio upućen sa naređenjem divizije da se treba krenuti u pravcu Brusnika i tako je sa sobom poveo i I bataljon ove brigade. Štab brigade čekajući na određenom zbornom mestu jedinice nije dočekao i kasno je bio obavešten da su jedinice otišle u napred pomenutom pravcu, te je zbog daljine puta i zakasnio.

Veza sa jedinicama nije funkcionisala, t.j. nije zadovoljila kako u samoj brigadi tako i sa susednim jedinicama i sa divizijom.

Municije utrošeno 2.400 metaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
Marijan Cvetković

Komandant:
Rade Knežević

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONČAR« OD 4 VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA U TOKU OFANZIVE NA ZUMBERAK¹

**ŠTAB
XIII PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONČAR«**

op. broj 141 4.II.1943 g.

Operativni izvještaj 19.—

ŠTABU I HRVATSKOG KORPUSA.—
ŠTABU II OPERATIVNE ZONE.—
OPERATIVNOM ŠTABU HRVATSKIH I SLO-
VENSKIH BRIGADA.²—

Pred borbu sa Talijanima Brigada se nalazila u selima Brlenić, Bresarić, Hrženik Mitraljeska četa u Bukovici i Četa pratećih oruđa u Prekrižju.

30. I krenuli su Talijani³ sa snagama od oko 500 vojnika i 7 tenkova iz Draganića i Zorkovca prema Brleniću gdje je držao položaj naš III proleterski bataljon. Razvila se je uporna borba koja je trajala od 10 sati ujutro do 2 sata poslije podne. Uslijed jake minobacačke vatre i uskoće položaja na kojem su snage bile raspoređene, u 2 sata bataljon se povukao do sela Bresarića gdje je ponovo zauzeo položaje i nastavio borbu s tenkovima i pješadijom. Položaji su zauzeti iznad sela Bresarić i crkve Sv. Ivan. Talijani su pokušali uz pomoć tenkova prodrijeti putem Bresarić—Hrženik, ali« dočekani od boraca našeg III bataljona bili su odbijeni. Tom prilikom ubijen je jedan tenkista i tenk je bio stao, i naš operativni oficir drug Ivetić Vojislav vidjevši da je tenk stao pokušao je s nekoliko drugova zarobiti tenk i vjerovatno bi bio uspio da nije dobio bočnu vatru iz tenka koji je dolazio od Krašića, od koje je herojski i poginuo.

I proleterski bataljon toga dana nije stupao u borbu. Jednom četom osiguravao je kod Vrhovca od Ozlja. Pošto su

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8/3, k. 1472.

² O formiranju ovog štaba vidi dok. br. 15.

*, * i ⁷ Drugi bataljon Pedeset prvog pješadiskog puka divizije »Cacciatori delle Alpi«, bataljon crnih košulja i jedna četa Prvog bataljona Trideset prvog tenkovskog puka. Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 220.

Talijani bili zanoćili u Bresariću naš Štab odlučio je protjerati neprijatelja sa položaja oko sela. Zadatak je dobio I bataljon pojačan jednom četom III proleterskog bataljona. Neprijatelj se nalazio na položajima oko puta Bresarić—Hrženik sa kojih ga nismo uspjeli satjerati, nanijevši mu ipak žrtve.

Poslije toga neuspjelog pokušaja bataljoni su se I i III povukli u Hrženik na odmaranje isturivši jake patrole prema neprijatelju. Da bi onemogućili nesmetano kretanje neprijateljskih tenkova, naš Štab izdao je naređenje I i III bataljonu da na putu Hrženik—Bresarić i u samom selu Hrženik podignu prepreke, što su i učinili, i da se na položajima ukopaju.

31. I, toga jutra, Talijani su krenuli iz Bresarića sa tenkovima i pješadijom, dok su iz Krašića preko Sv. Ivana nadirali tenkovi. Prepreke na tim putevima nisu bile dovoljno jake da spriječe prolaz tenkova i vidjevši to, I proleterski bataljon povukao se sa položaja ispred Hrženika i zauzeo položaj u samome selu gdje je i podignuta jedna jaka preperka koju tenkovi nisu mogli srušiti. Štab brigade izdao je naređenje da se na tom položaju mora pružiti otpor neprijatelju i upustiti se u borbu s tenkovima. 4 neprijateljska tenka pošto su srušili prepreke na putevima stigli su do glavne prepreke u selu i pokušali istu srušiti. Jakom puškomitralješkom i mitraljeskom vatrom neprijateljski tenkovi odbijeni su čak nisu uspjeli ispaliti ni jedan rafal iz tenkovskih mitraljeza. Toga dana neprijatelj je 4 puta pokušavao tenkovima prodrijeti kroz Hrženik, ali je svakog puta bio odbijen. Raspoloženje boraca toga bataljona poslije prvog odbijenog napada tenkova bilo je tako da su se spremali da neki tenk zarobe, unište. Neprijatelj vidjevši da se ne može probiti kroz Hrženik počeo je tući uzani prostor u selu gdje je bio položaj I bataljona bacačima. Pod jakom vatrom 4 neprijateljska teška bacača mina, I proleterski bataljon po naređenju Štaba brigade povukao se na položaje u blizini Paulovog Brega, jednom četom zaposjeo je položaj između sela Hutina i Bukovice, jer je neprijatelj nastupao desnom stranom ceste Krašić—Vivodina i time ugrožavao naš lijevi bok i odstupnicu. Naš III bataljon jednom četom držao je položaj kod sela Vrhovca prema Ozlju, dok nije primijećen pokret neprijatelja⁴ od Ozlja, kada je zaposjeo čitav bataljon položaje prema Vrhovcu. Bataljon je uspio spriječiti neprijatelja da nastupa putem Ozalj—Hrženik kuda se je kretao i da ugrozi desni bok našeg I bataljona.

Operativni štab izdao je naređenje III bataljonu IV brigade koji se nalazio na položajima kod Dvorišća da istoga dana drži položaje prema Ozlju i da se stavi pod komandu našeg

Štaba. Za sve vrijeme borbe taj bataljon ostao je pasivni posmacrač, on se nije aktivno angažovao u borbi s neprijateljem iako je imao zadatak da štiti od Ozlja, a sam Štab toga bataljona izvijestio nas je da je dobio naređenje da uspostavi vezu s našim Štabom, a ne da se stavi pod komandu našeg Štaba. Taj bataljon imao je punu mogućnost obilaženja neprijatelja svojim desnim krilom na neprijateljev lijevi bek i u momentu kada je naš III bataljon vodio borbu kod Vrhovca da je pomenuti bataljon tako postupio, sigurno bi neprijatelj bio odbijen i mi bi na tome sektoru mogli preći u protunapad sa sigurnim izgledima na uspjeh.

Poslije povlačenja našeg I bataljona iz Hrženika naš I i III bataljon IV brigade držali su položaje od Bukovice—Grandić⁵—Paulov Breg—Vrhovac. Talijani koji su zaposjeli Hrženik poslije napuštanja istog sela od strane našeg I bataljona nastavili su sa nastupanjem prema Grandić Bregu, ali ovog puta bez tenkova. Štab brigade u tom momentu nalazio se sa našim III bataljonom koji je držao položaje do ceste Krašić—Vivodina. ...

Naš II bataljon naređenjem Operativnog štaba dobio je zadatak da napadne talijansku kolonu⁸ koja je kretala od Vivodine za Krašić. Po naređenju Operativnog štaba naš II bataljon trebao je zaposjesti Lović Prekriški, ali pošto je neprijatelj već bio prodro plan je promijenjen, naš II bataljon uz pomoć naše Mitraljeske čete koja se nalazila u Bukovici napao je neprijatelja kod Kuprezove Gorice koji je odmah počeo odstupati cestom za Vivodinu. Borci II bataljona nastavili su sa gonjenjem neprijatelja kod koga je bilo nastupilo panično bježanje, koji se vidjevši da je zaokružen sa svih strana zadržao u selu Radušće od kuda je pružao organizovani i jači otpor. Koliki je bio broj neprijateljskih vojnika na tom položaju nije se moglo utvrditi, ali je bio dosta velik, naoružan sa dva topa, nekoliko bacača i dosta mitraljeza. Pokušan je napad na neprijatelja na tom položaju, ali je bio bezuspješan, jer se neprijatelj uporno branio i imao je premoć automatskog teškog oružja, dok sa naše strane nisu bili iskorišteni i efikasno upotrijebljeni laki bacači.

Napuštanjem Grandić Brega neprijatelj je zauzeo dominantne položaje i moglo se ocijeniti da će neprijatelj uspjeti spojiti se sa opkoljenim vojnicima u selu Radušće.

1. II naš II bataljon ostao je u selu Bukovici sa zadatkom onemogućavanja spajanja neprijatelja sa Grandić Brega sa selom Radušće, dok je I bataljon zauzeo položaje kod sela Hutina, prema Bukovici, sa zadatkom sprečavanja pokreta

neprijatelja od Krašića prema Vivodini. Neprijatelj⁷ koji je kretao iz Krašića cestom za Vivodinu postavljao je desna osiguranja duž same ceste i već je bio uspio zauzeti dan ranije dvorac grofa Turkovića koji nije bio branjen. Neprijatelj je pokušavao zauzeti i Bukovicu koju je branio naš II bataljon. U 10 sati ujutro neprijateljska pješadija sa 6 tenkova provalila je u Bukovicu. Borci II proleterskog bataljona kuću po kuću su napuštali i odstupili do polovice sela gdje su se zaustavili i pružili žestok otpor. Neprijateljski tenkovi bili su odbijeni, a neprijateljska pješadija ostala je u napuštenim kućama, tako da je polovicu sela držao neprijatelj, a polovicu dvije čete II proleterskog bataljona koje su se nalazile u tom momentu u selu. Neprijatelj je toga dana pokušao 6 puta tenkovima da zauzme selo ali je svakog puta bio odbijen. Važno je napomenuti da su tenkovi bili zaustavljani samo puščancem i mitraljeskom vatrom, da nije bilo prepreka i da se borci nisu nalazili u utvrđenim zgradama, već na otvorenom prostoru za malim zaklonima koje su sami pravili i oko kuća. Ni jaka minobacačka vatra koja se poslije neuspjelih napada tenkovima koncentrisala na naše položaje u selu nije mogla slomiti otpor naših boraca. Oko 4.30 sati poslije podne upotrebom našega bacača prisilili smo neprijatelja da napusti selo.

Od Operativnog štaba dobili smo naređenje da naša Brigada u 6 sati poslije podne napadne neprijatelja na sektoru između Hrženika i Grandića Brega. Tačno u 6 sati naš II proleterski bataljon krenuo je da likvidira neprijatelja na Grandić Bregu, a I proleterski bataljon da likvidira Hrženik. Neprijatelj se u Hrženiku nije nalazio, dok je na Grandić Bregu pružao žilav otpor. Bataljoni su bili na svojim mjestima kada je naš Štab opazio pokret duge talijanske kolone cestom od sela Radoši za Krašić. Neprijateljska kolona išla je mirno vojnici su držali u rukama puškomitraljeze i puške, a sa sobom su vozili nekoliko mrtvih i ranjenih vojnika. Oni su se tako tajno kretali, kako bi se reklo »nisu davali ni glasa od sebe«. Naš stražar koji se nalazio na cesti na raskršću puta za Prekrižje zaustavio je kolonu i pitao »tko su« ali Talijani nisu odgovarali niti su pucali. Sam komandant Brigade sa jednim partizanom iz čete za vezu došao je u blizinu od dva do tri metra do talijanske kolone i galamili i zvali ih jer ih nismo odmah mogli poznati: »ajdete, drugovi naprijed, ovdje su proleterii«. To nisu izgledali ljudi, već žive mumije. Vidjevši naš Štab zgodnu priliku da se neprijatelju nanese krvavi gubici i zaplijeni mnogo spremne i oružja donio je odluku da se bataljoni povuku i postave zasjedu koloni. Na našu žalost, a na sreću neprijatelja, bataljoni su stigli 15 minuta poslije prolaza kolone. Posle toga I i II proleterski bataljon povukli su se u Donje

Prekrižje na odmaranje, a 2.II. naša Brigada povukla se je u Prekrižje i Begovo Brdo.

Gubitci neprijatelja u tim borbama nisu nam poznati ali po pričanju naroda iz Krašića i okoline neprijatelj je odvuкао punih 9 kamiona mrtvih vojnika. Sigurno je da je-veći dio gubitaka nanijela naša Brigada. Po našoj ocjeni neprijatelj je u borbi s našom Brigadom imao najmanje 150 mrtvih vojnika i oficira i priličan broj ranjenih vojnika. Zarobljeno je živih 21 talijanski vojnik, dosta je mrtvih vojnika i mula ostalo na mjestu gdje je vođena borba. Do danas ih je nabrojeno 60 na mjestu gdje je naš II proleterski bataljon vodio borbu. U tim borbama s Talijanima naša Brigada imala je 9 mrtvih i 42 ranjena, od kojih 3 teže a ostali lakše. Nekolicina je ostala u bataljonima. jer im ozljede nisu teže prirode.

U tim borbama naša je Brigada zaplijenila jedan talijanski puškomitraljez, 2 laka bacača mina, 2 brede, dosta municije i ostale vojničke spreme. Svakog dana pronalazimo oružja i materijala na mjestu gdje je vođena borba.

U ovim borbama svi borci i rukovodioci pokazali su visoku svijest, borbenost, odlučnost, žilavost i disciplinovanost. Teško je reći ko je bio bolji borac, komandir ili komesar. Ipak naš II i III bataljon pokazali su se boljima od I proleterskog bataljona. Naročito treba pohvaliti 2 i 3 četu II proleterskog bataljona komesara bataljona druga Denca Ivana i komandanta Iliju Popovića⁸ koji su se u neutvrđenoj Bukovici borili sa tenkovima i uspješno ih odbijali. Na licima tih boraca nije bilo zabrinutosti i straha pred tenkovima, oni su odgovarali u izvještajima: *»naš Staljingrad. ne predajemo«*. Pored njih istakli su se borci Šintić Josip, Mihić Mate. komesar I čete Branko Vurdelja i delegat Tomaš Iso. Borci III proleterskog bataljona na položajima u Brleniću ostali su do posljednjega, nisu se povlačili bez naređenja svojih starješina iako ih je kiša bacačkih mina obasipala. Sve puškomitraljesce treba pohvaliti jer su štedili municiju, nisu gađali kada nisu imali cilj i pokazali su punu hladnokrvnost i mirnoću na položaju. Od ovih treba posebice pohvaliti Tatalović Dušana i Paskas Luku, obojica iz 2 čete, komandira te čete druga Tarbuka Đorđu koji je ubio tenkistu, zamjenika komandanta druga Hinića⁹ koji je, iako dva puta ranjen, vršio svoju dužnost dok nije po treći put ranjen. I borci I proleterskog bataljona pokazali su visoku borbenost i izdržljivost. U borbi s tenkovima

⁸ Poginuo 1 svibnja 1943 godine prilikom napada na Št. Rupert, kao komandant Prvog bataljona Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

⁹ Stevo Hinić. Poginuo kod sela Toplice 1944 god. u borbi protiv Nijemaca, kao komandant Zumberačko-pokupskog NOP odreda.

na Hrzeniku istakla se 3 četa tog bataljona. Za vrijeme juriša neprijateljskih tenkova i borci te čete pjevali su, nisu se bojali tenkova iako su bili udaljeni 5—10 metara od istih. Koncerat naših mitraljeza pojačavala je harmonika druga »Dupina« Melkiora Pilepića, zamjenika komesara 1 čete I proleterskog bataljona. Uvjerenje je zavladao: tenkove odbijamo i odbijaćemo, a izazvao uvjerenje kod neprijatelja da sa svojim tenkovima ne može prodrijeti na tom položaju, pa je počeo tući minobacačima.

U toj borbi poginuo je naš operativni oficir drug Ivetić Vojislav. Drug Ivetić bio je primjer narodnog borca, vojnika. Herojski je poginuo kod pokušaja da zarobi tenk. Naš Štab brigade smatra da se drug Ivetić može nazvati Narodnim herojem, sve podatke o njemu u najkraćem vremenu dostavit ćemo gore pomenutim štabovima s predlogom o prozivanju njega Narodnim herojem.¹⁰

U ovim borbama naša je Brigada stekla bogata iskustva u frontalnim borbama i borbi s tenkovima. Ona je očeličila sve borce i rukovodioce naše Brigade, ona ju je ojačala vojnički i politički. U borbi s tenkovima osjetio se nedostatak, upravo neiskustvo, tako da je prevladavalo uvjerenje kod nekih rukovodilaca da se ne možemo boriti s tenkovima. Pokazalo se da se tenk može tući i običnom municijom, bombama i da tenk bez pješadije ne predstavlja opasnost, da se s tenkovima može boriti preprekama, i da smo ovoga puta kopali vučije jame sigurno bi imali neki tenk u svojim rukama, a što ćemo u budućnosti praktikovati, da na svakom položaju stvaramo prepreke i kopamo vučije jame kuda može neprijatelj tenkovima prodirati. Danas kod svakog borca i rukovodioca naše Brigade prevladava uvjerenje da se tenk može i zarobiti, što ćemo u budućnosti i pokušati.

U ovim borbama naš komandni kadar četa zadovoljavao je, držao je čete u rukama. Još uvijek ne dolazi do punog izražaja komanda komandira, vodnika i desetara, tako da se događalo da je često puta otvarana vatra na velikoj udaljenosti, da se pucalo bez ikakvog učinka. Ukopavanje na položajima pokazalo je svoje dobre strane. Borci su izdržali svu vatra minobacača, topova, bombardovanje aviona. Nije bilo paničarskog bježanja na položaju, ali su mnogi pokazali, pa po neki i rukovodioci, nerazumjevanja u sklanjanju od aviona, topovskih granata i dr. Po našem mišljenju ostupanje pred neprijateljem podiglo je moral kod neprijateljskih vojnika i uvjerenje u našu slabost, da smo nesposobni spriječiti njegov pokušaj izbjavljanja opkoljenih vojnika. Uspješnije bi se bilo

pokazalo da se za blokadu ostavio manji dio snaga kad se nije već uspjelo prvim jurišem, neprijateljska pojačanja koja su kretala u pomoć opkoljenim vojnicima razbijati i uništavati. Tako je neprijatelj na položajima na kojima su naš I i III bataljon davali osiguranja imao čitav lanac manjih osiguranja koja su se mogla uspješno napadati. U gonjenju razbijenog neprijatelja još nismo dovoljno iskusni i brzi. Veza sa svim našim jedinicama i sa Operativnim štabom vrlo dobro je funkcionisala. Borci naše čete za vezu pokazali su visoku savjesnost u svojoj službi.

U svim tim borbama ukupni utrošak municije jeste 9.133 za mauzer, 2.109 talijanske, 1.300 za brede i 15 topovskih granata, nekoliko mina, lakih bacača.

Sada se Brigada nalazi na položajima određenim u zapovijesti koju prilažemo.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar.
Božo Spaček

Komandant
Bulat R.^{lx}

BR. 13

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 4 VELJAČE 1943 GOD. OPERATIVNOM ŠTABU ZA SEKTOR PLJEŠEVICA O STANJU NA PODRUČJU KRBAVICE¹

STAB

II UDARNE BRIGADE VI DIVIZIJE

N.O.V. HRVATSKE

4 februara 1943 g. u 14.40 h.

ŠTABU PLJEŠEVIČKOG SEKTORA²

Primili smo vaše upute i naređenja koja ste poslali po drugu Ševeru.³ Prema vašem naređenju mi bi trebali da pre-

¹¹ Rade

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 7—2, k. 796.

² Radi lakšeg rukovođenja jedinicama, u toku Četvrte neprijateljske ofanzive, na području Like, formirana su tri sektora: prvi sektor: Drenovača, drugi: Plješevica, treći: Udbina — Gornji Lapac, Gračac — Gornji Lapac — Srb. Na prvom sektoru dejstvovala su Peta i Petnaesta NO brigada Osme divizije; na drugom — Šesta NOU i Četrnaesta NO brigada Pete operativne zone i dijelovi Druge NOU brigade Šeste divizije, na trećem — Prva i Deveta NOU brigada Šeste divizije.

³ Milan Sever. Poginuo prilikom napada na Široku Kulu 1943 god. kao komandant Trećeg bataljona Druge NOU brigade.

bacimo jedan bataljon u sastav VI divizije na Visuć. Isti sa sobom da ponese dva teška bacača. Sektor koga drže i obezbjeđuju ove snage⁴ jeste i previše velik, zapravo velik i ogroman za ove snage koje se sada ovdje nalaze, a kada bi poslali još jedan bataljon u Visuć onda se ne može ni u kom slučaju računati za odbranu ovog sektora. Dva bacača ne možemo nikako uputiti jer se kod nas nalazi samo jedan, a drugi bacač je još sa Ljubova otišao u sastav bataljona IX brigade, tj. drug Sever kaže da ga je uputio u Frkašić. Molimo taj štab da ne šaljemo bataljon za koji ste naredili nego ako je još moguće da nam pošaljete i pomoć jer odbrana ovih sela izgleda kao ostrvo okruženo sa svih strana neprijateljem. Također vas molimo da nam pošaljete tačne upute o našem radu sa pretpostavkom: ako ne bi mogli odbraniti ovaj sektor, da li da i dalje ostanemo po šumama ili da se nekud povučemo ili pak da neki dijelovi ostanu na ovom sektoru dok bi se drugi povukli. Šta ćemo učiniti u tom slučaju sa ovolikim narodom i ovolikom imovinom?⁵

Naredili ste nam da u slučaju napada na Frkašić⁰ mi sa našom brigadom napadnemo neprijatelja sa leđa. Svakako da ćemo mi to učiniti, jedino nećemo moći sa cijelom brigadom nego samo sa bataljonima koji se nalaze u Krbavici,⁷ dok naše snage⁸ iz Turjanskog niti smijemo a niti zbog velike udaljenosti možemo tako brzo povući. Sto se tiče uznemiravanja neprijatelja, postavljanja zasjeda, to činimo, ali bataljoni ove brigade koji su se nalazili na Ljubovu i suviše su zamoreni, pa im je potreban odmor, što isti ne mogu dobiti, jer su vječito na položaju.

Tražene izvještaje poslati ćemo čim prikupimo od jedinica.

Stanje na području sela Turjanskog—Trnovca i Krbavice je sljedeće:

Neprijatelj—Italijani i četnici u jačini 5 tenkova, 3 kamiona, 230 mazgi, oko 12 kola, 3 topa i oko 1000 vojnika sa oko 500 četnika, prodrli su preko Brezovca i Šijanova klanca, a istovremeno neprijatelj je krenuo iz Korenice prema Pogleđalu; uz dosta velike žrtve obje kolone spojile su se u Ho-

⁴ Druga NOU brigada branila je tada područje: Vrp le — Pogleđalo — Brezovac (Cudin Klanac), Šijanov Klanac — Bunić — Debelo Brdo.

⁵ Riječ je o stanovnicima Krbavice, Trnovca i izbjeglom narodu koji je nosio sa sobom svu pokretnu imovinu.

⁶ Napad na Frkašić bio je predviđen za slučaj da neprijatelj uđe u to mjesto. Međutim, do toga nije došlo.

⁷ Odnosi se na Prvi i Drugi bataljon. Vidi dok. br. 19.

⁸ Četvrti bataljon Druge NOU brigade i Treći bataljon Ličkog NOP odreda.

moljcu." Sada se te snage nalaze u Homoljcu, Vrelu i Korenici. Neprijatelj koji je nadirao preko Ljubova spustio se u Bunić, odmaraju se u istome i pale selo Bunić. Jače neprijateljske snage koncentrišu se u Crnoj Vlasti. Danas su neprijateljski avioni bombardovali selo Krbavicu, žrtava nije bilo, a nakon toga bacali su letke pozivajući narod na predaju. Te letke prilazemo vam. Ovaj štab naredio je svima bataljonima da na ovaj neprijateljski poziv odgovore noćas sa napadom na svima sektorima. U mjestima u koja su god prodrli Italijani sa istima se nalaze i četnici, a u Buniću se nalaze sa Talijanima samo ustaše. Danas su četnici pokušali prodrijeti ka Glavama¹ sa pravca Vrela uz Mrsinj ali su se isti povratili kada su osjetili naše snage.

Ovaj štab mišljenja je da će neprijatelj u najkraćem roku poduzeti opći napad na ova sela, prema tome mi vas molimo da nam tražene direktive pošaljete što prije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Đuro Stanković

(M. P.¹¹)

Komandant:
Mile Uzelac

P.S. Izvjestite nas gdje se nalaze vaše snage,¹³ obilježite tačno položaje i kote, jer u slučaju ako mi napadnemo neprijatelja sa leđa da bi znali gdje se nalaze te snage, kako ne bi došlo do zabune.

Uzelac

¹ Vid: dok. br. 89.

¹⁰ Vujnove Glave

¹¹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹³ Riječ je o Šestoj NOU i Četrnaestoj NO brigadi Pete operativne zone koje su tada držale položaje na području Frkašića. Vidi tom V, knj. 13, izvještaj Šeste NOU brigade Štabu Prvog korpusa NOV i PO od 28 ožuljka 1943 godine.

PISMO KOMANDE ŽUMBERAČKO-POKUPSKOG PODRUČJA OD 4 VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONČAR« O UPUĆIVANJU U BRIGADU PRIPADNIKA TALIJANSKE VOJSKE KOJI SU DOBROVOLJNO STUPILI U NOV¹

**KOMANDA ZUMBERAČKOG PODRUČJA
II OPERATIVNE ZONE
Broj 47/43
Dne 4.II.1943 god.**

ŠTABU XIII PROLETERSKE UDARNE BRIGADE

Šaljemo vam četiri Talijana koji su se javili dobrovoljno u našu vojsku. U njih ne trebate sumnjati jer ni jedan neće da se vrati kući. Čak i ostali, koji se nisu javili u partizane, neće svojim kućama, jer se boje da ih ne ubiju sami njihovi.

Imena tih drugova su: Giovannini Giovanni, rođen 6.III. 1913. u Modeni, zanimanje seljak; Valvasori Massimiliano rođen 25.VI.1912 u Udinama, zanimanje kočijaš; Donatoni Rino, rođen 13.X.1919 u Veroni, zanimanje pilanski radnik; Balio Luigi, rođen 1.X.1913 u Padovi, zanimanje seljak. Imenovane drugove smjestite u vašoj Brigadi a pogotovo bi bilo dobro da ih smjestite u četvu zajedno sa drugom Talijanom koji je već u vašoj Brigadi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant Područja:
J^a Draušnik

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 1/3 k. 723.
Jurica

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 5 VELJAČE 1943 GOD. POLITIČKOM KOMESARU GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA NA PODRUČJU ŽUMBERKA OD 16 SIJEČNJA DO 5 VELJAČE¹

**STAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. P. ODREDA HRVATSKE
K. Br. 119/43
Dne 5.II. 1943**

POLITKOMESARU² N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Komesarski izvještaj:

Kalnik:

Od našeg zadnjeg izvještaja³ od ovog odreda nismo primili nikakvih izvještaja, a nije se ni vratio ni naš oficir⁴ kojeg smo tamo poslali.

Moslavina:

Iz Moslavine ne dobivamo već dva mjeseca nikakvih izvještaja mada smo ih pozvali da pošalju u naš štab svoju patrolu sa izvještajima i zbog redovnog funkcionisanja veza s nama. Oni vjerovatno održavaju veze sa Slavonijom.⁵

Pokopljene:

Terenska četa »Kljuka« također nam se u posljednje vrijeme ne javlja. Ona je preselila svoje sjedište prema Lekeniku jer se je uslijed neprijateljske ofanzive na Kordun⁶ na svom prijašnjem sektoru⁷ nesigurno osjećala. Do sada se ova četa nije vratila na svoj sektor.

2 u m b e r a k :

Nakon akcije na Samobor,³ naše jedinice su se odmarale do 16.1. Za to vrijeme održane su konferencije sa štabovima

¹ Dokumentat, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3/1, k. 1474.

² Vladimir Bakarić

³ Vidi tom V, knj. 9, dok. br. 5.

* Dane Livada

⁵ Vidi dok. br. 73.

⁸ Vidi dok. br. 90.

⁷ Četa je ranije dejstvovala na jugozapadnim padinama Vukome-ričkih Gorica i u šumi Kljukl.

⁸ Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 38 i 52.

brigada u svrhu sređivanja unutarnjih prilika obiju brigada. Pošto je tada izgledalo da neprijatelj namjerava voditi ofanzivu protiv nas, vršili smo istovremeno pripreme za razbijanje takve ofanzive.

16.1. Bataljon »Jože Vlahovića« IV brigade krenuo je na akciju kod Kamanja sa zadatkom da razruši prugu i dočeka voz.⁹ Akcija je u cijelosti uspjela. Prethodno je bila razorena pruga i na istome mjestu sačekan je teretni voz. Naišao je voz —cisterna. Naši borci otvoriše vatru na ovaj voz koji se je survao sa pruge i benzin počeo je da curi na sve strane. Ovom vozu bio je prikopčan jedan blindirani vagon u kojem su se nalazili Talijani, kao pratnja voza, koji su davali našim borcima snažan otpor. Neprijatelj je međutim bio slomljen za jedan sat borbe. Naši borci dali se odmah na posao i zapalili voz. Izgorjelo je 308.300 kg. benzina, 22 cisterne i jedna lokomotiva.

Zaplijenjen je jedan mitraljez i jedan šmajser. Zarobljeno je 5 Talijana i 7 željezničara, a ubijeno je 5 Talijana. Na našoj strani 3 ranjena druga.

Od zapaljenog benzina plamen je visoko lizao u vis i rasvijetlio je cijeli Zumberak i okolicu Karlovca, pa čak i prema Zagrebu do Jaske. Naši borci osokoljeni ovim velikim uspjehom željno su očekivali kada će i opet na prugu. Narod je u Zumberku ovu akciju sa oduševljenjem prihvatio, tim prije jer smo doznali od željezničara da je taj benzin bio namjenjen za avione u Ljubljani, koji bi vjerovatno bombardirali i Zumberak. Ova akcija, i akcija na Samobor, još je više povećala simpatije naroda prema našoj vojsci.

19.1. 1943 izvršene su pripreme za temeljito rušenje pruge kod Kamanja. Ali ova akcija ostala je bez ikakvog uspjeha. Kada su se jedinice naših brigada primaknule Kupi, vidio se je neki plamen kod Kamanja jer je još uvijek gorio benzin koji je bio zapaljen prije dva dana, i zbog toga naši borci nisu se usudili preći preko Kupe, misleći da se tamo nalaze Talijani. Nitko nije stvar provjerio, da li se tamo zaista nalaze neprijateljski vojnici ili ne, pa čak ni Operativni štab, već jednostavno se počeli svi povlačiti od Kupe. Tako je time učinjen veliki propust i pruga nije srušena, mada ju nije nitko čuvao. Od Operativnog štaba nalazio se je sa jedinicama drug Kleut¹⁰ i Tarabić.¹¹

Pošto su jedinice bile prilično zamorene dugim marševima prema Samoboru i natrag, te po samom Zumberku, nakon ove neuspjele akcije dali smo im dva dana odmora. Ovaj

• Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 63 i 82.

¹⁰ Petar

odmor iskorišten je u radu sa vojskom i komandnim kadrom. Naročito je bilo potrebno raditi sa drugovima iz IV brigade, koji su ozbiljno postavili pitanje povratka na Kordun. Naime, ustvari, je bilo što borci nemaju rezervnog veša i svi su već zaušili. jer se nisu mogli kroz mjesec dana presvlačiti,, te su to postavili kao razlog da se vrate na Kordun. Mi smo svima objasnili da oni time što se nalaze ovdje brane i Kordun i podnose velike žrtve za Narodno-oslobodilačku borbu, ali da za sada ipak se još ne mogu vratiti, jer neprijatelj koncentrira snage oko Zumberka, a te snage morat ćemo zajednički razbijati. Nakon toga stanje se je u brigadi popravilo. Borci su svjesno shvatili svoj zadatak i velike napore koje podnose ovdje i tako se saglasili da ostanu i dalje na ovom terenu, tražeći stalno akcije da uništimo neprijatelja.

22.1.1943 krenule su obje brigade prema Krašiću i Jaski sa zadatkom da razbijamo neprijateljsku koncentraciju.¹² Vodila se je borba u Brleniću sa domobranima, kojom prilikom je ybijeno 10 domobrana i više ih je bilo ranjeno. Na našoj strani 2 lakše ranjena i jedan mrtav. Istovremeno vodile su jedinice XIII brigade borbu sa tenkovskom kolonom kod Petrovine i Volavja.¹³ Tenkovska kolona bila je razbijena i dva tenka oštećena. Ove borbe dale su našim borcima novog poleta. Proleter i jurišali su na tenkove i tako ulili pouzdanje u sve borce da je borba protiv tenkova moguća i na taj način razbili onu famu »da se protiv tenkova ne može boriti«.

Narod je iz ovih krajeva promatrao borbu sa tenkovima. Seljaci su se čudili kako se naši borci hrvaju sa ovim željeznim kolosima i konačno ih razbili i posve raspršili. Mnogi su seljaci pričali da je naša vojska tvrđa od čelika. Iskoristili smo priliku i odmah sazvali zbor seljaka u Petrovini, na koji se je skupilo preko 300 ljudi, koji su izlaganja naših boraca sa pažnjom i oduševljenjem prihvatili.

23.1.43 krenuo je jedan dio naših snaga, uglavnom snage IV brigade, u pravcu Mahična na rušenje pruge. Mahično je blizu Karlovca. Pruga je bila razorena na dužini od 200 metara, ali ovaj puta nije naišao nikakav voz. Dok su jedinice IV brigade rušile prugu, jedinice XIII brigade spustile su se na glavnu cestu Zagreb—Karlovac kod Jaske, istu zabarikadirale i čekale neprijateljsku kolonu, koja je trebala da kreće pravcem Karlovca. Neprijatelj nije naišao.

24.1. jedinice obiju brigada su bile na odmoru, ali na položajima prema Draganićima i Jaski.

25.1.43 preko dana izvršili smo postrojavanje obiju brigada u Krašiću. Tada smo borcima govorili o ofanzivi koju je

¹² i ¹³ Vidi tom V, knj. 11 dok. br. 82 i 108.

mrski okupator poduzeo protiv naše slobodne teritorije. Borci su bili silno ogorčeni protivu neprijatelja i njegovih bandi, koje su otpočele ponovno haračenje na Kordunu i drugim krajevima slobodnog teritorija, i zakleli se da će se krvavo neprijatelju za sve zločine osvetiti. Bilo je sjajnih prizora. Mnogi su od boraca plakali u težnji za osvetom. Svi su oni vikali: »idemo u Zagreb da uhvatimo Pavelića«. Problem povratka na Kordun bio je riješen.¹⁴ Svaki je borac vidio da je upravo sada Dotrebno razviti aktivnost na ovome dijelu do krainiih granica.

Tako su poslije ovog zбора krenule obje brigade na izvršenje novog zadatka. Sve je kretalo prema Draganićima. Borci radosni što će ovu noć tući neprijatelja. Za 2 sata čula se je paklenska vatra, cd Draganića do Jaske. Naše su jedinice napale neprijatelja u Vukšin Šipku Šipku, Gucima, G. Kupčini i Draganićima.¹⁵ Prodor naših jedinica bio je snažan i iznenađan. Neprijatelj se nije nadao da ćemo ga napasti. Napali smo jednu¹⁶ bojnu novaka domobrana, koja je brojila oko 600 lj[^]idi. Ubrzo su stizali izvještaji sa položaja. Još u toku noći neprijatelj je bio likvidiran u Vukšin Šipku, Šipku, Gucima i Draganićima. Naše jedinice prodrle su na prugu Zagreb—Karlovac i odmah istu počele razarati. No, prugu im nije uspjelo razoriti, jer nisu imali potrebnog alata. Natovarili su na prugu barikade i posjekli 2 kilometra t.t. stubova.

Naši su borci odlučili čekati voz preko dana, ali je neprijatelj krenuo sa tenkovima iz Karlovca, pa su uslijed toga bili prisiljeni povući se iz dnevnih položaja. iKroz čitavo to vrijeme jedan dio naših snaga vodio je ogorčenu borbu sa domobranima muslimanima u G. Kupčini. Neprijatelj je davao ogorčeni otpor. Ali su ga naši bđrci 26.1 poslije podne slomili. Kod neprijatelja nastalo opće bježanje, a na bijegu uništavali su ga naši borci. Tako je i ovdje neprijatelj bio likvidiran. Za vrijeme borbe u Kupčini krenuo je neprijatelj¹⁷ iz Jaske sa 3 tenka. Naši borci odbili su neprijatelja i razbili tenkovsku kolonu.

Zumberak je sada cijeli slobodan do glavne ceste Zagreb—Karlovac između Jaske i Draganića. Naše snage se sada nalaze na ovoj cesti i drže je pod svojom kontrolom na ovome dijelu.

Za vrijeme borbi poginulo je i nekoliko seljaka, koje su ubili domobrani.

" Misli se na povratak Četvrte NOU brigade. Vidi tom V, knj. 11, dok. broj 82.

¹⁵ Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 92, 98 i 108.

¹⁶ Devetu

U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 50 mrtvih i mnogo ranjenih vojnika i oficira. Zarobili smo 70 domobrana i 2 poručnika. Zaplijenili smo 3 teška mitraljeza, 3 laka bacača mina 4 puškomitraljeza, 1 šmajser, 60 pušaka, 20.000 metaka, 90 mina i druge ratne spreme.

Na našoj strani bilo je 27 ranjenih i 10 mrtvih drugova. Da je i ovaj puta visok gubitak na našoj strani jasno dokazuju ove brojke. Razlog tome leži na omladinskom bataljonu, koji je jurišao bez predaha, ne uzimajući dovoljno zaklon od neprijateljske vatre. Sam omladinski bataljon IV brigade imao 20 ranjenih i 6 mrtvih drugova.

Sanitetska služba ovaj puta dobro je funkcionirala. Ranjenim drugovima na brzinu pružena je prva pomoć, a nakon toga su otpremani u glavno previjalište u Sošice, a odatle bili upućivani u bolnicu.

Za vrijeme ove borbe Operativni štab, t.j. komandant učinio je jednu fatalnu pogrešku. On je naime, uputio top omladinskom bataljonu IV brigade po bijelom dahu i brisanom prostoru kuda je neprijatelj sipao vatru iz mitraljeza, pa su tom prilikom poginula 4 konja, a posada topa bila je cijela raspršena ostavljajući top da ga neprijatelj zaplijeni. Zahvaljujući nesposobnosti neprijatelja i njegovom strahu, top je ostao na jednoj poljani odakle su ga kasnije naši borci neoštećena izvukli.

Potrebno je da Vam napomenemo držanje poručnika Kosa, koji je bio zarobljen. On je imao jedan šmajser i ispalio svu municiju. Dotični je rodnom iz Varaždina. Kad smo ga pitali zašto je ispalio svu municiju rekao je: »da je moral pucati, jer je baš u to vrijeme pošao do svoje Štefice, koja je baš u to vrijeme došla iz Varaždina«. Nadalje je tražio od nas da mu vratimo njegov šmajser, jer ga bu drugče morao platiti 6.000 kuna. a to znači pol leta služiti za njega, a njegova Štefica sa kojom se je prije 8 mjeseci oženio bu ostala bez novaca.

U ovoj akciji naročito se je istaknuo svojom borbenošću Bataljon »Jože Vlahović« IV brigade, koji je uporno vodio borbu protiv muslimana¹⁸ sve dotle dok ih nije slomio. Isto tako je dobro izvršio svoj zadatak II bataljon Proleterske brigade, koji je vodio borbu sa tenkovima.

Poslije ovih borbi jedinice su se povukle na položaje oko ceste Zagreb—Karlovac. Iz ovih položaja 26.1 u noći trebalo je izvršiti rušenje pruge koje ali i opet nije uspjelo. Borci su bili prilično izmoreni i nisu imali potrebnog materijala pa su se vratili natrag na svoje položaje neobavljena posla. Jedino što su uspjeli da zabarikadiraju prugu i cestu tako, da vozovi nisu jedan dan saobraćali.

¹⁸ Riječ je o pripadnicima Devete novačke bojne

Štab XIII brigade dobro se je držao u ovoj borbi. Dok je štab IV brigade učinio grešku, jer je slao krivo izvještaje o tome da je neprijatelj u Kupčini već likvidiran u toku noći, a kad tamo—borba je trajala još po danu sve dotle dok nije otišao na položaj komesar¹⁹ Operativnog štaba zajedno sa načelnikom²⁰ i poduzeli snažan juriš i tek tada je neprijatelj bio slomljen.

Po završenim akcijama u Draganićima, Petrovini, Šipku, Kupčini i Gucima zapaljene su sve zgrade u kojima se je nalazio neprijatelj.

27.1.43 jedinice naših brigada su bile na odmoru. U toku ove noći provalilo je nekoliko stotina Njemaca iz Ozlja prema Krašiću.²¹ Naši borci nisu bili spremni na ovaj iznenadni prepad pa je došlo do čitave gužve. Naši se borci ubrzo snašli i započeli bitku sa Njemcima u Krašiću i okolici. Njemci su bili potučeni i najureni. Ali prije negoli su pobjegli, t.j. na samom bijegu, oni su u selu Bresariću zaklali 6 seljaka i jednu ženu. Pored ovoga bacali bombe kroz prozore seljačkih kuća. Drugi dan seljaci su strahovito negodovali protiv Njemaca. Nastala je tek sada prava mržnja protiv Njemaca.

29.1.43 bio je pogreb ovih žrtava na kojem smo mi govorili masi sakupljenog svijeta. Svijet je sa gnušanjem gledao na njemačke razbojнике, koji su počeli klati Hrvate u najbližoj okolici Zagreba. Pogreb je održan u Krašiću. Narod se je skupljao oko naše vojske, moleći je da ne ode iz njihovih sela, da ih brani od ovih barbara.

Nakon ovog slučaja političko stanje toliko se je popravilo da je to upravo nevjerovatno. Narobi daje partizanima sve što god ovi žele. Danas su svi seljaci na našoj strani iz cijele ove okolice. Upravo sada seljaci odobravaju naš postupak sa ustašama koje smo zarobili u Krašiću.

Došao nam je jedan primjerak »Glasnoše« iz Karlovca u ruke u kojem ustaše plaću za ustašama iz Krašića. Taj list Vam u prilogu šaljemo, da ga pročitate.

Nakon ovih borbi vodili smo pregovore sa Slovincima.²² Naime, dobili smo naređenje G.Š.-a²³ preko »Radiostanice Slobodna Jugos.flavija] i pismeno naređenje²⁴ u vezi sa ofanzivom koju neprijatelj vodi na naš slobodni teritorij Korduna. Banije, Bosne i Like, pa smo pozvali i Slovence da i oni učestvuju u ovim borbama protiv neprijatelja kako bi mu zajedničkim

¹⁹ i ²⁸ Marko Belinić

²⁰ Joco Tarabić

²¹ Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 108.

²² Misli se na Glavni štab NOV i PO Slovenije.

²³ Misli se na Glavni štab NOV i PO Hrvatske.

silama zadali što jače udarce. 28.1 održana je konferencija u našem štabu na kojoj smo se u cijelosti sporazumjeli o vođenju zajedničkih akcija njihovih i naših brigada. Tri njihove brigade,²⁵ iako su manje od naših, sada učestvuju u zajedničkim operacijama sa našim brigadama. Formirali [smo] zajednički Operativni štab u koji je ušao kao komandant drug Saranović Milovan,²⁶ komandant V.D.²⁷ Zone, a kao komesar toga štaba ušao je komesar²⁸ naše Zone. Načelnik štaba je drug Joco Tarabić, načelnik štaba naše VIII divizije (Hrvatske).

Za vrijeme dok smo vodili pregovore, slovenske su brigade već bile na putu. Od ovog vremena pa do 30.1 desilo se je nešto veoma značajno i interesantno. Njemci su prilikom kada su provalili u Krašić pohapsili 60 seljaka i vodili ih sa sobom. Oni su se međutim zadržali kod Sv. Roka zajedno sa ovim seljacima. Naši partizani tamo ih napali i oslobodili ove seljake. Seljaci su bili pušteni kućama. Oko svojih kuća oni su ljubili naše partizane, govoreći: »jedino ste nas vi spasili od sigurne smrti«.

Poslije ovih borbi stigle su slovenske brigade 30.1. Naše jedinice nalazile su se i dalje na položajima oko Draganića. Talijani²⁹ u Metlici znajući da se naše snage nalaze na glavnoj komunikaciji Zagreb—Karlovac pošli su od 30. na 31.1 iz Metlike sa 2000 vojnika u pravcu Vivodine. 600 pošlo ih je sa 6 tenkova iz Ozlja, 500 pošlo ih je sa 5 tenkova iz Karlovca i 400 sa 3 tenka pošlo je iz Jaske. Svi su krenuli pravcem Krašića. *Ukupno je kretalo preko 3000 Talijana naoružanih sa automatskim oružjem i topovima*, u pravcu da opkole naše snage koje su se nalazile oko Draganića.

Neprijatelj je međutim bio slabe sreće. Slovenske brigade čim je pošao iz Metlike bile su mu za leđima. Naše jedinice kretale su mu u susret od Krašića. Jedan dio snaga bacili smo sa boka (opširnije o tome vidjet ćete iz operativnog izvještaja).³⁰ Razvila se je ljuta bitka između Krašića i Vivodine. Neprijatelj koji je kretao iz Karlovca i Ozlja sa tenkovima bio je razbijen od Proleterске brigade. Proleter i jurišali su na tenkove. Tom prilikom oštetili 3 tenka, i odbili pohod neprijatelja prema Zumberku. Jedan dio IV brigade tukao je ne-

²⁵ Prva NOU brigada »Matije Gubca«, Druga NOU brigada »Toneta Tomšića« i Treća NOU brigada »Ivana Cankara«.

²⁶ Narodni heroj. Poginuo u borbi protiv Talijana na Zužemberku, 31 lipnja 1943 god., kao načelnik Glavnog štaba Slovenije.

²⁷ Vzhodnodolenske — Istočnodolenske

²⁸ Iz sastava divizije »Isonzo«.

³⁰ Vidi dok. br. 12 i tom V, knj. 13, izvještaj Osme divizije Prvom korpusu NOV i PO Hrvatske o dejstvima Četvrte NOU brigade na po-

prijatelja sa boka. Neprijatelj koji je kretao sa kolonom od 2000 vojnika iz Metlike preko Vivodine bio je u cijelosti opkoljen. Čelični obruč oko Talijana stezao se je sve više. Bitka je bila paklenska. Talijani bježali su na sve strane, a naši mitraljezi radili su savršeno. Kosili su Talijane kao travu. Naši divni borci zauzeli su dobro položaje iz kojih su čistili morskog neprijatelja. Neprijatelj je mislio da opkoli nas, a konačno bio je sam opkoljen.

Na drugom dijelu fronta³¹ hrabro su se tukla dva bataljona Proleterske brigade, a jedan bataljon sudjelovao je kod opkoljavanja ove dugačke kolone iz Vivodine. Borba sa Talijanima trajala je tri dana, 31.1, 1.II i 2.II.

Talijani su stalno dovlačili nama iza leđa nova pojačanja iz Karlovca. Tako da je drugog dana borbe sudjelovalo oko 5000 Talijana u borbi protiv nas. Topovi su tukli na sve strane. Avijacija (3 aviona) bombardovala je i mitraljirala stalno naše položaje. Ali sve to nije moglo slomiti volju naših boraca za uništenje neprijatelja. Naprotiv, što je neprijatelj više tukao sa bacačima, topovima i avionima, te jurio tenkovima, naši borci su bili svakog časa sve čvršći i ustrajniji u borbi. Bio je jedan slučaj, da su Talijani prodrli u selo Bukovicu. Na jednoj strani držali su se oni sa dva tenka, a na drugoj strani sela bio je II bataljon Proleterske brigade na čelu sa komandantom Ilijom Popovićem³² i Simićem.³³ Razvio se je ljuti boj. Naši drugovi su vikali: »Mi branimo Staljingrad. Neprijatelj će biti uništen«. Tako su glasili njihovi izvještaji. Na cesti nije bilo barikada, pa je neprijatelj mogao da prodre tenkovima do njih. Oni su pustili tenkove na 20 metara i odatle otvorili vatru i oštetili oba tenka. Nato su dojurila još tri tenka preko Krašića. da oslobode svoje »kolege«.

Naši hrabri borci uspjeli su da najure neprijatelja iz ovog sela.

Bitka se nastavlja i dalje. Opkoljeni neprijatelj biva uništavan svakog momenta. Leš na lešu leži na bojnopolju. Vrše se juriši na sve strane. 1. II. u noći stigli su i Slovenci na položaje te i oni vršili juriš na Talijane. Orio se glas: »Proklet hudič talijanski, juriš«. Bombe su sijevale na sve strane, a brojni leševi Talijana prekrivali su brda i doline između Vivodine i Krašića.

³¹ Riječ je o položajima koje je držala Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar«. Vidi dok. br. 12.

³² Poginuo 1. svibnja 1943. god. prilikom napada na Št. Rupert, kao komandant bataljona Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

³³ Narodni heroj Milan Mraović. Poginuo kod Donje Kupčine 22. kolovoza 1943. god. kao vršilac dužnosti komandanta Pokupsko-turpoljskog NOP odreda.

Talijani su konačno bili 2.II slomljeni. Na bojnopolju ostavili su 250 mrtvih vojnika i 2 viša oficira, 450 ranjenih, 180 ubijenih mazgi. A zarobili smo svega 20. Ostalo se je ipak razbježalo.

Zaplijenjeno je među ostalim plijenom, koji se još prebrojava, 2 teška bacača sa 30 mina, 5 lakih bacača sa 100 mina, nekoliko teških mitraljeza, puškomitraljeza, bombi, pušaka, topovskih granata, municije i velika količina razne spremne.

Ova bitka bila je zaista strašna. Talijani tukli su ko ljudi iz automatskog oružja, topova i aviona. Naši borci pokazali su da se znadu tući i frontalno i sa tenkovima i svim mogućim trupama. U ovim bojevima sudjelovali su izrazito samo fašisti.

Naše brigade imale 10 mrtvih i 20 lakše i 6 teže ranjenih drugova. Slovenske brigade imale su 41 ranjenog i 5 mrtvih drugova.

U ovim bojevima sa razbojničkim fašistima utvrdilo se jedinstvo hrvatskih i slovenskih brigada. Ono je zaista krvlju stvoreno u borbi protiv zajedničkog neprijatelja.

Ovim operacijama rukovodio je drug Milovan Šaranović.

Uspjeh bio bi mnogo veći da smo odmah od početka imali sve jedinice u svojim rukama. U samom početku nismo imali veze sa slovenskim brigadama pa smo morali sami letjeti iz jednog krila na drugo da povežemo jedinice i organizujemo snažan juriš. Mnogo nam je pomogao u ovim operacijama drug Joco Tarabić. Pokazao se je kao vojnik visokih sposobnosti, hrabar borac i dobar drug. Bili smo svi na položaju. To je dođe bilo i nepravilno, jer štab nije mogao raditi kao cjelina, jer je svaki rukovodio na jednom mjestu. Kasnije smo tu grešku ispravili i komanda je bila jedinstvena, a neprijatelj ubrzo bio je likvidiran.

Talijanski krvnici odakle su dolazili, t.j. od Oslja i Karlovca, palili su sva sela. Dok ovi koji su pošli od Metlike to nisu stigli.

Zapaljena su sela oko Krašića i to: Hrzenik, Lović Prekriški, Grandić Breg, Lović,³⁴ Sipki,³⁵ Vrhovac, Bresarić i druga.

Narod je svuda molio boga za našu pobjedu. Žene skrušenih ruku stalno u skupovima na glas molile se bogu za pobjedu partizana. Molile nas da ih ne napustimo jer će i njihova sela izgorjeti. Nosile su našim borcima na položaj hranu, iako su položaji stalno bili bombardirani od topova, bacača i aviona. Vidjele se košare i lonci na glavama djece, koja su

" Gornji i Donji

kretala u pravcu položaja, gdje su se nalazili naši borci. Mnogi su oni pješačili sa hranom za borce po nekoliko kilometara, ne štedeći truda i života koji je bio stalno ugrožen. Svi su sa napetošću posmatrali ovu gigantsku borbu. Divili se partizanima kako razbijaju neprijateljske horde.

Posebice moramo naglasiti da je junačkom smrću u borbi sa tenkovima poginuo drug Ivetić Vojo. On je sam jurišao na tenk, ubio tenkista i u času kada je htio da sjedne u tenk i likvidira pomoćnika tenkiste, najurio je drugi tenk i prošišao druga Ivetića. On je bio operativni oficir XIII proleterske brigade. Mi predlažemo da se druga Ivetića proglasi narodnim herojem.³⁶ Isti je bio član K.P. godinu dana, a rođen je 1919 godine u Bosni.

Nakon ove borbe poduzeli smo potrebne mjere za izvođenje zajedničkog plana sa slovenskim brigadama. Formirali smo diviziju od 3 brigade, ali jasno da je to samo privremenog karaktera, dok se nalaze na ovom sektoru. To smo učinili zbog lakšeg rukovođenja i da bude jedna jaka operativna cjelina kako bi mogla dati u najbližoj okolini Zagreba i Karlovca neprijatelju što osjetnije gubitke. Po tim pitanjima smo se sporazumjeli sa komandantom Slovenije drugom Mačekom.³⁷ Njihove brigade ostat će ovdje još jedno kraće vrijeme dok neprijatelja dobro ne nalupamo u zagrebačkoj okolini.

Što se tiče stanja u našim brigadama ono je prilično dobro. Naročito je dobro stanje sada u XIII brigadi, jedino je to slabo što je mala, jer ona redovito imade dosta gubitaka u borbama. Ona je izgubila od svog dolaska ovamo preko 250 boraca, a to je zaista veliki broj. Sada mobilizemo i potpunit ćemo ju sa terenskim bataljonom. U IV brigadi stanje nije loše. Težnja za povratkom na Kordun je otpala. Jedino se drugovi iz štaba tuže na Kleuta, da on gotovo ne mari za njihovu brigadu od kada je bio komandant Operativnog štaba. Mi smo ga zato ispustili iz Operativnog štaba slovenskih i hrvatskih brigada, da se može vratiti u svoju brigadu. Izgleda da njerpu konvenira igrati se velike ličnosti. Rade³⁸ se je u zadnje vrijeme prilično popravio. I sam je uvidio ranije greške i mnogo se trudi da ih popravi. Joco Tarabić je dobar, samo mu treba više samoinicijative.

U zadnje vrijeme mobilisali smo priličan broj omladinaca u Zumberku. Do sada poslali smo ih u brigadu 60, a danas smo poslali još daljnjih 60. Tako je brigada popunjavana iz terenskog bataljona. Terenski bataljon broji sada 140 partizana, koji su mahom Zumberčani. Komandni kadar smo uzeli od onih

³¹ N. je proglašen narodnim herojem.

³⁷ Ivan Maček

drugova koji su ranjeni i nisu sposobni za naporne marševe, a bili su prije u brigadi.

Sada vršimo mobilizaciju 5 godišta iz nekih sela po onakvom sistemu kao što je dobila Komanda područja upute od G.Š.-a³⁹

Od poslednjeg izvještaja⁴⁰ održali smo i nekoliko zborova. Održan je zbor u Kaštu, Oštrcu, Kostanjevcu i Radatoviću. Zborovi su relativno vrlo dobro uspjeli.

Konačno je organiziran i općinski N.O.O. za Sošice i Oštre t.j. Kostanjevac. Kostanjevac je prije pripadao općini Sošice, a mi smo to organizovali u dvije općine, jer je tako pučanstvo tražilo. To smo izvršili saglasno sa O.K. Pokupja.⁴¹ Po ovom pitanju mi radimo saglasno s njima. Naime, mi njima pomažemo.

Zarobljeni Talijani još se nalaze kod nas, a domobrane smo pustili kućama.

Terenska četa u Ribniku počela je sa mobilizacijom, ali do sada nije imala naročitih rezultata. Ne znamo još sigurno koji su razlozi, ali izgleda da Talijani i tamo šuruju, pa se naša četa zavukla u neku rupu i šuti.

Na ostalom sektoru⁴² naše Zone momentalno nam nisu poznate političke prilike, jer nam veza sa Zagrebom⁴³ veoma slabo funkcioniše. Pošta od nas ide do njih ali od njih u zadnji mjesec dana nismo primili ništa.

Iza našeg uspjeha u borbama sa Talijanima narod je veoma dobro raspoložen u Zumberku.

Sada se spremamo na nove akcije koje će se kretati u pravcu Zagreba.⁴⁴ Imamo namjeru da topom tučemo u Zagreb.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar:

³⁹ Vidi tom V, knj. 10, dok. br. 63.

⁴⁰ Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 82.

⁴¹ Odnosi se na Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za Pokupje. *

⁴² Riječ je o Hrvatskom Zagorju, Kalniku i Moslavini.

⁴³ Vjerovatno se misli na vezu sa Povjereništvom Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske za Zagreb.

⁴⁴ U toku mjeseca veljače ove su jedinice dejsstvovala uglavnom duž komunikacije Zagreb — Jastrebarsko. Vidi dok. br. 29 i 30.

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA ŠESTE
DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 6 VELJAČE 1943 GO-
DINE¹

P R E

brojnog stanja i naoružanja jedinica VI Divizije

Jedinica	Brojno stanje						Naoružanje I					
	Po spisku		u ras- hodu na licu				puške					
	muških	ženskih	muških	ženskih	muških	ženskih	mašinske puške	Mauzer	talijske	Manilier	razne vojničke	civilne
Štab Divizije i osoblje pri štabu	12	3	-	-	12	3	1	4	-	-	-	1
I Brigada	1167	117	352	21	797	96	-	574	114	8	-	-
II Brigada	1574	146	443	40	1137	106	4	803	173	21	14	-
IX Brigada	1378	70	306	16	1072	54	-	728	103	7	42	-
Ukupno:	4121 ²	336	1101	77	3018	259	5	2109	400 ³	36	56	1

SMRT FAŠIZMU —

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9—2, kut. 796.

² Pogrešno zbrojeno. Treba: 4.131.

G L E D

Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske na dan 6. II. 1943 god.

N a o r u ž a n e													
teških mitraljeza		puškomitraljeza						topovi			ba- cača		revolvera
Švarcloze	Breda		talijanski	grčki	njemački	poljski	brdski	proh-ten- kovski	lakih	teških			
													10
2	-	8	-	22	17	-	-	2	-			4	59
6	-	6		22	20	1	-	-				4	85
3	4	5	-	20	15	1	2	-	-	-		7	66
11	4	19	-	64	52	2	2	2	-			15	220

lakih
Soša

SLOBODA NARODU!

(M. P.5)

**Polit, komesar
Žigić⁴**

* Rade

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 6 VELJAČE 1943
GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O STANJU
NA SEKTORU UDBINA—LAPAC¹**

**STAB VI DIVIZIJE N.O.V.
HRVATSKE
Broj: SI.
6-II-1943
u 9 h**

**GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
i PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE**

Tokom jučerašnjega dana neprijatelj² je na sektoru Udbina—Lapac zaposjeo Ivanov Vrh (925³). Na sektoru Mazin—Lapac neprijatelj je ponovo zaposjeo kotu 1064 i pokušao je da izvrši prodor preko kote 1001 prema Brezovcu, ali je bio odbijen sa bliskog otstojanja uz gubitke. Također je pokušao uzeti Jasenov Vrh, gdje je također bio odbijen.⁴ Gubitci neprijatelja cijene se na 60 mrtvih i ranjenih.

Na jednom i na drugom pravcu vrše se fortifikacioni radovi i pripremaju barake za smještaj boraca.

Naređeno je IX brigadi da sa svoja dva bataljona izvrši slijedeći raspored:

Na liniji Visuć—Kuk da od kote Ivanov Vrh (1093), zaključno Kozja Draga, drži laka prednja odjeljenja, a pozadi ovih prihvatne položaje na taj način da glavninu, t.j. jedan bataljon i dijelove drugoga, drži po kućama u selu, a da organizuje kao prvu liniju ozbiljnijeg otpora Pištalina—Lončarić gdje se već i vrše pripremni radovi ukopavanja i izgradnja baraka. Pozadi ove linije organizovace se još tri linije otpora pripremljene na isti način.

Tokom današnjeg dana biće završena telefonska linija na oba pravca.

Jučer po podne smo bili obaviješteni o dolasku neprijatelja⁵ u Čukove, te smo odmah poslali naš vod минера da minira most i da prema situaciji digne ga u vazduh. Obavješteni smo od VIII divizije da se jedan njihov vod nalazi na tome

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8—2, k. 796.

² Iz sastava grupe »De Bonls«.

³ i ' Vidi dok. br. 89.

⁵ Iz sastava njemačke SS divizije »Prinz Eugen«

mostu, a također izvijestila je VII divizija da je ona poslala svoje minere na isti most.

Prema vašem naređenju poslali smo obavještajnog oficira⁸ Divizije da pokupi sve naoružane snage⁷ u mjestu Lapac ostavivši najnužnije za stražu, da ih formira i organizuje s njima davanje otpora koliko toliko na pravcu Kulen Vakuf — Lapac.

Obavijestio nas je zamjenik⁸ politkoma III ličkog odreda da bataljoni Odreda spadaju pod komandu sektora Srb—Grahovo⁹ kojim komanduje drug Veljko,¹⁰ međutim mi smo poslali ka tim bataljonima našeg operativnog oficira¹¹ i dali mu instrukcije u vezi vašeg usmenog naređenja.

I brigada ima jedan bataljon u rezervi, a držanje položaja Zavišića Vršina—Jasenov Vrh nužno je jer neprijatelj namjerava po dosadašnjem da prodre preko Brezovca, Babina Kraja u Dobroselo.

Izdali smo također naređenje i kontrolišemo ih da se što veći dio naših snaga odmara, a istovremeno da se pripremaju, odnosno ispituju sve mogućnosti operacije u pozadini, a težište tih bilo bi postavljanje zasjeda saobraćaju. Također je naređeno da se sa manjim odjeljenjima redovito svake noći vrše uznemiravanja neprijatelja na razne načine. Iz našeg Štaba nalazi se stalno po neko uz štabove brigada te im pomaže. Sada je načelnik¹² Štaba u I brigadi, a komesar u IX.

Stanje u našoj I brigadi, t.j. u štabu te brigade nije zadovoljavajuće. Sam komandant izjavljuje da ne osjeća dovoljno sposobnosti da rukovodi tom brigadom. Pošto mi za sada nemamo boljeg druga, to nastojimo stalnom pomoći tome Štabu ukloniti sve nedostatke. Vaše pismo od 5.II bez broja, adresirano Štabu III sektora¹³ primili smo. Pošto niko od drugova članova Štaba nije prisutan, to odgovaram sam.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
(S. otsutan)

(M. P.¹⁵)

Komandant:
Manola¹⁴

⁶ Srdan Brujić

⁷ Odnosi se na naoružano ljudstvo pri komandi mjesta.

⁸ Vlado Maričić

⁹ Bosan ko Grahovo

¹⁰ Knežević

¹¹ Stevan Opsenica

¹² Mićun Šakić

¹³ R ječ je o Operativnom štabu za sektor Udbina Lapac.

¹⁴ Srećko

¹⁸Veza je uspostavljena sa VIII div. Iz tog štaba je došao drug Pavlović.¹⁷

Pošto mi je potrebno više vremena da napišem moj odgovor, to ću ga poslati tokom današnjeg dana.

BR. 18.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 6 VELJAČE 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O STANJU NA PODRUČJU MAZIN—LAPAC¹

STAB VI DIVIZIJE N.O.V
HRVATSKE
Broj: SI.
6-II-1943
u 18 h

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. HRVATSKE

Današnji dan protekao je na ovom sektoru kao što slijedi:

Bataljoni odreda² koji se nalaze u Tiškovcu i Srbskcm Klancu otišli su u Plavno da izvrše operaciju na četnike kojih ima do 150. Na liniji Gračac—Knin ima do 1.500 četnika,³ među kojima se osjeća potištenost, naročito među domaćim, jer ih je mnogo stradalo u borbama kod Plavna. Strmice i Golubića.⁴

Ne osjeća se niti pak doznaje za ofanzivne namjere četnika na tom pravcu.

Na pravcu Mazin—Lapac danas je neprijatelj⁵ bio aktivan samo artiljerijom i ispitivao naše položaje avijacijom kroz nekoliko sati.

¹⁰ Dopisano mastilom.

¹⁷ Milan

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10—2, k. 796.

* Prvi i Drugi bataljon Ličkog NOP odreda. Vidi tom V, knj. 13, izvještaj Ličkog NOP odreda od 3 ožujka 1943 god. Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske o borbama u toku Četvrte neprijateljske ofanzive.

² Iz sastava Dinarske četničke divizije popa Momčila Dujića i hercegovački četnici pod komandom Bačevića.

³ Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 75.

⁵ Iz sastava Dinarske četničke divizije, pod komandom popa Dujića.

U selima u pozadini narod se nalazi kod svojih kuća. Okupator ne zalazi u ta sela. Politička situacija je povoljna, jer narod traži oružje da se brani od četnika i okupatora.

Noćas će bataljoni IX Brigade smijeniti bataljone I Brigade, a 8-II, ukoliko situacija bude dozvoljavala, bataljoni I Brigade bi ponovo zaposjeli te položaje, a dva bataljona IX Brigade namjeravamo poslati na saobraćajnicu Mazin—Gračac.

Molimo da nam odgovorite ukoliko odobravate ovu našu namjeru.

Na pravcu Udbina—Lapac neprijatelj danas nije pokazivao nikakvih ofanzivnih namjera. Jučer pod večer naše snage su protjerale neprijatelja sa Ivanovog Vrha bez naročitih poteškoća.⁶ Danas poslije podne su osmotrene dvije kolone⁷ pravac Udbina—Tušice, Udbina—Jošane a pretpostavlja se da bi neprijatelj mogao napustiti Udbinu.

Fortifikacioni radovi nastavljaju se. Telefonska veza je uspostavljena.

Bataljon II Brigade još nije stigao.⁸

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
(Sl. odsutan)

Komandant:
Manola⁹

(M. P.¹⁰)

⁶ Vidi dok. br. 89.

⁷ Riječ je o grupi »De Bonis« koja je izvodila akciju čišćenja.

⁸ Trebalo je da dođe u Visuć. Vidi dok. br. 13.

• Srećko

¹⁰ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 6 VELJAČE
1943 GOD. OPERATIVNOM ŠTABU ZA SEKTOR LJUBOVO
O BORBAMA NA PODRUČJU BUNIC, HOMOLJACKI KLA-
NAC, KRBAVICA¹**

**STAB
II UDARNE BRIGADE VI DIVIZIJE
N.O.V. HRVATSKE
6 februara 1943 g. u 19 h.**

OPERATIVNOM ŠTABU II SEKTORA²

Ova brigada dobila je zadatak da ostane u poledini neprijatelja i da štiti sela Krbavicu, Baljkušu, Glave, Trnovac i Turjanski, da postavlja neprijatelju zasjede, istoga dočekuje i sprečava odvoz pljačke.³ Poslije operacija na Ljubovu⁴ bataljoni su bili zamoreni, a teren koga obezbeđuje ova brigada je suviše velik. Ipak smo nastojali da izvršavamo naređenja toga štaba. Na dan 4 ov. m. poslata je jedna četa I bataljona koja je sa pravca Šalamunića i Laudonova Gaja približila se neprijatelju⁵ na 100 metara koji se je grijao uz vatre otvorila na istoga paljbu. Neprijatelj je imao nepoznat broj gubitaka, a na našoj strani bio je jedan ranjen. Iste noći IV bataljon postavio je zasjedu između Donjeg i Gornjeg Babinog Potoka ali neprijatelj nije nailazio. Na dan 5 ov. m. upućene su dvije čete I bataljona da napadnu neprijatelja⁶ u leđa koji se kretao prema Šalamuniću i Debelom Brdu. Nešto uslijed umora, nešto uslijed slabih podataka o istom čete nisu izvršile svoj zadatak. Istog dana III bataljon napao je neprijatelja⁷ na Homoljačkom Klancu. U ovoj borbi neprijatelj je imao nešto gubitaka. Istog dana IV bataljon uznemiravao je neprijatelja⁸ u Donjem i Gornjem B.⁹ Potoku. Istog dana poslat je jedan vod u Kuzmanovaču sa zadatkom da zaštiti tamošnji narod i da na Ljubovu

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3—6, k. 801.

* Vidi primjedbu br. 2 uz dokumenat br. 13.

* Riječ je o pljački sela, koju' su vršile talijanske i ustaške jedinice.

¹ " i " Vidi dok. br. 89.

⁵ i * Iz sastava grupacije »Pederzano«

⁷ Iz sastava 137 legije crnih košulja

⁸ Vidi dok. br. 28.

postavi zasjedu neprijatelju koji odvozi pljačku. Također je poslata jedna patrola da utvrdi stanje neprijatelja u Beloj Reci, Ljeskovcu,¹⁰ Uvalici i Končarevom Kraju. Ista patrola izvršila je svoj zadatak. U navedenim mjestima neprijatelja nema. Cesta Cudin Klanac—Bela Reka je prekopana i prezidana, koju su četnici prezidali navodno kao neku među između Otoččkog i Kofeničkog kotara.

Na dan 4 ov. m. jedna četa četničke bande provukla se kroz naš raspored od Koreničkog Vrela uz Mrsinj i preko Mrsinja ugrozila Vujnove Glave; iste smo protjerali natrag. Na dan 6 ov. m., t.j. danas neprijatelj—Italijani i ustaše¹¹ sa pet tenkova prodrli su u selo Krbavicu.¹² Tenkovi sa bacačima plamena pale kuće pored ceste, dok se naša dva bataljona nalaze na položajima i ne dozvoljavaju ulazak neprijateljske pješadije. Neprijatelj je uspio zauzeti Murgovaču (kota 863), ali ćemo noćas pokušati protunapad da istoga odbacimo. Neprijatelj navaljuje sa jačim snagama, oko 2—3.000 vojnika, dok se još veliki broj neprijateljskih snaga nalazi u rezervi, dok su naši položaji i previše razvučeni t.j. moramo štititi sve kote čak do Homoljca sa ova dva bataljona.¹³ Istog dana i u isto vrijeme četnička banda opet je uspjela uspeti se na Mrsinj i ugroziti Baljkušu, a što znači i našu pozadinu. Iste smo protjerali natrag. Na sektoru Turjanski za sada nema nikakve neprijateljske djelatnosti niti se mogla pak primjetiti neka neprijateljska koncentracija, ali vjerujemo da će neprijatelj i sa te strane navaliti.

Taj štab naredio nam je da zatvorimo važnije pravce koji vode ka ovim selima, da prvenstveno odmaramo ljudstvo i da neprijatelju postavljamo zasjede. Mi bi to sve troje učinili ali je sve nemoguće. Pokušali smo zatvarati samo glavnije pravce, ali četnička banda sa svojom špijunažom čim osjeti neku šupljinu u našim položajima provlači se kroz istu i na taj nam način dolazi za leđa i ugrožava nam pozadinu. Ljudstvo ove brigade je dosta zamoreno, a i ishrana je slabija zbog stanovništva koje čim se svane napušta selo i bježi u šume zbog bombardovanja. Danas je Krbavica malo jače bombardovana, bačeno je oko 30 bombi, ali žrtava nije bilo, samo je pogođena kuhinja I-vog bataljona.

Prema izvještaju sa Ljubova i Kuzmanovače neprijatelj je juče provezao preko Ljubova dva kamiona ranjeni[ka] u

¹⁰ Plitvičkom

¹¹ Dijelovi Drugog pješ. puka divizije »Re« i 137 legije crnih košulja, i Trideset četvrta ustaška bojna. Vidi dok. br. 125.

¹³ Prvi i Drugi bataljon

pratnji dvaju tenkova. Juče oko 18 h. prošlo je iz Korenice prema Vrhovinama mnogo kamiona u kojima je bila vojska,¹⁴ također su prošla i itri tenka. Zasjeđu na Pogledalu i Sijanovom klancu nemoguće je postaviti iz razloga što je neprijatelj iste zaposio. Kako smo obaviješteni, na Prijeboju se nalaze vrlo male neprijateljske snage,¹⁵ a također smo dobili izvještaj da ih je manji broj stigao i na Plitvička Jezera,¹⁶ dok se u Ljeskovcu i u Beloj Reci ne nalazi niko. Dva partizana iz VI brigade¹⁷ koji su bili u borbi na Ljubovu preko Čanka izbili su u Turjanski. Iste ćemo uputiti u sastav njihove brigade.

Položaji u Turjanskom utvrđuju se uz pomoć omladine i naroda.

Po svima izgledima neprijatelj koji je nadirao sa pravca Prijeboja preko Brezovca i Ljubova skoncentrisao se, odnosno spojio i sada ima namjeru da osvoji i ova dva sela. Uslijed velikog prostora koga obezbjeđujemo naše snage su rasturene, a pored toga umorne tako da mu teško možemo spriječiti daljnje napredovanje. Već nekoliko puta mi smo tražili tačne upute kako da postupimo u slučaju da neprijatelj uđe u ova sela. Mi zapravo ne znamo da li da i dalje ovdje ostanemo ili da se povučemo i gdje. Također ne znamo da li ćemo narod voditi sa sobom ili ne. Na sva naša traženja nismo dobili nikakova odgovora. Mi ćemo se ovdje zadržati dok god od vas ne dobijemo naredenje.

Ovaj štab mišljenja je da bi snage¹⁸ koje se 'tamo nalaze i koje su se za ovo vrijeme ipak koliko toliko odmorile mogle da nas potpomognu s tim da neprijatelja napadnu sa pravca Kovačice—Divoselo i Bjelopolje—Vrpile.

Naknadno smo primili izvještaj da je i neprijateljska pješadija ušla u Krbavicu, ali su naši izbacili ih natrag.¹⁹ Neprijatelj je uspio da spali oko 20 kuća. Sada se u Krbavici ne nalaze ni tenkovi ni pješadija. Jedino drže Murgovaču, ali, kako sam naveo, izvršit ćemo protivnapad.

Povući ćemo dvije čete IV bataljona iz Turjanskog i staviti ih u rezervu na Živulju između Turjanskog i Trnovca.

U slučaju jakog neprijateljskog pritiska da se ne bi mogli više održati, ovaj štab zaključio je da se povuče, sa pravcem koji nam bude najzgodniji, u Čanak—Kosu i Kuzmano-

¹⁴ " Dijelovi 137 legije crnih košulja

¹⁵ i " Vidi dok. br. 125.

¹⁷ Šesta NOU brigada Pete operativne zone. Vidi dok. br. 89.

" Odnosi se na Šestu NOU brigadu Pete operativne zone. Vidi tom V, knj. 13 izvještaj štaba Pete operativne zone štabu Osme divizije NOV i PO Hrvatske od 13 ožujka 1943 godine.

vaču i Ramljane vršeći akcije na pruzi i Ljubovu, a upadajući povremeno i na ovaj sektor.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:

Mile Uzelac

(m. P.²⁰)

P.S. Molimo vas da nam pošaljete »mauzer« metaka i ručnih bombi.

BR. 20

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 6 VELJAČE 1943
GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BOR-
BAMA NA GRADINI, DRENOVAČI I BUKU¹**

**STAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE**

HRVATSKE

Br. si. 19 h.
dne 6.II. 1943 g.

7 „ 43.«

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Danas oko 10 sati prije podne krenuo je neprijatelj³ prema položajima koje drži naša V brigada u tri pravca i to: jedna kolona kretala se desnom obalom rijeke Une ispod Malog Ljutoča, jedna kolona krenula je sa Lohovskih Brda prema Gradini, a jedna kolona sa dva tenka (od kojih jedan veliki) krenula je od Skočaja sa isturenim pobočnicama cestom prema Drenovači.⁴ Jačina neprijatelja nije nam tačno poznata ali se pretpostavlja da ih je bilo tri bojne, tj. svaka kolona sačinjavala je jednu bojnu. Neprijatelj je u svom sastavu imao isključivo Njemce, a artiljerija im je gađala sa Lohovskih Brda.

²⁰ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 13/2, k. 826.

³ Datum prijema u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske

⁴ i ⁸ Iz sastava njemačke SS divizije »Prinz Eugen« i 369 legionarske divizije

Naše patrole koje su se nalazile na Lohovskim Brdima otkrile su pokret neprijatelja i povukle se u sastav svojih jedinica, sa izvještajem o neprijatelju. Naši borci sačekali su neprijatelja na svojim položajima i sa njime otpočeli borbu. Tokom borbe neprijatelj je uz pomoć tenkova i bočne vatre od M. Ljutoča uspio da zauzme Gradinu i Drenovaču. Jedinica⁵ koja se nalazila na Hrastiku*propustila je neprijatelja pored sebe a zatim je izvršila juriš sa bočne strane na neprijatelja i nanijela mu velike gubitke. Računa se da je neprijatelj imao oko 100 mrtvih i ranjenih.

Bataljon⁸ koji se nalazio na Drenovači prikupio je svoje jedinice i izvršio protunapad na neprijatelja na Drenovači i uspio je da na juriš ponovo zauzme Drenovaču. Gonjenje neprijatelja nastavlja se, ali o tome još nemamo detaljnih podataka.

U ovim borbama imali smo dosta velike gubitke: do sada imamo oko 40 ranjenih a za mrtve još ne znamo.

Čim dobijemo točne podatke poslaćemo vam detaljan izvještaj.

U jučerašnjoj borbi na Buku kod Luke⁷ na Uni I bataljon XV brigade je nanio neprijatelju⁸ velike gubitke, satjerao neprijatelja u kuće i prisilio neprijatelja da se pod zaštitom mraka povuče sa ovog sektora u pravcu Klišević—Čukovi. Da je bilo moguće preći preko vode neprijatelj bi bio na ovom mjestu sasvim potučen i plijen pokupljen. Naša artiljerija također je jučer bila aktivna i svojom vatrom učutkala je neprijateljsku bateriju koja se nalazila u blizini Luke i natjerala [ju] je da se povuče natrag.

Jutros je jedna patrola I bataljona prešla preko Une gdje našla 18 mrtvih konja, 8 šlemova probijenih metcima i mnogo tragova krvi i zavojnog materijala.

Obaviješteni smo od naših jedinica koje se nalaze prema Kulen Vakufu da su do mosta kod Kulen Vakufa došla tri neprijateljska tenka danas i ponovo se vratila natrag pošto je most dignut u zrak.

Neprijateljska avijacija je prolazila pored nas i čulo se je u daljini bombardovanje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

A.⁹ Turkulin

Komandant:

(SI. otsutan)

(M. P.¹⁰)

⁵ Drugi bataljon

⁶ Treći bataljon

⁷ Vidi dok. br. 90.

* Artur

¹⁰ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

**DOPUNSKI IZVJEŠTAJ OSME DIVIZIJE OD 6 VELJAČE
1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O
BORBAMA NA GRADINI I DRENOVAČI¹**

**STAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE**

Br. si. 19 h.
dne 6.II. 1943 g.

7.II.43.²

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Danas smo vas izvijestili o napadu neprijatelja na naše položaje³

Izvještaje dopunjujemo nakon novih podataka.

Neprijatelj je nastupio na naše položaje frontom od M. Ljutoča do Maljinovačke Drage. Njegova snaga je bila jačine jednoga puka, uz to ojačana sa ustašama. Pod M. Ljutočom (k. 525 i 472) neprijatelj je smjestio teške mitraljeze i teške bacače kojih je bilo oko 5 komada a na Tavanima bateriju topova odakle je tukao direktno naše položaje na Gradini, Drenovači u bok i leđa. Uslijed bočne vatre i prodora tenkova Treći bataljon V brigade, koji je prvo držao Gradinu zatim Drenovaču morao se povući uslijed unakrsne vatre mitraljeza i bacača i uslijed toga što mu je ponestalo municije; tako su Njemci zašli na Drenovaču. II bataljon, koji se nalazio na Vršku i Hrastiku, propustio je kolonu i spustio se niz Vršak, napao neprijatelja u bok i leđa i tu ga potpuno razbio, zatim je III bataljon ponovo izvršio napad na Drenovaču uz pomoć teških mitraljeza koji su se nalazili na Hrastiku, i ponovo zauzeo Drenovaču.

Kada je I bataljon napao neprijatelja bočno i odsjekao mu odstupnicu, nastala je velika panika kod neprijatelja, tako da su napustili teške bacače, mitraljesku četvu, ostavili pukovsku zastavu, pošto je zastavnik ubijen, ali su im došla još dva teška tenka koji su im štitili odstupnicu i omogućili da izvuku bacače, mitraljesku četvu, zastavu, mrtve i ranjene, ali ipak nijesu uspjeli izvući sve mrtve i ranjene nego su ostavili mnoge na poprištu borbe. Naši su borci bombama napadali na

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12/2, k. 826 A.

² Datum prijema u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

tenkove, pri čemu ih je 6 nastradalo, ali ne od tenkova nego od vlastitih bombi. Jednom drugu koji je uzeo bombu, ukresao i htio baciti na tenk—odmah mu je eksplodirala u ruci, njega ubila i još 5 drugova oko njega ranila. Sličan slučaj desio se jučer kod XV brigade.

Da smo imali više snaga svježih, kako je neprijatelj bio razbijen mogli smo ga goniti ravno u Bihać. Mi smo uputili odmah dva bataljona iz XV brigade dok smo saznali da je neprijatelj napao i prodro na Drenovaču, ali oni nisu mogli stići na vrijeme.

Neprijatelj je kod Lohova, Drenovače. Hrastika, Lisine i Maljinovačke Drage imao preko 150 mrtvih i ranjenih. Naši gubici oko 10 mrtvih i 46 ranjenih, većinom lakše.

Od neprijatelja smo zaplijenili jedan p. mitraljez, dva šmajsera, ali ovo nije sve pošto se teren nije mogao pretražiti jer je pao mrak i nije se vidjelo. Naredili smo da se ujutro rano pretraži teren pa ćemo vas poslije itoga izvijestiti o konačnom rezultatu plijena. Danas smo istrošili mnogo municije i ukoliko prođemo kroz još jednu ovaku borbu ostaće nam po nekoliko metaka na pušku.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Komandant
V.⁴ Cetković

⁵P.S. Tenkovi su bili teški.

⁴ Vlado

⁵ Dopisano mastilom.

M H O O H P
M H M
JEDINICA - ORGANIZACIJA
B. P. 40

Glavnom Štabu N.O.V. i P.O. Hrvatske

Danas smo vam izvjestili o napadu neprijatelja na naše položaje kraj
Izvjestaje dopunjujemo nakon novih podataka.

Neprijatelj je nastupio na naše položaje frontom od M. Ljutoca do Meli-
novačke Drage. Njegova snaga je bila jačina jednoga puka, uz to ojačana sa
ustasama. pred. Ljutocem K. 500 i 472 neprijatelj je imao teške mitraljeze
i teške bacače kojih je bilo oko 6 komada a na Drenovačkim baterijama topova od-
aklo je tukao direktno naše položaje na Gradini, Drenovači u bok i leđa.
Uslijed bočne vatre i prodora tenkova treći bataljon V brigade koji je prvo
držio Gradinu zatim Drenovaču morao se povući uslijed unakrsne vatre mitra-
ljeza i bacača i uslijed toga što mu je ponestalo municije, a ko su njemci
došli na Drenovaču. II. bataljon koji se nalazio na Vršku i Hrastiku propustio
je kolonu i spustio se niz Vršk, napao neprijatelja u bok i leđa i tu ga
podupno razbio, zatim je III. bataljon ponovo izvršio napad na Drenovaču uz
pomoć teških mitraljeza koji su se nalazili na Hrastiku i ponovo zauzeli
Drenovaču.

Kada je I. bataljon napao neprijatelja bočno i oduzeo mu odstupnicu
nastala je jaka velika panika kod neprijatelja, tako da su napustili teške
bacače, mitraljesku četu, ostavili pukovsku zastavu, pošto je zastavnik ubijen,
ali su im došla još dva teška tenka koji su izvršili odstupnicu i omogućili
da izvuku bacače, mitraljesku četu, zastavu, mrtve i ranjene, ali ipak nijesu
uspjeli izvuci sve mrtve i ranjene nego su ostavili mnoge na poprištu borbe.
Naši su borci bombama napadali na tenkove pri čemu ih je o zstradalo, ali ne
od tenkova nego od vlastitih bombi. Jedan drug koji je uzeo bombu ukrasno
i htio baciti na tenk odmah mu je eksplodirala u ruku, njega ubila i još 3
drugova oko njega ranila. Sličan slučaj desio se jučer kod XV brigade.

Danas imali više snaga svjehih kako je neprijatelj bio razbijen mogli smo
ga goniti ravno u Rihac. Misao uputili odmah dva bataljona iz XV brigade dok
smo saznali da je neprijatelj napao i prodro na Drenovaču, ali oni nisu mogli
stići na vrijeme.

Neprijatelj je kod Lohova, Drenovače, Hrastika, Lisine i Meli novačke drage
imao preko 150 mrtvih i ranjenih. Naši gubici oko 10 mrtvih i 40 ranjenih,
većinom lakše.

Od neprijatelja smo zaplijenili jedan p. mitraljez, dva Šmajsera ali
ovo nije sve pošto se teren nije mogao pretražiti jer je pao mrak i nije se
vidjelo. Hrvati smo da se u ~~već~~ jutro rano pretraži teren pacemo vas po-
si je toga izvjestiti o konačnom rezultatu plijena. Danas smo istražili mnogo
municije i u koliko prodjemo kroz ~~već~~ još jednu ovaku borbu ostade nam po
nekoliko metaka na pušku.

Št. fašizmu-Sloboda narodu.
Politkomesar: *F. B. ...* Komandant: *V. ...*

**PISMO ŠTABA ŠESNAESTE NO BRIGADE OD 7 VELJAČE
1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
O SPREČAVANJU NEPRIJATELJSKOG PRODORA DO-
LINOM UNE I POVLAČENJU KORDUNAŠKIH I LIČKIH
JEDINICA U BOSNU¹**

**STAB XVI BRIGADE
VII DIVIZIJE N.O. VOJSKE
HRVATSKE
Br. sl. dne 7.II. 1943**

ŠTABU VIII DIVIZIJE

Šaljemo Vam tačan prepis naređenja Štaba VII Divizije:

Štab
VII Divizije N.O.V.
Hrvatske
7.II.1943 g. u 6 časova Štabu XVI Brigade²

Odmah i najhitnije, usiljenim maršem krenite pravcem: Kolunić—Bunarčić—selo između Osječenice i Blizine—Veliko Očijevo—dolina rijeke Une sa zadatkom da zatvorite pravac dolinom rijeke Une i spriječite dalje njegovo napredovanje.³ Naročito morate po svaku cijenu braniti most kod Martin Broda⁴ jer je to jedini put kojim se mogu povući Ličke i Kordunaške snage.⁵ Odmah i po svaku cijenu uhvatiti vezu sa Ličkom i Kordunaškom divizijom i narediti im da se povuku na ovu stranu Une.®

Smatrajte ovu stvar kao vrlo ozbiljnu, jer od vas zavisi izvlačenje Ličkih i Kordunaških snaga.

Dakle ponavljam Vaš glavni zadatak da zatvorite pravac Kulen Vakuf—Drvar, s tim da se naročita pažnja obrati na most u Martin Brodu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba
Milan Pavlović s.r.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 12/2, k. 826.

² Šesnaesta banijska NO brigada Sedme divizije

³ Na tom pravcu djelovale su jedinice iz sastava SS divizije »Prinz Eugen«.

⁴ U Martin Brod je upućen Treći bataljon Prve NOU brigade Šeste divizije.

* ⁵ i • Misli se na Šestu i Osmu diviziju NOV i PO Hrvatske i Lički i Kordunaški NOP odred.

Neprijatelj nadire pravcem Vrtoče—Kulen Vakuf i već je sa svojim jedinicama stigao do Kulen Vakufa. Prebaciti sve za Vakuf još nije mogao pošto je most⁷ preko Une miniran. Mi ćemo se nalaziti na položajima kako nam je rečeno, odnosno naređeno, i tamo ćemo s vama uhvatiti vezu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Slijepčević Uroš

Komandant:
Hošteter Vojko⁹

(M. P.⁸)

P.S. Štab naše Divizije¹⁰ nalazi se u Drvaru, a ovo naređenje je u vezi sa naređenjem Vrhovnog štaba. Ujedno Vas molimo da pošaljete isto naređenje za štab VI Divizije.¹¹

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Dostavljamo vam dopis od VII Divizije koga smo primili u 15 č. pa vas molimo da nas obavijestite da li po istom trebamo postupiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A.¹⁸ Turkulin

Komandant:
V.¹³ Cetković

(M. P.¹⁴)

⁷ Riječ je o drvenom mostu kod sela Donji Strbci, koji su minirale jedinice Osme divizije. Vidi dok. br. 90.

⁹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

* Poginuo u borbi protiv Čerkeza 1944 godine, kao operativni oficir Desetog zagrebačkog korpusa NOV Hrvatske.

¹⁰ Sedma divizija NOV i PO Hrvatske

¹¹ Ova rečenica dopisana je mastilom.

" Artur

" Vlado

¹⁴ Okrugli pečat: Štab Osme divizije Prvog korpusa NOV Hrvatske.

**PISMO ŠTABA OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD
7 VELJAČE 1943 GOD. BOROVIŠTA, KOMANDIRIMA, KO-
MANDANTIMA I POLITIČKIM KOMESARIMA O RAZLO-
ZIMA POVLAČENJA SA KORDUNA¹**

**STAB VIII DIVIZIJE
I KORPUSA N.O.V. I P.O.
HRVATSKE
7.II.1943 god.**

**BOROVIŠTA, KOMANDIRIMA, KOMANDANTIMA I POLIT-
KOMESARIMA**

Na sadašnje položaje došla je naša Divizija nakon teških desetodnevnih borbi.² Pod pritiskom nadmoćnijeg i bolje naoružanog neprijatelja mi smo morali odstupati braneći stopu po stopu naše zemlje, uništavajući neprijatelja i štiteći povlačenje naroda sa Korduna.³ Po velikoj hladnoći, dan i noć bez odmora na položaju, uz vrlo slabu odjeću i obuću i neredovnu ishranu, vi ste pokazali nadoovečansku izdržljivost, izdržljivost koja jasno govori o tome da su i u ovoj ofanzivi uzaludni napori neprijatelja da nas uništi.

Kada i dokle ćemo se povlačiti, zašto se ne bacimo u pozadinu iza leđa neprijatelja? Takva i slična pitanja postavio je mnogi od vas tokom ovih napornih borbi.

Zadnjim uspjesima naša Narodno-oslobodilačka vojska oslobodila je jednu petinu naše zemlje, a masu partizanskih odreda i sve preostale dijelove.⁴ Stvoreno je AVNOJ,⁵ punopravno narodno predstavništvo, koje će olakšati daljnje jačanje i proširenje oslobodilačke borbe naših naroda. Mi smo time postali međunarodni činilac u borbi protiv fašizma i žarište u srcu fašistički porobljene Evrope, iz kog plamen oslobodilačkog rata zagrijava ostale porobljene narode i diže ih na ustanak. Uništiti to žarište u trenucima kad ih Crvena armija goni na zapad, a savezničke trupe izbacuju iz Afrike je za fašiste nužda od koje zavisi produžetak već odbrojanih dana njihove tiranije. Potisnut u defanzivu na svim ostalim frontovima,

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/7, k. 826 A.

² Vidi dok. br. 90.

³ Riječ je o povlačenju u toku Četvrte neprijateljske ofanzive.

* Ova je rečenica u originalu nepotpuna.

⁵ Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije

napad na naš oslobođeni teritorij pretstavlja jedini front na kome je fašizam u ofanzivi. Otuda dolazi izrazito međunarodni značaj ove sadašnje neprijateljske ofanzive, za razliku od onih ranijih, a iz toga se vide i zadnji napori smrtno ranjenog fašizma da nas uništi. Ove činjenice međutim istodobno određuju i naše zadatke u ovoj ofanzivi. Razbiti ovu ofanzivu znači izvršiti odlučan i presudan korak k našem oslobođenju i dati dostojnu odmazdu okupatorima, ustašama i četnicima za nedužno prolivenu krv naših naroda. Ujedno će to biti bjeleodani dokaz naše pomoći saveznicima, jer svaki dan našeg otpora znači jedan dan manje postojanja fašističke tiranije. Zato branimo svaku stopu oslobođene teritorije, zato se povlačimo uz tolike napore i žrtve. Prebacivanje u pozadinu gdje nema neprijatelja znači pustiti neprijatelja da bez muke i nekažnjeno zauzme naš oslobođeni teritorij. To znači unaprijed se odreći razbijanja neprijateljske ofanzive. Svojim otporom osim toga na sadašnjim položajima mi vezujemo neprijateljske snage za nas i sprečavamo ih time da pali i pljačka naša sela na Kordunu, Baniji i ostalim krajevima.

Dosadašnje borbe nam već jasno govore da mi imamo snaga i mogućnosti da razbijemo ovu neprijateljsku ofanzivu. To nam potvrđuju juriši V brigade kod Krstinje,⁰ XV kod Furjana⁷ i Vaganca⁸ i ostalih naših brigada i divizija na raznim sektorima. Neprijatelj do sada uprkos brojčanoj i tehničkoj premoći nije uspio da uništi ni jedan naš vod kao cjeelinu. Naše starješine su se brzo snašle i uspjele da i u najtežim momentima održe jedinice u rukama. Naši viši štabovi i starješine znaće i u buduće da nas pravilno rukovode kao što su to znali i onda kad smo roguljama i kuburama branili naš narod od uništenja. Razbijanje neprijateljskog napada na Drenovači⁹ od naše V brigade govori nam da mi do sada nismo pravilno iskoristili naše snage za razbijanje neprijateljskih planova. Mi moramo slijediti primjer I i III bataljona V brigade i ubrzaćemo slom ovih posljednjih neprijateljskih napora. Danas se već osjeća malaksanje neprijateljske ofanzive, a naš otpor raste iz dana u dan sve više. Ali mi moramo biti spremni na još teže borbe i još veće napore, jer će neprijatelj baciti sve da postigne uspjehe. Sabijeni čvrsto oko naših štabova pod rukovodstvom Vrhovnog štaba i komandanta druga TITE, mi ćemo slomiti sve planove neprijatelja kao što smo to uspjeli i do sada pod teškim uslovima devetnaestomjesečne oslobodilačke borbe.

• Vidi dok. br. 43.

⁷ i ⁸ Vidi dok. br. 90 i tom V, knj. 11, dok. br. 95.

Drugovi borci, komandiri, komandanti i politkomesari!

Nije daleko dan kad će se jedinice naše oslobodilačke vojske sručiti kao lavina na ove razbojнике. Napregnimo sve snage da što prije otupimo i slomimo oštricu neprijateljskih napada jer od toga zavisi momenat naše ofanzive. Golemi uspjesi bratske Crvene armije, o kojima ste dnevno izvještavani, ne dozvoljavaju da [neprijatelj] i dalje pajačava već ubačene snage u ovu ofanzivu.

Mi imamo snaga i mogućnosti i možemo i moramo slomiti i ovu poslednju neprijateljsku ofanzivu.

Naprijed drugovi, bez kolebanja! Pobjeda je naša.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A.¹⁰ Turkulin

Komandant:
V.¹¹ Cetković

BR 24

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE NO BRIGADE OD 8 VELJAČE
1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
O BORBI NA DRENOVAČI¹**

**STAB
V BRIGADE VIII DIVIZIJE
8.11.1943 god.**

Izvještaj o izvršenoj operaciji

ŠTABU VIII DIVIZIJE

Dne 6 ov. mj. u 9.30 časova napala je I pukovnija Princ Eugenove divizije² na položaje koje je držala ova Brigada.³—•

¹⁰ Artur

¹¹ Vlado

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 4/2, k. 831.

² Vidi dok. br. 20 i 21.

³ Vidi dok. br. 20, 21 i 43.

Brigada je držala sljedeće položaje:

IV bataljon padine Miletinog Vrh, te kontrolisao Duge Luke i Siške

I bataljon Vršak (kota 690), Hrastik (kota 705).—

III bataljon Gradinu (kota 505) i Drenovaču (kota 579).—

II bataljon Užljebić (kota 532), te kontrolisao prelaze preko Une.

Četa III bataljona koja se nalazila na Gradini primjetila je pokret neprijatelja koji se kretao cestom od Skočaja u koloni, te u streljačkom stroju s lijeve strane ceste Skočaj—Užljebić do Une. Kad [je] ustanovljeno da se neprijatelj kreće sa svih strana prema Gradini, donesena je odluka od strane Štaba III bataljona da se četa sa Gradine povuče u sastav bataljona. Četa se povukla prije borbe i zaposjela padine Željezne Glave (kota 774). Desna neprijateljska pobočnica kretala se preko Bukovca (kota 529), te preko Lisina (kota 626) i sukobila se sa četom I bataljona koja se nalazila na Vršku (kota 690).—

Ispred kolone koja je išla cestom išla su dva tenka većeg kalibra. Tenkovi su došli do same Drenovače, svega 10 metara ispred boraca. Kad je tenk prišao blizu otvorena je na njega brza paljba iz automatskog oružja i pušaka. Nakon toga tenkovi su se zaustavili i otvorili vatru iz topova i mitraljeza.—

Pozadi tenkova nastupala je neprijateljska pješadija. Pod zaštitom magle neprijatelj je sasvim blizu podišao našim položajima. Potom je prenesena vatra na neprijateljsku pješadiju koja je nastupala frontalno prema Drenovači. Neprijatelj skoncentrisao svu svoju vatru iz topova, bacača i automatskog oružja na Drenovaču, a k tomu neprijateljska lijeva pobočnica provukla se kroz šiprag uz Unu i ugrozila desni bok naših snaga na Drenovači. Usljed toga dvije čete III bataljona koje su se nalazile na Drenovači povukle su se prema Željeznoj Glavi.—

Upravo tada kad je neprijatelj izbijao na Drenovaču. četa I bataljona koja se nalazila [na] Hrastiku (kota 705) izvršila je juriš na neprijateljski bok. Napadnut iznenada s boka neprijatelj je počeo bježati natrag. Prednji neprijateljski dijelovi koji su izbili na Drenovaču ostali [su] neko vrijeme na Drenovači, i štab pokraj kojeg se nalazila prateća četa sakrio se u podrume ispod samog Hrastika. A ostale neprijateljske snage dale su se u bijeg i pobjegle preko Gradine (kote 505) prema Skočaju. Međutim I bataljon zadavši glavni udar neprijatelju nije to do kraja iskoristio nego se u odsudnom momentu povukao na polazne položaje.—

Desna neprijateljska pobočnica jurišala je pet puta na Vršak, ali borci I čete I bataljona i jednog voda II čete istog

bataljona odbili su svaki put juriš neprijatelja i na juriš neprijatelja odgovorili kontrajurišem nanosavši pritom neprijatelju mnogo gubitaka.—

Kad je neprijatelj izbio na Drenovaču otvorena je na njega paljba iz naših bacača.—

Usljed slabog pritiska sa naše strane neprijateljski se štab prikupio i naredio povlačenje i ostalih snaga koje su još ostale. Povlačenje su štitili tenkovi koji su cijelo vrijeme stajali kod Drenovače.

Odmah čim su se tenkovi povukli spustile su se naše jedinice sa Hrastika na cestu, a 2 četa III bataljona izbila je na Drenovaču i započela čišćenje terena od Drenovače prema Gradini. Kad su se povukli tenkovi povukla se i desna neprijateljska pobočnica.

Na položaje IV bataljona naišla je jedna neprijateljska patrola od 8 vojnika koja se nakon prvih metaka povukla u sastav svoje glavnine t.j. pobočnice.—

Na položaje II bataljona kao i Drenovaču tukao je neprijatelj s onu stranu Une sa podnožja Malog Ljutoča.—

2. Ratni plijen: Zaplijenjeno je: 1 puškomitraljez, 1 šmajser, 1 pištolj, onespobobljen jedan tenk većeg kalibra na kome se nalazio jedan top 37 mm, jedna radio-stanica, oko 80 granata za top, 10 mina za bacač, oko 10 mitraljeskih doboša sa municijom, te svučeno 5 neprijateljskih vojnika.—

3. Gubitci neprijatelja: Neprijatelj je imao od 80—100 vojnika izbačenih iz stroja.—

4. Sopstveni gubici: Mi smo imali 14 mrtvih i 45 ranjenih (prilažemo listu gubitaka).—

5. Naknadno umrli.—

6. U borbi se naročito istakla I četa I bataljona i vod 2 čete I bataljona koji su odbili pet neprijateljskih juriša, a izvršili su toliko kontra-juriša i 1 i 3 četa III bataljona koji su se hrabro držali iako je na njih bila skoncentrisana vatra iz svih neprijateljskih oružja.

7. Kritički osvrt: Usljed magle bilo je otežano osmatranje pa je radi toga utrošeno mnogo municije. Snage na Drenovači nisu dovoljno osigurale desni bok i dozvolile [su] neprijatelju da ih ugrozi s te strane. I bataljon jurišajući sa Hrastika na neprijateljski bok nije iskoristio momenat neprijateljskog rasula i panike i nije ostao uporan pri daljnjem gonjenju neprijatelja nego je, povukavši se na polazne položaje za napad dozvolio neprijatelju da se prikupi i da se bez većih žrtava povuče.

Veza između susjednih jedinica funkcionisala je prilično dobro, a također između štabova bataljona i Štaba brigade, jedino IV bataljon slao je malo izvještaja.—

8. Utrošak municije: Utrošeno je 5564 mauzer metka, 386 talijanskih, 183 francuskih i 53 manliher metka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
Krajačić Duro⁴

Komandant
M³ Šumonja

BR. 25

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 8 VELJAČE 1943
GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBI
NA DRENOVAČI¹**

**STAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE**

Br. Si.
dne 8.II.1943 g. 8 h.

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Na našem sektoru² neAia nikakvih promjena. Neprijatelj u toku jučerašnjeg dana i noći nije vršio nikakvih pokreta. Naše patrole išle su prema Dobrenici u Skočaj radi izviđanja neprijateljskih položaja i hvatanja kontakta sa istim, ali sa neprijateljem nijesu mogli doći u kontakt. Patrola koja je išla u Skočaj pronašla je jedan teški 15-tonski tenk koji je oštećen ručnim granatama. U njemu je pronađen top 37 mm, 80 granata za njega, radio-stanica, nešto ručnih bombi i 800 metaka mitraljeskih. Budući da mi nemamo tehničara koji mogu izvršiti demontažu važnijih djelova od tenka i izvući benzin iz istoga, pa vas molimo da nam što hitnije uputite dva tri tehničara koji će obaviti ovaj posao. Naši već abmontiraju top sa kupole i radio-stanicu.

Upućujemo vam jedan dokumenat od jednog mrtvog njemačkog vodnika iz kojega se vidi raspored, i organizacija naoružanja jednog neprijateljskog voda.

¹ Poginuo na Trošmariji 1943 god. u borbi protiv Nijemaca, kao politički komesar brigade.

⁵ Miloš

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 16/2, k. 826 A.

¹ Odnosi se na sektor Plješevice.

Naše patrole saznale su od civila da su neprijateljske snage koje su napadale na Drenovaču³ bile sastavljene od Njemaca i legionara. Njihova jačina je bila 1500 vojnika, 5 tenkova teških i dva kamiona. Prema istim podacima neprijatelj je provezao 60 ranjenih i mnogo više mrtvih.

Iz neprijateljskih gubitaka i naših se vidi kako je žestoka i krvava borba bila na Drenovači, kao i držanje naše V brigade, zbog čega je predlažemo za pohvalu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A.⁴ Turkulin

(M. P.⁶)

Komandant:
V.⁵ Četković

BR. 26

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 8 VELJAČE 1943
GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O ZATVARANJU
PRAVCA KULEN VAKUF—DRVAR I STANJU NA
SEKTORU UDBINA—LAPAC¹**

**STAB VI DIVIZIJE N.O.V.
HRVATSKE**

O. Broj si.
8-II-1943 u 21.45h

9.II.43.²

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Današnji dan na našem sektoru³ protekao je kao što slijedi:

Oko 11 časova u štabu Divizije primili smo dopis XVI Brigade VII Divizije, kojega smo Vam dostavili.⁴ Po tom naređenju mi nismo postupili, nego smo jednom od bataljona

¹ Vidi dok. br. 20 i 21.

⁴ Artur

⁵ Vlado

⁶ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 13—2, k. 796.

² Datum prijema u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske

³ Udbina — Lapac

I Brigade, koji se nalazi na odmoru u selu Pavičići, Vojvodići, naredili pripravnost, a jednu njegovu četvu poslali na položaje Kalati—Ostrvica prema Kulen Vakufu.

Po dolasku komandanta³ i komesara⁰ Korpusa drugovi su se složili sa ovim našim postupkom i prihvatili naš predlog da taj položaj preuzme VIII Divizija, odnosno I sektor. Do danas ujutro na tome sektoru nalazile su se snage VII Divizije i kad je kurir N.O. Odbora krenuo od tamo one su još bile na tim položajima. Oko 11 časova u tome pravcu čula se mitraljeska vatra, ali zbog vjetrova i padanja snijega teško je bilo ocijeniti gdje, a izvještaja do sada nismo primili.

Na sektoru Mazin—Lapac do sada tokom dana nije neprijatelj pokazivao nikakove aktivnosti.

Noćas će se izvršiti smjena bataljona IX Brigade na tome sektoru i raspored naših snaga biće kao što slijedi iz priložene zapovijesti.⁷

Na sektoru Udbina—D. Lapac neprijatelj nije pokazivao aktivnost u pravcu Lapca, nego je sa kolonom od 8 tenkova i 1500 vojnika⁸ krenuo sa Udbine u pravcu Ondić—Klapavice. Usput je palio selo Ondić, naše snage su se suprotstavile tome, borba je vođena i prema posljednjim primljenim izvještajima neprijatelj je zanoćio u Lončarima i Ondiću. Naredili smo da dva bataljona⁹ IX Brigade, koji se nalaze na pravcu Udbina—Lapac, ispituju stanje na Udbini, jer se pretpostavlja da je napustio Udbinu i da u tom slučaju oba bataljona krenu za neprijateljem.

Također smo naredili da tokom noći bataljoni I Brigade na sektoru Mazin—G. Lapac održavaju konstantno vatreni kontakt sa neprijateljem,¹⁰ te da u slučaju da neprijatelj bude napuštao Mazin otpočinu također sa gonjenjem sa tri bataljona.

Prema nepotvrđenim glasinama, neprijatelj je napustio i Bunić.¹¹

⁵ Ivan Gošnjak

⁶ Većeslav Holjevac

⁷ Redakcija ne raspolaže ovom zapoviješću. O rasporedu ovih jedinica vidi tom V, knj. 13, izvještaj Šeste divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 16 ožujka 1943 god.

⁸ Prvi i Treći bataljon 151 pješadiskog puka, Treći bataljon crnih košulja, baterija topova i četa lakih tenkova, sve iz sastava divizije »Sassari«.

⁹ Drugi i Četvrti

¹⁰ Drugi bataljon 151 i Drugi bataljon 152 pješadiskog puka divizije »Sassari« i jedna četa tenkova.

¹¹ Grupa »Pederzani« napustila je Bunić nastupajući u pravcu Bijelog Polja.

Tokom noći saznaćemo za tačno stanje na našem sektoru, te Vas ponovo o tome obavijestiti.

SMRJ FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Zigic¹²

(M. P.¹⁴)

Komandant
Manola¹³

BR. 27

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORDUNAŠKOG NOP ODREDA OD 8 VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O IZVRŠENIM AKCIJAMA I STANJU NA KORDUNU U TOKU ČETVIRTE NEPRIJATELJSKE OFANZIVE¹

**STAB
I KORDUNAŠKOG ODREDA
8.II.1943 g.**

ŠTABU I KORPUSA NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE HRVATSKE

Sa svima djelovima jedinica našeg odreda nalazimo se na svome ranijem sektoru djelovanja. Jedinice su raspoređene ovako:

1 bataljon: Sa jednom četom na sektoru Široka Rijeka sa zadatkom krstarenja i postavljanja zasjeda na cesti Topusko—Kladuša. Kladuša—Cetingrad i Kladuša—Krstinja.

2 četa nalazi se na sektoru Čemernica—Bušica—Lasinja, a isto tako prebacuje se i prema Topuskom sa zadatkom sprečavanja pravljenja pruge od Topuskog prema Vrginmostu koju je neprijatelj ovih dana počeo popravljati, sprečavanja pljačke i postavljanja zasjeda.

3 četa se nalazi na sektoru Babina Gora sa zadatkom kontrolisanja ceste Skakavac—Vukmanić, Vukmanić—Cerovac. Cerovac—Tušilović i Tušilović—Vojnić i postavljanja zasjeda na istim cestama.

¹² Rade

¹³ Srećko

¹⁴ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7/11, k. 1613.

2 bataljon: 1 četa toga bataljona nalazi se na sektoru Loskunja i Debela Kosa sa zadatkom kontrole ceste Tušilović—Vojnić, Tušilović—Krnjak, Krnjak—Vojnić i Krnjak—Veljun i postavljanja zasjeda na istim putevima.

2 četa nalazi se na sektoru prema Cetingu gradu sa zadatkom sprečavanja pljačke od strane majara,² postavljanja zasjeda u hrvatskim krajevima, t.j. između Blagaja i Slunja, te na cesti Krstinja—Cetingrad.

3 četa nalazi se u Bosiljevu sa zadatkom održavanja veze sa našim snagama u Zumberku³ a i održavanja veze sa snagama V zone,⁴ kao i kontrolisanja toga terena.

3 bataljon: Posljednjih dana nalazio se s onu stranu pruge do Kapele, u okolici Kunića i tamošnjih sela, ali je primio naređenje da svoje snage rasporedi na sektoru i sa ovog kraja Janja, Gore i Huma, t.j. kontrolisati teren okolice Zbjega, Tobolić i Tržić i postavljati zasjede na cesti Kamenica—Tržić—Primišlje—Slunj i Slunj—Rakovica.

4 bataljon: 1 četa nalazi se [na sektoru] Primišlje—Raletina sa zadatkom kontrole itoga terena od četničkih bandi i postavljanja zasjeda na cesti Tržić—Primišlje—Slunj, kao i držanja veze sa 3 bataljonom i izvođenja zajedničkih akcija na tom sektoru.

2 četa koja je do sada bila na sektoru oko Skrada mentalno na zahtjev 2 čete 2 bataljona prebačena je na sektor Cvijanović Brdo sa zadatkom postavljanja jače zasjede na cesti Veljun—Blagaj, Blagaj—Slunj, kao i hvatanja pojedinih majara bandita koji se nalaze nakon povratka iz Karlovca u tamošnjim selima kod svojih kuća naoružani.

3 četa kombinovana iz partizanskih straža nalazi se djelomično na Kestenjaku i okolici Skrada prema Bariloviću, sa zadatkom kontrole tog terena, sprečavanja pljačke i postavljanja zasjeda.

IZVRŠENE AKCIJE:

27.1 3 četa 1 bataljona postavila je zasjedu na Biljegu i tom prilikom uništila 2 automobila, ubila 2 Njemca⁵ SS trupa, a ostali su uspjeli pobjeći. U kamionu uhvaćena je manja ko-

¹ Seoske ustaše, nazvane majarima po bijelim majama koje se nose u tom kraju.

³ Na području Zumberka nalazile su se tada slijedeće jedinice: Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar«, Četvrta NOU brigada, Prva slovenačka NOU brigada »Toneta Tomšiča«, Druga slovenačka NOU brigada »Matije Gupca«, Treća slovenačka NOU brigada »Ivana Cankara« i Zumberačko-pokupski NOP odred.

* Na području Pete operative zone nalazio se tada Prvi bataljon Četrnaeste NO brigade i Prvi NOP odred.

⁵ i ° Iz sastava SS divizije »Prinz Eugen«

ličina sprema, dočim 1 p. mitraljez je izgorio uslijed neopreznosti naših drugova koji nisu prije uništavanja kamiona detaljno pregledali. Kamioni su na licu mjesta zapaljeni jer nije bilo mogućnosti da se sprema, u istim kamionima nađena je manja količina sprema koja je podijeljena drugovima.

2.II 3 četa 1 bataljona na cesti Vojnić—Tušilović, u zasjedi kod Milašinovića cerika, skrhalo je jedan njemački kamion, ubila 3 Njemca⁶ i zarobila nešto materijala, kao oružja i odijela.

2.II 2 četa 1 bataljona vodila je borbu na sektoru oko Bovića protiv ustaške bande koja je krenula u pljačku, nanijevši neprijatelju gubitaka, naročito u ranjenim.

30.1 neprijatelj je napustio Vojnić ostavivši oko 3 vagona zobi i ječma koja je količina u sporazumu [sa] komandom područja⁷ podijeljena narodu, zbog toga što je ovdje bilo pomiješano ječma, raži, koja smjesa može da se iskoristi za prehranu i narod je već koristi.

Istog dana naveče upao je jedan kamion u Vojnić gdje su mali broj naših drugova napucali na njega. Posada je uspjela pobjeći, kamion je uništen.

2.II na cesti Krstinja—Kladuša kod Vilinog Križa desio se defekt neprijateljskim bornim kolima sa jednom manjom posadom koja je uspjela pobjeći u pravcu Kladuše, jer naša četa nije bila stigla u Široku Rijeku. U ovom kamionu nađeno je oko 1000 mauzer metaka, 47 granata 37 mm, 5 kom. čebadi, 4 šatorska krila, 3 šinjela, 1 bluza 2 gasmaske, 1 akumulator od 12 volti, 2 kotača gumena, 3 sandučića raznog alata, 1 krov od bornih kola, 4 litre benzina, 4 do 5 kg. masti, 1 truba platna za vreće, 1 za veš, 4 čaršava, 5 šarenica, 1 vojnička njemačka karta sa primjerima njihovih uspjeha u Evropi koja će Vam moći poslužiti za razne svrhe, kao i raznih sitnih stvarčica.

Za vrijeme ofanzive,⁸ na cesti Veljun—Krnjak i Krnjak—Barilović uhvaćeno je 50 konja sa zapregom i bez zaprege koji su se vraćali od Bihaća, a isti su vozili neprijateljsku spremu. Stoka i pribor u sporazumu sa Komandom područja podijeljena je N.O.O.⁹ a civili iz okoline Samobora pušteni su svojim kućama, obzirom da nijesu imali opljačkanih stvari, a data im je i potvrda na oduzetu stoku.

1.II na cesti Barilović—Krnjak i u okolini Dugog Dola ubijeno je 6 pljačkaša, među kojima 3 uniformisane ustaše i 3 civila iz okoline Barilovića.

4.II na cesti Krnjak—Barilović stučen je jedan njemački kamion i jedan motorbicikl, ubijeno je 6 njemačkih vojnika

⁷ Misli se na Komandu područja za Kordun.

⁸ Riječ je o Četvrtoj neprijateljskoj ofanzivi.

⁹ narodnooslobodilačkim odborima

zaplijenjeno je 6 karabina, 6 odijela nešto čebadi i sitne spre-
me a kamion je zapaljen, a jedan motorbicikl spremljen je u
zemunicu.

Istog dana stučen je jedan motor na cesti Krnjak—Ve-
ljun, ubijeno 2 Njemca, a motor je spremljen.

Poslije ovih akcija neprijatelj¹⁰ je navalio sa jačim sna-
gama od strane Krnjaka i Barilovića, podpomognut artiljerijom
i bacačima, prema Gornjem Skradu gdje su ga naše jedinice
dočekale, nanijevši mu gubitaka, i uslijed veće nadmoćnosti
neprijatelja povukle se pred istim. U toj borbi neprijatelj je
imao 10 mrtvih i više ranjenih.

6.II jedinice 3 bataljona sa Jfednom četom 4 bataljona
postavile su zasjedu na cesti između Kamenice i Tržića, na
koju je zasjedu naišao kamion u kome je bilo 17 domobrana
i jedan satnik. Satnik i 4 domobrana uhvaćeni su živi dok je
10 domobrana ostalo mrtvih, a šofer ranjen, uslijed nepažnje
naših drugova, uspio je ponovo, nakon što je auto bio zaustav-
ljen, uskočiti u auto i sa istim pobjeći i odvesti mrtve domo-
brane, dok su 3 domobrana uspjela na mjestu borbe da uteku.

Plijen u ovoj akciji bio je 4 karabina, 1 šmajser, 160 met.
za karabin kao i za šmajser 150 metaka, 4 para odijela i obuće.
Na našoj strani nije bilo žrtava niti ranjenih. Dobiveni plijen
podijeljen je drugovima na licu mjesta. Zarobljeni satnik sa
domobranima još nisu stigli u ovaj štab.

Neprijatelj uglavnom saobraća cestom Barilović—Krnjak
—Veljun—Slunj, prilikom pokreta kreće se sa jačim snagama
praćen sa tenkovima. itj. kada se kreće 10 ili 20 kamiona pra-
ćeni su sa najmanje 2 do 3 tenka, kao i bornim kolima koja
imaju naoružanje 2 do 3 mitraljeza, a nekoji teži tenkovi nao-
ružani su sa topovima, te nam je na ovaj način teško postaviti
uspješnu zasjedu obzirom na razvučene jedinice po cijelom
sektoru.

Neprijatelj popravlja cestu Barilović—Krnjak, IKrnjak—
Veljun, Krnjak—Tušilović, a isto tako počeo je sa opravkom
ceste Topusko—Kladuša kao i sa opravkom pruge Topusko
prema Vrginmostu. Naše je mišljenje da neprijatelj ima na-
mjeru pod svaku cijenu održati cestu Barilović—Krnjak, Tu-
šilović—Krnjak i Krnjak—Veljun prema Slunju.

Neprijatelj zadržava jače snage u Bučici gdje je ovih
dana povrh stare posade stiglo, kako smo izviješteni, oko 700
ustaša, isto tako pojačanje stiglo je i Topuskom a također
jače neprijateljske snage nalaze se po hrvatskim selima od
Viduševca prema Čemernici, njih oko 1000 kako smo obavi-

¹⁰ Jedanaesta ustaška bojna

ještenu. U Lasinji sada imade oko 120 ustaša koji vrše patrole prema Kovačevcu¹¹ i Stefankima.¹²

Prema podacima koje smo dobili neprijatelj bi trebao sa tim snagama ovih dana početi u ofanzivu na teren našeg 1 bataljona, no međutim dan kad smo obaviješteni da će ofanziva početi već je prošao.

Prema najnovijem izvještaju u Vukmaniću imade 76 ustaša, dok u Tušiloviću i Brezovoj Glavi imade 2 satnije ustaša koji se sada utvrđuju u Brezovoj Glavi.

Neprijateljske snage u Bariloviću za sada nam nisu poznate,¹³ pošto tu neprijatelj dnevno saobraća sa jačim snagama, te je stanje promjenljivo.

Neprijateljske snage u Krnjaku, prema obaviještenjima koje smo dobili, kreću se oko jedan bataljon, Njemaca, ustaša a izgleda da imade i četnika iz Srbije.¹⁴

Cesta od Krnjaka prema Veljunu nema stalnih snaga ni u jednom mjestu, osim jačeg dnevnog pokreta neprijatelja na prolazu prema Slunju i natrag.

U Kladuši, prema obaviještenju, nema neprijateljskih snaga, a u Cetingu gradu zadržavaju se ponekad jače snage koje prolaze od Vrnograča preko Kladuše za Slunj. Stanje u Slunju nije nam poznato¹⁵ ali izgleda da nema jačih snaga, osim povremeno zadržavanje neprijatelja u pokretu.

U Dubrave, kako smo izviješteni, stigla je jedna manja grupa Talijana kao pomoć ranijoj posadi.

Sa banijskim snagama nismo do sad uspjeli uspostaviti vezu, već smo čuli da se Banijski odred povukao sa brigadama,¹⁶ ali da će se u toku ovih dana vratiti na svoj teren¹⁷ te ćemo nastojati na svaki način da uspostavimo vezu.

Narod sa Banije, kako smo obaviješteni, u velikoj većini izbjegao je iz sela, koja su ostala gotovo pusta.

Pored akcija koje smo do sada izveli energično radimo na sređivanju naših jedinica kako bi mogli uspješnije izvoditi akcije u većem stilu. Ukoliko raspolazete sa nekim jedinicama,

¹¹ Banski Kovačevac

¹² Desni i Lijevi Stefanki

¹³ U Bariloviću se nalazila jedna satnija Desete ustaške bojne.

¹⁴ Na ovom području nije bilo četničkih vojnih formacija iz Srbije.

¹⁵ U Slunju se tada nalazila Deseta ustaška bojna.

¹⁶ Riječ je o jedinicama Sedme divizije, koje su se, po narednju Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije, krajem siječnja prebacile u Bosnu. Vidi dok. br. 90.

t.j. ma kojom brigadom, naše je mišljenje da bi je trebalo što prije prebaciti na ovaj sektor radi uspješnijeg izvođenja akcija, a opstanak za sada je moguć.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.¹⁸ Dejanović

Komandant:
Mih.¹⁹ Blažević

(M. P.²⁰)

BR. 28

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 9 VELJAČE
1943 GOD. ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
O POKRETIMA NEPRIJATELJA I POSTAVLJANJU ZA-
SJEDE NA LJUBOVU¹**

**ŠTAB
II UDARNE BRIGADE VI DIVIZIJE
N.O.V. HRVATSKE
9 februara 1943 godine.**

**ŠTABU II SEKTORA² i
ŠTABU VI DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE**

Situacija na ovome sektoru jeste sljedeća: Neprijatelj kao što smo već javili napustio je ova mjesta³ i sada se nalazi u G.B.⁴ Potoku, gdje drži Čudin Klanac (kotu 828), Crni Vrh (923) i kotu 940 više samog mjesta. Snage neprijatelja³ u G.B. Potoku jesu oko 700 sa nekoliko teških bacača.

¹⁸ Milić

" Mihajlo

²⁰ Okrugli pečat: Štab Prvog kordunaškog odreda Prve operativne zone.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 14—2, k. 796.

² Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 13.

³ Vidi dok. br. 19.

⁴ Gornji Babin Potok

⁵ Dva bataljona Sedamdeset četvrtog pješ. puka divizije »Lombardia«, koji su prebačeni na ovo područje u vezi s akcijom čišćenja u zoni Slunj — Ličko Petrovo Selo. Vidi dok. br. 112.

Neprijatelj⁶ je iz Bunića krenuo jučer oko 15 h pravcem galamunić—Pišač. ali ne znamo da li je okrenuo preko Podlapače ili prema Mekinjaru.

Ovaj štab preduzeo je sljedeće: Još ranije nego što je krenuo neprijatelj iz Bunića uputili smo naš I-vi bataljon »Stojan Matić« da se prebaci na Ljubovo i postavi zasjedu neprijatelju, jer smo računali da će isti odstupati preko Ljubova. Ovo smo učinili na dan 7 ov. m. oko 22 časa. Isti bataljon proveo je na položaju noć 7—8 i cio 8-mi ov. m., ali za nesreću neprijatelj tim pravcem nije odstupio. Zbog velikog umora ovaj bataljon smo zadržali i dalje na prostoru Kozjak—Kuzmanovača—Ljubovo, sa zadatkom da se bar malo odmori i da i dalje kontroliše Ljubovo jer nije isključeno da neprijatelj opet ne bi krenuo iz Kule⁷ u pravcu Bunića.

Bataljon »Mićo Radaković« sa svoje dvije čete zaposjeo je Končarev Kraj sa zadatkom da održava kontakt sa neprijateljem u G. Babinom Potoku, ispituje stanje kod istog i uznemirava ga. Jednu četvu toga bataljona uputili smo pravcem Bela Reka—Ljeskovac⁸—Plitvička Jezera—Prijeboj sa zadatkom da ispita stanje neprijatelja, tj. da li ga tamo ima. Ista četa obišla je navedena mjesta i niti u jednome ne nalazi se neprijatelj, jedino se nalazi u Ličkom Petrovom Selu.

Noćas smo bataljon »Ognjen Priču« uputili za neprijateljem koji je otišao iz Bunića, sa zadatkom da provjeri kojim je putem neprijatelj okrenuo, da li prema Podlapači ili prema Mekinjaru, da istog zaobiđe i postavi mu zasjedu u blizini Pločanskog klanca⁹ ili pak da neprijatelja tuče bočno koji bude odstupao.

Snage IV bataljona i dvije čete III bataljona III ličkog odreda koje se nalaze u Turjanskom dobile su zadatak da isturaju što dalje patrole u pravcu Medenog Dolca i Ramljana—Čanka—Crne Vlasti i D. Potoka,¹⁰ da ostale snage odmaraju i pripreme ih za akciju. Sa snagama u Turjanskom i snagama u Končarevom Kraju namjeravamo izvršiti napad na Čudin Klanac. Svakako ukoliko se neprijateljsko brojno stanje smanji. U tu svrhu prebacili smo na taj sektor i teški bacač.

Na dan 7 ov. m. neprijatelj je krenuo sa kolima da pali i pljačka selo Debelo Brdo. U tom pravcu nalazila se jedna naša desetina koja je neprijatelja sačekala, otvorila na istoga žestoku vatru i isti se uz gubitke u paničnom bijegu povratio u Bunić. Tako je selo D. Brdo ostalo nepopaljeno.

⁶ Iz sastava grupacije »Pederzani«. Vidi dok. br. 127.

⁷ Široka Kula

⁸ Plitvički

⁹ Klanac kod Ploče

¹⁰ Donji Babin Potok

Posljednja dva dana dobivamo izvještaje od naših snaga u Turjanskom da se u pravcu Zalužnice i Doljana čuje žestoka paljba topova i bacača, a izjavom jednog partizana koga su u Turjanskom uhvatili četnici i koji im je opet pobjegao — isti navodi da je čuo kada su preko telefona četnici primili izvještaj da je navodno jedna naša divizija napala oko 14 sela u blizini Otočca i da su zato ove snage Talijana i četnika prebačene od Korenice za Vrhovine. Ne znamo da li je ovo tačno ali stvarno naše patrole čule su paljbu topova i bacača.¹¹

Komandant sektora drug Đoko Jovanić, vjerovatno ne poznavajući situaciju, naredio je sinoć da ova brigada skoncentriše dva bataljona u blizini Vrpila, pa da bi sa dva bataljona ove brigade i sa dva bataljona VI brigade napali neprijatelja u Buniću. Ovaj štab po tom naređenju nije mogao postupiti jer su još ranije poslane snage ove brigade kako je gore naznačeno. Poslali smo zamjenika komandanta ove brigade druga Dragana Rakića u Korenicu gdje će se sastati sa komandantom II sektora drugom Dokom i koji će se o svemu dogovoriti.

Selo Šalamunić nije sve popaljeno, ostalo je oko 20 kuća. Skloništa nisu pronašli.¹² *Šaljemo Vam tražene izvještaje. Prekobrojnog oružja nemamo.*

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.¹³)

Politkomesar:
Đuro Stanković

Komandant:
Mile Uzelac

P.S. Bataljon »Stojan Matić« koji se nalazio na Ljubovu u zasedi dočekao je dva ustaša, ubio ih, zaplijenio 2 puške, 400 metaka, 6 bombi i 2 odijela sa cipelama.

Pošto neprijatelj nije nastupio preko Ljubova nego u pravcu Bunića—Šalamunića—Pišaća—Svr.¹⁴ Sela, to je štab bataljona »Stojan Matić« donio inicijativno odluku da krene pravcem Ljubovo—Svr. Selo i dalje, sa zadatkom da tuku neprijatelja u povlačenju i sprečavanju paljenje nepopaljenih sela. Tako su sada dva bataljona¹⁵ ove brigade krenula za neprijateljem.

Politkomesar:
Đuro Stanković

(M. P.¹⁶)

Komandant:
Mile Uzelac

¹¹ Ovaj podatak je netačan. Patrole su vjerovatno čule paljbu sa područja Gorskog Kotara.

¹² Riječ je o skloništima municije i ostalog trofejnog materijala.

¹⁸ i ¹⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹⁴ Svračkovog

¹⁵ Prvi i Drugi

ZAPOVIJEST OPERATIVNOG ŠTABA HRVATSKIH I SLOVENAČKIH BRIGADA OD 9 VELJAČE 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA DRAGANICE¹

Z A P O V I J E S T

Operativnog štaba hrvatskih i slovenačkih brigada
za 9.II.1943

Neprijatelj u jačini oko 400 Talijana i oko 100 domobrana² nalazi se u selu Draganići. Pored ovih neprijateljskih posada, manje posade nalaze se u selu Mahično i Zorkovac, a jače posade nalaze se u Ozlju i Jastrebarskom, kao i manja posada u Izimju i Novakima.

Naše brigade imaju zdatak da noću 9/10 o. mj. izvrše napad na neprijatelja u selu Draganići³ i unište posadu u ovome selu.

Za izvršenje ovoga zadatka

N A R E Đ U J E M O :

XIII Ud. pr. brigada napašće neprijatelja u označenom selu iz pravca sela Goljaka u pravcu preko sela Mrzijaka—Darića—Budrovaca—Vrbanaca i Jazvaca ka Draganićima. Raspored dijelova ove brigade treba da bude u napadu takav da neprijatelja potpuno obuhvate sa istočne strane do želj. pruge u pravcu jedinica »Tomšičeve brigade« sa kojima se treba što čvršće povezati, a sa zapadne strane raspored treba da bude takav da se obuhvate sva sela zapadno od glavne ceste, te na taj način u početku napada sa širokim obuhvatom vrši postepeno stezanje blokade oko neprijateljske posade u samom selu. Kada budu očišćena sva sela jugo-zapadno od Draganića onda se vrši direktan napad na samo selo sa glavnim pravcem napada: cesta koja prolazi kroz selo. Pri napadu treba blagovremeno otkriti neprijateljska uporišta na koja uputiti pojedine udarne grupe koje međusobno treba da se čvrsto povežu, kako ne bi uspjelo nijednom neprijateljskom vojniku da pobjegne sa položaja. Štab brigade odrediće jednu četvu u rezervu koja će se nalaziti kod operativnog štaba u selu Guci.

2. *U.B.*⁴ »*Matije Gubca*« napašće neprijatelja u označenom selu iz pravca sela Guci pa dalje cestom u sam centar

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 7—2, k. 725.

² Vjerovatno Drugi bataljon Pedeset prvog pješadiskog puka divizije »*Cacciatori delle Alpi*« i dijelovi Devete novačke bojne.

³ Vidi dok. br. 30 i 44.

* Udarna brigada

mjesta. Raspored snaga pred napadom treba da bude širok i obuhvatan čisteći prethodno sva okolna sela. Krilni dijelovi ove brigade treba da se što čvršće povežu još pred sam napad sa dijelovima XIII Ud. pr. i U.B. »Tomšiča«. Način dejstva u samom selu treba da bude isti kao i kod XIII brigade.

3. U.B. »Toneta Tomšiča« napašće neprijatelja u označenom selu iz pravca sela Lazina u pravcu sela Draganići. Pravac napada biće put koji vodi iz sela Lazine u Draganiće. Raspored pred napad treba da bude širok i obuhvatan u cilju potpunog pretresanja sela preko kojih će se ići u napad, vezujući se sa krilima čvrsto sa susjednim jedinicama koje učestvuju u napadu. Pri napadu na selo Draganići i nastupanju preko sela Lazine voditi računa o eventualnim neprijateljskim stražama u selu Lazini koje treba prethodno uništiti. Voditi računa da ova likvidacija neprijateljskih straža koje bi bile u tome selu mora da se izvrši najhitnije kako bi jedinice došle blagovremeno za napad na selo Draganići. Za ovaj zadatak na selo Lazinu štab brigade po svom nahodanju može samo odvojiti jedan dio snage a sa ostalima napadati neposredno samo selo Draganiće u cilju da bi se postiglo što veće iznenađenje i jednovremeno nastupanje u akciju sa ostalim jedinicama.

Neprijatelj u Draganićima razmješten je u zgradama i to: školi, vatrogasnom domu, opštini i žandarmerijskoj kasarni sa glavnim dijelovima, dok sa slabim dijelovima se nalazi okolo po privatnim kućama, o čem nemamo tačne podatke.

4. IV Udarna brigada postaviće osiguranje prema Novakima Jastrebarskom i Volavju na liniji Ceglje—Hudovci Breg—Gornja Kupčina i na prugi jugo-zapadno od sela Domagovića, oko Domagovačke Sume. Sa najpotrebnijim dijelovima vršiti osiguranje od neprijatelja iz označenih pravaca a sa ostalim ljudstvom vršiti rušenje željezničke pruge između sela Lazina i Domagović. Dijelovi koji ruše prugu pri neprijateljskim napadima služiće kao rezerva tih snaga koje se od ranije nalaze na položaju. Sa minerskim vodom minirati mostove na želj. pruzi na potoku Volavčica.

5. U.B. »Ivana Cankarja« postaviće osiguranje prema neprijatelju koji bi nadirao iz pravca Karlovca. Ova osiguranja postaviti na liniji: selo Zagraj—selo Benčetići—kota 114—željeznička pruga. Pored ovoga vršiti osiguranje prema neprijateljskim Dosadama u selu Mahičnom i Zorkovcu, a prema Ozlju uputiti patrole koje treba da osmatraju ovaj pravac i o neprijateljskim pokretima neposredno da izvijeste operativni štab. Za obezbjeđenje od neprijatelja postaviti najmanje potrebne snage a sa ostalima vršiti rušenje željezničke pruge od želj. stanice Draganići u pravcu Karlovca težeći da ovo rušenje bude što bliže Karlovca.

6. Dijelovi određeni za osiguranje moraju voditi naročito računa da ne dozvole da neprijatelj nadire iz označenih pravaca a vođenjem najupornije borbe moraju spriječiti sve neprijateljske napade i omogućiti dijelovima u napadu nesmetano izvršenje svoga zadatka do potpune likvidacije neprijateljske posade. Pored ovoga dijelovi za osiguranje vršiće zaprečavanje protivu oklopnih jedinica, svih prolaza kojima se iste mogu kretati.

7. Po izvršenoj akciji jedinice će se povući na položaje na kojima su se nalazile pred akciju i sa istim zadacima.

Evakuacija plijena vršiće se u selo Pribić.

8. Previjalište za ranjenike biće u selu Brlečiću i organizaciju istoga vršiće lekar U.B. »Matija Gubac«. Štabovi brigada odrediće brigadna previjališta na pogodna mjesta za svoje jedinice.

9. Početak napada za sve jedinice biće tačno u 21 čas, o čemu naročito voditi računa kako ne bi bilo zakašnjenja kod pojedinih jedinica.

10. Operativni štab nalaziće se u selu Guci, gdje treba slati sve izvještaje. Po pristizanju pojedinih dijelova do svojih ciljeva pred akciju uputiti odmah kurire za vezu, a u toku akcije slati što češće izvještaje o razvoju borbe. Obratiti što veću pažnju na međusobno održavanje veza između pojedinih brigada upućivanjem patrola za međusobno povezivanje.

11. Štab IV Udarne brigade uputiće svoj top i teški bacač kod operativnog štaba još pred akciju.

12. Znakovi raspoznavanja važe oni koji su vam već dostavljeni, a ugovoreni znaci su: Marko—Joco.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Političkomesar:
M.⁵ Belinić

Komandant:
M.^o Šaranović

⁷P.S. Izvještaje slati svakog sata!

Dostavljeno:
štabovima svih brigada
po kuririma u 10.15 h.

⁸Po jedan primjerak Vaše zapovijesti dostavite Štabu U.B. »Mat. Gubca« i »Toneta Tomšića«.

Primio u 11.30!

' Marko
' Milovan
' i ' Dopisano mastilom.

**ZAPOVIJEST ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU
BRIGADE »RADE KONCAR« OD 9 VELJAČE 1943 GOD.
ZA NAPAD NA DRAGANIĆE¹**

**STAB
XIII PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONCAR«
9 februara 1943 gcdine
Op. Broj 149**

**Z A P O V I J E S T
(Sekcija Samobor 1:100.000)**

Neprijatelj u jačini oko 400 Talijana² i oko 100 domobrana³ nalazi se u selu Draganići. Pored ovih neprijateljskih posada manje neprijateljske posade nalaze se u selu Mahično i Zorkovac. A jače posade nalaze se u Ozlju i Jastrebarskom, kao i manja posada u Izimju i Novakima.

Naša Brigada u zajednici sa Udarnom brigadom »Matije Gubca« i »Toneta Tomšiča« ima zadatak da noću 9.X. ov. mjeseca izvrši napad na neprijatelja u selu Draganići⁴ i uništi posadu.

Za izvršenje ovog zadatka

N A R E Đ U J E M O :

1) *III Proleterski bataljon*, kome se pridodaje jedan laki bacač, izvršit će napad na neprijatelja koji bi se mogao nalaziti u selima Jazvaci, Vrbanci i Budrovci. Pretpostavlja se da se neprijatelj nalazi u tim selima, stoga će bataljon [izvršiti napad] na jači dio snaga neprijatelja koji se nalazi u školi vatrogasnom domu i žandarmerijskoj kasarni i izvršiti čišćenje tih sela. Po završenom čišćenju pomenutih sela bataljon će krenuti cestom u pravcu vatrogasnog doma i dr. zgrada gdje su smještene glavne snage neprijatelja. Ukoliko bi se neprijatelj nalazio kod crkve u blizini sela Jazvaci, kod kote 230, ostaviti manje snage za blokadu neprijatelja a sa ostalim pristupiti izvršavanju glavnog zadatka. Za vrijeme nastupanja bataljona prema tim selima izbaciti jače patrole u pravcu glavnih snaga neprijatelja radi uspostavljanja borbenog kontakta sa neprijateljem i otkrivanja neprijateljskih položaja.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 45/1, k. 721.

² i ⁵ Vjerovatno Drugi bataljon Pedeset prvog pješadiskog puka divizije »Cacciatori delle Alpi« i dijelovi Devete novačke bojne.

³ Vidi dok. br. 29 i 44.

Bataljon će za sve vrijeme borbe održavati najtešnje veze sa bataljonom Udarne brigade »Toneta Tomšiča« koji će nastupati od željezničke stanice Lazina putem do glavnoga centra u selu.—

2) *II Proleterski bataljon*, koji će zajedno sa III Proleterskim bataljonom izvršiti napad na glavne snage neprijatelja u selu, prethodno će izvršiti čišćenje sela Goljak. Mrzljak i Darići. Jednu jaču patrolu izbaciti prema željezničkoj stanici Draganići. Bataljon će održavati vezu sa Udaranom brigadom »Ivana Cankarja«, koja daje osiguranje od {Karlovca kod sela Bečentići. Svojim lijevim krilom za sve vrijeme nastupanja održavati vezu sa desnim krilom III Proleterskog bataljona. Po završenom čišćenju bataljon će se skoncentrisati u selu Budrovci gdje će dobiti dalje naređenje od Štaba brigade. Bataljonu će se pridodati jedan laki bacač.

3) Napad mora biti brz i energičan. Blokadu sela sprovesti potpuno tako da obruč blokade bude potpun. Dobro pripaziti na održavanje veze sa svim susjednim jedinicama i sa Štabom brigade. Štabovi bataljona slat će Štabu brigade izvještaje svakog pola sata.

4) *I Proleterski bataljon*, uputiće jednu četvu za rezervu operativnog štaba u selo Guci, dok će sa ostale dvije čete biti brigadna rezerva.—

5) Brigadno previjalište nalazit će se u početku napada u selu Konjkovsko. A po likvidiranju neprijatelja u Jazvacima. Vrbancima i Budrovcima premjestit će se u selo Budrovci. Štab brigade u početku napada nalazit će se na putu Budrovci—Konjkovsko u neposrednoj blizini sela Budrovci, a po likvidiranju neprijatelja u selu Jazvaci preći će u pomenuto selo. Znaci raspoznavanja za vrijeme napada bit će: Opasač—Odesa, a ugovoreni znaci: Marko—Joca.

6) Početak napada za sve jedinice bit će tačno u 21 sat.

Štabovi bataljona pobrinut će se [da] vodiče koje uzmu u selima dobro upoznadu sa pravcima nastupanja kako ne bi bilo nepotrebnog zakašnjavanja. Ni jedan bataljon ove Brigade ne smije zakasniti za izvršenje svoga zadatka.

7) Bataljoni će se pred polazak u akciju koncentrisati u 17 sati u selu Brlenić. U 16.30 sati komandanti, operativni oficiri i komesari doći će u Štab brigade, koji će se za to vrijeme nalaziti u selu Brleniću, radi kratkoga savjetovanja. Po završenoj akciji bataljoni će se povući u svoje sadanje baze, ali će prethodno uslijediti pismeno naređenje Štaba brigade.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Božo Spaček

Komandant,
Bulat Rade

Na znanje: I Korpusu Hrvatske
Štabu II Operativne zone
Operativnom štabu hrvatskih i slovenačkih bri-
gada.

Na znanje i postupak: Štabu I, II i III Proleterskog bataljona.

BR. 31

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 10 VELJAČE 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BOR- BAMA KOD VAGANA, SREDNJE GORE I NA PODRUČJU MALO I VELIKO OCIJEVO¹

STAB VI DIVIZIJE N.O.V.
HRVATSKE
Broj Si.
10-11-1943

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Današnji dan na našem sektoru pretekao je kao što slijedi:
Na pravcu Mazin—Lapac neprijatelj je bombardovao
avijacijom i svojim manjim odjeljenjima² pokušao da se spu-
sti u dolinu Vagana, ali je bio odbijen.³ Danas ujutro je jedna
kolona od 20 kamiona i 500 vojnika prošla pravcem Mazin—
Bruvno.⁴

Na sektoru Udbina — Lapac ofanzivnih namjera nepri-
jatelj nije pokazivao. Na prostoru Srednje Gore vođena je
borba⁵ danas poslije podne dva tri sata uz učešće artiljerije.
Rezultati su nam još nepoznati.

Naši bataljoni se nalaze na svojim sektorima prema za-
povijesti od 8 ov. mj.⁸

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 15—2, k. 796.

² Vidi dok. br. 137.

³ Vidi dok. br. 40.

⁴ Vidi dok. br. 89.

⁵ Borbu je vodio Prvi i Treći bataljon Devete NOU brigade. Vidi
dok. br. 89.

⁸ Redakcija ne raspolaže ovom zapoviješću. O rasporedu ovih
bataljona vidi tom V, knj. 12, izvještaj Štaba Šeste divizije Štabu Prvog
korpusa NOV i PO Hrvatske od 16 ožujka 1943 godine.

Tokom jučerašnjeg dana vođena je borba na prostoru Malo i Veliko Očijevo.⁷ O detaljima ne znamo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Zigić⁸

Komandant
Manola"

(M. P.¹⁰)

BR. 32

**IZVJEŠTAJ KOMANDE HAUBICKE BATERIJE OD 10 VE-
LJAČE 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO
HRVATSKE O RASPOREDU ORUĐA I UTROŠKU MUNI-
CIJE U BORBAMA KOD MAZINA I NA DRENOVAČI¹**

**HAUBIČNA BATERIJA
KORPUSA N.O.V.J. '
10-11-43**

11. II. 43²

ŠTABU KORPUSA N.O.V. i P.O. H.

Dvije haubice sa posadom nalaze se na položaju Logorište, sektor Mazin.³ Jedna haubica sa posadom nalazi se na sektoru Drenovača.⁴ Dvije haubice koje se nalaze na sektoru Mazin utrošile su pedeset zrna tukući neprijateljske položaje. Haubica na Drenovači utrošila je 43 zrna. Sviju zrna još ima 190.

U ovim akcijama ima jedan drug teže ranjen od neprijateljske granate i četiri konja ranjena od kojih je jedan uginuo.

Smještaj ljudi i konja pod vedrim nebom.

⁷ Borbu su vjerovatno vodili dijelovi Sedme divizije NOV i PO Hrvatske.

⁸ Rade

¹ Srećko

¹⁰ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 31—5, k. 421 B.

² Datum prijema dokumenta u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

³ Haubice su na području Mazina podržavale dejstva jedinica Prve i Devete NOU brigade.

⁴ Ova je haubica podržavala dejstva jedinica Osme divizije.

Konji su vrlo oslabili od studeni i stalno pod spremom.
Zdravstveno stanje kod vojnika dosta dobro.
Moral kod vojnika odličan.
Brojno stanje nepromijenjeno sem što fali jedan ranjeni
drug i jedan uginuli konj.
Detaljan izvještaj kao i brojno stanje poslaću čim budem
imao vremena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. komesara
(si. odsutan)

(M. P.⁶)

Komandir
Leka⁵

BR. 33

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 10 VELJAČE 1943 GOD. OPERATIVNOM ŠTABU ZA SEKTOR LJUBOVO O POKRETIMA NEPRIJATELJA I RASPOREDU SOPSTVENIH SNAGA¹

ŠTAB
II UDARNE BRIGADE VI DIVIZIJE
N.O.V. HRVATSKE
10 februara 1943 g. u 10 h.

ŠTABU II SEKTORA

Primili smo vaše naređenje² ali po istome nismo mogli u potpunosti postupiti iz sljedećih razloga:

Poslije jučerašnje žestoke borbe³ sa neprijateljem u kojoj su učestvovala naša sva tri bataljona I i II sa neprijateljem oko Sv. [račkova] Sela—Pišaća i Šalamunića i III kod Končarova Kraja, bili smo prisiljeni povući naš I i II bataljon u Kravicu. Ovo smo morali učiniti iz razloga jer su bataljoni bili i previše zamoreni. Naš I bataljon nalazio se bez krova i hrane

⁵ Stevo. Poginuo u Laudonovom Gaju kod Bunića 1943 godine.

⁶ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5—6, k. 801.

² Vidi dok. br. 28.

skoro dva dana na položaju. Kao što ste naveli da nastojimo naš cio III bataljon povući kao rezervu u Krbavicu. Ovo je nemoguće jer se naš III bataljon nalazi na položajima Končarev Kraj i Šijanov klanac, što bi značilo kada bi isti povukli da bi ostavili neprijatelju slobodan prolaz cestom G. Potok¹—Korenica, a također mogao bi isti vrlo lako ući i u Trnovac.

Raspored snaga ove brigade jeste sljedeći:

Jedna četa I bataljona nalazi se u Kozjanu kontrolišući cestu Bunić—Kozjan i Kozjan—Čanak. Dvije čete istog bataljona nalaze se u Krbavici s tim da drže Pisačušu (kota 1103) i Javornik (kota 776).

II bataljon drži Gradinu (kota 827), Dragaševo Brdo iznad Debelog Brda i Krivu Dragu.

Naš III bataljon zaposio je Šijanov klanac, sa jednim jačim vodom prati neprijateljsko kretanje od Cudinog Klanca prema Ljeskovcu⁵ i tuče ga bočno, dok se jedna četa istog bataljona nalazi na Pogledalu. Jedna četa III bataljona III ličkog odreda nalazi se na Ljubovu.

Snage u Turjanskom⁶ ostaju i dalje na svojim položajima, s tim što im je naređeno da budu do skrajnosti aktivne.

Mi smo noćas obavijestili i štab XIV i štab VI brigade zahtijevajući od istih da se jedan dio snaga hitno uputi u pravcu Prijeboja.

Izviješteni smo od K.K.⁷ za Perušić da ustaše⁸ u Perušiću i okolini vrše hitno mobilizaciju i da će napasti ova sela sa pravca Čanka, Ramljana i Kuzmanovače.

Izviješteni smo od jednog kurira koji je navodno čuo da su Italijani krenuli iz Ljeskovca u pravcu Plit. Jezera i da su govorili da idu u pravcu Karlovca jer da im je pruga kod [Lič.] Jesenice sva potrgana.⁹ Baš ovoga momenta izviješteni smo od naših snaga da je neprijatelj¹⁰ sasna napustio G.B. Potok i krenuo u pravcu Ljeskovca sa 7 tenkova, 6 topova i 1.000 vojnika. Ovo su sve Italijani, dok su domobrani i četnici također napustili G.B. Potok i povukli se—domobrani u Vrhovine, a četnici u D.B. Potok. Prema ovakvoj situaciji preduzet ćemo

¹ Gornji Babin Potok

⁵ Plitvičkom

⁶ Četvrti bataljon Druge NOU brigade i dvije čete Trećeg bataljona Ličkog NOP odreda

⁷ Kotarskog komiteta

⁸ Riječ je o mjesnim ustašama.

⁹ Prugu su u prvoj polovini siječnja porušile jedinice Osme divizije i Šesta brigada Pete operativne zone. U toku veljače opravlanje pruge ometao je Kordunaški NOP odred. Vidi dok. br. 64 i tom V, knj. 11, dok. br. 32 i tom V, knj. 13, izvještaj Štaba Šeste NOU brigade Pete operativne zone Štabu Osme divizije od 13 ožujka 1943 godine.

¹⁰ Dijelovi Sedamdeset četvrtog pješ. puka divizije »Lombardia«

da ispitamo i svakako da ćemo zaposjesti G.B. Potok. Nama je prosto nejasno kakvi su ovo neprijateljski manevri. Izgleda da neprijatelj ipak želi sa neke druge strane da nas uspješnije napadne.

Baš ovoga momenta vodi se borba oko Bunića ali još nismo izviješteni o toku i rezultatu iste.¹¹ Baš sad primismo izvještaj da neprijatelj¹² kreće u pravcu Krbavice, tj. napada naše položaje a motorizacija kreće pravcem od Bunića putem za Korenicu, ne znamo da li će ista produžiti za Korenicu ili za Krbavicu. Naše jedinice nalaze se na položajima i mislimo da neprijatelj neće uspjeti.

Mišljenja smo da VI brigada napadne neprijatelja sa leđa, pa bilo da napada Krbavicu ili se kreće u pravcu Korenice i dalje.

SMET FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Duro Stanković

Komandant:
Mile Uzelac

(M. P.¹³)

P.S.

"Primili smo izvještaj sada da je neprijatelj stigao preko Prijeboja u Korenicu, prema tome bataljon »Ognjen Priča« zauzeo je Mrsinj a ne položaj iznad Debelog Brda.

Sa ovim listom idu dva kurira.

Mile Uzelac

¹¹ Vidi tom V, knj. 13, izvještaj Štaba Šeste divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 16 ožujka 1943 godine.

¹² Grupa »Marabini« (Petnaesti bataljon »M« i Trideset prva ustaška bojna). Vidi dok. br. 137.

¹³ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹⁴ Dopisano mastilom.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 10 VELJAČE 1943 GOD. OPERATIVNOM ŠTABU ZA SEKTOR LJUBOVO O BORBAMA KOD ŠALAMUNICA I BUNICA¹

STAB
II UDARNE BRIGADE VI DIVIZIJE
N.O.V. HRVATSKE
10 februara 1943 g. u 17 h.

ŠTABU II SEKTORA

Na dan 9 ov. m. neprijatelj² koji je palio Šalamunić, Pišač i Sv.³ Selo krvavo je platio jer je bataljon »Stojan Matić« koji se nalazio na Ljubovu, čim je saznao da se neprijatelj krenuo pravcem Šalamunić—Pišač, i on je krenuo pravcem Ljubovo—Sv. Selo, a naš II bataljon »Ognjen Priča« krenuo je iz Bunića za neprijateljem. Kada se je neprijatelj vraćao natrag prema Buniću, naš II bataljon zaposio je Laudonov Gaj, dok je I bataljon zauzeo položaje iznad Šalamunića. Neprijatelj je nastupao u kolonama i kad je dospio na vrlo blisko odstojanje, bataljon »Ognjen Priča« dočekao ga je preciznom vatrom. Borba je trajala oko 2 sata. U isto vrijeme bataljon »Stojan Matić« tukao je neprijatelja sa boka i leđa. U ovoj borbi neprijatelj je naše položaje tukao jakim artiljeriskom i minobacačkom vatrom. U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 50--60 izbačenih iz stroja, dok su na našoj strani bila dvojica ranjena. Iste noći neprijatelj je stigao u Bunić i zanoćio. Naš II bataljon povukao se u D.⁴ Brdo a I bataljon na položaje iznad Bunića. gdje je u toku noći napao neprijatelja⁵ u Buniću. Borba je trajala oko 2 časa. Neprijatelj je imao oko 10—20 izbačenih iz stroja. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Po završenoj akciji ovaj bataljon se prebacio na položaje iznad Krbavice.

Jutros u 8 h. neprijatelj⁶ je krenuo sa tenkovima i motorizacijom i pješadijom pravcem Bunić—Krbavica—Korenica, nastojeći da osvoji položaje koje su držale naše snage. Neprijatelj je dočekan, razvila se ogorčena borba, ali je isti odbijen, tj. odbijen napad na Krbavicu kao i na prolaz Bunić—Kore-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6—6, k. 801.

² i • Vidi dok. br. 28.

³ Svračkovo

* Debelo

nica. U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 20 izbačenih iz stroja. Mi smo imali 4 ranjena druga. Kada neprijatelj nije uspio probiti se za Korenicu okrenuo je poljem u pravcu Debelog Brda. Na položajima iznad Debelog Brda nalazila se jedna, četa II bataljona koja ga je dočekala sa jakim vatrom, a također je tučen od naših snaga sa položaja Divoselo. Ovako uhvaćen na brisanom prostoru neprijatelj duže vrijeme nije mogao nikud da se krene, već su se prilijepili uz zemlju; tek nakon jake artiljerijske i minobacačke vatre isti su uspjeli da se dočepaju kota iznad D. Brda. U ovoj borbi neprijatelj je imao 25—30 izbačenih iz stroja, jer smo primjetili da su jedanput kamion mrtvih natovarili i odagnali za Bunić. U ovoj borbi nismo imali gubitaka.

Borba se vodi još i dalje. Rezultat iste ćemo vam javiti.

Naš III bataljon »Mićo Radaković« sa dvije čete prešao je u G.B. Potok⁷ i isti je blokirao tako da ne bi neko od mještana otišao za D.B. Potok⁸ i otkrio gdje se nalaze naše snage. Isti će ispitati stanje u D.B. Potoku, o čemu ćemo vas naknadno izvijestiti. Od tih snaga jedan vod upućen je pravcem Prijeboja sa zadatkom da uspostavi vezu sa bataljonom VI brigade,⁹ kao i kontrolni prostor pomenutih jedinica. Jedna četa istog bataljona danas se nalazila u rezervi u V. Glavama, koja ima zadatak da ukoliko bi neprijatelj prodro u Korenicu zaposjedne Pogledalo.

Uputili smo patrolu VI brigadi da uspostavimo vezu sa istom kao i istu smo obavijestili o situaciji, ali još nismo dobili odgovora.

Pošaljite nam znake raspoznavanja.

Ova brigada ostala je sa vrlo malim brojem municije, te vas molimo ukoliko iste imate da nam je hitno neku količinu pošaljete, kako jugoslavenske tako i talijanske puščane i za t. mitraljeze. Također su nam borci dosta goli a naročito bosi. pa vas molimo ako raspolazete sa robom da nam iste pošaljete, a naročito obuće.

Već znate i sami da su bataljoni ove brigade, a naročito I i II bataljon ove brigade, zamoreni i iscrpljeni do krajnosti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Đuro Stanković

Komandant:
Mile Uzelac

(M. P.¹⁰)

⁷ Gornji Babin Potok

⁸ Donji Babin Potok

* Šesta NOU brigada Pete operativne zone

¹⁰ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

II. Hrvatska brigada, VI. Divizije "C. B." Hrvatske.
14. februara 1943 g. u 17 h.

STANJE U KRBAVICI.

Na dan 9 ova. neprijatelj koji je bio Salarniđ, Pinađ i Sv. Selo krvavo je batio jer je bataljon "Stojan Katiđ" koji se nalazio na Dubovu žir je saznao da se neprijatelj krenuo pravcem Salarniđ-Pinađ i on je krenuo pravcem Dubovo-Sv. Selo, a naš II. bataljon "Ognjen Priza" krenuo je iz Bunića sa neprijateljem. Kada se je neprijatelj vraćao natrag prema Buniću naš II. bataljon sa sobom je imao čitav čok je I. bataljon zauzeo položaje iznad Salarnića. Neprijatelj je nastupao u Krbavici i kada je došao na vrlo bliske odstoje naše bataljon "Ognjen Priza" dočekao ga je prečinom vatrom. Borba je trajala oko 2 sata. U isto vreme bataljon "Stojan Katiđ" tukao je neprijatelja sa bočama i leđima. U ovoj borbi neprijatelj je naše položaje tukao jakim artiljerijskim vatrom i minobacačkom vatrom. U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 50-60 isbačenih iz stroja, dok su na našoj strani bila dvojica ranjena iste noći neprijatelj je stigao u Bunić i zauzeo naš II. bataljon potukao se u 2. Brdo a I. bataljon na položajima iznad Bunića, gdje je u teku noći napao neprijatelja u Buniću. Borba je trajala oko 2 sata. Neprijatelj je imao oko 10-20 isbačenih iz stroja. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Po završenju akcije ovaj bataljon se prebacio na položaje iznad Krbavice.

Jutros u 8 h neprijatelj je krenuo sa tenkovima i motorizacijom i pješadijom pravcem Bunić-Krbavica-Korenica, namjerajući da osvoji položaje koje su držale naše snage. Neprijatelj je dočekao, razvila se ogorčena borba, ali je isti odbijen tj. odbijenim napad na Krbavicu kao i prolaz Bunić-Korenica. U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 80 isbačenih iz stroja, ali smo imali 4 ranjena druga. Kada neprijatelj nije uspio probiti se sa Korenicom okrenuo je poljski u pravcu Debelog brda. Na položajima iznad Debelog brda nalazila se jedna četa II. bataljona koja ga je dočekala sa jakim vatrom, a također je tuširala naših snaga sa položaja Divonice. Ovako uvrađen na trisanom prostoru neprijatelj ule vreme nije mogao ništa da se krene, već su se priljepili uz zemlju, tek nakon jakih artiljerijske i minobacačke vatre isti su uspjeli da se odspajuju koje imamo 2 četa. U ovoj borbi neprijatelj je imao 85-90 isbačenih iz stroja, jer smo prisilili da su jedan put kamion "Krajin" uslovrili i odspajali sa Bunića. U ovoj borbi nismo imali gubitaka.

Borba se vodi još i dalje. Rezultati iste dana vam javiti. Naš II. bataljon "Stojan Katiđ" sa dve čete prošao je u 1. J. Potok i isti je blokirao tako da nabi neko od nještana otišlo sa 1. J. Potoka i ostalo gdje se nalaze naše snage. Isti će ispitati stanje u 1. J. Potoku, čim će do vas naknadno izvjestiti. Od tih snaga jedan vod uruđen je pravcem Bieboja sa zadatkom da nastavi vodu sa bataljonom VII. brigade, kao i kontroliše prostor iznad tih jedinica. Jedna četa istog bataljona danas se nalazila u rezervi u V. Glavama koja ima sad tek 40 u koliko bi neprijatelj ~~namjeravao~~ prošao u Korenicu napočela pogledala.

Ustili smo patrolu VI. brigadi da nepostavine vodu sa istom vodu i istu smo obavjestili o situaciji, ali joj nismo dobili odgovora.

Političke nam snage raspoznavanja. Ova brigada ostala je na vrlo malim brojem municije to vas molimo u koliko iste imate da nam je hitno neku količinu pošaljete kako južoslavenske tako i talijanske pušine i sa 6. i 7. kalibra. Također su nam berci čista goli a naročito bozi pa vas molimo ako raspoložete sa robom da nam iste pošaljete, a naročito obuze.

Već imate i bari da su bataljoni ove brigade a naročito I. i II. bataljon ove brigade koji su zauzeti i iscrpljeni do krajnosti.

Čest pozdrav - sloboda narodu!
Politkomesar: *E. Hošnjak* Komandant: *...*

**IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE NO BRIGADE OD 10
VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTE DIVIZIJE NOV I
PO HRVATSKE O NAPADU NA PAKRAC I BORBI KOD
DONJEG CAGLICA¹**

**STAB
XVII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILACKE vojske
HRVATSKE**
dana: 10.11.1943 19,27 sati
broj: 110/43

Redovni vojni izvještaj —
od 1—10.11.1943

ŠTABU IV DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE

Na položaju

1. 1.II.1943 naš II bataljon nalazio se je na odmaranju u selu D. Čagliću. Prilikom odmaranja bataljon je bio napadnut u 5,30 sati.² I pored toga što su već u 4 sata bile postavljene zasjede prema neprijateljskom uporištu Lipik, banda je uspjela da upadne u mjesto logorovanja našeg bataljona. Banditske snage bile su jake i banda je uspjela da unese trenutno zabunu među drugove. Naše jedinice povukle su se na čuvike lijevo i desno od sela, sa jedinicama koje su se povukle na desnu stranu bio je komandant³ i pol. komesar⁴ tog bataljona a sa jedinicama koje su otišle na lijevu stranu nalazio se zamj. komandanta.⁵ Naši drugovi koji su se nalazili sa zamjenikom komandanta bataljona bili su prisiljeni da se pod pritiskom jakih neprijateljskih snaga povuku do sela Brusnika. a jedinice koje su se nalazile sa komandantom i pol. komesarom zadržale su se na položajima više sela.

Istoga dana naš I bataljon trebao je da se prebaci preko D. Caglića za Kusonje. Tačno u 6 sati upao je u neprijateljsku zasjedu,⁶ Borba je bila ogorčena. Jedna četa uspjela je da se

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 26—2, k. 908.

² Vidi dok. br. 10.

* Mile Joka

⁴ Ivan Sibl

¹ Nikola Sužnjević

* Zasjedu su postavili dijelovi Četvrtog gorskog zdruga. Vidi dok.

borbom prebaci više Bukovčana gdje je zadržala položaj dok se nijesu prebacile i druge dvije čete. U međuvremenu stigao im je u pomoć II bataljon XII brigade. Naše jedinice zauzele su položaje i dočekale neprijatelja koji je krenuo prema selu Bobarama. Razvila se žestoka borba. Borci našeg I bataljona sa noževima na puškama jurnuli su među bandu. Borba se je vodila prsa u prsa. Naši borci ovoga puta pokazali su prekrasne primjere junaštva.

U borbama 1.II.1943 učestvovao je I i II bataljon naše Brigade a sa neprijateljske strane učestvovala su tri bojne Gorskog zdruha (2000).⁷

Istog dana u 23 sata trebao je da izvrši napad na neprijateljsko uporište Pakrac.⁷ Jedinice našeg I bataljona (2 čete) prišle su izvršenju svoga zadatka sa zakašnjenjem od 4 sata. Stupile su u borbu ali nisu uspjele da likvidiraju ni jedno uporište.

Naš II bataljon na vrijeme je došao i izvršio prepad na neprijateljska uporišta. Od postavljena tri zadatka dva je uspješno riješio. Iako je u borbi učestvovalo oko 80 drugova, ipak su uspjeli da bandi nanesu osjetne gubitke. U Pakracu su se nalazile jedinice Gorskog zdruha.⁸

2. U borbama više D. Caglića naš I bataljon zarobio je 4 karabina, 1 minobacač 45 mm, 2 »zdrugovaca«.

U borbi u Pakracu naš II bataljon zarobio je 14 karabina, 4 sanduka municije, 6 sanduka ofanzivnih bombi, 1 rezervnu cijev za puškomitraljez, 1 revolver 7,65 mm, 200 pari cipela i čizama i 5 jahaćih konja sa sedlima. Gotovo sav ovaj plijen pao je bandi u ruke. Istragom vojnog suda ove Brigade ustanovljeno je da je do toga došlo zbog toga što se je III bataljon XII brigade povukao sa zasjede prije nego su se izvukle jedinice iz grada.

3. Gubitci neprijatelja u borbi više D. Caglića bili su 6 mrtvih, ... Broj mrtvih i ranjenih neprijateljskih vojnika koje je banda uspjela da izvuče iz vatre nije nam poznat. Po pričanju zarobljenih »zdrugovaca« broj mrtvih i ranjenih njihovih bandita bio je veliki. U akciji na Pakrac neprijatelj je imao 14 mrtvih ... Na njihove ranjenike nismo nailazili ukoliko ih je i bilo oni su se nalazili u preparandiji, koju naši borci nisu uspjeli likvidirati.

4. U borbama više D. Caglića i u Pakracu naš I bataljon imao je 15 ranjenih i 4 mrtva druga. Ova 4 druga pala su u borbi kod D. Caglića i naši drugovi nisu uspjeli da ih izvuku iz borbe.

⁷ Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 119.

⁸ Iz sastava Prve gorske divizije

Naš II bataljon imao je u borbi kod Pakraca 6 ranjenih drugova.

Naš III bataljon nije imao gubitaka.

Imena mrtvih i ranjenih drugova njihove karakteristike, kao i mjesta gdje su mrtvi sahranjeni, poslati će drug referent saniteta" ove Brigade.

5. Imena drugova koji su umrli naknadno od rana momentalno nemamo kod nas, ukoliko je takvih i bilo umrli su u bolnici, i čim nam bolnica dostavi njihova imena mi ćemo Vam ih poslati. Mislimo da takovih i nema jer su drugovi u većini slučajeva bili lakše ranjeni.

6. U borbi više D. Caglića smrću heroja pao je omladinac —vodnik, najpopularniji drug I bataljona Jole.¹⁰ Jole je član KP. Stab brigade predlaže da se ime druga Jola, ako je to moguće, spomene na našoj radio-stanici Slobodnoj Jugoslaviji. Ime i prezime kao i njegove karakteristike poslati ćemo Vam odmah kad primimo od Staba I bataljona.

U borbi više D. Caglića vrijedi pohvale držanje zamjenika pol. komesara I bataljona Branka Kuprešana.¹¹ Branko je seljak iz sela Raškovca, srez Slavonska Požega, koji je do nedugo bio u Banijskoj proleterskoj četi. Pomenuti drug svojim hrabrim držanjem u borbi istakao se više puta.

Pri donošenju odluke za akciju na Pakrac vrijedi pohvaliti Stab II bataljona, koji se je u momentu kada se je nalazio sa svega 80 ljudi, odlučio da pođe u akciju sa polovinom svoga bataljona.

U borbi u Pakracu treba pohvaliti druga Dušana Popovića,¹² pol. komesara III čete II bataljona. Drug Dušan se i kao proleter Banijske čete isticao svojom hrabrošću. a ovoga puta i kao dobar vojni rukovodilac. Drug je seljak, iz sela Švinjice (Banija).

Prilikom akcije na Pakrac istakla se je čitava III omladinska četa. Ova četa svojom borbenošću i disciplinom ističe se u čitavoj našoj Brigadi.

7. U borbi kod D. Caglića opazilo se da je neprijatelju noćnim napadom uspjelo zbuniti naše drugove. Nije se imalo u vidu jedno vojničko pravilo a to je: Kad te neprijatelj napadne, gledaj da ga udariš tamo gdje se on najmanje nada. Isto tako i u akciji na Pakrac bilo je nedostataka kod naših jedinica.

* Ekrem Maglajlić

¹⁰ Redakcija nije mogla utvrditi pravo ime i prezime.

¹¹ Branko Kuprešanin. Poginuo siječnja 1945 god. kao politički komesar Dvadeset prve slavonske NO brigade.

¹² Poginuo prilikom napada na Koprivnicu 1944 god. kao politički komesar bataljona.

Veza između štabova bataljona i pojedinih operativnih jedinica, kao i veza između Štaba brigade (slučaj kod D. Caglića) bila je vrlo slaba. Greške smo uvidjeli na vrijeme i nastojati ćemo da ih potpuno odstranimo. U tom našem nastojanju pomoći će nam pismene upute koje ste nam Vi poslali.

8. U borbi kod D. Caglića i u Pakracu potrošeno je oko 2000 metaka. Taj broj je nadoknađen. U borbi kod Caglića izgubili smo 2 karabina.

9. Poslije izvedene akcije na Pakrac, 3.II.1943 održali smo sastanak sa vodnicima i desetarima. Istoga dana održali smo savjetovanje sa štabovima bataljona. Prorađene su i poslone bataljonima sve naredbe i pismene upute koje ste Vi izdali i u kojima ste iznijeli nedostatke prilikom posljednjih akcija.

Prilikom posljednjih marševa iz Voćina za Removac i Jasenaš, kao iz tih mjesta za Gakovo, Topolovicu i Ceremušinu drugovi partizani dobro su se držali. Iz toga proizilazi da je moral kod drugova na visini.

Gotovo sve jedinice traže da idu u napad, jer vele da u zasjedama ne mogu doći do odijela i obuće.

Jačim političkim i vojničkim radom jedinice naše Brigade postaće još bolje.

Izvještaj šaljem sa zakašnjenjem od jednog dana, zato što smo se nalazili u pokretu, pa neki štabovi bataljona nisu poslali na vrijeme izvještaja. Molimo Stab divizije da ovo izvinjenje uzme u obzir.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pol. komesar,
Krajačić Joco

Komandant,
Radojica Nenezić

ZAPOVIJEST ŠTABA ČETVIRTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 10 VELJAČE 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA VIROVITICU¹

**STAB
IV DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE**
Broj: 197/43
Dana 10.11.1943, 22,10 sati

Naređenje za napad na Viroviticu
izdaje

**ŠTABOVIMA
XII, XVI i XVII NARODNO-OSLOBODILACKE BRIGADE**

Na položaju

Još uvijek traje ofanziva² krvavih okupatorskih bandi i njihovih slugu ustaša i četnika na našu oslobođenu teritoriju. Još uvijek ta banda koncentriše svoje snage oko našeg slobodnog teritorija sa ciljem da ga pregazi i da uništi našu najveću tekovinu, našu Narodno-oslobodilačku vojsku, da uništi najveću političku itekovinu naše narodno-oslobodilačke borbe: naše drago Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije, i baš sad, u ovim momentima, treba da sve naše borbene jedinice daju i dadu sve od sebe da spriječe tu podmuklu namjeru neprijatelja našeg naroda.

Naša divizija također treba da upne sve svoje sile i da sa svoje strane zada neprijatelju što teži udarac.

»Slobodna Jugoslavija« daje nam direktive: Dok traje ofanziva na naš oslobođeni teritorij jedinice Narodno-oslobodilačke vojske na neoslobođenom teritoriju treba što žešće da udaraju na oslabljena neprijateljska uporišta.

U vezi s tim štab IV divizije donio je odluku da likvidira neprijateljska uporišta Viroviticu, Špišić Bukovicu, Suhopolje i Lukač.³

Neprijateljske snage u tim uporištima su slijedeće: Virovitica: 250 konjanika-domobrana, 50 bundaša⁴ i 100 raznih na-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 38/1, k. 907.

* Riječ je o Četvrtoj neprijateljskoj ofanzivi.

* Vidi dok. br. 37, 38, 42, 46 i 54.

⁴ Skraćeni naziv za kulturbundaše (njemačku nacional, manjinu).

oružanih neprijateljskih elemenata.⁵ Neprijatelj je smješten u uporištima 1) 2) 3) 4) 5) 6) 7) 8)^B koja se vide na priloženom planu.

Špišić—Bukovica: 75 neprijateljskih vojnika.⁷

Suhopolje: bez neprijateljske posade, i Lukač: 10 do 20 naoružanih stražara.

Da bi se likvidirala spomenuta uporišta štab divizije:

N A R E Đ U J E :

(Sekcija Slatina, Bjelovar 1:100.000)

1.) XII brigadi:

a) Bataljon a)⁸ nastupiće s južne strane iz Đakovca putem koji vodi po bivšoj šumskoj pruzi: Bunar Baginac — k. 132 — pa uz rijeku preko Virovitičkog Antunovca opet uz rijeku, prelazi željezničku prugu i upućuje se ulicama kako je označeno na planu i pristupa likvidaciji neprijateljskog uporišta broj 11) 10)⁹ i 6). (Uporište 11 broji 15 domobrana i 1 pm uporište 10—4 domobrana i 1 pm, uporište 6 — navodno 40 kulturbundaša.) Raspored snaga izvršiti prema jačini neprijatelja u uporištima, tako da se sva tri mogu istovremeno napasti.

b) Bataljon b)¹⁰ kreće se zajedno sa bataljonom a) do Prdačinog mlina, gdje se odvaja na desno, t.j. na istok, dolazi do razrušene šumske željezničke pruge, zatim putem u pravcu Marinovačkog groblja i likvidira neprijateljska uporišta 12),¹¹ 9)¹² i 7). (Uporište 12 ima 7 domobrana i 1 pm, uporište 9—65 kulturbundaša, uporište 7—25 ustaša.)

c) Bataljon c)¹³ kreće se zajedno sa bataljonom b) ali se ne zadržava na uporištima koja b) likvidira, nego produžava preko željezničke pruge, ulazi u grad i likvidira neprijateljska uporišta 2) 5) i 8). (Jačina uporišta 2: 20—40 domaćih ustaša i policajaca, uporište 5: 5—10 ustaša i uporište 8, Sresko načelstvo i zatvor: 3—5 stražara.)

⁵ U Virovitici se nalazile sljedeće neprijateljske jedinice: 100 pitomaca podoficirske škole, samostalni konjički divizion, jedna četa Trećeg bataljona ES (regrutovana od njemačke nacionalne manjine u Jugoslaviji) i oko 50 žandarma. Vidi dok. br. 148.

* Šifrom su označeni objekti: vojnička kasarna, ustaški stan, željeznička stanica, zgrada policije, ustaški tabor, zgrada Kulturbunda, pilana i sresko načelstvo.

⁷ Vidi dok. br. 148.

⁸ Drugi bataljon

• Žandarmerijska stanica, osiguranje na mostu i salaš.

¹⁰ Četvrti bataljon

¹¹ groblje

¹² ciglana

¹³ Treći bataljon

d) Bataljon d)¹⁴ služice kao rezerva štaba divizije. Jedan vod daće za osiguranje štaba divizije, dok će drugim dijelom svojih snaga očistiti bandu iz mjesta Kozja Glava, Golo Brdo, Sveto Trojstvo, Sveti Križ i Rezovačke Krčevine. (U svemu oko 30—40 bandita).

Štabu XII brigade staviće se na raspoloženje 4 teška mitraljeza.

2.) XVI brigadi:

Jedinice XVI brigade kretaće se putem Jasenaš Kućište (k. 226) — k. 252 i 224, i spuštaju se do puta Novi Rezovac i Pčelić, odatle se račvaju.

a) Bataljon a)¹⁵ kreće se cestom i željezničkom prugom u pravcu Virovitice, dolazi do u blizinu željezničke stanice i istu napada sa sjeverne strane, t.j. likvidira neprijateljsko uporište broj 3. (Snage uporišta broj 3: 30 neprijateljskih vojnika sa 2 t.m.).

b) Bataljon b)¹⁶ silazi na cestu Suhopolje—Virovitica, kreće se isto do mjesta gdje se račva poljski put kod slova B Brezika, zatim ide istim do k. 115 i poljskim putevima izbija na željezničku prugu Virovitica—Barč, zatim ide istom do sela Brezika, gdje ruši željezničku prugu i cestu na mjestu gdje su cesta i željeznička pruga Barč—Virovitica presječeni putem koji prolazi kroz Brezine.¹⁷ Tu postavlja zasjedu sa ciljem da spriječi dolazak pojačanja iz Barča. Dio snaga ovoga bataljona likvidira neprijateljsko uporište broj 14. (Snaga neprijatelja u uporištu br. 14 iznosi 10—15 domobrana sa 1 teškim mitraljezom. Posada se nalazi u transformatoru kod ciglane.)

c) Bataljon c)¹⁸ pregleda selo Suhopolje i čisti ga od eventualno pridošlih neprijateljskih vojnika i postavlja zasjedu na željezničkoj pruzi i cesti Virovitica — Suhopolje s tim da spriječi dolazak neprijatelja iz Slatine i Đulovca. Također treba da pokida željezničku prugu i cestu i uništi tt veze. Ovaj bataljon treba da odvoji jedan dio svojih snaga za likvidaciju neprijateljske posade jačine 30 ustaša mještana u Suhopoljskom Borovu. XVI brigadi dodjeljuju se 3 teška mitraljeza.

3.) XVII brigadi:

a) Bataljon a)¹⁹ krećući se cestom Spišić Bukovica—Virovitica dolazi do mjesta gdje se odvaja kolski put prema sjevernoj strani, zaobilazi ciglane, prelazi preko Odžinog Po-

¹⁴ Prvi bataljon

¹⁵ Drugi bataljon

" Prvi bataljon

¹⁷ Vjerovatno Brezik

" Treći bataljon

" Drugi bataljon

toka (kod k. 110) i pristupa likvidaciji neprijateljskog uporišta broj 1. (Snage neprijateljskog uporišta br. 1 iznose 200 domobrana.) Ovaj bataljon treba da sa sobom ponese 3 brvna duga 3 metra radi prelaza preko potoka.

b) Bataljon b)²⁰ kreće se cestom Spišić Bukovica—Virovitica i pristupa likvidaciji neprijateljskog uporišta 4 i 13. (Snage uporišta 4:40 domobrana sa 4 pm, a uporišta broj 13²¹: 6—10 domobrana sa 1 pm, koji su smješteni u bunkeru kao što je to na planu nacrtano.)

c) Bataljon c)²² likvidira neprijateljsko uporište Spišić Bukovica. Plan ovog uporišta sa potrebnim podacima prilaze se. XVII brigadi dodjeljuju se 2 teška mitraljeza.

4.) Mitraljeskoj četi:

Komanda mitraljeske čete dodijeliće 4 mitraljeska odjeljenja XII brigadi, 3 mitraljeska odjeljenja XVI brigadi. 2 mitraljeska odjeljenja XVII brigadi. Komanda mitraljeske čete nalaziće se u štabu XII brigade.

Štab divizije nalaziće se u Prdačinom mlinu gdje treba da ga sačeka vod za osiguranje.

5.) Veza između štabova brigada i štaba divizije održavaće se kuririma. Izvještaj treba slati svaka dva sata. a u slučaju vanrednih događaja slati vanredni izvještaj.

Štabovi brigada daće uputstva svojim bataljonima da održavaju vezu sa susjednim jedinicama, bilo da su iste brigade ili iz dvije brigade.

6.) Centar za evakuaciju ranjenika organizovaće svaka brigada za sebe i to XII u Đakovcu, XVII u Gakovu, XVI u Jasenašu. Za pratnju tih ranjenika iz tih centara do bolnice odrediće svaka brigada po jedan vod, koji će se nakon tog posla vratiti u sastav svoje jedinice.

Ukazivanje prve pomoći i previjališta organizovaće referenti saniteta brigada.

7.) Evakuaciju plijena organizovaće intendant²³ divizije uz pomoć intendantata brigada. Svaka jedinica treba da obavijesti svoj nadležni štab čim likvidira neko uporište, kako bi se moglo odmah pristupiti evakuaciji plijena bez obzira na ostala uporišta koja još nisu likvidirana. Centar za evakuaciju plijena biće Đakovac.

Prvi bataljon

²¹ mala željeznička stanica

²² Treći bataljon

²³ Duro Terzić. Zbog nesavjesnog rada, neizvršenja naređenja, nemorala i zloupotrebe svog položaja, osuđen od vojnog suda Četvrte divizije i strijeljan svibnja 1943 godine.

Intendant divizije ravnomjerno će raspodijeliti kola intendantima brigada.

8.) Zarobljenike evakuisati do štabova brigada, odakle će ih ovi po završetku akcije uz pratnju otpremiti do Voćina.

9.) Početak napada u noći 11. na 12. o.mj. u 24 časa.

10.) Znaci za raspoznavanje za noć 11. na 12. o.mj. su »Tito — Tenk« a za dan 12. II. 1943. poziv: pušku s obje ruke izdići horizontalno iznad glave, odziv: desnom rukom izbaciti pušku u stranu, koju treba držati vertikalno.

11.) Povlačenje će se izvršiti prema pismenom naređenju štaba divizije. U slučaju neke nepredviđene teške situacije znak za povlačenje daće se bijelim raketama. Da ne bi došlo do zabune, mi ćemo ispaliti uzastopno četiri puta po dvije bijele rakete.

12.) U slučaju da se pokret povlačenja vrši danju treba obratiti mnogo veću pažnju na neprijateljsku avijaciju.

Pravci povlačenja: XII Brigada: Velikobarnski Vinogradi—Mala Jasenovača i Mala Barna.

XVI brigada: Turčević Polje—Đakovac.

XVII brigada: Zrinska.

Štab divizije: Mala Jasenovača.

13.) *Važna upozorenja:* a) Sve jedinice na zasjedama treba da prekinu tt vezu na mjestima zasjeda neposredno prije početka samog napada.

b) Budući da su zasjede u ravnici, treba koristiti kanale, rovove, kuće, pa i kopati potrebne rovove i maskirati ih. Za ovaj rad ponijeti potreban alat.

c) Sa benzinom kojim raspolažemo (XII brigada) kao i onim koji će se zaplijeniti treba odmah puniti boce i spremati ih za paljenje objekata i služiti se njima kao protivtenkovskim oružjem. Štabovi brigada treba da dostave svoje zapovjedi za napad štabu divizije čim ih izrade.

e) Jedinice koje sudjeluju u napadu treba da šalju svoje izvještaje najbližem štabu bez obzira da li inače potpadaju pod njegovu komandu.

14.) Politički komesari brigada izradiće pismeni poziv svima borcima da ispune svoj zadatak. Osnovni motiv: krv za krv, smrt za smrt. Neprijatelj nas napada i osvećuje nam se uz pomoć svoje avijacije, danju, a nama ostavi da mu se osvetimo—da se borimo na ravnoj nozi sa njim—samo noću.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar,
Jefto Šašić

Komandant,
Petar Drapšin

**ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 11
VELJAČE 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NA-
PAD NA VIROVITICU¹**

**STAB XII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE**

Broj: 72/1943.
dana 11 veljače 1943, 7 h.

Naređenje za napad na Viroviticu izdaje

ŠTABU I, II, III i IV BATALJONA I BOLNIČKOJ CETI
OVE BRIGADE

Položaj

Prema naređenju² štaba IV divizije broj 197 od 10.11.1943 u 22 h. likvidiraće se neprijateljsko uporište Virovitica³ u kojem se nalazi 400 neprijateljskih vojnika.

Naša brigada dobila je zadatak likvidirati južni dio i sam centar grada.

Drugovi borci, desetari, vodnici komandiri, komandanti i polit, komesari!

Zadatak koji se postavlja pred našu brigadu treba da izvršimo u potpunosti. Uspjeh ove akcije ovisi o brzini i dovitljivosti naših boraca i rukovodilaca. Zato, drugovi borci i rukovodioci, uložite sve svoje znanje i snagu da uništimo neprijatelja i tim opravdamo povjerenje štaba naše divizije i našeg napaćenog naroda koji u nama vidi jedine svoje spasioce.

Da bi se likvidiralj» spomenuto uporište štab brigade

I bataljon NAREĐUJE:

Jedinice ovog bataljona krenuće iz mjesta svog sadašnjeg boravka putem Turčević Polje—Virovitica do kote 240. odakle jedna četa pojačana sa jednim vodom odlazi da čisti neprijatelja iz kuća Rezovačke Krčevine, Sv. Trojstva i Sv. Križa. Ostali dio snaga produžuje putem preko kote 220, 190 i dalje putem do ceste gdje se jedan vod upućuje u Prdačin mlin za osiguranje štaba divizije a ostali dio snaga produžuje preko potoka i pristupa čišćenju kuća na Golom Brdu i Kozjoj Glavi. Po završenom čišćenju kuća, jedinice ovoga bataljona će se

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta, pod reg. br. 3—/I, k. 892.

skupiti kod Prdačinog mlina, pošto je isti bataljon određen za divizijsku rezervu i treba da se javi u štabu divizije koji će se nalaziti u Prdačinom mlinu.

II bataljon

Jedinice ovog bataljona krenuće iz mjesta svog sadašnjeg boravka putem Turčević Polje—Virovitica do kote 240, odakle skreću lijevo putem preko kote 220 i 190 i dalje putem koji prelazi cestu i potok Rijeku, a pred sam prelaz potoka, jedan vod odvaja se, koji će krenuti između potoka i ceste u pravcu uporišta broj 1i⁴ i pristupa likvidaciji istog. Desno hvata vezu sa jedinicama IV bataljona, koji napada na uporište broj 12.⁵ Ostali dio snaga prelazi potok i produžuje putem ispod kuća Golog Brda, odakle nastupa putem u pravcu mosta na željezničkoj prugi, gdje patrolom jačine desetine likvidira stražu na mostu, a potom velikom brzinom nastupa putem preko velikog mosta, odakle jedna četa ide do Odžinog Potoka gdje jedan vod nastupa ulicom sa sjeverozapadne strane uporišta a drugi vod sa jugozapadne strane uporišta broj 6® i pristupa likvidaciji istog. Ta četa hvata vezu sa jedinicama III bataljona koje napadaju uporište broj 2.⁷

Jedna četa ovog bataljona pristupa čišćenju zgrada sa jednim vodom cestom u pravcu ciglane, tj. uporišta broj 4 i 13,⁸ gdje hvata vezu sa jedinicama XVII brigade, a sa drugim vodom čisti zgrade u pravcu uporišta broj 2. gdje hvata vezu sa jedinicama III bataljona. Jedan vod ovog bataljona ostaviće prije svog polaska kod štaba brigade.

III bataljon

Jedinice ovog bataljona krenuće iz mjesta svog sadašnjeg boravka putem koji vodi: Turčević Polje—Virovitica do kote 240 iznad Sv. Trojstva, odakle skreću desno, putem Rezovačka Krčevina desno od Sv. Trojstva, putem koji prelazi prugu i cestu prema koti 115, odakle skreću lijevo i pred samim gradom razdvajaju kolonu tako, da prva četa dolazi sa sjeverne strane uporišta broj 8 i 5^B i pristupa likvidaciji istih. Po likvidiranju uporišta broj. 8 i 5 pristupa opsjedanju uporišta broj 2 sa sjeverne strane i u zajednici sa četom koja ovo napada pristupa likvidaciji. Desno hvata vezu sa II bataljonom.

Jedna četa, pojačana sa jednim vodom, pred samim gradom odlazi lijevo i dolazi do ceste koja vodi od željezničke stanice u grad. Produžuje istom do raskrsnice, puta koji dolazi od ciglane, gdje se razdvaja jedan dio snaga i produžuje desno, a drugi dio snaga zaobilazi sa južne strane uporišta

broj 2 i pristupa likvidaciji istoga. Jedan vod, kojim je četa pojačana, čisti zgrade u pozadini čete koja napada uporište broj 2. t.j. u pravcu ciglane i željezničke stanice, gdje hvata vezu sa jedinicom XVI brigade i našim IV bataljonom. Jedan vod iste čete ide sa četom koja napada uporište broj 8 i 5 i čisti zgrade sjeverno od uporišta 8 i 5 u pravcu kasarne, gdje hvata vezu sa jedinicama XVII brigade.

IV bataljon

Jedinice ovog bataljona kreću sa svog mjesta sadašnjeg boravka putem od Turčević Polja—Virovitica do kote 240. Dalje lijevo putem preko kote 220—190 do ceste dalje cestom do pruge gdje se odvaja jedan vod i produžuje cestom do groblja u kome likvidira neprijateljsku posadu. Održava vezu desno sa jedinicama svog bataljona a lijevo sa jedinicama II bataljona. Po likvidaciji istoga ulazi u sastav svoje jedinice koja napada ciglanu. Ostale snage nastupaju prugom do puta koji vodi u ciglanu, dalje putem do ceste, odakle jedna četa s desne strane ceste nastupa prema prugi i prelazi istu i sa sjeveroistočne strane pristupa likvidaciji uporišta broj 7,¹⁰ hvata vezu sa jedinicom III bataljona koji napada na uporište broj 2 i sa jedinicama svoga bataljona koji napada uporište broj 9 (ciglana).

Jedna četa, pojačana sa jednim vodom, takođe nastupa desnom stranom ceste, u pravcu ciglane, odakle pristupa sa istočne strane likvidaciji uporišta broj 9, t.j. ciglane. Održava vezu desno sa jedinicom koja napada uporište broj 7, a lijevo sa jedinicama koje napadaju uporište broj 12 (groblje). Ovom bataljonu dodijeljuju se dva teška mitraljeza koji će se upotrijebiti u napadu na ciglanu i žandarmerijsku stanicu.

Rezervna dva teška mitraljeza ostaće pri štabu brigade i prema samoj situaciji biće upućeni na mjesto gdje bude najpotrebnije.

Štab brigade nalaziće se u prvoj kući na putu koji vodi od Virovitičkog Antunovca prema Golom Brdu.

Početak napada u noći od 11. na 12 o.m. u 24 sata.

Znaci za raspoznavanje za noć 11 na 12 o.m. jesu: *Tito* — *Tenk* a za dan 12 o.m. jesu:

Poziv: Pušku u obje ruke podići horizontalno iznad glave.

Odziv: Desnom rukom izbaciti pušku u stranu, koju treba držati vertikalno.

VAŽNE NAPOMENE I UPOZORENJA

1.) Jedinice koje će čistiti periferiju od neprijatelja treba da paze da ne bi bile primjećene prije vremena napada i da sa napadom ne počinju dck se ne otvori vatra u gradu.

2.) Sve jedinice treba da nastoje da se privuku neopaženo što bliže uporištu, kako bi mogle izvršiti prepad. Treba nastojati da napad počne tačno u zakazano vrijeme.

3.) Svaka jedinica slaće izvještaje najbližem štabu, bez obzira da li je njegove jedinice. Izvještaje će podnašati komandir čete svakih pola sata, a štabovi bataljona svaki jedan sat. Izvještaje treba podnašati redovito, bez obzira da li ima promjene ili nema, a u slučaju kakve promjene izvještaje slati odmah.

4.) Svaki bataljon prirediće dovoljan broj benzinskih flaša, a ukoliko se dođe do benzina, da se iste napune da bi se odmah mogle i upotrijebiti, a već postojeće flaše (pune) rasporediti bombašima.

5.) III bataljon slaće izvještaje preko grada a nikako zaobilaznim putem. Da bi izvještaji mogli stići na vrijeme, slaće patrolu od tri druga i uputiti ih da zaobiđu uporišta oko kojih se vodi berba.

Sanitetsku službu organizovaće referent saniteta¹¹ naše brigade s tim da će se glavno previjalište nalaziti na putu Sv. Trojstvo—Virovitica u prvim kućama. Za obezbjeđenje glavnog previjališta dodjeljuje se partizanska grupa od 14 drugova (Batafore).¹²

Centar za evakuaciju ranjenika naše brigade jeste selo Đakovac.

Evakuaciju materijala organizovaće intendant brigade¹³ u zajednici sa intendantom divizije a uz pomoć intendantata bataljona.

Zarobljenike evakuisati do štaba brigade ali iste pri sprovođenju ne svlačiti ni izuvati, a takođe ni loše postupati.

Povlačenje će se izvršiti prema pismenom naređenju štaba brigade. U slučaju neke nepredviđene teške situacije, znak za povlačenje daće se bijelim raketama. Da ne bi došlo do zabune, mi ćemo ispaliti uzastopno 4 puta po 2 bijele rakete. U slučaju da se pokret povlačenja vrši po danu, treba obratiti mnogo veću pažnju na neprijateljsku avijaciju.

Pravac povlačenja:

I bataljon povući će se putem Virovitica—Velika Peratovica i dalje produžiti do sela Malojasenovačkih Brda gdje će se smjestiti.

II bataljon putem za Veliku Peratevicu i dalje u Malu Jasenovaču.

Andelko Kučišec-Stojan

Ivan Foriš

• **Dušan Ostojić**

III bataljon putem Velika Peratovica, odakle će se spustiti u Malu Barnu.

IV bataljon putem Peratovica—Malojasenovačka Brda u Velikobarnske Vinograde.

Bolnička četa povući će se u Malu Barnu.

Mitraljeska odjeljenja povući će se sa onim bataljonima kojima budu pridodata.

Štab brigade nalaziće se u selu Maloj Jasenovači.

Štabovi bataljona će se postarati da si prikupe dovoljan broj vodiča, kako za akciju, tako isto i za povlačenje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
Grbić Čedo

Komandant:
Antolović Josip

BR. 38

**ZAPOVIJEST ŠTABA SEDAMNAESTE NO BRIGADE OD II
VELJAČE 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NA-
PAD NA VIROVITICU I SPIŠIC BUKOVICU¹**

**STAB
XVII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE**

Broj: 112/43
Dana 11.11.1943, 10.35 sati

Z A P O V I J E S T

Svima partizanima, desetarima, vodnicama, komandirima, komandantima i politkomesarima.

Još uvijek traje ofanziva² krvavih okupatorskih bandi i njihovih slugu ustaša i četnika na našu oslobođenu teritoriju. Još uvijek ta banda koncentriše svoje snage oko našeg slobodnog teritorija sa ciljem da ga pregazi i da uništi našu najveću tekovinu, našu Narodno-oslobodilačku vojsku, da uništi najveću političku tekovinu naše Narodno-oslobodilačke borbe, naše Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije. Baš sad, u ovim momentima, treba da sve naše borbene jedi-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 17/1, k. 1129.

* Riječ je o Četvrtoj neprijateljskoj ofanzivi.

nice daju i dadu sve od sebe da spriječe tu podmuklu namjeru neprijatelja našeg naroda.

Naša brigada također treba da dade sve svoje sile i da sa svoje strane zada neprijatelju što veći udarac.

Stab IV divizije riješio je da napadne neprijateljsko uporište Viroviticu, Spišić Bukovicu. Suhopolje i Lukač, a pred našu Brigadu stavio je u zadatak da likvidira neprijateljsko uporište Spišić Bukovicu i jedan dio neprijateljskog uporišta Virovitica.³

Zadatak koji se pred vas stavlja treba da se izvrši po planu i to:

PLAN ZA AKCIJU NA VIROVITICU I ŠPIŠIC BUKOVICU

I jaza: Pripreme i pokret

II jaza: Akcija i odbrana

III jaza: Povlačenje

1. a) U neprijateljskom uporištu Virovitica, Spišić Bukovica nalaze se slijedeće neprijateljske snage i to: U Virovitici 250 konjanika domobrana, 50 bundaša i 100 raznih neprijateljskih naoružanih bandita⁴ koji su smješteni u uporištima 1) 2) 3) 4) 5) 6) 7) 8) 9) 10) 11) 12) 13) 14)⁵ koja se vide u priloženom planu. U Spišić Bukovici nalazi se 75 neprijateljskih vojnika i to žandara, ustaša i domobrana željezničke bojne, koji su smješteni na željezničkom mostu, u žandarmerijskoj stanici i općini.

b) Pol. komesar Brigade izvršiti će pismeno pol. pripremu a pol. komesari bataljona i četa usmene pripreme za akciju.

c) Intendant Brigade® spremi će za drugove jedan obrok suhe hrane.

2. a.) Mjesto koncentracije je sadanje mjesto boravišta.

I bataljon

Krenuti će iz svoga mjesta boravka slijedećim pravcem i to putem k. 239 — Kinkovo i spušta se na šumsku prugu do k. 125. gdje prelazi glavnu prugu i pristupa likvidaciji neprijateljskog uporišta broj 4) i 13). Snage uporišta 4 jačine su 40 domobrana sa 4 puškomitraljeza, a snage uporišta broj 13: 6—10 domobrana sa 1 puškomitraljezom, koji su smješteni u bunkerima kao što je to po planu nacrtano.

II bataljon

Krenuti će iz mjesta boravka slijedećim pravcem i to: Gakovo (k. 241), Tromedak (k. 236), Golo Brdo (k. 239), prelazi

³, ⁴ i ⁵ Vidi dok. br. 36, 37, 42, 46 i 54.

° Ilija Drobňjak

glavnu prugu, dolazi do ceste i kreće se cestom Spišić Bukovica—Virovitica, dolazi do mjesta gdje se odvaja poljski put prema sjevernoj strani, zaobilazi ciglane, prelazi Odžin Potok kod k. 119 i pristupa likvidaciji neprijateljskog uporišta broj 1). Snage neprijateljskog uporišta broj 1 iznose 200 domobrana. Ovaj bataljon treba da sobom ponese 3 brvna duga 3 m radi prelaza preko potoka.

III bataljon

Krenuti će iz svoga mjesta boravka putem k. 241. Tromeđak (k. 236), spušta se na šumsku prugu presijeca glavnu prugu i spušta se prema k. 146 gdje pristupa likvidaciji svog zadatka, t.j. željeznički most, žandarmerijska stanica i općina.⁷

I i II bataljonu za izvršenje njihovih zadataka pridodaje se po jedan teški mitraljez sa kompletnom poslugom.

Štab brigade nalaziti će se na cesti Spišić Bukovica—Virovitica u prvim kućama Virovitice.

Načelnik⁸ Štaba brigade nalaziti će se sa Štabom III bataljona.

Veza između štabova bataljona i Brigade održavati će se pomoću kurira. Izvještaje treba slati svakog sata Štabu Brigade a u vanrednim slučajevima slati i češće izvještaje.

Centar za evakuaciju ranjenika biti će za našu Brigadu Gakovo.

Štabovi bataljona će organizovati bataljonska previjališta. te ranjene drugove odmah upućivati u centar, t.j. u glavno brigadno previjalište koje se nalazi u Gakovu.

Referent saniteta⁹ odrediti će svakom bataljonu potreban broj drugova i drugarica iz bolničarske čete, koji će se nalaziti u bataljonskim previjalištima i koji će ukazivati prve pomoći i evakuisati ih u glavno brigadno previjalište. Za osiguranje ranjenih drugova kod glavnog previjališta odrediti će komandant¹⁰ I bataljona jedan vod sa dva puškcmitraljeza, a jedan vod će odrediti za osiguranje Štaba brigade.

Vod koji će vršiti osiguranje ranjenih drugova taj će ih i sprovesti do bolnice.

Evakuaciju plijena izvršiti će intendant Brigade¹¹ uz pomoć intendantata bataljona. a po naređenju i uputstvima intendanta Divizije.¹² Svaka jedinica treba da obavijesti svoj nadležni štab čim likvidira neko uporište, kako bi se moglo

⁷ Navedeni objekti su u Spišić Bukovici.

⁸ Mihailo Mišević

^{*} Ekrem Maglajlić

^{***} Dušan Kreča

¹¹ Ilija Drobniak

¹² Đuro Terzić

odmah pristupiti evakuaciji plijena bez obzira na ostala uporišta koja još nisu likvidirana. Centar za evakuaciju plijena biti će Đakovac.

Zarobljenike evakuisati do Štaba brigade.

Početak napada u noći 11. na 12. o.m. u 24 časa.

Znaci za raspoznavanje za noć 11. na 12. su: *Tito — tenk*, a za dan 12. II. 1943: Poziv: Pušku sa obje ruke horizontalno iznad glave. Odziv: Desnom rukom izbaciti pušku u stranu, koju treba da drži vertikalno.

Povlačenje će se izvršiti prema pismenom naređenju Štaba brigade. U slučaju neke nepredviđene teške situacije znak za povlačenje dati će se bijelim raketama. Da ne bi došlo do zabuna mi ćemo ispaliti uzastopno 4 puta po 2 bijele rakete, odnosno rakete će ispaliti Štab divizije.

U slučaju da se pokret povlačenja vrši danju, treba obratiti mnogo veću pažnju na neprijateljsku avijaciju.

Pravac povlačenja: selo Zrinska. Da ne bi došlo do nesporazuma bataljoni će se smjestiti po slijedećem redu:

III bataljon smjestiti će se u selu Zrinska, i to u donjem dijelu sela, i odmah postaviti osiguranje prema Kovačici i V. Grđevcu.

II bataljon smjestiti će se u sredini sela Zrinske.

I bataljon smjestiti će se u gornjem dijelu sela Zrinske (Bubanj) i dati osiguranje prema V. Pisanici.

Štab brigade nalaziti će se u selu Zrinska.

NAPOMENA: ni bataljon po likvidiranju svoga uporišta odmah će postaviti obezbjeđenje od Vukosavljevice.

Jedinice koje upadaju u mjesto po nailasku na benzin odmah će puniti boce koje moraju imati spremljene, a koje će služiti kao protivtenkovsko oružje. Jedinice su dužne održavati vezu između sebe i to: I bataljon na lijevom krilu sa II bataljonom naše Brigade, a na desnom krilu sa jednim bataljonom XII brigade. II bataljon će održavati vezu na lijevom krilu sa jednim bataljonom XVI brigade, a na desnom krilu sa I bataljonom naše Brigade. III bataljon će održavati vezu samo sa Štabom brigade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pol. komesar,
Krajačić Joco

Komandant u.Z.,
Demonja Nikola

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 11 VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU ŠESTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE O BORBI NA PODRUČJU BJELOPOLJA I O RASPOREDU JEDINICA¹

**STAB
II UDARNE BRIGADE VI DIVIZIJE
N.O.V. HRVATSKE**
11 februara 1943 g. u 18.15 h.

ŠTABU II SEKTORA² i
ŠTABU VI DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE

Dana 10 ov. m. tj. od 17 h. (od poslanog vam posljednjeg izvještaja)³ stanje na ovom sektoru je slijedeće:

Neprijatelj koji je u toku jučerašnjeg dana vodio borbu sa snagama ove brigade sinoć, tj. 10 ov. m. oko 18 h., odbačen je i isti je zanoćio kod crkve u Debelom Brdu.

Danas, tj. 11.11. ov. g. oko 9 h. neprijatelj je krenuo sa mjesta gdje je zanoćio u pravcu Grabušića gdje su istog sačekale naše snage⁴ — sigurno snage VI brigade i sa istim su vodile borbu oko 2.30—3 h. Rezultat te borbe nije nam poznat, a to zato što u toku cijelog vremena nismo mogli stupiti u vezu sa dijelovima VI brigade koji su vodili borbu. I pored više pokušaja da bi se veza uspostavila, ali se nije uspjelo. Pri tome ovaj štab donio je odluku da uputi 3 (tri) čete u pravcu neprijatelja sa zadatkom da istoga napadnu sa leđa, a dvije čete bataljona »Ognjen Priča« uputili smo pravcem Vrpila—Rudinci (kota 771) i Galovac (kota 928) s tim da napadnu neprijatelja sa boka ukoliko je neprijatelj produžio pravcem Korenice, a ukoliko nije prošao Bjelopolje onda te čete imaju u zadatku da jedna ostane na koti 928, dok četa sa kote 771 ima zaobići kotu 928 na kotu 713 i kotu Vučjak (898), tako da bi tukli neprijatelja kod samoga Grabušića i lijevih padina, tj. sjeveroistočnih padina Gradine (kote 743) i Rude Glave (846); ostale snage ovih dvaju bataljona, tj. jedna četa I bata-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 20—2, k. 796.

² Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 13.

³ Vidi dok. br. 34.

⁴ Šesta NOU brigada i Četrnaesta NO brigada. Vidi tom V, knj. 13, izvještaj Šeste brigade Štabu Osme divizije NOV i PO Hrvatske od 13 ožujka 1943 godine.

ljona nalazi se kod Krbavice. Ta četa iz sebe izbacila je jedan vod pravcem Kozjana i Čanka sa zadatkom da ispita tamošnje stanje, a jedan vod pravcem Pišača i Sv.⁵ Sela, također da ispita da li u Podlapači i Sv. Selu, Pišaču i Mekinjaru ima neprijateljskih snaga ili nema, dok jedan vod od te čete ostao je u Krbavici. Sa snagama koje su krenule pravcem Grabušića i Bjelopolja krenuo je po jedan član štaba ove brigade. Još nismo obaviješteni kakvo je stanje tamo, da li su naše snage došle u kontakt sa neprijateljem ili nisu i gdje i na kome mjestu zapravo sada se nalazi neprijatelj. Vodovi koji su upućeni pravcem Kozjana i Čanka kao i Sv. Sela Mekinjara i Pišača risu se vratili niti su nam još podnijeli izvještaj.

III bataljon »Mičo Radaković« nalazi se na položaju Pogledalo. tj. sa manjim snagama, dok ostale snage drži u Homoljcu na odmoru.

IV bataljon ove brigade sa dvije čete drži položaje u Turjanskom prema Crnoj Vlasti i B.⁶ Potoku, dok se jedna četa toga bataljona nalazi na položaju Čudin Klanac. Jedna desetina te čete nalazi se na Šijanovom klancu, s tim da u slučaju neprijateljskog prodora preko Homoljca ista zaposjedne položaje između Homoljačkog Polja i Trnovca i da brani Trnovac dok bi stigle naše druge snage.

III bataljon III odreda sa dvije čete nalazi se zajedno sa našim IV bataljonom u Turjanskom, dok se sa jednom četom nalazi u Kuzmanovači, a četa ima u zadatku da kontroliše put [Široka] Kula—Ljubovo, kao i put Perušić—Kuzmanovača. Ta četa nas je izvijestila da je u toku jučerašnjeg dana prošlo preko Ljubova 200 kola i od prilike sa 200 ustaša⁷ koji su sprovodili ta kola. Kola kao i ustaše su prešli za Bunić. Iste je sačekala jedna desetina ove čete i na iste zapucala i ista se morala povući, tako da su neznatni gubici sa neprijateljske strane, a na našoj strani nije bilo gubitaka. Od velike važnosti je kontrolisanje saobraćaja Kula—Ljubovo, kao i Perušić—Kuzmanovača; Ta četa obama zadatcima ne može udovoljiti u dovoljnoj mjeri iz razloga što je mala četa i trebalo bi više snaga kada bi se potpuno osigurala oba pomenuta pravca. Mi nismo u stanju pojačati tamo snage kao što vidite. Naši su bataljoni strašno razvučeni i isti su manevrišući i vodeći besprekidnu borbu od početka ofanzive do danas iscrpljeni do krajnosti, a naročito I i II bataljon koji već duže vremena prebacuju se sad ovdje sad ondje tako da samo nespavanje i noćna napadanja uznemiravanje neprijatelja i osujećivanje njegovih

⁵ Svračkova

" Babinom

⁷ Iz sastava Tride-et četvrte ustaške bojne.

namjera dovelo je i naša dva bataljona da su strašno se zamorili. tj. do strašne zamorenosti.

Moral kod boraca ove brigade je priličan, dok ishrana je u posljednje vrijeme dosta slaba zbog toga što je narod izbjegao i hranu zakopao itd.

Kotarski komitet K.P.H. za kotar Perušić javlja nam da se je iz sela Kuzmanovače i sela [Široke] Kule dobrovoljno javilo za oružje 53 druga od 18 do 45 god., tako da bi isti primili oružje i osigurali položaj Kuzmanovača—Kozjan. Ovi drugovi kao i K.K. mole štab brigade da se dade oružje ovim drugovima, izjavljuju da su dobri borci, samo treba im dati komandno osoblje kao i političko. Dok se ovaj dopis pisao, broj se prijavljenih drugova povećao na 80, za koje se traži oružje. Drugovi koji dolaze sa terena iz Perušića izvještavaju da su Talijani dobili naređenje da se povuku iz Krbavske doline. Pravac im je bio preko Bunića—Podlapače na Vrebac. a Korenički su imali zadatak da popale Krbavicu, Trnovac. Turjanski i Kozjan i Kuzmanovaču tako da odbace partizane dalje od pruge. Ponovo su dobili naređenje da se ne povlače, što smo vidjeli i sami donekle da je tačno. U Perušiću su ustaše mobilizirali bolesne, stare i slabe ljude. Glavni im je cilj poništiti partizane i poslije toga da svi moraju na Istočni front. 9. ov. m. pošlo je oko 50 ustaša iz Perušića prema Kuzmanovači i došli su do Kose. U Kosi su bili jedno vrijeme, ne možemo reći koliko, i iz iste su se vratili nazad u Perušić i sada se ponovno čuje da se spremaju za Kosinj, da tamo ima 500 partizana,⁸ da u tom kraju također moraju poništiti partizane. Talijanima koji su desetoga ujutro u 8 h. očistili Bunić⁸ došla je preko Ljubova municija u 3 kamiona i 50 kola, koja također nije sačekana iz razloga naprijed navedenih.

Mišljenja smo ukoliko neprijatelj nadire prema Farkašiću ili ma u kom pravcu prema vama, da ćemo moći staviti u pokret tri bataljona naše brigade u tom slučaju ako bi VI brigada mogla skoncentrisati svoje snage tako da bismo zajednički sa njome udarili na neprijatelja koji se »tamo nalazi i istoga razbili na tome sektoru, a ukoliko bismo bez zajedničkog plana i bez bržeg razbijanja neprijatelja povukli bataljone u tom pravcu i zadržali se dulje vremena ne bi valjalo po ovaj položaj na kome se mi nalazimo. To govorimo za tri bataljona samo onda ako bi bataljoni izveli akciju i povratili se u svoje baze.

III bataljon XIV brigade nalazi se sa jednom četom u Končarevom Kraju a sa dvije čete u Uvalici. Taj bataljon uhvatio je sa nama vezu u toku današnjeg dana. Istome je

• U Kosinju tada nije bilo partizana.

• Vidi dok. br. 33.

dat zadatak da, ukoliko neprijatelj bude nadirao pravcem Kolenica—B. Potok preko Homoljca i Brezovca, da se spusti na padine kota 1005 i 873 prema Brezovcu i da tuče neprijatelja bočno koji bi prolazio putem Homoljac — B. Potok.

Bez sumnje neprijatelj neće poštediti ovih sela ili se povlačio, tj. ili postigao svoj željeni cilj ili ga ne postigao. Naše snage mnogo su rasturane i zamorene i prema tome mi trebamo naše snage privući ubliže i istim omogućiti bar malo predaha, tako da bismo mogli poslije usuprot stati svakoj neprijateljskoj namjeri koja bude uperena protiv nas.

Veza između ovoga štaba i toga štaba slaba je. ne znamo uslijed kakvih razloga. Uputili smo dva kurira, dobre poznavaoce puta, i slobodnom kurirskom trasom, i isti se još nisu do sada vratili. Ne znamo da li ste ih zadržali vi ili su se sami zadržali.

Dnevne vijesti ne primamo redovno i na vrijeme. Dešava se da prije dobijamo vijesti ranijeg datuma a naikon dan dva starije vijesti a čak i nikako neke ne dobijamo, a iako je želja svih boraca kao i samih nas da se u buduće redovito šalju vijesti kao i sav materijal drugi.

U prvom izvještaju¹⁰ tražili smo od toga štaba municije, jer vrlo malo sa istom raspoložemo, ali vi nam niste ništa odgovorili, da li ćete nam poslati ili ne. Javite nam odmah da li ćemo iste dobiti ili nećemo, ali nastojte svakako da nam je pošaljete.

Također nam pošaljite znake raspoznavanja jer ih nemamo ni za noćas.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:
Mile Uzelac

(M. P.ⁿ)

P.S. IV bataljon. tj. one dvije čete iz Turjanskog noćas će uputiti jedān vod da zapuca na želj. stanicu Vrhovine, i na neprijateljsko utvrđenje na Panosu—kota 1074, a pri svom povratku na Crnu Vlast na četnike. Bunić i Debelo Brdo napušteno je cd strane neprijatelja, tj. isti se tamo ne nalazi.

Mile Uzelac

Vidi dok. br. 34.

Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTE DIVIZIJE OD 11 VELJAČE 1943
GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BOR-
BAMA NA MAZINSKOJ PLANINI¹**

STAB VI DIVIZIJE N.O.V.

HRVATSKE

Broj sl.

11-11-1943

u 22h

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Infiltracija² neprijatelja između IV i I bataljona³ nije poprimila većih razmjera zbog brze intervencije naših snaga, protunapadom je bio odbačen tako, da nije niti dospio do fortifikacione linije.⁴ Ova je infiltracija bila zapravo lijeva pobočnica čitave neprijateljske kolone, koja je vršila pokret cestom za Lapac. Na čelu smo imali dovoljno vremena da koncentrišemo IV Bataljon tako, da prvim kontaktom zadržimo neprijatelja i povratimo [ga]. Od artiljerijske vatre smo imali tri ranjena borca.

Neprijatelj je uspio samo da potisne naša prednja odjeljenja, i to u glavnom koristeći prisustvo avijacije, artiljerije i maglu, podiđe našim položajima. Prema procjeni neprijatelj je imao do 50 mrtvih i ranjenih. Uspjelo nam je izvući svega nekoliko ranaca.

Štab XVI Brigade nalazi se u Martin Brodu, a Štab VII Divizije nas obavještava da očekuje da naša I Brigada smijeni njihovu XVI. Jedan bataljon⁵ I Brigade je u vezi sa pomenu- tim Štabom. Bataljoni IX Brigade su obaviješteni da se vrate.⁶

Vrlo je živ promet na pravcu Udbina—Lovinac. Na Udbini prema procjeni može biti do 1.000 Talijana i ustaša.⁷ Po izja-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 18—2, k. 796.

² Vidi dok. br. 89.

³ Četvrti i Prvi bataljon Prve NOU brigade. Prvi bataljon držao je položaje na Mazinskoj Planini a Četvrti bataljon lijevo i desno od ceste Mazin — Gornji Lapac.

⁴ Riječ je o položajima Prvog bataljona na Mazinskoj Planini.

⁵ Treći. Ovaj bataljon bio je tada u Martin Brodu. Vidi tom V, knj. 13, izvještaj Šeste divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 16 ožujka 1943 godine.

⁶ Vidi dok. br. 31.

⁷ i ¹⁰ Trideset prva i Trideset druga ustaška bojna i dijelovi Prvog pješ. puka divizije »Re«

vama ustaša namjera im je popaliti sva sela, jer da su naša uporišta.⁸

Danas su dvije čete »Pekiše Vuksana«⁰ išle na zasjedu na cesti Jošane—Udbina i visoko u šumi su susrele jedan od bataljona VI Brigade koji im je tvrdio da je cesta obezbijedena i da joj se ne može prići. Naše dvije čete su poslale patrole za ispitivanje koje su utvrdile da cesta nije obezbijedena, te su se po tome pustile na samu cestu. Neprijatelj¹⁰ je danas otpočeo paljenjem preostalih kuća po selu Komiću, spuštajući se sa Komičke previje.

Naše dvije čete u zasjedi kod Jošana ubile su 7 ustaša i otele 30 zarobljenih¹¹ goveda. U samom Jošanu nalaze se izvjesne snage Talijana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Zigic¹²

Komandant:
Manola¹³

(M. P.¹⁴)

⁸ Sela oko Udbine: Gornja Ploča, Tušice, Kurjak, Srednja Gora, Kunić i druga, bila su već ranije nekoliko puta paljena od Talijana i ustaša, ali ih je narod ponovno podizao.

* Drugi bataljon Prve NOU brigade

¹¹ Ustaše su goveda opljačkale od naroda.

¹² Rade

¹³ Srećko

¹⁴ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

**IZVOD IZ PREGLEDA BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA
JEDINICA DEVETE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD
11 VELJAČE 1943 GODINE¹**

**STAB
IV OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I P.O. HRVATSKE
Op. Br. 102
dne 11-11-1943 g.**

Moli da se pojača
u oružju.

VRHOVNOM ŠTABU NOV i PO JUGOSLAVIJE

Dostavljamo Vam slijedeći izvod iz pregleda brojnog stanja i naoružanja naših brigada, koje ulaze u sastav novoformirane IX Dalmatinske NOU divizije,² s molbom da nam se dodijeli što više oružja, naročito teškog te da se divizija usposobi za izvršenje predstojećih joj zadataka:

III Dalmatinska brigada:

boraca	747
pušaka raznih	550
puškmitraljeza 7.9 mm	7
puškmitraljeza talijan.	5 (vrlo malo municije)
mitraljeza 7.9 mm	2
• mitraljeza talijanskih	4 (bez municije)
bacača teških	1 (bez tablice gađanja)

IV Dalmatinska brigada:

boraca	822
pušaka raznih	627
puškmitraljeza 7.9 mm	4
puškmitraljeza talijanskih	6 (sa malo municije)
mitraljeza 7.9 mm	4
mitraljeza talijan.	1 (skoro bez municije)
bacača teških ili lakih	nema
protivkol. top (za odbranu obale)	1

¹ Original, pisan na, mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 15—2, k. 1491.

² Divizija je formirana u Imotskom 13 veljače 1943 god. U njen sastav ušle su: Treća, Četvrta i Peta dalmatinska NO brigada. Komandant divizije bio je Vicko Krstulović, politički komesar Ivica Kukoč, načelnik štaba Josip Skorpik.

V *Dalmatinska brigada:*

boraca	550
pušaka raznih	405
puškomitraljeza 7.9 mm	6
puškomitralj. talijanskih	4 (sa malo municije)
mitraljeza 7.9 mm	3
bacača teških	1

Ukupno u IX Dalmatinskoj diviziji:

boraca	2119
pušaka	1582
puškomitraljeza 7.9 mm	17
puškomitraljeza talijanskih	15
mitraljeza 7.9 mm	9
mitraljeza talijanskih	5
bacača teških	2
topova protivkolskih	1

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik,
Škorpik

Komandant,
Vicko Krstulović

NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 12 VELJAČE 1943 GOD. POTCINJENIM JEDINICAMA DA NASTAVE BORBE ZA OSLOBOĐENJE VIROVITICE¹

K—1"
NARODNO-OSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE

broj 197/1. 1943 5.30 sati
dne 12 februara 1943.

K—2, K—3, K—4³ I MITRALJESKOJ CETI NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE HRVATSKE

Položaj

Opća situacija na položajima:

Prema dobivenim izvještajima situacija u Virovitici⁴ je sljedeća:

Likvidirana su perifериjska uporišta; a daje otpor kasarna i glavna stanica.

Situacija kod Suhopolja nepoznata. Izvještaji od XVI⁵ nisu stigli.

Situacija u Spišić Bukovici nepoznata zbog nedostataka izvještaja.

Osvijetlivši situaciju sa svih strana, ovaj štab donio je odluku da se borba produži i tokom dana 12.11. o.g.

Raspored snaga biće sljedeći:

XII brigada:

a) Jedan bataljon da zaposjedne zgrade u gradu oko centra grada.

b) Jedan bataljon da se isturi prema Jasenašu. Dio snaga toga bataljona da zaposjedne kote 152 i 200. Zadatak toga bataljona jest da spriječi nadiranje neprijatelja od Grubišnog Polja i Dulavca⁰ prema Virovitici. Tome bataljonu dodaje se jedan teški mitraljez.

¹ Dokument, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 39—1, k. 907.

* i ³ Iz konspirativnih razloga, Stab Četvrte divizije NOV i PO Hrvatske izdao je 8 veljače 1943 god., naređenje da se za Stab divizije i štabove brigada uvode sljedeći nazivi: Stab divizije: K—1, Stab Dvanaeste NOU brigade: K—2, Stab Šesnaeste NO brigade: K—3, i Stab Sedamnaeste NO brigade: K—4.

⁴ Vidi dok. br. 36.

⁵ Šesnaeste NO brigade

* Miokovićevo

c) Jedan bataljon, pojačan sa 1 teškim mitraljezom, treba da zaposjedne kotu 227, 247 i 207 sa zadatkom da sprečava nadiranje neprijatelja od Đulavca preko Trapinske. Na desnom krilu hvata vezu sa bataljonom pod b) a na lijevom krilu hvata vezu sa bataljonom pod d).

d) Jedan bataljon, pojačan sa 2 teška mitraljeza, zaposjeće Dakino Brdo (kota 204, 216, 211) s tim da dio snaga ostavi u Suhopolju. Zadatak toga bataljona jest da sprečava nadiranje neprijatelja od Daruvara i Đulavca. Dok ne dođe u kontakt s neprijateljem treba stalno da ruši prugu i cestu Daruvar—Suhopolje u tjesnacu ispod Dakina Brda i Latičkog Groblja. Isto tako da ruši prugu Virovitica—Slatina.

XVI brigada:

a) Jedan bataljon da ostane u glavnoj stanici u Virovitici s tim da preko dana zaposjedne okolne zgrade i da likvidira uporište u stanici.

b) Jedan bataljon, pojačan s jednim teškim mitraljezom, da se uputi iz Suhopolja prema Cabuni i zaposjedne kote 198, 215 sa zadatkom da sprečava nadiranje neprijatelja od Podr. Slatine.

Sve dok ne dođe u kontakt s neprijateljem treba da ruši prugu i cestu. Patrolom uhvatiti vezu sa bataljonom XII brigade na Dakinom Brdu.

c) Jedan bataljon ostaje i dalje prema Mađarskoj sa istim zadatkom koji mu je dan u zapovjedi.'

XVII brigada:

a) Jedan bataljon ostaje i dalje kod kasarne, zaposjeda zgrade u toj ulici i likvidira to uporište.

b) Jedan bataljon, pojačan sa 1 teškim mitraljezom, postavlja zasjedu prema Bjelovaru na pruzi i cesti kod Spišić Bukovice.

c) Jedan bataljon postavlja zasjedu jednim svojim dijelom prema Grubišnom Polju (kota 168, 241) s tim da šalje patrole u Gakovo i Veliku Peratovicu. Drugim svojim dijelom pojačava zasjedu prema Bjelovaru.

Mitraljeska četa:

Raspored mitraljeskih odjeljenja ostaje onakav kako je dan u zapovjedi ovoga štaba. Ova dva mitraljeska odjeljenja koja je XII brigada ostavila u svojoj rezervi a koji se sada nalaze kod Rezovačkih Krčevina na putu Jasenaš—Virovitica, treba da uhvate vezu sa bataljonom b) c) i d) XII brigade i da se upute na položaj kako je to gore navedeno.

Štab divizije ostaje i dalje kako je u zapovjedi navedeno.

Intendant⁸ XII brigade da organizira evakuaciju plijena iz Virovitice uz pomoć ekonomata bataljona i svih raspoloživih sredstava i snaga u samom gradu.

Intendanti brigada uz pomoć bataljonskih ekonomata treba da pod svaku cijenu organiziraju ishranu svih jedinica, kako u Virovitici tako i na zasjedama. Hranu pripremiti u selu uz pomoć civila, da je donesu na položaje.

Sve ostalo, kao evakuacija ranjenika, plijena, te pravac povlačenja jedinica, ostaje kako je predviđeno u zapovjedi.

Politički komesari u toku dana da obilaze svoje jedinice i da objasne politički značaj zadržavanja naših snaga u jednom velikom sreskom mjestu, Virovitici.

Zasjede pod svaku cijenu moraju zadržati neprijatelja.

Štab XVI brigade da šalje izvještaje onako kako je to naređeno. Ostali štabovi da šalju i dalje redovite izvještaje. Naročito je važno slati vanredne izvještaje u slučaju izvanrednih prilika.

U slučaju nadolaska neprijateljske avijacije zadržati najveću hladnokrvnost.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:

Komandant:

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE NO BRIGADE OD 12 VELJAČE
1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
O BORBAMA NA PODRUČJU KORDUNA I LIKE OD 19 SI-
JEČNJA DO 12 VELJAČE¹**

**STAB
V UDARNE BRIGADE VIII DIVIZIJE**

12.11.1943 god.

Izvjestaj o operacijama.—

ŠTABU VIII DIVIZIJE

U namjeri da pregazi oslobođeni teritorij, neprijatelj je u Karlovcu skoncentrisao veće snage i krenuo s njima na oslobođeni dio Korduna.—²

O ofanzivnim namjerama neprijatelja nije se ništa znalo sve dok neprijatelj nije krenuo na oslobođeni teritorij³.—

19.I.o.g. došao je neprijatelj u Skakavac, Trebinju i Vukmanić.⁴

20.I.o.g. ujutro u 8 sati po naređenju Štaba divizije Brigada' ie krenula iz Vojničkog Grabovca prema neprijatelju i zauzela sljedeće položaje: III bataljon Krivokuće i Manjeroviće I bataljon Klipino Brdo i Zjaču, II bataljon Mandić Selo i IV bataljon Okić.—

Neprijateljska kolona⁶ koja je došla u Skakavac krenula je prugom preko Utinje prema Vojnić kolodvoru⁷ i uspjela, nakon završene borbe koju je vodila druga neprijateljska kolona⁸ u Mandić Selu s II bataljonom. da se bez borbe, neaktivnošću našeg I i III bataljona, provuče prema Vojnić kolodvoru.—

Druga neprijateljska kolona, koja se kretala iz Vukmanića uz Gradnicu prema Mandić Selu, sukobila se s našim II bataljonom ispred Mandić Sela. Nakon borbe koja je trajala

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5/2, k. 831.

² Vidi dok. br. 90.

³ Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 40 i 64.

* Vidi dok. br. 90.

⁵ Osme divizije NOV i PO Hrvatske

⁸ i ' Djelovi zapadne grupe njemačke SS divizije »Prinz Eugen«. Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 168.

⁷ Železnička stanica Vojnić

6 sati neprijatelj je uspio da uđe u prve kuće Mandić Sela (u Devčiće).—

Treću kolonu,⁹ koja se kretala preko Babine Gore i izbila u Cvijanoviće i Okić, dočekaao je naš IV bataljon i stupio s njom u borbu.¹⁰ Bataljon je uspio da zadrži neprijatelja u njegovom napredovanju nanijevši mu neznatne gubitke.—

2. Ratni plijen: u ovim borbama zaplijenjeno je 6 karabina, 2 pištolja i 2 šmajsera, te svučeno 7 fašista.—

3. Gubici neprijatelja: Neprijatelj je imao oko 30 mrtvih i više ranjenih.—

4. Sopstveni gubici: Mi smo imali 2 mrtva i 7 ranjenih.—

5. Utrošak municije: Utrošeno je 2.800 metaka.—

Kako je neprijatelj prodro prema Vojnić kolodvoru, Štab divizije je naredio¹¹ da se Brigada povuče prema Vojniću. Uslijed brzog napredovanja neprijatelja I i III bataljon nisu iste večeri došli u sastav Brigade.— II i IV bataljon povukli su se prema Vojniću.—

21.I.o.g. II bataljon trebao je postaviti neprijatelju zasjedu u Vojišnici, a IV zauzeti položaje oko Kolarića. Međutim dok su bataljoni stigli u Vojnić, stigla je neprimjetno i neprijateljska kolona od Vojnić kolodvora u Vojnić. Svojom brzinom neprijatelj je iznenadio naše snage tako da su komora II bataljona i jedan mitraljez pali neprijatelju u ruke.¹²—

II bataljon povukao se iznad Kolarića prema Ledeniku i zauzeo položaje ispod Debele Kose, iznad ceste prema Kuplenskom. IV bataljon zauzeo je položaj u Radulović Poljani i Vratniku i kontrolisao cestu Vojnički Grabovac—Vojnić.—

Istog dana prije podne došao je u sastav Brigade III bataljon koji se samostalno prebacivao iz Krivokuća preko Vojnić kolodvora, Vojišnice i Petrove Gore. Bataljon je zauzeo položaj u Kuplenskom, na Čukuru i na Napijalskom Brdu.

Kasnije je stigao i I bataljon koji se također samostalno prebacivao iz Klipina Brda preko Vojnić kolodvora, Vojišnice i Petrove Gore na Prisjeku i po naređenju Štaba divizije potpao pod njenu komandu.—

Neprijatelj je prodro do Krnjaka, Rijeke, Vojničkog Grabovca i Vojnića.

22.I.o.g. bataljoni su ostali na istim položajima¹³. Toga dana neprijatelj nije kretao cestom Vojnić—Kuplensko, nego cestom Grabovac—Vojnić. IV bataljon napao je neprijatelja¹⁴ kad se htio probiti od Grabovca prema Vojniću.

Neprijatelj je imao oko 10 mrtvih.

Mi smo imali 1 mrtvog i 2 ranjena.

Po naređenju Štaba divizije, uslijed prodora neprijatelja prema Gornjem Budačkom, naše snage povukle su se prema

Šljivnjaku i zanoćile: II bataljon u Grobniku, III bataljon u Pcnorcu, IV bataljon u Mračaju, a I bataljon, pod komandom operativnog oficira¹⁵ Divizije, oko Veljuna, u Vodević Brdu.

23.I.o.g. po naređenju¹⁰ Štaba divizije, ujutro u 4 sata krenula je Brigada na nove položaje i to: III bataljon u Dunjak, II bataljon u Klokoč, I bataljon u Kestenovac i IV bataljon u Glinice.

Toga dana predveće krenuo je neprijatelj¹⁷ iz Vojnića prema Miholjskom. III bataljon postavio je neprijatelju zasjedu kod Dunjaka i napao ga. Nakon prvog plotuna izvršen je juriš na neprijatelja.—

2. Ratni plijen: Zaplijenjeno je 7 karabina, 1 mitraljez model 1940, jedan puškomitraljez »Brno«, 4 šmajsera i 3.000 metaka.—

3. Gubici neprijatelja: Ubijeno je 30 fašista.—

4. Sopstveni gubici: Mi smo imali 1 mrtvog i 1 lakše ranjenog.—

5. Utrošak municije: Utrošeno je 523 metka.—

24.I.o.g. Brigada je zauzela nove položaje s desne obale rijeke Gline i to: IV bataljon branio prelaz preko Vergaševa mosta, II bataljon preko Madžareva mosta, III bataljon zaposjeo Otmić i I bataljon lijevo od njega prema Bandinom mostu.—

Neprijatelj se spustio iz Selakove Poljane preko Krstinje u Široku Rijeku i napucao na snage IV bataljona koje su se nalazile iznad Vergaševa mosta. Radi toga što je neprijatelj nastupao sa manjim snagama, a k tomu most je bio srušen i Glina se razlila uslijed kiše, pa neprijatelj nije uporno nadirao prema mostu.—

Gubitaka nije bilo ni na jednoj strani.—

Utrošeno je 170 metaka.—

Po naređenju¹⁸ Štaba divizije Brigada je krenula prema Cetingradu i Kladuši i uhvatila vezu sa VII divizijom pod čiju je komandu potpala.—

Bataljoni su zanoćili i to: III i IV bataljon u Kladuši, a I i II u Cetingradu.—

25.I.o.g. po naređenju Vrhovnog štaba Jugoslavije krenula je Brigada prema Tržcu i Šturliću.¹⁹—

I i II bataljon krenuli su iz Cetingrada preko Podcetina, Komesarca, Šturlića i smjestili se u Tržac. III i IV bataljon

¹⁵ Jovo Lončar

¹⁰ V:di dok. br. 90.

" Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 178.

¹⁸ Vidi dok. br. 90 i tom V, knj. 11, dok. br. 84.

krenuli su iz Velike Kladuše preko Vidovske i Johovice i smjestili se u Šturliću.

Uveče istoga dana u 22 časa, po naređenju Štaba VII divizije. I i II bataljon povratili su se u Šturlić i Johovicu radi toga što je u Tržac došla VII brigada.—

26.I.o.g. Brigada je ostala na istim položajima: II bataljon u Johovici kontrolišući pravce od Cetingrada IV bataljon u Šturliću kontrolišući most na Korani kod Zrilića III bataljon u Šturličkoj Platnici i I bataljon u Šturliću.—

Neprijatelj²⁰ je stigao u Furjan.—

Jedan vod XV brigade rušio je Zrilića most i neprijatelj je napucao na njega i vod je došao u sastav naše Brigade.—

27.I.o.g. Brigada je ostala na istim položajima.—

Neprijatelj²¹ je došao u Cetingrad, Furjan i iz Slunja krenuo prema Rakovici.—

VII i VIII brigada trebale su napasti neprijatelja oko Rakovice, a po naređenju VII divizije naša Brigada trebala je njima štititi bok i povlačenje, te je Brigada zauzela sljedeći položaj: IV bataljon branio je prelaz preko Zrilića mosta kod Šturlića, II bataljon zauzeo je položaj oko mosta u Tržačkoj Rašteli, III bataljon u Koranskom Lugu i I bataljon u Mašvini.—

I i III bataljon idući na položaj išli su nevojnički, tako da je I bataljon naišao pred samog neprijatelja²² kod crkve u Mašvini u koloni. Neprijatelj je otvorio na njega vatru iz bacača i mitraljeza. Također i III bataljon naišao je na neprijatelja.—

IV bataljon imao je borbu s neprijateljem koji je prešao preko Zrilića mosta i s neprijateljskom konjicom²³ iz Cetingrada u Šturliću.—

Neprijatelj je imao 10 mrtvih i ranjenih.—

Mi smo imali jednog mrtvog i 8 ranjenih.—

Utrošeno je 350 metaka, a izgubljen jedan puškomi-traljez.—

Neprijatelj je došao u Šturlić i prodro kroz Rakovicu u Drežnik²⁴ i Vaganac.—

28.I.o.g. nakon povlačenja VII i VIII brigade, po naređenju VII divizije povukla se i naša Brigada preko mosta u Tržačkoj Rašteli, koji je nakon povlačenja Brigade dignut u vazduh.—

Brigada se povukla prema Vrsti. I i II bataljon smjestili su se u Vrsti, III u Gati i IV bataljon u Bisovcu.—

²⁰, " i " Vidi tom IV, knj. 9 ,dok. br. 234, 236 i 237.

" Drežnik Grad

Neprijatelj²⁵ je prodro iz Vaganca u Izačić Grad te iznenadio VIII brigadu koja se povukla prema Uni. Na taj način naša Brigada je ostala pozadi i dobila zadatak da štiti prelazenje VII i VIII brigade preko Une.—

Neprijatelj je napredovao prema Vrsti u nekoliko pravaca i bez borbe ušao u Vrstu.—

Naša Brigada povukla se prema Uni i kod Pokoja prebacila se preko Une.²⁶—

29.I.o.g. do 3 sata ujutro prebacila se Brigada preko Une i krenula prema Ripču. III bataljon smjestio se u selu Ribić, I i II bataljon u Pritoci i IV bataljon u Račiću. Tpga dana Brigada se odmarala.—

U 18 časova naređeno je²⁷ da se Brigada prebaci preko Une i da se ponovo stavi pod komandu svoje divizije.—

III i IV bataljon prebacili su se do pola noći i smjestili se: IV bataljon u Skočaju, a III bataljon u Lohovu.—

30.I.o.g. I i II bataljon prebacili su se preko Une i smjestili se: I bataljon u Dobrenici, a II bataljon u Lohovu.—

II bataljon kontrolisao je put uz Unu prema Golubiću, I bataljon zaposjeo je Lohovska Brda i kontrolisao pravce prema Dobrenici i Sokolcu, III bataljon smjestio se u Lohovu, a IV u Skočaju i kontrolisao pravce prema Zavalju.—

U Skočaju je uhvaćena veza sa XV brigadom,²⁸ a ujedno i sa Štabom divizije, gdje smo se stavili ponovo pod njenu komandu.—

Neprijatelj²⁹ je došao u Bihać, Golubić i Zavalje.—

Kako je položaj koga je držala ova Brigada bio velik, to je Štab divizije naredio da se Brigada povuče na nove položaje.—

31.I.o.g. Brigada je zauzela sljedeće položaje: III bataljon Gradinu (kota 505), Drenovaču (kota 579), I bataljon Željeznu Glavu, Hrastik i Vršak, II bataljon Miletin Vrh, IV bataljon u Užljebiću i Capaćuši na odmoru.— Neprijatelj se nije dalje kretao.— Jedinice su upućivale patrole u pravcu neprijatelja.—

1, 2, 3, 4 i 5.II.o.g. Brigada se nalazila na istim položajima, s tim što je bataljon koji se nalazio na odmoru u selu Capaćuši i Užljebiću zaposjeo položaj u Užljebiću (kota 532) i kontrolisao lijevu obalu Une.—

¹⁵ Dijelovi zapadne kolone njemačke SS divizije »Prinz Eugen«.

²⁶ Na desnu obalu Une prebacile su se tada, 28/29 siječnja, i jedinice Sedme divizije (Sedma i Osmo NO brigada). Prebacivanje je izvršeno skelom.

²⁷ Naređenje je izdao Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije.

²⁸ Riječ je o Petnaestoj NO brigadi Osme divizije NOV i PO Hrvatske.

" Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 215 i tom IV, knj. 9, dok. br. 239.

Neprijatelj³⁰ se kretao cestom Bihać—Bosanski Petrovac, a desna njegova osiguranja kretala su se desnom obalom rijeke Une.—

Cestom Bihać—Lapac neprijatelj se nije kretao. Naše jedinice upućivale su patrole u pravcu neprijatelja.—

β.l.o.g. u 9.30 časova napala je I pukovnija, sastavljena od Njemaca i legionara, na položaje koje je držala ova Brigada. Pukovniji je bilo pridodano 5 tenkova.—

Neprijatelj je nastupao od Lohova uz Unu, u streljačkom stroju između ceste i Une, u koloni cestom i s desne strane ceste, preko Bukovca i Lisine, prema Vršku.—

Sa glavnim snagama neprijatelj je napadao na Drenovaču,³¹ do koje su došla i dva tenka.—

U momentu kad je neprijatelj izbijao na Drenovaču i kad su se naše snage uslijed jake neprijateljske vatre morale povući sa Drenovače, izvršio je I bataljon juriš sa Hrastika na neprijateljski bok. Iznenađen ovim krasnim manevrom sa naše strane, neprijatelj je počeo bježati natrag. Konjovodci su ostavili konje, posluga bacače, a zastavnik zastavu i sve je počelo bježati glavom bez obzira. Ali kako su neprijateljski tenkovi krstarili cestom i branili prilaz napuštenom oružju, plijen se nije mogao pokupiti.—

Ostatak neprijateljskih snaga koji se nije povukao, t.j. oni prednji djelovi koji su izbili na Drenovaču i jedan dio koji se nalazio uz štab, prikupio se je i radi slabog pritiska sa naše strane uspio da uz zaštitu tenkova pokupi napuštena oruđa i da se povuče prema Skočaju. Desna neprijateljska pobočnica sukobila se sa našim snagama koje su držale Vršak. Neprijatelj je pokušavao nekoliko puta zauzeti Vršak ali su mu svi pokušaji bili uzaludni i uz velike žrtve neprijatelj je odbačen na polazne položaje. Neprijatelj je pobjegao prema Bihaću, ostavivši iza sebe jedan tenk i nekoliko mrtvih.—

2. Ratni plijen: Zaplijenjen je jedan puškomitraljez, jedan šmajser, onesposobljen jedan tenk od 13 tona, u kome se nalazio top 37 mm, radio-stanica, 80 granata za top, 1500 metaka probojnih od 8 mm, te svučeno 5 fašista.—

3. Gubici neprijatelja: Neprijatelj je imao 100—150 mrtvih i ranjenih.—

4. Scpstveni gubici: Mi smo imali 14 mrtvih i 45 ranjenih.—

5. Utrošeno je 6.186 metaka.—

³⁰ Dijelovi njemačke SS divizije »Prinz Eugen«. Vidi tom IV, knj. 9, dok. br. 239.

T.II.o.g. bataljoni su ostali na istim položajima, jedino **III** bataljon, koji se nalazio na Drenovači, povučen je u rezervu, a na njegovo mjesto došao je jedan bataljon iz XV brigade. Ovoga dana neprijatelj se nije nikuda kretao.—

8, 9 i 10.II.o.g. bataljoni su ostali na istim položajima. **Upućivane** su patrole prema Golubiću, Sokolcu, Dobrenici, **Skočaju** i Međudražju.—

Ovih dana neprijatelj nije vršio nikakvih pokreta na ovom sektoru.—

U toku ove neprijateljske ofanzive zaplijenjeno je 13 karabina, 2 puškomitraljeza, jedan mitraljez. 7 šmajsera, 2 pištolja, jedan top 37 mm sa 80 granata, radio-stanica, 4.500 metaka i uništen jedan tenk, te svučeno 12 fašista.—

Neprijatelj je imao 220 mrtvih i ranjenih.—

Mi smo imali 18 mrtvih i 61 ranjenog.—

Utrošeno je 10.029 metaka, a izgubljen jedan puškomitraljez i jedan mitraljez.—

Kritički osvrt: Naše jedinice ni naše starješine nisu imale iskustva u vođenju borbe kakvu je neprijatelj primjenio u ovoj ofanzivi. Tako neprijateljsko kretanje bez pucanja, probijanje neprijateljskih kolona mimo naših položaja i prodiranje u pozadinu. Kretanje neprijatelja uvalama i jarugama, nastojanje neprijatelja da nas tuče uvijek s boka te da nas odsječe upornost neprijatelja pri napadu, neprijateljska vojnička izvježbanost, moderno neprijateljsko naoružanje, uslijed dejstva avijacije i teškog oruđa, bio je novi način borbe na koji mi nismo bili naučili i koji nam je onemogućavao da zadamo neprijatelju više udaraca. Zbog ovakvog načina borbe, greške kojih se naše jedinice nisu bile riješile, kao veza između susjednih jedinica, veza sa višim štabom, budnost na položaju, kontrolisanje svih uvala na terenima, uzimanje više dubinskog rasporeda, određivanje jednog dijela snaga u rezervu, neukopavanje na položaju, držanje jedinica u rukama, pridržavanje datih uputstava. procjenjivanje situacije, donošenje brzih odluka, prije ove ofanzive, došle su u ovoj ofanzivi do jačeg izražaja, tako da u čitavom toku ove ofanzive mi smo se sretali sa greškama gore navedenim. Ipak zadnje borbe pokazuju nam da su naše starješine privikle na ovaj način borbe i da su jedan dio gore navedenih grešaka likvidirale, a jedan dio ublažile, t.j. greške se ne pojavljuju u onakovom obliku kako je to bilo u početku.—

Borci u toku ove ofanzive pokazali su da mogu da izduruju bez prigovora nadčovječanske napore tako da se dešavalo da smo neprekidno dva dana i dvije noći bili u pokretu bez hrane po kiši i gadnom vremenu iako slabo odjeveni i obuveni.—

U ovom vremenu ishrana je bila znatno otežana radi toga što je komora pala u ruke neprijatelju u Vojniću. Radi toga je ishrana vršena po selima preko N.O.O.³² (Stanovništvo se neprijateljski odnosilo prema partizanima ... u Cvitoviću seljaci razoružali jednu drugaricu, u Cetingradu su pobjegli od kuća samo da ne kuhaju hranu za partizane, u Sturliću su pucali za partizanima kada su se povlačili.—)

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:
M³³ Šumonja

BR. 44

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KONČAR« OD 12 VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA DRAGANIĆE¹

**ŠTAB XIII PROLETERSKE UDARNE
BRIGADE »RADE KONČAR«**

br. 151

dne 12/11 1943 g.

Operativni izvještaj broj 10.—

ŠTABU I KORPUSA HRVATSKE.—

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE.—

OPERATIVNOM ŠTABU HRVATSKIH I SLOVENSKIH
BRIGADA.—

Brigada je napadala neprijateljsku posadu u selu Draganići,² sa jugozapadne strane.

III proleterski bataljon napadao je preko sela Jazvaci. Vrbanci i Budrovci, i kotu 230 kod crkve sv. Jurja. Po nalaženju istog bataljona, dobiveni su podaci da se nalazi kod crkve sv.

" narodnooslobodilačkih odbora

" Miloš

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 31/3, k. 721.

Jurja II satnija IX novačke bojne. Po dobivenim podacima bataljon je otpočeo sa napadom sa dvije čete i neprijatelja sa orvim naletom naših boraca satjerao sa groblja i od crkve i? njihovih rovova, u popov stan. I stan se je odmah blokirao. Jedna četa izbačena na osiguranje od Draganića u selo Jazvaci. Zgrada je bila dosta nezgodna za prilaz i bila je na jednom spratu, tako da se cijelu noć vodila borba. Borci istog bataljona pokušavali su 3—4 puta jurišati ali nije uspjelo, tako da je došao i dan. Kada se je počelo svanjivati izdato je naređenje od Štaba brigade da se čete tog bataljona povuku na bolji dominirajući položaj sa koga su držale blokadu same zgrade i neprijatelju onemogućivale bijeg iz same zgrade.

Blokada je držata od 9.II. od 22 časa do 10.11. do 14 časova. Izdato je naređenje od Štaba brigade da se izvrše pripreme bataljona za napad. Po tome je i Stab bataljona postupio, izvršio pripremu i počeo u 14.30 sati sa stezanjem obruča oko zgrade. Neprijatelj, vidjevši da će biti ponovno napadnut i po danu, pružio je žestok otpor ali mu nije uspjelo odbiti peti napad našeg III proleterskog bataljona. Naši borci sa malim bacačem ubacili su dvije mine kroz prozor u sobu gdje se je nalazio zapovjednik satnije, koga su iste mine ranile, i čim je bio ranjen odmah se je čula iz kuće vika: »drugovi, ne pucajte, predajemo se«, i domobrani su odmah na gomile počeli izlaziti iz zgrade i prcdužavati u stroju prema Štabu brigade. U to vrijeme njihove predaje došla su dva aviona koji su kružili iznad zgrade, a u isto vrijeme neprijatelj u većim snagama počeo da juriša na zgradu, da spriječi evakuaciju plijena. Jedna četa istog bataljona koja je bila na osiguranju, otvorila je žestoku vatru na neprijatelja i odbacila ga natrag u Draganiće, a čete koje su evakuisale plijen požurile su sa evakuacijom tako da nije ništa od plijena ostalo. U isto vrijeme neprijatelj³ od zapadne strane, od sela Zorkovac. nailazio je u streljačkom stroju da dođe u pomoć opkoljenim i odbijenim. Tom prilikom zarobljen je 81 domobran, među kojima su bila dva oficira.

Zaplijenjeno je 7 puškomitraljeza, 4 šmajsera i oko 70 karabina i mnogo ratne spreme, koju nije bilo moguće prebrojati odmah. Zaplijenjena su dva konja sa kolima i priborom.

II proleterski bataljon napadao je neprijatelja kroz sela Goljak, Mrzljak i Darići, i naišao na neprijatelja u selu Darići, na 1 satniju IX novačke bojne, koja je pružila otpor kod crkve u Budrovcima. Tom prilikom zarobljena su 63 domobrana, među kojima su bili jedan oficir i jedan vojni ljekar. Zaplijenjeno je: 4 puškomitraljeza, 50 karabina i 1 poljska bolnica i mnogo ostalog ratnog materijala, i 1 šmajser, 12 konja.

* Iz sastava Devete novačke bojne

I proleterski bataljon sa dvije čete bio je u rezervi kod Štaba brigade i evakuisao plijen i zarobljenike, a sa jednom četom bio je u rezervi kod Operativnog štaba.

Gubici neprijatelja: 1 mrtav i 3—4 ranjena.

Gubici na našoj strani: III proleterski bataljon 5 lakše ranjenih, II proleterski bataljon ništa ranjenih, I proleterski bataljon jedan lakše ranjen, od kojih će se dostaviti lista ranjenih.

U ovoj akciji naročito se istakao sekretar 1 čete III proleterskog bataljona drug Nikoliš Stevan,⁴ koji je uzeo bacač od nišandžije i privukao se uza samu zgradu i bacio dvije bombe iz bacača u sobu.

Akcija nije izvedena po planu. Oba bataljona zakasnili su. III bataljon napravio je grešku što je jednim vodom u nastupanju ispitivao da li se nalazi neprijatelj kod crkve sv. Jurja iako se predpostavljalo da je tamo neprijatelj, a izviđanjem voda neprijatelj je otkrio prisustvo naših snaga. Da je bataljon sa svim snagama nastupao kao što je to bilo predviđeno u zapovijesti, sigurno bi neprijatelja bili iznenadili. Kad je neprijatelj uspio pobjeći sa groblja i okolnih zgrada gdje su mu se nalazile predstraže. Stab bataljona nije odlučno i brzo pristupio likvidaciji neprijatelja u popovom stanu. Zgrada je bila neutvrđena, bez žice i zazidanih prozora i vrata; veliki prozori kroz koje se moglo uspješno ubacivati bombe i blizina zgrada koje su se mogle upotrijebiti kao jurišni položaj.

II proleterski bataljon bio je prodorniji i brži, ali se je i kod njega osjetio nedostatak u čišćenju i gonjenju neprijatelja u mjestu. Često su se puta borci zadržavali u kućama na sporednijim stvarima, dozvoljavajući da neprijatelj bježi ili se sakriva. Veza između Štaba brigade i III proleterskog bataljona bila je stalna, dok je sa II bataljonom preko noći bila slaba. Veza Štaba brigade sa Operativnim štabom za vrijeme noći slaba, a razlog tome što kuriri ne poznaju puteve. Preko dana veza je bila normalna. Veza sa Cankarjevcem brigadom dobra dok se sa Brigadom Ivana Tomšiča nije za vrijeme borbe uopće uspostavila.

U ovoj akciji naši su borci pokazali visoku svijest i disciplinovanost. Za sve vrijeme dok su bili na položajima, iako neprospavane noći, gladni, nije bio ni jedan slučaj negodovanja. Oni su u akciji u pitanju plijena pokazali veliku disciplinovanost i visoku svijest kod podjele plijena. Sve stvari koje su borci uzeli—činjeno je po odobrenju, nije bio ni jedan slučaj samovoljnosti, čak su se i cigarete slale u ratnom plijenu. Moral

* Poginuo kod Mrkonjić Grada 1944 god. u borbi protiv Nijemaca, kao politički komesar bataljona Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

154

OPERATIVNI IZVEŠTAJ, - Broj 10. - STABU I KOMPUSA HRVATSKE.-
STABU II. OPERATIVNE ZONE.-
OPERATIVNOM STABU HRVATSKIH I SLOVEN-
SKIH BRIGADA.-

Brigada je napadala neprijateljsku posadu u selu Dregani-
ši, sa jugozapadne strane.

III. proleterski bataljon napadao je preko sela Jazvaci, Vr-
banaci i Budrovci, i kotu 230 kod crkve sv. Jurja. Po nastatnju istog
bataljona, sobiveni su postali da se nalazi kod crkve sv. Jurja II,
satnija II. Novoske bojne. Po sobivenim podatcima bataljon je otpočeo
sa napadom sa dvije čete i neprijatelja se prvom naletom naših bo-
vaca satjerao na groblja i od crkve iz njihovih rovova u popov stan.
I stan se je odmah blokirao. Jedna četa izbačena na osiguranje od Dra-
ganida u selo Jazvaci. Zgrada je bila dosta nezgodna za prilaz i bila
je na jednom spratu, tako da se cijelu noć vodila borba. Borci istog
bataljona pokušavali su 3-4 puta juriti ali nije uspjelo, tako da
je domo i četa se je počela evakivati izdato je naredjenje od
Staba Brigade da se čete tog bataljona povuku ~~na bolji domi-~~
nirajući položaj u koga su držali blokadu same zgrade i neprijate-
lju onemogućivale bijeg iz same zgrade.

Blokada je držata od 9. II. od 22 časa do 10. II. do 14 časova.
Izdato je naredjenje od Staba Brigade da se pripreme bataljona izvr-
še sa napad. Po tome je i Stab Bataljona postupio izvršio pripremu i
počeo u 14.30 sati sa stezanjem obraza oko zgrade. Neprijatelj vidjev-
ši se da se bitti ponovno napadnut i po danu pružio je žestok otpor
ali mu nije uspjelo odbiti peti napad našeg III. Proleterskog bataljo-
na. Na borbi sa malim bacnom ubacili su dve mine u sobu kroz prozor
gdje se je nalazio zapovjednik satnije koga je ista mina ranila, i čim
je bio ranjen odmah se je kulo iz kuće vika "drugovi ne pucajte pre-
zajeno se", i domobranci su odmah na omile počeli izlaziti iz zgrade
i proćulavati u stroju prema Stabu Brigade. U to vreme njihove preda-
je četa su dva svijona koji su kružili ispred zgrade a u isto vreme,
neprijatelj u većim snagama počeo da jurisa na zgradu i da spređi
evakuaciju plijena. Jedna četa istog bataljona ut koje je bila na osi-
guranju otvorila je žestoku vatru na neprijatelja, i obačila ga na-
trag u Dreganiš, čete koje su evakuisale plijen požurile su sa eva-
kuacijom tako da nije ništa od plijena ostalo. U isto vreme neprijatelj
od zapadne strane od sela Zorkovac nalazio je u streljaškom stroju
da četa u pomoć opkoljenia i odbijenim. Tom prilikom zarobljeno je
81 domobranac, među kojima su bila dva oficira.

~~Sukisi~~ zarobljeno je 7 puškomitraljeza, 4 čamajsera i oko
70 karabina i mnogo ratne opreme, koju nije bilo moguće prebrojati
odmah. Zarobljeno je dva konja sa kolima i priborom.

~~Sukisi~~ ranjenih: oko 30 ranjenih

II. Proleterski bataljon napadao je neprijatelja kroz sela
Goljak, Kuzijak i Barić, i naišao na neprijatelja u selu Barić na 1
satniju II. Novoske bojne, koja je rušila otpor kod crkve u Budrovci-
ma. Tom prilikom zarobljeno je 63 domobrana, među kojima su bili
jedan oficir i jedan vojni lekar. Zarobljeno je 4 puškomitraljeza
50 karabina i 1 poljska bolnica i mnogo ostalog ratnog materijala i
1 čamajer, 12 konja, ~~30 konja~~

I. Proleterski bataljon sa dve čete bio je u rezervi kod Sta-
ba Brigade i evakuisao plijen i zarobljenike, a sa jednom četom bio je
u rezervi kod operativnog staba.

Gubici neprijatelja 1 mrtav i 3-4 ranjena.

Gubici na našoj strani III. Proleterski bataljon 5 lakše,
ranjenih. II. Proleterski bataljon ništa ranjenih. I. Proleterski bata-
ljon jedan lakše ranjen ~~ranjenih~~ od kojih se se dostaviti lista
ranjenih.

U ovoj akciji ~~ranjenih~~ naročito se istakao sekre-
tar 1 čete III. Proleterskog bataljona drug Nikoliš Stevan, koji je
uzop brcu od nišandrije i privukao se uz samu zgradu i bacio dvije bo-
tombe iz brcu u sobu.

~~Akcija~~ nije izvedena po planu, oba bataljona ukočavali
su. III. bataljon narivio je grešku što je je nima vođom u nastupa-
nju imitivo da li se nalazi neprijatelj kod crkve sv. Jurja

poslije ovog uspjeha još je čvršći, jer u samoj akciji nismo imali mrtvih a niti mnogo ranjenih, uz velik plijen.

U ovoj akciji utrošeno je 1.625 metaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. politkomesara:
Horvatić Mato

Komandant:
Bulat Rade

BR. 45

IZVJEŠTAJ ŠTABA KALNICKOG NOP ODREDA OD 12 VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE O IZVRŠENIM AKCIJAMA I STANJU U ODREDU¹

**STAB
KALNICKOG
NAROD.-OSLOBODILACKOG
PARTIZANSKOG ODREDA
12 veljače 1943**

KOMANDANTU² II OPERATIVNE ZONE

1. Stanje neprijatelja na sektoru Kolničkog part. odreda
Od zadnjeg izvještaja, koji je poslan 25 siječnja 1943, stanje na ovom sektoru nije se bitno promjenilo. Na sektoru na kojem naš odred operira za sada se ne nalazi manjih posada nego samo veće posade u većim mjestima. Najmanje posade na ovom sektoru jesu od 100 žandara, legionara ili domobrana, i to su dobro utvrđeni, tako da se bez teškog oružja ne može osvajati. Posade na ovom sektoru su slijedeće: Koprivnica pruga — Križevci, Velika Mučna, Carevdar, pruga Koprivnica—Ludbreg Varaždinske Toplice, Novi Marof, Koprivnica pruga—Virovitica, Đurđevac, Kloštar, Virje, Špišić Bukovica i Kapela na sektoru Bilo Gore.

Ovih dana kruže vijesti sa više strana da će neprijatelj praviti ofanzivu na naš sektor.³ Debili smo vijest i iz pouzdanih izvora da bi ofanziva započela 13 o.mj.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 9/3, k. 1600.

² Stab zone tada nije imao komandanta. Ovu dužnost vršio je politički komesar zone Marko Belinić.

³ Neprijateljska ofanziva na Kalnik počela je 27 veljače. Vidi tom V, knj. 13, izvještaj Štaba Kalničkog NOP odreda Štabu Druge operativne zone od 7 ožujka 1943 godine.

2. Akcije

I-II-1943 Akcija na željezničku stanicu Kunovec—Subotica. Zapaljena slanica, minirane skretnice. Državni kukuruz koji se nalazio u Subotici dijelom podijeljen, dijelom uništen. Razoružana posada u bunkeru na potoku Gliboki kod Subotice. Zarobljeno 10 francuskih trometaka sa 250 komada municije i nekoliko šinjela i bluza. Zasjeđna na vlak kod Donjara. Akcija nije uspjela zbog toga što je mina eksplodirala mnogo ranije nego je vlak naišao.

3-II-1943 Akcija na željezničku stanicu Čukovec. Akcija u cijelosti uspjela. Zarobljeno 29 domobrana koturaša. Zarobljeno 125 karabina tipa mauzer, 1 pištolj, 3500 komada municije, 1 teški mitraljez, jedan puškomitraljez i jedan prsni mitraljez. U isto vrijeme minirane su skretnice. Porušeno oko 50 bandera na pruzi kao i na cesti. Naša jedinica nije imala gubitaka. Neprijatelj je imao jednoga mrtvoga.

5-II-1943 U noći u tri sata pokušao je neprijatelj napasti naše jedinice u Velikom Botinovcu i Malom Pogancu. Neprijatelj je odbijen. Ujutro oko 7 sati neprijatelj je ponovo pod zaštitom magle napao naše položaje. Nakon jednosatne borbe naše su se jedinice povukle zadavši kod toga neprijatelju gubitke. Neprijatelj je imao ukupno 8 mrtvih, od toga 4 Njemca, 3 legionara i jedan žandar. Broj ranjenih nepoznat. Neprijatelj je kod toga napadao sa snagom od oko 1000 ljudi: 400 Njemaca, križevačka legija, domobrani koturaši i sokolovački žandari. Naši gubici iznose 2 mrtva i 3 ranjena. Od tih dva lakše ranjena. Kod toga napada teže nam je ranjen komandir čete.

7-II-1943 Naše snage napale su neprijateljsko žandarsko uporište u Rasinju. Napad nije uspio. Naše snage su imale jednog mrtvog i 3 ranjena. Arhiva u općini zapaljena. Rekvirirano 1800 kuna. Zaplijenjena pisaća mašina i šapirograf. Uništeni telefonski i telegrafski uređaji.

10-11-1943 Zasjeđna na putu između Prnjavora i Sokolovca. Neprijatelj nije naišao.

11-11-1943 Zasjeđna na vlak na pruzi Koprivnica—Križevci. Mina koja je bila postavljena na pruzi prerano je eksplodirala. Ta zasjeđna na vlak nije uspjela.

Jedna četa srušila je bandere u duljini od tri kilometra na pruzi Ludbreg—Koprivnica.

3. Opća situacija u odredu

Stanje u odredu zadnje vrijeme se mnogo popravilo. Najtežu krizu smo prebrodili a to je: da oružje ne trebamo spre-

¹ Misli se na žandare iz sela Sokolovca.

STAB
K. i. n. i. k. o. g.
Narod. Odbornički Kongres
Partizanskog Odbora
12. veljače 1945.

M. H. O. O. O. O.
913
1607

Komandantu II Operativne Zone

1. Stanje neprijatelja na sektoru železničkog Park. Udreda.

Od zadnjeg izvještaja koji je poslan 25. siječnja 1945. stanje na ovom sektoru nije se bitno promijenilo. Na sektoru na kojem naš odred operira za sada se ne nalazi manja posada nego samo veće posade u većim mjestima. Najveće posade na ovom sektoru jesu od 100 žandara, 12 čimara ili domobrana, i to su dobro utvrđeni, tako da se bez teškog oružja ne može osvojiti. Posade na ovom sektoru su slijedeće: Koprivnica, pruga Križevci, Velika Muha, Čarvčar, pruga Koprivnica - Ludbreg, Varaždinske Toplice, Novi Marof, Koprivnica, pruga Virovitica, Đurđevac, Kloštar, Virje, Spišić Bukovica i Kapela na sektoru Bilo Gore.

U svih dana kruže vijesti sa više strana da će neprijatelj praviti ofanzivu na naš sektor. Dobili smo vijest i iz pouzdanih izvora da bi ofanziva uspočela 13. o. m.

2. Akcije:

1 - II - 1945. Akcija na željezničku stanicu Kunovec-Subotica. Zapaljena stanica, minirane skretnice, državni kukuruz koji se nalazio u Subotici dijelom podijeljen dijelom uništen. Zagorućana posada u bunkeru na potoku Sliboki kod Subotice. Zarobljeno 10 francuskih trometaka sa 250 komada municije inekoliko finjeja i bluzi. Zauzjeda na vlak kod Donjara. Akcija nije uspjela zbog toga što je mina eksplodirala mnogo ranije nego je vlak naišao.

3 - I - 1945. Akcija na željezničku stanicu Čukovec. Akcija u cijelosti uspjela. Zarobljeno 29 domobrana koturaša. Zarobljeno 25 karabina tipa Mauser, 1 pištolj, 3500 komada municije, 1 teški mitraljez, jedan puškovitraljez i jedan pruni mitraljez. U isto vrijeme minirane su skretnice. Poručeno oko 50 bandera na pruzi kao i na cesti. Naša jedinica nije imala gubitaka. Neprijatelj je imao jednoga mrtvoga.

5 - II - 1945. U noći u tri sata pokušao je neprijatelj napasti naše jedinice u velikom potinovu i malom bogancu. Neprijatelj je odbijen. U jutro oko 7 sati neprijatelj je ponovo pod zaštitom magle napao naše položaje. Nakon jednosatne borbe naše su se jedinice povukle zadavši kod toga neprijatelju gubitke. Neprijatelj je imao ukupno 8 mrtvih od toga 4 Bjemas, 3 legionara i jedan žandara. Broj ranjenih nepoznat. Neprijatelj je kod toga napadao sa snagom od oko 1000 ljudi 400 Bjemasa, križaracka legija, domobrani koturaši i sokolovački žandari. Naši gubici iznose 2 mrtva i 3 ranjena. Od tih dva imaše ranjena. Kod toga napada teže naš je ranjen komandir čete.

7 - II - 1945. Naše snage napale su neprijateljsko žandarsko uporište u Masinji. Napad nije uspio. Naše snage su imale jednoga mrtvoga i 3 ranjena. Arhiva u općini zapaljena. Dekvirirano 1800 kuna. Zarobljena pisaoča mašina i 3 pripružaf. Uništeni telefonski i telegrafski uređaji.

10 - II - 1945. Zauzjeda na putu između Frnjavora i Sokolova. Neprijatelj nije uspio.

11 - II - 1945. Zauzjeda na vlak na pruzi Koprivnica-Križevci. Mina koja je bila postavljena na pruzi prerano je eksplodirala. Ta zauzjeda na vlak nije uspjela.

Jedna četa spasila je domere u duljini od tri kilometra na pruzi Ludbreg-Koprivnica.

3. Opća situacija u odredu.

Stanje u odredu zadnje vrijeme se mnogo pobrabilo. Najtežu krizu smo prebrodili a to je da oružje netrebalo spremati nego imamo ljudstva danas više na raspolaganju nego ljudstva. To se vidi iz prvog izvještaja da smo u zadnjih 20 dana porasli od 160 na 350 partizana. Također smo riješili jedno važno pitanje o našim ranjenicima tako da nam ne padaju neprijatelju u ruke. Moral i borbeni duh u odredu nije baš na velikoj visini pošto je to sve novo ljudstvo a k tome je omladina koja nije nikad sa oružjem radila. Takovi mladi partizani trebali bi proći jedan vojnički i politički kurs barem dvije nedjelje a na ovom sektoru to nije moguće pošto smo uvijek u pokretu.

4. Naše perspektive

Miniranje pruga, skretnica, postavljanje zauzjeda, rezanje bandera na

mati. nego imamo ljudstva danas više na raspolaganju nego ljudstva.⁵ To se vidi iz prvog izvještaja da smo u zadnjih 20 dana porasli od 160 na 350 partizana. Također smo riješili jedno važno pitanje o našim ranjenicima tako da nam ne padaju neprijatelju u ruke.® Moral i borbeni duh u odredu nije baš na velikoj visini, pošto je to sve novo ljudstvo a k tome je omladina koja nije nikad sa oružjem radila. Takovi mladi partizani trebali bi proći jedan vojnički i politički kurs barem dvije nedjelje, a na ovom sektoru to nije moguće pošto smo uvijek u pokretu.

4. Naše perspektive

Miniranje pruga, skretnica, postavljanje zasjeda, rezanje bandera na prugama i cestama i napadi na manje posade. Zadnje vrijeme osjeća se slabost neprijatelja koja nam daje mogućnost da poboljšamo naš položaj. Ofanziva koja se sprema na naš sektor početi će za koji dan. Mi ćemo nastojati da izađemo iz obruča.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar:
u.Z. **Marin**⁷

Komandant:
Štrok⁸

(M. P.⁹)

⁵ Vjerovatno omaška. Treba da stoji: više ljudstva nego oružja.

* Ranije je Odred svoje ranjenike upućivao u Slavoniju, što je, zbog udaljenosti i nesigurnosti, pretstavljalo veliku teškoću. Bilo je slučajeva da su ranjenici ostavljani po selima, gdje su često padali u ruke neprijatelja. Zato je Odred pristupio izgradnji bolnice na Kalniku. Vidi dok. br. 48.

⁷ Martin Puštek. Poginuo 1943 god. kao zamjenik političkog komesara Kalničkog NOP odreda.

⁸ Izidor

⁹ Okrugli pečat: Stab Kalničkog partizanskog odreda.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE NO BRIGADE OD 13
VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU ČETVIRTE DIVIZIJE NOV
I PO HRVATSKE O NAPADU NA VIROVITICU¹**

**STAB
XVII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
> HRVATSKE**

Broj: 115/43

Dana: 13.11.1943 19,16 sati

Izvrještaj o akciji na Viroviticu

ŠTABU IV DIVIZIJE N.O.V. HRVATSKE

Na položaju

Prema naređenju² štaba IV divizije N.O.V.H. dobili smo zadatak da naša Brigada napadne mjesto Špišić Bukovicu i jedan dio Virovitice,³ t.j. broj 1, 4 i 13.⁴

Prema dobivenom zadatku razradili smo plan akcije i poslali štabovima bataljona. Na zadatak smo krenuli 11.11.1943, na izvršenje zadatka, koji je pred našu Brigadu postavljen.

Naš I bataljon imao je da likvidira uporište u mjestu Virovitici broj 4 i 13, u kome je predviđeno da ima 40 domobrana sa 4 puškomitraljeza i da ima jedan bunker kod ciglane u kome se nalazi 6—10 domobrana sa 1 pm. Isti bataljon prišao je likvidiranju svog uporišta, t.j. neprijateljskog uporišta. U tom uporištu zarobio je 8 domobrana sa 1 pm. Taj bataljon je izvršio svoj zadatak i ostao na položaju do naređenja za povlačenje.

Naš II bataljon imao je zadatak da likvidira neprijateljsko uporište u Virovitici broj 1, t.j. vojničku kasarnu u kojoj je predviđeno da ima 200 domobrana. Isti bataljon prišao je izvršavanju svoga zadatka tačno na vrijeme. Prema izvještaju štaba bataljona u kasarni se je nalazilo oko 400 neprijateljskih vojnika—ustaša i domobrana. Bataljon je uspio da likvidira vojnički magazin, dok kasarnu nije likvidirao.

Naš III bataljon imao je zadatak da likvidira neprijateljsko uporište Špišić Bukovicu u kojoj je bilo predviđeno da ima 75 neprijateljskih vojnika—domobrana, žandara i ustaša. Isti bataljon je zakasnio 10 minuta na izvršavanje svoga zadatka.

¹ Original, pisbn na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 27—2, k. 908.

² i ³ Vidi dok. br. 36.

* Vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 36.

I bataljon zarobio je 8 domobrana, 9 pušaka 7,9 mm, 1 pm-, 2000 puščanih metaka 7,9 mm, 6 čebadi, 8 torbica, nešto remenja sa strojeva koji su bili na ciglani.

II bataljon zarobio je 16 domobrana, 57 karabina 7,9 mm, 80.740 puščane municije 7,9 mm, 1 pm., 1 vojno-državni pištolj, 100 pari odijela 100 pari cipela i čizama, 10 komada rezervnih cijevi za pm., 100 pari čarapa, 60 pari fišeklija, 200 kg kože za donove.

III bataljon zarobio je 1 časnika, 1 vodnika, 18 domobrana, 22 manliher puške, 1 pištolj štajer 9 mm, 1 karabin mauser 7,9 mm.

Ukupno zarobljeno:

1 domobranski časnik,
1 vodnik.
P • 42 domobrana,
2 pm.,
67 pušaka 7,9 mm. 22 manlihera.
82.740 puščanih metaka 7,9 mm i 350 manliher-
skih met.,
1 pištolj 9 mm i 1 štajer 9 mm,
10 mitraljeskih cijevi za pm.,
76 fišeklija,
100 vojničkih odijela
100 pari cipela i čizama.
100 pari čarapa,
6 čebadi,
15 torbica.

Gubici neprijatelja 20 mrtvih, nepoznat broj ranjenih.

Mi smo imali u borbi dva mrtva i to: pol. komesar III čete I bataljona drug Funarić Mijo (Stahan) i drug Konečnig Đuro, partizan. (Oba su poginuli nesretnim slučajem, koji se je desio nepažnjom jednoga od njih dvojice, jer su obrnuto ubacili bombu u minobacač). Tim slučajem ostali smo bez lakog minobacača, koji je prsnuo. Drugovi su sahranjeni u selu Šibeniku.

Imali smo 5 drugova lakše ranjenih i to: Milanović Vlado, Brazanović Stevo, Crnković Đuro, Tubić Mate i Tomašević Marko.

Akcija je izvedena po planu. Snalaženje stariješina bilo je dobro kako viših tako i nižih starješina. Veza između jedinica bila je dobra. Veze između Štaba divizije i Štaba brigade nije bilo.

Municije je utrošeno 2.750 metaka.

Gubitci u oružju 1 minobacač, koji je prsnuo nepažnjom drugova koji su s njime rukovali.

Napomena:

Naš II bataljon, koji je zarobio u magazinu 20 karabina, 72.000 metaka, 100 pari odijela, 100 pari cipela i čizama, 10 cijevi za pm, 200 kg kože za đcnove i ostale ratne spreme. To je zarobio komandir I čete II bataljona, koji nije imao veze sa svojim bataljonom, nije bio siguran, da bi zaplijenutu spremu izvukao sam, dao je I bataljonu XVI brigade Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske da je otpremi po naređenju štaba IV divizije u Đakovac.

Sav naš plijen iz Virovitice i Špišić Bukovice otpremljen je po naređenju Štaba divizije prema Đakovcu.

Štab naše brigade nije imao vezu sa štabom IV divizije i donio je zajedničku odluku, prema prikupljenim podacima našeg I i II bataljona, koji podnijeli izvještaje i to: I bataljon, koji je imao vezu sa II bataljonom XII brigade do 4 sata, a dalje nije. II bataljon podnio je izvještaj da je imao vezu sa I bataljonom XVI brigade do 4 sata i da je jedan pol. komesar čete iz istog bataljona rekao komandiru I čete našeg II bataljona da se oni povlače. Isti komandir, koji je čuo od tog komesara, ostao je i dalje na svom položaju gdje je banda napravila kontrajuriš na njega i izvijestio je svoj štab bataljona da se je I bataljon XVI brigade povukao u 4 sata. Štab II bataljona povukao se bez naređenja štaba brigade. Isti bataljon povukao se iz svoga položaja u 7 sati.

Štab naše brigade nije imao vezu ni sa jednom jedinicom i štabom divizije i donio je odluku da se povuče u 7 sati u selo Zrinsku, gdje je bilo naređenje štaba IV divizije. Po smještaju naših jedinica u selo Zrinsku i povlačenje je bilo bez ikakove panike.

U selu Zrinskoj dobili smo naređenje, koje naglašava da je to naređenje od Vrhovnog štaba, da pošaljemo jedan bataljon na osiguranje S.K.P.H.⁶ druga Vlade Popovića, koji se nalazi bolestan u selu Topolovici. Mi smo po tom i postupili. Isti bataljon, koji je na osiguranju S.K.P.H., nalazi se još i do sada na osiguranju istog druga u selu Topolovici.,

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pol. komesar,
Krajačić Joco

Zamj. komandanta,
Demonja Nikola

P.S. Moral je kod naših jedinica
vrlo dobar.

⁶ Sekretara (Centralnog komiteta) Komunističke partije Hrvatske

Š T A B
XVII. BRIGADA
NAJBOG-OŠLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

BRN: 43
DANA: 13. II. 1943 19,16 sati

Izveštaj o akciji.-

STABU IV. DIVIZIJE N. O. V. HRVATSKE

Na selozaju

Prema naredjenju štaba IV. Divizije N. O. V. H., osigili smo zasatak na naša Brigada napadne mjesta: mjesto Bukeviću i jedan dio Virovitice t. j. broj 1, 4 i 13.

Prema dobivenim zasatku razradili smo plan akcije i poslali štabovima bataljona. Na zasatak smo krenuli 11. II. 1943, na izvršenje zasatka, koji je sredi našu Brigadu sastavljen.

Naš I. bataljon imao je da likvidira uporište u mjestu Virovitici broj 4 i 13, u kome je predviđeno da ima 40 domobrana sa 4 puškomitraljeza i da ima jedan bunker kod ciglane u kome se nalazi 6 - 10 domobrana sa 1 mm. Isti bataljon prišao je likvidiranju ovog uporišta t. j. neprijateljskog uporišta. U tom uporištu zarobio je 8 domobrana sa 1 mm. Taj bataljon je izvršio svoj zasatak i ostao na selozaju do naredjenja za povlačenje.

Naš II. bataljon imao je zasatak da likvidira neprijateljsku uporište u Virovitici broj 1 t. j. vojničku kasarnu u kojoj je predviđeno da ima 200 domobrana. Isti bataljon prišao je izvršavanju svega zasatka tačno sa vrijeme. Prema izveštaju štaba bataljona u kasarni se je nalazilo oko 400 neprijateljskih vojnika ustaša i domobrana. Bataljon je uspio da likvidira vojnički magazini, dok kasarnu nije likvidirao.

Naš III. bataljon imao je zasatak da likvidira neprijateljsku uporište mjesto Bukeviću u kojoj je bilo predviđeno da ima 70 neprijateljskih vojnika domobrana, ustaša i ustaša. Isti bataljon je zakasnio 10 minuta na izvršavanju svega zasatka.

I. bataljon zarobio je 8 domobrana, 3 pušaka, 1 mm, 2000 puščinih metaka 7,9 mm, 6 šabani, 8 terbiča, nešto remenja sa strojama koji su bili sa sigurni.

II. bataljon zarobio je 16 domobrana, 57 karabina, 7,9 mm, 80 740 puščinu municije 7,9 mm, 1 mm, 1 vojno-stražni ništel, 100 pari ošijela, 100 pari cipela i čizama, 10 komada rezervnih cevi za mm., 100 pari čarapa, 60 pari fišeklija, 200 kg keke za sjenove.

Ukupno zarobljeno:

III. bataljon zarobio je 1 časnika, 1 voznika, 16 domobrana, 22 mašihera sa pušaka, 1 ništel štajer 9 mm, 1 karabina mauser 7,9 mm.

Ukupno zarobljeno:

- 1 domobranski časnik,
- 1 voznik,
- 42 domobrana,
- 2 mm,
- 57 pušaka 7,9 mm, 22 mašihera,
- 80 740 puščinih metaka, 7,9 mm, i 360 mašiherskih met.
- 1 ništel 9 mm, 1 štajer, 9 mm,
- 10 mitraljezkih cevi za mm.,
- 76 fišeklija,
- 100 vojničkih ošijela,
- 100 pari cipela i čizama,
- 100 pari čarapa,
- 6 šabani,
- 15 terbiča,

Gubitci neprijatelja 20 mrtvih, nepoznat broj ranjenih.

Mi smo imali u borbama dva mrtva i terpel, komesar, III. Šeta I. bataljona drug Anarić Mije, Stahan i drug Vanečig Djuro, partizana. Na su poginuli nesretnim slučajem, koji se je desio kada su im jezega sa njih, dvojice, jer su obratno usadili bombu u mine sasad. Tim slučajem ostali smo bez lakog mine bacača, koji je zarobio. Drugovi su sahranjeni u selu Bukeviću.

Imali smo 2 drugova lakše ranjenih i to: Milević Vlado, Brazanović Stevo, Bračević Djuro, Čučić Mate, i Čučević Marko.

Akcija je izvedena po planu. Malobrojni stariješina bilo je osara, kako vidih tako i miših stariješina. Veza između bataljona bila je osara, tako da smo štaba Divizije i štaba Brigade nije bilo. Municija je utrošena 100 metaka.

**IZVJEŠTAJ KOMANDE BOKOVSKOG PODRUČJA OD 13
VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU ČETVIRTE OPERATIVNE ZONE
O NASILJU I PLJAČKI TALIJANSKIH JEDINICA NA
PODRUČJU BOKOVA¹**

**KOMANDA BOKOVSKOG PODRUČJA
POLOŽAJ**

Ob. br. 1./43.
13.11.1943 g.

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE
ŠTABU IV DALMATINSKE N.O.U. BRIGADE

P o l o ž a j

Od obavještajne službe sa terena, dobili smo slijedeće obavijesti:

Dana 7. II. t.g. Talijani su počeli pljačkati i terorirati pučanstvo Neretve u selima: Desne, Plina, Pasičina i kod Vrgorca u Draževitićima. U selu Desnama nastupali su sa tenkovima i u tom selu kod crkve, u komšiluku Bagalovići jedan se je tenk srušio pod put i jedan talijanski oficir slomio je vrat. Poslije toga su bijesni Talijani počeli pljačkati narod, a člana N.O.O. Antu Marovića su ubili. Njega je optužio glavara sela Krvavac. Zene, djeca i starci su bježali sa stokom preko brda. Na selo Draževitići su pucali iz topova, srušili su jednu kuću i ranili jedno dijete.

Dana 10.11. t.g. u 3 sata poslije podne, Talijani su sa bunkera Sv. Ilije i Sv. Paškala upali u selo Bristu, u komšiluku Podklek. Opljačkali su jednu kravu, 7 ovaca, suhog mesa i pršuta, te robe i alata. Narod se je razbježio po brdima.

Iz ovih sela narod traži oružje za odbranu ili da se **uputi** jedna desetina boraca, jer da će Talijani nastaviti sa upadima i pljačkom te terorom i ubijanjem naroda.

Sa drugarskim pozdravom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamjenik komandanta:

(M. P.³)

Da je ovaj prepis vjeran svome
originalu tvrdi: Sekretar Štaba
19.11.1943. **Barba²**

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 16—2, k. 1491.

² Slavko Madžar

³ Okrugli pečat: Stab Četvrte operativne zone NOV i PO Hrvatske.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA KALNICKOG NOP ODREDA OD 13
VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE
O STANJU U ODREDU I NA PODRUČJU KALNIKA¹**

**STAB
KALNICKOG
NAROD.-OSLOBODILACKOG
PARTIZANSKOG ODREDA
K o m e s a r i j a t
13 veljače 1943**

KOMESARU² II OPERATIVNE ZONE

Dne 9-II prispjela je naša patrola iz Zumberka, zajedno s Vašim oficirom za vezu drugom Livadam.³ Po njoj smo primili svu poštu koju ste nam poslali.

I ovu poštu smo primili s ogromnim zakašnjenjem. Tu patrolu smo mi poslali 22-XI-1942, a vratila se k nama tek 10-I-1943. Da bi se to slanje pošte poboljšalo, mi smo u dogovoru s Vašim oficirom za vezu zaključili da Vam šaljemo svakih 8 dana po jednog kurira u civilu. Vojničku patrolu skoro je nemoguće slati, a i njihov put traje suviše dugo.

Druga Livadu informirali smo o stanju na terenu i u odred. On se je od nas uputio u III Zonu zajedno s našim komesarom¹ odreda u pratnji jednoga voda.

Opća situacija u odred

Od 1-1 naš je odred porastao od 150 na 350 drugova. Prosječna starost partizana jest oko jedan mjesec. Starijih drugova vrlo je malo—oni su uglavnom komandni kadar. Od'novih drugova 40 ih je mobilizirano s pozivom. Te činjenice jasno govore da je vojno-političko obrazovanje dosta oskudno. Ono je danas takovo da se s njima vrlo teško vrše akcije većeg stila. Mi nastojimo svim silama da taj nedostatak odstranimo stalnim vojnim vježbanjem i održavanjem predavanja. Uspjeh se opaža. Prema tome moralno, borbena i političko jedinstvo jedinica nije na visini.

Potrebno je još primjetiti da je neprijatelj pokušao sa ubacivanjem špijuna u naš odred. On je imao zadatak da pri-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 10/3, k. 1600.

² Marko Belinić

³ Dane Livada

* Josip Horvat

kupi podatke o našoj snazi, ubije nekog od komandnog osoblja te da se tada povrati u svoju jedinicu, križevačku legiju. To pas ubacivanje uznemirava jer nam je obavještajna služba dosta loša. Mi još uvijek nemamo obavještajnog oficira a nema ni izgleda da ga u skoro vrijeme postavimo radi manjka izgrađenog ljudstva. Za danas tu dužnost vrše partijci i politički radnici.

Pitanje zbrinjavanja bolesnih drugova još nam uvijek zadaje dosta muka. Da to pitanje kako tako riješimo uredili smo bolnicu u starim, već jednom od bande provaljenim zemunicama. a istovremeno uređujemo nove.

Rezervne hrane za odred nemamo. U Podravini postoje državni magacini s hranom (Zempro). Tu hranu vrlo je teško pospremiti jer nam neprijatelj nikada neda dovoljno vremena za izgradnju zemunica.

Opća situacija na terenu K.P.O.

Na terenu samog Kalnika osjeća se veći interes za našu berbu. Ljudi dolaze u štab, traže upute za osnivanje NOO-a sakrivanje hrane, organizaciju kurirske službe, seoske straže itd.

Izgleda da je osnovni razlog tog većeg interesovanja što su Njemci poslije borbe u Botinovcu' pokupili sve muškarce i odveli ih u Koprivnicu, te što je neprijatelj počeo s pojačanom pljačkom hrane.

Kako bjelovarski O.K.⁰ gotovo i nema političkih radnika na ovom terenu, to naši politkomesari rade na tim pitanjima. Do sada su osnovana dva odbora AFZ-a i dva NOO-a, uređena je kurirska služba i seoske straže.

Uhapšeni su seljaci iz Botinovca pušteni na slobodu, tek je 10 njih ostavljeno kao taoci, koji bi imali biti strijeljani u slučaju ako pušteni seljaci s nama opet uspostave vezu. Seljaci se nisu preplašili te pretnje, oni su shvatili da radi toga ne smije prestati narodna borba i izjasnili se za još odlučniji stav prema neprijatelju.

Kod ovog slučaja značajno je još i to da su ugledni građani Koprivnice, a i sami upravni činovnici nastojali iz petnih sila da ne dođe do strijeljanja tih ljudi. To jasno govori o sve većem nepovjerenju u dugotrajnost ustaške vlasti.

Isti se simptomi zapažaju i kod domobranskih časnika. Prema vjerodostojnim podacima kod njih je danas glavni predmet razgovora na koju će se stranu prikloniti — partizanima ili HSS-u.

⁵ Vidi dok. br. 45.

⁶ Okružni komitet (Komunističke partije Hrvatske za okrug Bjelovar).

Na ostalom dijelu našeg terena prilike, nam nisu poznate jer se zadnjih 10 dana nalazimo na terenu • samoga Kalnika.

Naše perspektive

Kao što je već u posljednjem izvještaju napomenuto, neprijatelj ovdje nije skoncentrirao veće snage. Mi tu prednost ipak ne možemo dovoljno iskoristiti jer se neprijatelj temeljito ukopao i povukao u tvrde zgrade. Potrebna je velika umješnost da se ga istjera iz rovova i iz zgrada. Mi još tome u cijelosti nismo dorasli; borbena saživjelost jedinica je premala a štabovi i komandni kadar bez dovoljno iskustva. No ipak u februaru se opaža napredak. Proglasili smo februarsko natjecanje pod parolom: »Hoćemo III bataljon«. Uspjeh možete vidjeti iz izvještaja' druga komandanta. Mi za danas možemo pripremati manje akcije, jer nam to diktira vojno-politička spremnost naših partizana i naše naoružanje. Mi međutim pripremamo nekoliko većih akcija a o uspjehu istih čuti ćete u slijedećem izvještaju.

Izgleda da se ovih dana priprema na nas reakcija.⁸ Mi je želimo dočekati na Kalniku, no ukoliko će biti prejaka povući ćemo se iz obruča.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar: u.z.
Marin⁹

(M. P.¹¹)

Komandant:
Štrok¹⁰

i

⁹ Vidi dok. br. 45.

⁸ Neprijateljska ofanziva na Kalnik počela je 27 veljače. Vidi tom V, knj. 13, izvještaj Štaba Kalničkog odreda Štabu Druge operativne zone od 7 ožujka 1943 godine.

¹⁰ Martin Puštek. Poginuo 1943 god., kao zamjenik političkog komesara Kalničkog NOP odreda.

¹⁰ Izidor

¹¹ Okrugli pečat: Stab Kalničkog partizanskog odreda

**IZVJEŠTAJ ŠTABA LIČKOG NOP ODREDA OD 13 VELJAČE
1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVAT-
SKE O IZVRŠENIM AKCIJAMA OD 20 SIJEČNJA DO 13
VELJAČE¹**

**STAB LIČKOG
PARTIZANSKOG ODREDA**

Op. Br. 65
13 februara 1943 g.
Položaj

ŠTABU I KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Šalje se operativni izvještaj o izvršenim akcijama od strane jedinica I bataljona ovog odreda u vremenu od 20-1 do 13-11 t.g. u sledećem:

Na dan 24 januara 1943 g. porušena je železnička pruga na liniji Medak—Ribnik u dužini od 400 metara. Dignut je u zrak jedan vlak sa 4 vagona . . .

Vlak je zapaljen. Od sprema je nađeno 10 ćebadi, 2 šatorska krila, 2 ranca i 2 para cokula.

28 januara t.g. porušena je železnička pruga na liniji Ribnik—Medak u dužini od 500 metara. Saobraćaj je bio prekinut više dana.

29 januara t.g. jedna patrola Treće čete I bataljona, u zajednici sa terenskim radnicima za kotar Gospić, sačekala je na cesti kod Rizvanuše 9 domobrana sa oružjem i spremom, koje je razoružala i po upoznavanju sa ciljem naše borbe iste pustila svojim kućama.

Na 6, 7 i 8 januara² neprijatelj³ koji se je nalazio u selu Ploči pokušao je napad u nepopaljeni deo sela Ploče, zbog pljačke ali je bio uz gubitke odbijen. U ovoj borbi poginula su dva druga partizana i 3 ranjena.—

Noću između 11 i 12 ovog meseca porušena je žel. pruga na liniji Medak—Ribnik u dužini 800 metara, koja još do danas nije opravljena, jer opravak iste ometa se od strane naših delova.

Akcija u ovom vremenu nije više izvedeno iz razloga što se snage ovog bataljona većim delom moraju vezati za položaj radi zaštite sela¹ od paljevina i pljačke, a s obzirom što nepri-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5/34, k. 1611 A.

² Vjerovatno omaška. Treba februara.

* Iz sastava grupe »De Bonis«

* Vrebac, Mogorić i dr.

jatelj ima nameru popaliti ova sela u najskorije vreme, što se već i priprema koncentrišući neke svoje snage u Ploči, S.^u Kuli i Medku. Ovaj napad imao bi uslediti 15 ovog meseca prema podacima koje smo primili preko Ob. službe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
St.^o Maoduš

Komandant,
Popović⁷

(M. P.⁸)

BR. 50

IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE OPERATIVNE ZONE OD 14 VELJAČE 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O AKCIJAMA PODREĐENIH JEDINICA OD 17 SIJEČNJA DO 9 VELJAČE¹

**STAB V OPERATIVNE ZONE
NARODNO-OSLOBODILACKE PARTIZANSKE VOJSKE
HRVATSKE**

Op. br. 52/43
Dne 14.11.1943.

**KOMANDANTU² NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE I
PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE**

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ

Vojnička situacija na terenu: neprijatelj³ je oslabio sve svoje garnizone.— Njegova djelatnost neosjetna je, kao i promet, kako prugom tako i cestom znatno je smanjen. Jedinice koje se nalaze na našem terenu su novo formirane, te nemaju dovoljno iskustva, da bi mogle zadati okupatoru ozbiljnije udarce. Njihovo djelovanje je uglavnom na pruzi i cesti. Jedan

⁵ Širokoj

⁶ Stevo

⁷ Tomica

* Okrugli, pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 31—1, k. 105.

² Ivo Rukavina

* Odnosi se na jedinice talijanskog Petog armijskog korpusa.

bataljon⁴ iz XIV brigade ostao je u Ravnoj Gori, te drži položaj prema Mrkoplju i Vrbovskom, djeluje i na pruzi. Neprijatelj se skoro ne kreće iz svojih posada u kojima je dobro utvrđen.

Talijani su pokušali u par mahova krenuti prema Ravnoj Gori, ali su uvijek uspješno odbijeni uz male gubitke.

Predviđene akcije: stalno rušenje pruge Sušak—Zagreb, ometanje popravka; zasjede na cesti Senj—Žuta Lokva.

Akcije:

I odred:

17.1.1943.— II bataljon »Ljubica Gerovac« krenuo je u selo [Primorski] Veljun sa zadatkom da dočeka ustaše, koji svakodnevno dolaze iz Senja. Zasjeda je otkrivena i jedinica se povukla u selo Veljun i Krivi Put, gdje su izvršili pretres za vojničku spremu i oružje. Nađeno je dosia sprema, među ostalim 30 komada čebadi. Oružja nije bilo.

Istoga dana I bataljon »Marka Trbovića« srušio je 40 m pruge kod Gomirja. Sutradan Talijani⁵ su došli jakim snagama i popravili je. Taj bataljon stalno je rušio prugu i ometao popravak.

20.1. Bataljon »Marka Trbovića« srušio je oko 60 m pruge između Hreljina i Gomirja, rušenje je obnovljeno svakodnevno, kako danju tako i noću, iako je neprijatelj pokušao da je popravi ali nije uspio. Promet je obustavljen 4 dana.

27.1. Bataljon »Ljubice Gerovac« raskopao je cestu Žuta Lokva—Senj. Talijani su pokušali da je poprave, došlo je do puškaranja između njih i naše jedne čete. Borba je trajala 4 sata. Gubitci neprijatelja 2 mrtva i 2 ranjena, na našoj strani gubitaka nema.

Istog dana bataljon »Ljubice Gerovac« sa 2 čete postavio je zasjedu četnicima na cesti Žuta Lokva—Brlog. Naišli su četnici, koji su primjetili tu zasjedu. Naše jedinice otvorile su vatru, u toj borbi zarobljena su 3 četnika, 2 su ranjena, na našoj strani jedan teže ranjen. Zaplijenjene su 2 puške sa municijom. Jedinice toga bataljona i dalje su vršile kontrolu na cesti Žuta Lokva—Senj i ometale popravak ceste. Svakodnevno dolazilo je do puškaranja jednih i drugih i neprijatelj je imao manje gubitke.

3.1. Jedna četa II bataljona »Ljubice Gerovac« razoružala je u selu Lipica kraj Brinja 7 bjelogardejaca. Oni su zarobljeni, a po saslušanju pušteni.

8.II. II bataljon »Ljubice Gerovac«, pojačan sa jednom Četom iz I bataljona »Marka Trbovića«, izvršio je napad na

⁴ Prvi bataljon

⁵ Iz sastava divizije »Lombardia«

ustaše u selu Letincu kod Brinja. Ustašama je uspjelo pobjeći u pravcu Brinja, zarobljeno je svega 6 ustaša i jedan domobran. zaplijenjene su 3 puške i oko 1.700 metaka.

9.II. i bataljon »Marka Trbovića« na pruzi kod Gomirja postavio je minu, mina nije eksplodirala, vlak je prošao, zasjeda je krenula u pravcu stanice Hreljin, razbila željezničku skretnicu i podmetnula 2 mine, koje su eksplodirale; pruga je razrušena 30 metara.

10.II. Ponovo je pošao II bataljon da izvrši napad na selo Letinac u kome se nalazilo 60 ustaša i 130 Crne legije. Isti su preko svoje obavještajne službe doznali za napad, naše 2 čete upale su u mjesto, otvorila se borba koja je trajala do 16 časova. Ustaše su pokušale izvršiti juriš, ali im to nije uspjelo, uslijed nesporazuma njihovih jedinica, tako da su jedni i drugi svojom vatrom nanijeli sebi gubitke. U toj borbi neprijatelj je imao 4 mrtva, 2 zarobljena sa jednom puškom. Na našoj strani 2 mrtva, 4 zarobljena, jedan teže i dva lakše ranjena. Izgubljeno je 6 pušaka.

11.II. I bataljon »Marka Trbovića« postavio je zasjedu na pruzi Gomirje—Hreljin, naišla je patrola koja je primjetila zasjedu i počela da bježi, naši su tom prilikom ubili jednog, zarobili 2 Talijana. Zaplijenjeno je 2 puške sa metcima.

I i II bataljon toga Odreda svakodnevno vrše zasjede na cesti Brinje—Žuta Lokva—Senj, kao i na pruzi Ogulin—Sušak.

Bataljon »Matije Gubca« XIV brigade izvršio je akcije na pruzi Delnice—Moravice i to:

Noću 9.1. porušio 36 m pruge između Kupjaka i Skrada, sutradan naišao je transportni voz od Delnica sa 2 lokomotive, koje su iskočile iz tračnica. Promet je obustavljen nekoliko dana.

12.1. porušeno je 18 m pruge između Delnica i Kupjaka. Toga dana vlak nije naišao. Talijani su pokušali da prugu poprave, ali im to nije uspjelo.

27.1. izvršena je akcija na magacin u Skradu, gdje je zaplijenjena veća količina elektro-i telefonskog materijala. Stvari su upućene do Štaba Zone.

30.1. postavljena je zasjeda na pruzi Skrad—Kupjak. Voz nije naišao, nego blindirac,⁶ koji je zastao na 200 m pred zasjedom, naši su otvorili vatru. Gubici neprijatelja 13 mrtvih, broj ranjenih nepoznat. S naše strane gubitaka nije bilo. Uslijed jake artiljerijske i mitraljeske vatre naši se povukli.

31.1. srušeno je 148 m pruge kod tunela »Kupjaka«, zapaljen jedan željeznički stan, kojega su Talijani ispraznili u namjeri da postave svoju posadu. Zapaljena je i jedna baraka

• Riječ je o oklopnom vlaku

u neposrednoj blizini. Naišla je lokomotiva sa tenderom koja je iskočila iz tračnica. Promet je obustavljen 2 dana. Toga dana tukla je artiljerija iz Delnica u mjesto Stari Laz, gdje se nalazila naša jedna četa toga bataljona. Granata je pogodila u krov te kuće i tom prilikom lakše je ranjen jedan drug. Artiljerija je također tukla i položaje oko razrušene pruge, koju su popravljali — i dizali lokomotivu sa tenderom.

3.II. na više mjesta postavljene su granate na pruzi Delnice—Kupjak, mine su eksplodirale, promet obustavljen 24 časa.

7.II. postavljena je zasjeda na pruzi između Delnice i Lokava, vlak nije naišao. Sutradan je na istom mjestu postavljena granata, naišao je blindirac ispred kojeg se nalazila 2 prazna otkopčana vagona, koji su iskočili a on se vratio natrag.

Noću 8. na 9.II. srušen je štos pruge kod Kupjaka. Lokomotiva sa tenderom iskočila je, a promet obustavljen 2 dana.

Borbenost i disciplina kod oba bataljona I odreda za sada je nezadovoljavajuća. Primjećuje se da je to vrlo borben element koji treba da prođe izvjestan niz akcija da bi stekli vojničko iskustvo. Komandno rukovodstvo u bataljonima je također novopostavljeno i nemaju dovoljno iskustva za vođenje težih akcija. Nedostatak tome je i slabo naoružanje tih jedinica.

Početak prošloga mjeseca vršena je mobilizacija u Hrv. Primorju uglavnom iz okolice Sušaka. Formiran je bataljon koji broji oko 300 nenaoružanih, koji svakodnevno dolaze, u manjim grupicama u sastav toga bataljona. Bataljon je smješten u Drežnici. Rad s njima — vojnička i politička izobrazba.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
Joso Gržetić

V.d. Načelnika Štaba:
Srđan Uzelac⁷

(M. P.⁸)

⁷ Narodni heroj. Poginuo kod Ravne Gore 1944 god. u borbi protiv Nijemaca, kao komandant Druge brigade Trinaeste divizije.

⁸ Okrugli pečat: Stab Pete operativne zone Hrvatske.

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORDUNAŠKOG NOP ODREDA OD 14 VELJAČE 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O AKCIJAMA PODREĐENIH JEDINIČA NA PODRUČJU KORDUNA I BANIJE OD 8 DO 14 VELJAČE¹

**STAB
I KORDUNAŠKOG ODREDA
14.11.1943 g.**

**GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE**

Od posljednjeg izvještaja² koga smo uputili 8 ov. mj. Štabu korpusa na sektoru ovog odreda nije se desilo znatnih promjena, osim što neprijatelj u manjim, t.j. rjeđim skupinama saobraća iz Karlovca prema Lici i to jedino cestom Karlovac—Tušilović—Krnjak—Veljun—Slunj i dalje prema Lici.

Većih pokreta sa te ceste u pogledu terora i pljačke neprijatelj nije vršio sem što je 12 i 13 ov. mj. na sektoru oko škole Budačka Rijeka i Burića popalio oko 10 kuća i veći broj stožina sijena i sjenika.

Kako smo već ranije obavijestili da na sektoru Banije nema naših snaga,³ a da bi što je moguće više vojničko stanje popravili i spriječili pljačku na tom terenu, uputili smo jednu četu jače formacije⁴ sa zamjenikom komesara ovog odreda na Banijski sektor, koja se sada nalazi oko Obijaja i Bojne. Opširnih izvještaja o djelovanju te čete do sada nemamo osim što smo primili danas jedan kratak izvještaj da su na cesti Vrnograč—Glina zarobili jednog domobrana i da ima mogućnosti za daljnje postavljanje zasjeda. Ukoliko se ukaže potreba a i mogućnost izvođenja uspješnih akcija na tom terenu riješili smo u sporazumu sa drugom Čanicom poslati možda privremeno i cio jedan bataljon na taj teren.

8.II jedna četa 3 bataljona postavila je zasjedu između Slunja i Rakovice te je uspjela uništiti jedan neprijateljski kamion i 7 Njemaca SS trupa.⁵ Zarobljeno 7 karabina sa municijom kao i 7 neprijateljskih uniformi sa ostalom sitnom

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 30—1, k. 105.

³, * i * Vidi dok. br. 27.

⁴ Riječ je o ojačanoj četi.

⁶ Iz sastava SS divizije »Prinz Eugen«

gpremom, a također zaplijenjen je tom zgodom 1 pištolj i jedan sanduk municije.

Između 8 i 10 ov. mj. naš 3 bataljon potrgao je telefonsku vezu od Tržića prema Kamenici i Ogulinu porušivši bandere u dužini od 5 km.

Između 12 i 13 ov. mj. presječena je telefonska veza između Krnjaka i Veljuna u dužini od 2 km i između Duge Rese i Barilovića u dužini od 5 km.⁶

13.11 3 četa 1 bataljona postavila je zasjedu između Lasinje i Kovačevca te ubila 8 ustaša, jednog uhvatila živog, dok jedan uspio pobjeći. Zaplijenjeno je 8 karabina sa 1000 metaka i jedan p. mitraljez sa 200 metaka, 9 komada uniformi.

11.11 2 četa 1 bataljona dočekala je u zasjedi ustašku patrolu na cesti između Gline i Bučice, te dvojicu ubila, dok su ostali koristeći se šumom uspjeli pobjeći. Zaplijenjena su 2 karabina sa municijom i 2 uniforme.

Između 13 i 14.11. prekopana je cesta na četiri mjesta između Krnjaka i Tušilovića i porušeno oko 4 km telefonske žice sa banderama.⁷

Privedeno je već kraju uništavanje mostova i cesta svih osim one glavne linije koju neprijatelj drži, te imamo sada u planu baciti se sa jačim snagama na uništavanje iste, i postavljanja jačih bataljonskih zasjeda a naročito između Slunja i Blagaja, Krnjaka—Cerovca, te između Gline—Čemernice—Bučice i svih ostalih sporednih puteva kuda se neprijatelj kreće.

Naša diverzantska grupa postavila je minu na pruzi Generalski Stol—Ogulin koja je uništila jedan vagon i izvjestan broj neprijateljskih vojnika. Tečnih podataka nema o broju mrtvih, ali znamo da je uslijed slabije mine bilo slabo i dejstvo te većeg kvara nije moglo niti biti.

Pošto imamo u planu i daljnje miniranje pruge kao i cesta, to bi nam bilo neophodno potrebno nagaznih mina veći broj i eksploziva, pa Vas molimo da nam koliko je moguće više pošaljete.

Neprijateljski garnizoni u Bučici, Viduševcu i Čemernici nisu onako veliki kako smo to [javili] u izvještaju od 8.II,⁸ pošto ih u Bučici isto nema toliko a okolica Viduševca [kao] prije. U Čemernici nema jakih posada, no tačnih podataka nemamo o pojedinim garnizonima što neprijatelj po samim hrvatskim selima čini češće pokrete u cilju terora nad našim simpatizerima i mobilizacije tako da je vrlo teško ustanoviti tačan broj pojedinih garnizona. U Topuskom imade garnizon iste

⁶ Akciju su vršile jedinice Trećeg bataljona.

⁷ Akciju su izvršile jedinice Prvog bataljona.

jačine koji je bio i prije ofanzive, t.j. oko 900,⁹ kako smo izvješteni, jer su oko 200 Muslimana [iz] okolice Kladuše razoružali. Na drugim mjestima za sada promjene nema.

Narod koji je bio u Lici većinom se vratio do sada svojini kućama, dok onaj dio koji je izbjegao u Bosnu još se uopće nije vratio.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.¹⁰ Dejanović

(M. P.¹²)

Komandant:
Mih.¹¹ Blažević

BR. 52

UPUTSTVO ŠTABA ČETVRTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 15 VELJAČE 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA O ODBRANI OD NEPRIJATELJSKIH AVIONA¹

**STAB K—1=
NAROD.-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Broj: 209/1943
dne 15.11.1943 23,15 sati**

Kopanje rovova za odbranu
od aviona.

ŠTABU K—2 K—3 i 4,³ TE MITRALJESKOJ CETI

Na položaju

Od kako je počela ofanziva⁴ na naš oslobođeni teritorij, neprijatelj je iz dana u dan izvlačio snage iz svih ostalih predjela naše zemlje i koncentrirao ih oko naše oslobođene teri-

* U Topuskom se tada nalazila Jedanaesta ustaška bojna.

¹⁰ Milić

" Mihajlo

¹² Okrugli pečat: Stab Kordunaškog odreda Prvog korpusa NOV Hrvatske

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 16—I/I, k. 892.

² i ³ Vidi primjedbu br. 2 i 3 uz dok. br. 42.

⁴ Riječ je o Četvrtoj neprijateljskoj ofanzivi.

torije.⁵ Time su, jasno ostale slobodne ruke onim našim jedinicama koje se nalaze na neoslobođenom teritoriju i mogućnost njihovog djelovanja se mnogo povećala.

Neprijatelj da bi ipak na neki način spriječio naše operacije na neoslobođenom teritoriju, upotrebljava ona sredstva koja mu još ostaju na raspolaganju, a to je konkretno određeni broj aviona kojima on u posljednje vrijeme pokušava da ometa naš rad i da nam nanosi žrtve.

Mi smo do sad svakom njegovom oruđu našli protivoruđe i umjeli smo i uspjevali jednako da ga napadamo i da se aktivno branimo. Protiv avijacije pak, zbog nedostatka raspoloživih oruđa, mi ne možemo da organiziramo aktivnu odbranu. Zato je nužno da pređemo na pasivnu odbranu, t.j. da poduzmemo sve mjere kako bi spriječili neprijatelja da nam danomice nanosi gubitke, da nas prisiljava da pravimo za nas suvišne pokrete, da nam umara vojsku, da je lišava njenih redovitih obroka i konačno u vezi sa svim tim da je demoralize.

Najjednostavnija i najbrža organizacija pasivne odbrane, koja se osim toga može svuda i svagdje uspješno sprovesti, jest kopanje rovova za odbranu od aviona. Zato će od danas pa u buduće svaka naša jedinica čim dođe u nastanjeno mjesto pristupiti kopanju takvih rovova. Ti rovovi treba da su iskopani u blizini zgrada u kojima stanuju naše jedinice. Birati svakako treba mjesta koja su već po prirodi maskirana, a ukoliko takvih nema, maskirati ih na vještački način što je više moguće. Rovovi treba da su toliki da u njih može stati pet do deset drugova. Ako se kopa zbog terenskih prilika jedinstveni rov, onda on treba da je iskopan u cik-cak liniji. Dubina rovova treba da bude 140 cm a širina 60—70 cm.

Da ne bi svi drugovi morali paziti na nailazak aviona i time se umarati i ometati u drugom radu, potrebno je čim svane postaviti odmah na istaknutim mjestima (čukama) osmatračne neba sa zadatkom da stalno na sve strane svijeta osmatraju nebo i da odmah čim se pojavi avion dadu ugovoreni znak kako bi ostali drugovi mogli na vrijeme da se sklone u rovove.

Sa sobom borci uvijek treba da ponesu u rov svoje lično naoružanje.

Iz rova smiju borci izlaziti samo onda kad osmatračne neba dadu znak da je opasnost od aviona minula. Taj znak treba da se razlikuje od znaka za najavljuvanje opasnosti.

Da bi se kopanje tih rovova olakšalo našim drugovima, trebaju štabovi jedinica da stupe u vezu sa N.O.O. dotičnog mjesta, te da im civili pomognu pri tom radu.

⁵ O ovoj koncentraciji vidi tom V, knj. 11, primjedba br. 3 uz dok. br. 72.

Isto tako treba da i civili kopaju takva skloništa i za svoju ličnu odbranu, što će se postići vojničkim poučavanjem i političkim uvjeravanjem o potrebi i korisnosti tih rovova.

Naknadno ćemo dati još detaljno uputstvo o pasivnoj odbrani od avijacije kako za vrijeme odmora tako i za vrijeme pokreta, prema instrukcijama druga Vlade⁶ (sovjetskog oficira), a zasada je ovo najaktuelnije i treba smjesta sutra ujutro da se pristupi tome radu.

Pošto avijacija dolazi već oko 9 sati, to treba udesiti tako da se kopanju rovova pristupi već u samo svitanje, a potrebni alat sakupiti još noćas.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamjenik komandanta:
M.⁷ Jerković

⁶ Riječ je o jednom od pet sovjetskih oficira koje je iz njemačkog zarobljeništva oslobodio Kalnički NOP odred. Poslije Četvrte neprijateljske ofanzive ovi sovjetski oficiri upućeni su u Glavni štab NOV i PO Hrvatske. Vidi tom V, knj. 10, dok. br. 69.

16. II. 1943

Pr. 4.3.

	Bri. da			I bataljon			II bataljon			III bataljon			IV bataljon																
	Intendantur	Politi	Pomirski vod	Intendantur	Politi	Pomirski vod	Intendantur	Politi	Pomirski vod	Intendantur	Politi	Pomirski vod	Intendantur	Politi	Pomirski vod														
MAJ	8	5	42	9	04	4	55	57	83	201	5	8	10	93	79	25	9	9	16	11	33	210	5	1	91	10	41	21	1130
MAJ	26	1	17				2		2			2	2	4					2	2	4			1	3		4	41	
MAJ												10	26	14	58				15	14	4	41			24	27	14	65	150
MAJ	8	5	42	9	04	4	55	57	83	201	5	8	10	97	75	25	9	9	11	14	37	244	5	1	14	50	77	110	704
MAJ	26	1	17				2		2			2	2	7				2	2	4				1	3		4	71	
Prir. 4.3.					16																		26						5

Sunt primum Sloboda to...!

Antunović

Vertical stamp: 1943, 11, 16

**PREGLED BROJNOG STANJA DVANAESTE NOU BRIGADE
HRVATSKE OD 16 VELJAČE 1943 GODINE¹**

Datum 16. II. 1943

Jedinice		Brigada					I. bataljon						
		Štab	Intendantura	Sanitet	Plomirski vod	Agit-prop	Svega	Štab	Intendantura	Sanitet	1 četa	2 četa	3 četa
Po spisku	muških	8	5	42	9	64	4			55	57	85	201
	ženskih			26	1	27				2			2
U rashodu	muških												
	ženskih			42									
Na licu	muških	8	5	42	9	64	4			55	57	85	201
	ženskih			26	1	27				2			2

Priraštaj						26							
Manjak													5,

SMRT FAŠIZMU —

Politkomesar:

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 2/4, k. 881. -

Brigada K. 2.²

II. bataljon						III. bataljon						IV. bataljon						Ukupno u brigadi		
Štab	Intendantura	Sanifet	1 četa	2 četa	3 četa	Svega	Štab	Intendantura	Sanifet	1 četa	2 četa	3 četa	Svega	Štab	Intendantura	Sanifet	1 četa		2 četa	3 četa
5	8	80	93	79	265	9	9	86	88	93	285	5	1	98	80	91	275	1090		
			2		2	4			2	2		4			1	3			4	41
		10	26	14	50			15	14	12	41			24	27	14	65	156		
																				42
5	8	70	67	65	215	9	9	71	74	81	244	5	1	74	53	77	210	934		
			2		2	4			2	2		4			1	3			4	41

																				26						52
						2																				53

SLOBODA NARODU!

Komandant:
Antolović Josip

² Vidi primjedbu br. 2 i 3 uz dok. br. 42.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 16
VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTE DIVIZIJE NOV I
PO HRVATSKE O NAPADU NA VIROVITICU¹**

ŠTAB K—2.
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 78/1943
dana 16 veljače 1943 u 10.45 h.

Izvještaj o akciji na Viroviticu
šalje

ŠTABU K—1 NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE

Položaj

Prema naređenju² K—1 broj 197/1. 1943 od 12 II. 1943 jedinice naše brigade, prema izrađenom' planu, napale su neprijateljsko uporište Viroviticu i u akciji postigle slijedeće rezultate:

I bataljon

Ovaj bataljon imao je zadatak čistiti kuće od neprijatelja po vinogradima u Rezovačkim Krčevinama Sv. Trojstvu, Sv. Križu, Kozjoj Glavi i Golom Brdu. Bataljon je započeo sa čišćenjem kuća na vrijeme. Kako nismo imali tačne podatke gdje se neprijatelj zadržava, morao je sam štab bataljona preko informativca da potraži gdje se neprijatelj grupiše i zadržava i pravovremeno je dobiven izvještaj, a jače snage su upućene na samo uporište, dok ostali dio snaga je preduzeo pretres ostalih kuća. Neprijatelj se utvrdio u tri bunkera i ogradio se žicom. Naše jedinice su otpočele sa napadom i došle su na 20-tak metara do samih bunkera i pokušale su da jurišaju, ali smetnjom žice bili su odbijeni. Zatim komandant³ bataljona doveo je drugi vod koji je također došao u blizinu bunkera i pokušao da juriša. Uspjelo je nekolicini drugova da pređu žicu, ali su bili ranjeni i tako taj pokušaj juriša se slomio. Tako je to uporište ostalo nelikvidirano.

¹ Dokument, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8—2/1, k. 892.

* Vidi dok. br. 3B.

* Milaković Jovo

Jedna jedinica istog bataljona imala je zadatak pretresati kuće na Kozjoj Glavi i Golom Brdu gdje uporišta uopšte nije bilo. Kod pretresa kuća pronađena je jedna civilna puška. Ostalog plijena nije bilo. Ovaj bataljon postavljeni mu zadatak nije izvršio.

II bataljon

Ovaj bataljon imao je zadatak likvidirati žandarmerijsku stanicu, zgradu kulturbunda, salaš i stražu na mostu. Jedinice ovog bataljona su ušle u grad na određeno vrijeme, ali pošto nisu imali dobrih vodiča, nisu mogli odmah usmjeriti svoj glavni napad na određena uporišta, tako da su se duže vremena zabavili u traženju istih uporišta. Za to vrijeme se neprijatelj u istim uporištima pripremio tako, da je našim jedinicama bio težak prilaz. Uz prkos žestokog otpora, jedinice ovog bataljona su uspjele ubaciti bombe u zgrade i pokušavale iste zapaliti ali im nije uspjelo. Odlaskom drugih jedinica iz grada i dolaskom vozova, jedinice ovog bataljona bile su napadnute i opkoljene tako, da su morale napustiti uporišta koja su već bila pred likvidacijom i morale uslijed jakog nadiranja neprijatelja da se povlače i probijaju.

Dvije čete koje su bile u uporištu bile su ocijepljene jedna od druge i nisu se mogle zajednički povući, tako da se jedna probijala preko pruge između dva oklopna voza, a druga u pravcu zapada prema ciglani u kojoj su bile jedinice XVII brigade. Ova jedinica vidjela je pred sobom streljački stroj i mislila je da je neprijatelj zatvorio i od ove strane okrenula se pravcem sjevera prema mađarskoj granici i zaobišla ciglanu te kod Špišić Bukovice prešla prugu.

Jedinica koja je napadala Salaš u svom naletu je rastjerala neprijatelja i jednog zarobila.

Straže na mostu uopšte nije bilo, tako da se ta jedinica odmah priključila jedinicama koje su ušle u grad.

Jedinice ovog bataljona za vrijeme borbe zaplijenile su 5 mauzer pušaka i 600 metaka, zarobljen je 1 domobran i 3 civila.

Ovaj bataljon izvršio je djelomično svoj zadatak.

III bataljon

Ovaj bataljon imao je zadatak likvidirati policiju, ustaški tabor i čistiti grad od neprijatelja koji bi se nalazio po kućama izvan uporišta.

Jedinica koja je napadala ustaški tabor, borbom od 2 sata uspjela je istjerati neprijatelja iz zgrade i istu zapaliti.

Jedinica koja je imala zadatak likvidirati policiju, zbog velikog brisanog prostora oko zgrade i slabog rukovođenja tom jedinicom, nije mogla da postigne nikakav rezultat.

Jedinice koje su pretresale kuće zarobile su logornika ustaške mladeži i još dva civila. Kod pretresa kuća zaplijenjeno je 2 civilne puške, u taboru je zarobito 2 vojničke puške i 1000 metaka.

Ovaj bataljon djelomično je izvršio svoj zadatak.

IV bataljon

Jedinice ovog bataljona imale su zadatak likvidirati neprijateljsko uporište u pilani, groblju i maloj željezničkoj stanici. Napad je otpočeo na vrijeme. Jedinice su se privukle sasvim blizu uporišta i naletom su rastjerale neprijatelja i nekolicinu uhvatili. Zarobili su 7 domobrana, 1 kulturbundaša a zaplijenili su 10 mauzer pušaka, 3 civilne puške i 1000 metaka i nešto kancelarijskog materijala.

Ovaj bataljon je izvršio svoj zadatak.

Izveštaj o radu naše partizanske grupe

Ova grupa dobila je zadatak da se prebaci preko pruge do vojničkog senjaka u Virovitici što je i učinila i zapalila je sijeno i slamu na 4 mjesta tako, da za kratko vrijeme plamen je obuhvatio sve stogove slame i sijena.

Zarobljeno je svega ukupno 8 domobrana, 1 kulturbundaš i 6 civila a zaplijenjeno je 16 mauzer pušaka, 5 civilnih pušaka, 2600 metaka 7.9 mm, 1 pisača mašina, 2 telefona, 1 vreća vune, 15 vreća soli, 3 para konja, 3 kola. 25 komada goveda i 33 komada svinja i oko 1000 kg. kukuruza.

Prema izvještaju naših jedinica broj mrtvih neprijateljskih vojnika iznosi oko 20 a cijenimo i toliki broj ranjenih.

Naši gubici iznose 8 mrtvih, 17 ranjenih i 8 nestalih, od kojih su se 3 već vratili. Imena poginulih i ranjenih dostavićemo vam naknadno dok dobijemo detaljne podatke o njima. Naši mrtvi drugovi sahranjeni su u Đakovcu 2, Turčević Polje 1. na brdu poviše Virovitice u groblju sv. Đurđa 3, a 1 drug i 1 drugarica ostali su neizneseni između pruge i grada.

Akcija na neprijateljsko uporište Viroviticu nije uspjela stoga što su se jedinice povlačile bez naređenja i nesprečavanja dolaska vozova u samo mjesto.

Plan za akciju bio je dobar i dobro je razrađen i po planu se prišlo uporištima, ali kod samog uporišta neki naši rukovodioci su se izgubili, t.j. izgubili su komandu iz svojih ruku. Informacija o brojnom stanju u uporištu nije bila tačna jer je u svakom uporištu bilo mnogo više neprijateljskih vojnika.

Štab našeg I i II bataljona snašli su se na svojoj dužnosti i donekle su rukovodili operacijama i sa nama vezu održavali redovito i sa susjednim jedinicama, dok štabovi našeg III i IV bataljona nisu se snašli i nisu rukovodili sa svojim jedinicama,

vezu sa nama također nisu imali, dok vezu sa susjednim jedinicama su održavali.

U ovoj akciji naše jedinice utrošile su 5.900 metaka, dobile su 2.600, dakle manjak je 3.300. Utrošeno je 14 bombi a dobili smo 3, manjak 11 komada. Od oružja u ovoj akciji pokvareno je: 1 laki minobacač koji je eksplodirao i 1 laki njemački mitraljez kome je pukao izvlakač.

Izgubili smo 1 puškomitraljez.

Naročite napomene

Jedan drug i drugarica koji su poginuli, nisu izneseni iz grada pošto je neprijatelj velikom brzinom napredovao i nije bilo moguće iste nositi. Ostali poginuli drugovi su izneseni i sahranjeni, ali bez vojničke počasti pošto su iste sahranili oni drugovi koji su ih sproveli.

Sanitetska služba je u ovoj akciji zadovoljila. Svi ranjeni drugovi su na vrijeme previjeni i otpremani u glavno previ-jalište a odavle evakuisani u selo Đakovac, odakle su prebačeni za bolnicu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:

Komandant:

BR. 55

**NAREĐENJE OPERATIVNOG ŠTABA HRVATSKIH I SLO-
VENAČKIH BRIGADA OD 16 VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU
TRINAESTE PROLETERSKE NOU BRIGADE »RADE KON-
ČAR« ZA RASPORED JEDINICA I OBEZBJEĐENJE SA
PRAVACA STOJDRAGA I KOSTANJEVICA¹**

**OPERATIVNI STAB
HRV. I SLOV. BRIGADA**

16.11.1943

u 14 časova

Položaj

ŠTABU XIII PROLET. UD. BRIGADE

Neprijateljske posade koje se nalaze prema Karlovcu i Zagrebu su nepromijenjene jačine. Neprijateljska posada na-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 48/1, k. 721.

lazi se u Stojdragi jačine 1 satnija ustaša.² U Kostanjevici oko 200 neprijateljskih vojnika. U St. Jerneju oko 450 Italijana. U Donjoj Brezovici i Man. Pleterje oko 350 bjelogardista.

IV udarna brigada Hrvatske po naređenju Glavnog štaba Hrvatske otputovala je prešle noći za Kordun.³

U.B.⁴ Toneta Tomšiča nalazi se na položajima u dolini rijeke Krke oko sela Orehovice i Mokrog Polja i sudjelovaće u akciji. •

XIII proleterska brigada i U.B. Ivana Cankara izvršiće noću 16/17 o. mj. pokret na nove položaje za izvršenje predstojećeg zadatka.

U.B. Matije Gubca zadržaće se sa izvjesnim pregrupisavanjem na dosadašnjim položajima.

Za izvršenje ovih zadataka

• NAREĐUJEMO :

- 1.) XIII proleterska brigada, po prikupljanju svih dijelova, krenuće na nove položaje u toku naredne noći, tj. 17 ov. mj. u 2 časa, pravcem: Kostanjevac—Željezno—Petričko Selo, gdje će se rasporediti u sela: Kalje, Gornja Vas, Javor i u obljižnim selima koja neće biti zauzeta od jedinica U.B. Ivana Cankara. Po dolasku u ova sela obezbijediti se od neprijatelja iz pravca Stojdraga i Kostanjevica. Stab brigade nalaziće se u selu Kalje.
- 2.) U.B. Ivana Cankara po prikupljanju svih dijelova krenuće se na nove položaje u toku naredne noći, t.j. 17 o.mj. u 2.30 časova, pravcem: Strmac—Sorževo—Kostanjevac i dalje pravcem kojim XIII proleterska brigada, do sela Hartje, gdje će se rasporediti za stanovanje u sela: Hartje, Petričko Selo i Grič, sa obezbjeđenjem od neprijatelja iz pravca Pleterje. Stab brigade nalaziće se u Petričkom Selu.
- 3.) U.B. Matije Gubca zadržaće se na položajima: Oštre (k 569) — Begovo Brdo—Mačković Brdo sa zadatkom da sprečava neprijateljsko nadiranje ka Sošicama. Za izvršenje ovog zadatka raspored brigade treba da bude takav, da sa izvjesnim dijelovima bude raspoređena na položaju: selo Galin—Konjarić Vrh—Prekrižje, s obezbjeđenjem iz pravca Metlike preko Vivodine i iz pravca Ozlja, upućujući svakodnevno patrole u tim pravcima. Sa izvjesnim dijelovima treba držati položaje: Strmac—Pribić—Okrug—Slavetić,

² Iz sastava Trinaeste ustaške bojne

³ Ova je brigada operisala na području Zumberka od 30 prosinca 1942. godine. Vidi tom V, knj. 13, izvještaj Štaba Osme divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 14 ožujka 1943. godine.

* Udarna brigada

- n- obezbjeđujući se od neprijatelja iz pravca Karlovca i Jastrebarskog, upućujući svakodnevne patrole u tim pravcima. Ostatak jedinica treba da se nalazi raspoređen u selu Kostanjevac i obližnjim selima. Štab brigade nalaziće se u selu Kostel (dvorac Kukuljević). Svakodnevno održavati vezu sa terenskim jedinicama II operative zone "na položajima zapadno od Oštrca, oko sela Kašt. Preko obavještajne službe i izviđačkih organa blagovremeno se obavijestiti o eventualnim neprijateljskim pokretima koje treba razbiti. Pri jačim neprijateljskim pokretima i ako jedinice budu prinuđene na povlačenje, onda se povlačiti uz davanje najjačeg otpora, u redu i s prihvatom, u pravcu Sošica, obavještavajući odmah o tome Komandu područja u Sošicama i Stab II operative zone u Cetošiću. Stab U.B. Ivana Cankara odrediće 6 минера koji će se javiti Štabu U.B. Matije Gubca koji će također odrediti 6 svojih минера i koju će grupu rasporediti na stanovanje na pogodnom mjestu gdje će sa njima izvoditi specijalnu nastavu drug »Ilija Gromovnik«. ⁵ Kontrolu rada ove minerske grupe i njenu upotrebu vršiće Stab U.B. Matije Gubca.
- 5.) Operativni štab nalaziće se sa XIII proleterskom i U.B. Ivana Cankara do izvršenja akcije. Na dan 17 o. mj. biće u Petrićkom Selu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
(otsutan)

Komandant:
M. ⁶ Šaranović

Ps. ⁷ Šalju vam se znaci raspozn. zaklj. sa 21 ov. mj.

⁵ Ivan Hariš

⁸ Milovan

: Dopisano mastilom.

ZAPOVIJEST ŠTABA PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 17 VELJAČE 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA GORNJI LAPAC¹

**STAB I KORPUSA
N.O.V.
HRVATSKE**

Z A P O V I J E S T

za dan 17-11-1943
u 18.15 h.

(Sekcija Bihać, Knin 1:100.000)

Podaci o neprijatelju: Neprijatelj se nalazi u selu Gornji Lapac,² te uz cestu prema Mazinu držeći kote sa istočne strane ceste. Jačina neprijatelja jeste dva nepotpuna puka pješadije sa jednom baterijom brdskih topova, nepoznati broj bacača, 10 tenkova i traktora, nepoznati broj kamiona i mazgi.

Neprijatelj je u svojoj ofanzivi ukočen uslijed djelatnosti naših snaga i vremenskih nepogoda. Cilj ofanzive bio je ekonomski uništiti naš narod, a time onemogućiti razvoj Narodno-oslobodilačke borbe i pod svojim uticajem stvoriti bande četničkih izdajnika da bi mu poslužile kao oslonac pri porobljavanju ekonomskom i političkom našeg naroda.

Mi moramo razbiti ovu ofanzivu, potući neprijatelja, odbaciti ga i još više se naoružati. Za postignuće toga cilja

NAREĐUJEMO:

I Brigada

sa dva bataljona će napasti neprijatelja istočno od ceste Mazin—Lapac, stjerati neprijatelja i zaposjesti te položaje s ciljem da onemogući neprijatelju bjegstvo iz Gornjeg Lapca i pristizavanje pomoći iz Mazina.

Bataljoni I Brigade moraju usiljenim maršem zaposjesti pomenute položaje.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 37—1/I, k. 424.

² U Gornjem Lapcu nalazile su se tada sljedeće neprijateljske jedinice: Šesnaesti bersaljerski bataljon, Dvadeset šesti bataljon crnih košulja, Drugi bataljon 151 pješ. puka divizije »Sassari« i Treći bataljon Dvadeset petog pješ. puka divizije »Bergamo«.

- XV Brigada će sa tri bataljona napasti selo' Gornji Lapac sa istočne strane, s time da svoje snage uvuče ispod kote 759 do ceste i vrši napad iz šume prema selu, a djelovima jednog bataljona napasti sa istoka uz selo.
- Od IV Bataljona sa čela, t.j. od k. 614 prema k. 574 vršiti pritisak vatrom da bi vezala vatru neprijatelja na sebe.
- XV Brigada mora poduzeti sve mjere da joj bataljoni budu na vrijeme na položajima.
- IX Brigada sa svoja tri bataljona izvršiće slijedeće: dva bataljona će napadati od Crnoga Jezera u pravcu zavijutaka,³ s time da unište neprijatelja na tim zavojima i produže u pravcu sela svoj napad. Bataljoni moraju nastojati da u što kraćem vremenu se dohvate zidina i usjeka ceste, te da s leđa napadnu položaje baterije koji se nalaze istočno od kote 671.
- Sa jednim bataljonom će se popeti na Suleševicu i prema selu Vaganu, tako da vatrom svoga oružja prekine saobraćaj cestom i da u slučaju potrebe potpomogne pri jurišu bataljone I Brigade.
- V Brigada Dva bataljona⁴ V Brigade nalaziće se kao čpšta rezerva u Opačica draži — jedan, a drugi u Vojvodićima.
- Baterija haubica uzeće položaje istočno od Lapca u visini groblja, s time da pripremi elemente za gađanje samog sela Gornji Lapac, a naročito položaje baterije koji se nalaze oko kote 671.
- Baterija bacača Jedan vod, dva bacača, uzeće položaje između Bjeloga Brijega i Drenovca,⁵ tako da sa daljinom od 2.000 met. gađaju selo Gornji Lapac.
- Jedan vod bacača VIII Divizije zauzeće položaje ispred Boričevca u prostoru kote

³ Misli se na okuke na cesti Mazin — Gornji Lapac.

⁴ Prvi i Treći bataljon

Baterija brdskih
topova

602, te gađati selo Gornji Lapac sa maksimalnom daljinom od 2.000 metara.

zauzeće položaje na prostoru sela Boričevac, te pripremiti elemente za gađanje sela Gornji Lapac.

Baterija minobacača otvara vatru u vremenu napada.

Baterija topova po naređenju Štaba VIII Divizije.

Operacija otpočinje 18 februara o.g. u 5 sati ujutro.

Štab Korpusa nalaziće se u Dnopolju.

Štab VIII Divizije nalaziće se u selu Vojvodičima.

Štab VI Divizije nalaziće se u selu Oraovcu.

IX Brigada i kolona Kuk" slaće izvještaje Štabu VI Divizije.

I Brigada i XV Brigada slaće izvještaje Štabu VIII Divizije.

Previjalište ranjenika biće u Dnopolju, a brigada će organizovati svoja previjališta.

Veza: po mogućnosti izgraditi telefonske linije za Oraovac i za Vojvodiće.

Znaci raspoznavanja *Harkov—Odesa*.

Ugovoreni znaci, po noći: dva kratka zvižduka — poziv. Odgovor: jedan dugi.

Svi će bataljoni svoje prodore označavati požarom i bacanjem po jedne bijele rakete u pravcu mjesta Gornji Lapac.

Napominjemo da bataljoni prodore moraju vršiti energično, uporno, nastojati da se iskoristi svaki zaklon, a naročito da se drskim prodorima, vatrom lakih minobacača i automatskog oružja paralizira dejstvo neprijateljske vatre.

" Tako je nazvana kolona koja je dejstvovala preko brda Kuk. Redakcija nije mogla utvrditi koje su jedinice sačinjavale ovu kolonu.

***Evakuacija zarobljenika
i materijala***

Sve brigade će zarobljenike i ratni plijen evakuisati za Dnopolje Štabu Korpusa. Napominjemo da za sprovođenje zarobljenika i ratnog materijala treba upotrijebiti što manje snaga.

Na izvršenje!

Politkomesar:
V,⁷ Holjevac

Komandant:
Gošnjak⁸

Primljeno u 22.20 h.⁹

Dostavljeno:

Štabu VIII Divizije
štabu VI Divizije
Štabovima I IX, XV, V
Koloni Kuk
Komandiru baterije
haubičke
G.S.H.

⁷ Većeslav

⁸ Ivan

⁹ Redakcija nije mogla utvrditi koja je jedinica stavila vrijeme prijema zapovijesti.

**NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTE DIVIZIJE NOV I PO HR.
VATSKE OD 17 VELJAČE 1943 GOD. PODREĐENIM JEDI-
NICAMA DA FORMIRAJU PIONIRSKJE VODOVE¹**

K.—1
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 230/1943.
dne 17.11.1943.

Formiranje pionirskih vodova
po brigadama.

ŠTABU K. 2, 3 i 4.

Iz dosadašnjih akcija koje je izvršila naša divizija, uvi-
djela se neophodna potreba za ustrojavanje pionirskih vodova
pri svakoj brigadi.

Ni u jednoj našoj jedinici nema pionirskog alata za rušenje
pruge i za ostale diverzije, već se to traži po selima kada se
htjelo polaziti na izvršenje dobivenih zadataka. Redovito se
događalo da se taj alat poslije akcije usput ostavlja kao teret.

Da bi svaka brigada imala potreban alat za diverzije kao
i uvježbano ljudstvo za izvršenje toga posla, odmah po pri-
jemu ovoga naređenja pristupite formiranju pionirskog voda
pri vašoj brigadi. Jačina, odnosno brojno stanje toga voda za
sada može da bude do 30 drugova, a prema potrebi kasnije-
može se i povećati.

Taj vod ima biti snabdjeven ispravnim alatom za rušenje
pruge, rezanja telegrafskih štangi,² sječenje žica, kopanje jama
i ostalo.

U najkraćem vremenu izvršite ovo formiranje i podne-
site izvještaj ovome štabu; koje je jačine i sa kakovim alatom
snabdjeven taj vod.

Nekoje brigade (kao na primjer XII) imaju već formi-
rane diverzantske grupe sa izvjesnim stručnjacima za mini-
ranje. Ove diverzantske grupe, kada to potreba iziskuje za
izvršenje jedne akcije, odnosno diverzije, priključivati pionir-
skim vodovima sa potrebnim eksplozivom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. komandanta:

¹ Dokumentat, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se
u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 3—5, k. 907.

² stubova

**IZVJEŠTAJ KOMANDANTA PETE OPERATIVNE ZONE OD
17 VELJAČE 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HR-
VATSKE O STANJU U PLAŠCANSKOJ DOLINI¹**

**KOMANDANT
V. O. ZONE**

17-11-1943

20.II.43²

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Uputio sam vam jučer jedno pismo u kome sam vam prikazao situaciju na ovom terenu. Italijani³ koji su bili pošli iz Kukavice⁴ popalili su Močila i produžili za Plaški paleći cestom Močila—Plaški. Zbjeg je ostao nespaljen i ovaj put. Ranjenike⁵ ćemo morati nositi na nosilima od Bjeljevina do Zbjega. Dvojica su putem umrla. Situacija u Plaščanskoj dolini dosta je nepovoljna, jer su se četnici jako aktivizirali. Prekjučer su bili opkolili jednu "Gajinu" četu u samom Kuniću,⁷ ali je ipak dobro prošlo. Slabo je to da u Kuniću nema uopće partizana, pa onda četnici mogu slobodno šetati. Ja mislim da bi Gajin bataljon⁸ morao biti stalno u Kuniću bar za neko vrijeme dok se prebace sve snage naše⁹ i ranjenici, inače će mobilisati sav Kunić za četnike.

Ukoliko imate namjeru da nam vratite brigadu nazad, smatrao bih kao prvi zadatak razbiti četnike u Plavča Dragi, inače će oni postati vrlo opasni a osobito sada kad su odsutne naše jače snage.

S. F. — s. N.

Komandant:
Veljko Kovačević

¹ Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 34/1, k. 105.

² Datum prijema izvještaja u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

³ Dijelovi 137 legije crnih košulja i Sedamdeset četvrtog pješadijskog puka divizije »Re«.

⁴ Vjerovatno: Rakovice.

⁵ Riječ je o ranjenicima koji su iz bolnice u Bijelim Vodama (Lika) prebačeni u Drežnicu (Gorski Kotar).

⁶ Gajo Bunjevac

⁷ Kunić Selo

⁸ Iz sastava NOP odreda Pete operativne zone.

⁹ U toku Četvrte neprijateljske ofanzive, Šesta NOU i Četrnaesta NO brigada Pete operativne zone dejstvovale su na području Korduna i Like. Prvom polovinom veljače vratila se na područje Gorskog Kotara Četrnaesta brigada i Prvi bataljon Šeste brigade. Stab Šeste brigade sa Drugim i Trećim bataljonom ostao je i dalje u Lici.

IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE OPERATIVNE ZONE OD 17 VELJAČE 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O KONCENTRACIJI TALIJANA ZA OFANZIVU NA DREZNICU¹

KOMANDANTU² NOV HRVATSKE

Ovdje na putu³ primih vaše obavještenje da neprijatelj sprema ofanzivu na Drežnicu.⁴ Ja se ne bih bojao te ofanzive kada bih imao ovamo sve moje jedinice. Molim vas da to uzmete u obzir i ukoliko dozvoljavaju prilike da mi povratke Šestu brigadu,⁵ kako bih imao vremena malo srediti i reorganizirati jedinice.

Cijela Drežnica, kako me obavještavaju, očekuje u najmanju ruku da ću se vratiti sa tenkovima i sa topovima.

U Ogulin stiglo je jučer 2000 Italijana. a u Plaški također dvije hiljade.⁶

Ukoliko ubuduće budete šiljali ranjenike potrebna su dva bataljona pratnje, jer na više mjesta ranjenici se nose.⁷

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant:
Veljko Kovačević

17-11-1943
18h.30'

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 35—1, k. 105.

² Ivo Rukavina

* Odnosi se na povratak iz Like u Gorski Kotar.

⁴ Vidi tom V, knj. 13, izvještaj Štaba Pete operativne zone Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 20 ožujka 1943 godine.

⁵ Šesta NOU brigada operisala je tada na području Like.

⁸ U ova uporišta stigle su sljedeće neprijateljske jedinice: 137 legija crnih košulja, i dva bataljona Sedamdeset četvrtog pješadijskog puka divizije »Re«.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESNAESTE NO BRIGADE OD 18 VE-
LJACE 1943 GOD. ŠTABU ČETVORTE DIVIZIJE NOV I PO
HRVATSKE O NAPADU NA VIROVITICU¹ ***

ŠTAB K—3
NAROD.-OSLOB. V. HRVATSKE
Br. 57/43 g.
18.11.43 godine u 23.30 h.

Podnosim izvještaj o akciji
na Viroviticu.

ŠTABU K—1 NAROD.-OSLOB. V. HRVATSKE

Na osnovu naređenja te divizije za akciju Virovitica²
tok borbe tekao je sledećim redom:

I bataljon ove brigade imao je zadatak da postavi zasedu
prema Barču, sa zadatkom da likvidira posadu domobrana u
transformatoru, koje nije bilo, potom likvidirati Lukač i žel.
stanicu, što je i izvršeno stanica železnička spaljena je i opština,
fzapljenjena] pošta ali nije spaljena pošto je privatna zgrada.
Pošto je likvidiran Lukač, jedna četa toga bataljona pristupila
je likvidaciji magacina sprema, gde je u zajedničkoj saradnji
sa jedinicama XVII brigade uspelo se izvući plena koji će se
dole naznačiti.

II bataljon ove brigade imao je za zadatak da likvidira
železničku stanicu Virovitica, čemu je pristupio sa jednom
četom odmah u zakazano vreme. Stanica u prvom naletu nije
mogla biti likvidirana zbog jačeg otpora bande i dolaska voza,
jedinice su se uspele privući stanici i baciti bombe u stanicu,
u tome je došao jedan oklopni voz — prvi koji je svojom
vatrom omeo rad čete na stanici. Usled jače vatre neprijatelja
četa se je morala povući i povukla se je. Po naknadno dobi-
jenom naređenju³ od strane divizije, jedinice brigade imale
su ponovo svaka pristupiti izvršenju zadatka, što je štab bri-
gade i naredio, t.j. sproveo u delo preko štabova bataljona.
Po tome naknadno dobijenom naređenju za pristupanje po-
novnoj likvidaciji uporišta—stanice, štab II bataljona odredio
je jednu četvu sa 6 automatskih oruđa, dva izabrana voda bo-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 29—2, k. 908.

² Vidi dok. br. 36.

raca—dobrovoljaca, koji su pristupili likvidaciji stanice po drugi puta. Tom prilikom, drugim napadom, teklo je sledećim redom: Četa prilazeći svome objektu, pristupivši na daljinu od 50 met., mestimično i dalje i bliže, bila je dočekana vatrom iz dva oklopna voza koji su krstarili prugom, te usled jake vatre automatskih oruđa četa je većim delom* uništena, kojom prilikom je palo 5 p.m.⁴ i 46 karabina. Jedan vrlo mali broj boraca te čete izvukao se je iz vatre koristeći se prirodnim zaklonom.

III bataljon ove brigade imao je za zadatak da postavi zasedu prema Suhopolju, Slatini i Đulavcu, sa zadatkom da spreči nadiranje bande iz Slatine i Đulavca, te da likvidira bandu u uporištu Suhopoljska Borova i pretrese Suhopolje, kao i da izvrši diverziju pruge. Bataljon nije izvršio diverziju pruge, uopšte nije ni pristupio, osim što je srušio nekoliko bandera misleći da je to dovoljno da se spreči dolazak voza i omete saobraćaj, banda iz Borove nije likvidirana, uspela je uteći, zapaljen je ustaški stan, Suhopolje nije ni pretresano. Odmah po dolasku na prugu i početku rušenja t.t. veza naišao je jedan oklopni voz koji je prošao za Viroviticu neometan vatrom naše zasede. Posle toga usledio je dolazak i drugog i trećeg voza u vremenskim razmacima 2—3 časa, tako da se u 7 h. u stanici i blizini stanice nalazilo tri voza koji su krstarili prugom i ometali i sprečavali rad naših jedinica. Bataljon nije izvršio zadatak jer se je povukao sa određenog mesta pre vremena i ugovorenoga znaka bez da je obavestio štab brigade i nije izvršio diverziju pruge. Veze štab brigade sa tim bataljonom nije imao 24 h.

Gubitci neprijatelja (neutvrđeno i nedovoljno tačno): 30 mrtvih i oko 40 ranjenih.

Gubitci naši: 44 mrtva i 6 ranjenih, izgubljeno 5 p.m., 48 karabina, 7.000 metaka i sav ostali puščani pribor.

Plen: pušaka 14, municije 600, odela⁵, cipela⁶, kože donova 70 kg, 25 lit. petroleja, vrlo male količine raznog materijala i pribora. Nešto se po radnjama i kupilo od trgovaca koji nisu banditi.

Naročito junaštvo su pokazali komandir i komesar I čete II bataljona, Boško Zmijanac i Ivan Gajdek, koji su vodili svoju četu na juriš usprkos najveće opasnosti; obojica su poginuli. Isto tako istakao se je desetar Joža Justament koji je izneo mitraljez pod najjačom vatrom, bivši domobran; Đuka Srac, polit, delagat, koji je najurišao na bandu pokraj oklopnoga voza otevši jednu pušku i tom prilikom je pao; zamenik

* puškomitraljeza

⁵ i ⁶ U originalu brojke nedostaju.

komandira Pane Nježić koji je svojim smišljenim rukovodstvom i držanjem vatre omogućio odstup preživelih drugova.

Imena mrtvih i ranjenih vide se iz priloženoga spiska.

Akcija nije uspjela, razlozi r^uspeha su sledeći: III bataljon nije izvršio svoj zadatak, nije postavio dovoljno jaku zasedu koja bi mogla sprečiti neprijatelja u svome napredovanju niti je izvršio diverziju pruge, [nije] održavao vezu sa štabom brigade, te se je onemogućilo manevrisanje jedinica, te je na taj način ugrozio jedinice brigade u samom uporištu pri rešavanju zadatka kao i ostale jedinice ostalih brigada. Po tome pitanju preduzete su mere⁷ protiv štaba bataljona koji nije se postarao da izvrši svoj zadatak.

Plijen materijala predat je za deobu intendantu divizije, t.j. štab brigade sprovednim cideljenjem poslao je za diviziju.

Veza za vreme akcije nije bila zadovoljavajuća kod I bataljona i [kod] III nikakova, dok je veza sa II bataljonom funkcionisala istina i blizina je bila neposredna između brigade i tog bataljona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. polit, komesara
Mutak Vlado

Komandant
Rade Knežević

¹ Komandant bataljona izveden je pred divizijski vojni sud i osuđen na smrt. Ostali članovi štaba bataljona degradirani su i poslani kao borci, u četv. Vidi tom V, knj. 13, izvještaj Štaba Četvrte divizije Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 12 ožujka 1943 godine.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE NO BRIGADE OD 18 VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA KOD GORNJEG LAPCA¹

**STAB IX UDARNE BRIGADE
VI DIVIZIJE N.O. VOJSKE
HRVATSKE
18-11-1943 u 12.30 sati.**

ŠTABU I KORPUSA N.O. VOJSKE HRVATSKE

U vezi traženog izvještaja izvještavamo vas o stanju naših bataljona:

I bataljon nalazi se kod kote 671 produžen u pravcu Mazina dc u visini druge okuke na cesti. II Bataljon nalazi se na njegovom desnom krilu u pravcu Logorišta. I Bataljon nije dugo vremena mogao da izvrši juriš na neprijatelja." pošto ga je tukla XV Brigada od pravca Drenove Glavice (kota 614), kao i naša artiljerija. U momentu nastupanja neprijatelja oba bataljona izvršili su juriš na neprijatelja koji se povlačio cestom³ praćen tenkovima i kamionima. Juriš je izvršen pod vrlo teškim okolnostima, pošto je neprijatelj držao ivice šume i naši su morali jurišati iza stranu na cestu. Cijela kolona, koja je u tom momentu bila na cesti, ukočena je. I Bataljon presjekao je cestu na I i II zavijutku, spalio 6 kamiona i još nekoliko neoštećenih ima na cesti. Na istom prostoru nalaze se i tri tenka, čija je posluga pobjegla. II Bataljon također je presjekao cestu na čukama ispod Logorišta i na tome sektoru nalaze se tri tenka, koja se još brane. Neprijatelja je bilo u dosta velikom broju na položajima oba bataljona i isti se razbježao po šumama više prema istoku, prema Lapcu i prema Mazinu. Borba se još uvijek vodi sa vrlo žestokim tempom. Snage XV Brigade prema izvještaju dobivenom, još ne učestvuju u borbi u samom Lapcu. Prema posljednjem izvještaju neprijatelj je krenuo iz G. Lapca sa velikim snagama u pravcu I Bataljona, i ukoliko se ne bi XV Brigada angažovala u jačoj borbi preko kote 568, postoji mogućnost da ovaj bataljon bude zbačen i doveden u dosta težak položaj, pošto nemamo rezerve da ga pojačamo. Zato je hitno potrebno narediti bataljonima XV

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1—5, k. 802.

² Iz kolone divizije »Sassari«. Vidi dok. br. 168.

* Vidi dok. br. 56, 81, 89 i 90.

Brigade da se što jače angažuju u borbi, a naročito bataljon od **Drenove** Glavice preko kote 568. IV Bataljon ove Brigade, koji je imao zadatak da izbije preko Suleševice na cestu nije uspio uslijed toga što su ih vođiči krivo zaveli pa su u šumi zalutali i u 8 sati preko Crnog Vrha spustili se u Oraovac. Isti je bataljon u 10 sati ponovo krenuo na određeno mjesto sa istim zadatkom. Izvještaja od njega još nemamo.

Kolona koja je ukočena na sektoru I i II Bataljona ima mnogo ratnog materijala, a među ostalim izgleda i brdskih topova, 6 tenkova i oko dvadesetak kamiona.

Moli se za izvještaj na ostalim sektorima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
M.¹ Basta

Komandant,
Kuprešanin⁵

(M. P.⁶)

P.S. Što se tiče napomena za XV Brigadu to je stavljeno prema izvještaju komandanta I i II Bataljona i ne znamo da li odgovara istini.⁷

Ovakav izvještaj poslali smo vam u gore označeno vrijeme preko telefonske stanice Oraovac.

Stanje se sada nije bitno izmijenilo, jedino što su se opazile neke kolone neprijateljske⁸ koje su se kretale od Mazina u pravcu Gornjeg Lapca. Njihova jačina nije nam poznata. Naši bataljoni drže iste položaje, samo su na sektoru II Bataljona uspjela da se probiju 4 tenka, koja kontrolišu cestu. Bataljonima je naredeno da pripreme sve potrebno za izvršenje juriša uvečer.

I Brigada se još do sada nije pojavila.⁹ Neophodno je potrebno da XV Brigada izvrši napad na G. Lapac, pošto se tamo nalaze veće neprijateljske snage. Bez likvidacije G. Lapca uspjesi ove Brigade biće umanjeni, pošto se materijal neće moći izvući, a i jače neprijateljske snage od Mazina moći će nas prinuditi na odstup.

Izvještaj XV Brigade za koji pišete da ste nam poslali, nismo ga primili, tako da nam je situacija još uvijek nejasna.

¹ Milan

⁵ Milan

" Okrugli pečat: Stab Devete partizanske brigade Hrvatske.

* Vidi dok. br. 90.

⁸ Dijelovi 152 pješadiskog puka divizije »Sassari«.

" Vidi dok. br. 89 i 90 i tom V, knj. 12, izvještaj Šeste divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 16 ožujka 1943 godine.

Moli se za izvještaj na tamošnjim položajima kao i o namjerama šta se misli poduzeti, tako da bih znao podesiti raspored snaga ove Brigade.

Ukoliko se ne bi pristupilo likvidaciji G. Lapca, snage ove Brigade će biti prinuđene da se večeras povuku, pošto ne mogu dulje izdržati na položajima uslijed hladnoće i uslijed toga što je teško vršiti ishranu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
M. Basta

(M. P.)

Komandant,
M. Kuprešanin

BR. 62

ZAPOVIJEST ŠTABA ČETVIRTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 19 VELJAČE 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA VELIKU PISANICU

»
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Broj: 238/1943.
dne 19.11.1943. u 8,40 h.

Naređenje za napad na Veliku
Pisanicu izdaje

ŠTABU K—2, 3 i 4 i M.C.³

Na položaju

Da bismo ispunili prvi zadatak koji je pred nas stavio Vrhovni štab N.O.V. i P.O. Jugoslavije, t.j. da otmemo što više oružja od neprijatelja i da uništimo što više neprijateljskih vojnika, - i dalje, da bismo ispunili naređenje koje nam je izdao naš Vrhovni komandant drug Tito, t.j. da napadnemo neprijatelja u oslabljenim uporištima na neoslobođenom teri-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 46/1, k. 907.

² Vidi primjedbu br. 2 i 3 uz dok. br. 42.

* Mitraljeskoj četi

toriju Stab naše Divizije donio je odluku da likvidira neprijateljsko uporište u Vel. Pisanici.⁴

Prema prikupljenim podacima banda je uglavnom smještena u zapadnom dijelu sela Velike Pisanice oko koga su iskopani i natkriveni rovovi.⁵ Točan broj im se ne zna, jer se stalno mijenja, ali svakako im snage tu nisu tolike da ih ne bismo mogli s uspjehom likvidirati.

U cilju likvidacije toga uporišta Stab IV Divizije N.O.V. Hrvatske

NAREĐUJE:

(Sekcija »Bjelovar« 1:100.000)

1.) XVII Brigadi:

a) Bataljon a,⁶ pojačan 1 teškim mitraljezom, ulazi u selo Veliku Pisanicu cestom sa zapadne strane, sjeverno od kote 122, nadire kroz Veliku Pisanicu i redom likvidira zgrade na zapadnom dijelu toga sela u kojima se banda odmara. Nadire dalje prema istoku dok se ne sastane sa bataljonom a⁷ XII Brigade

b) Bataljon b,⁸ pojačan 1 teškim mitraljezom, postavlja zasjedu na putu koji vodi iz Severina za Lasovac i dalje preko Bedenika u Vel. Pisanicu (kota 137) sa zadatkom da odbije i uništi bandu, ako bi ova eventualno pošla iz Severina tim pravcem.

Rušiti mostove, i prekopati sav put i navaljati na njega drveća.

Uхватiti i održavati vezu sa zasjedom u Bulincu.

c) Bataljon c⁹ postavlja streljački stroj sa sjeverne strane duž Velike Pisanice, uz potok Grebensku (linija: kota 122 i 135), sa zadatkom da hvata bandu koja će vjerovatno pokušati da bježi iz Velike Pisanice u pravcu Severina i Bjelovara, i da obasipa vatrom neprijateljske rovove frontalno sa sjeverne strane, te da po potrebi pomaže i bataljon b.

2.) XII Brigadi:

a) Bataljon a, pojačan 1 teškim mitraljezom, ulazi u sredinu sela kod pravoslavne crkve, s južne strane putem koji vodi iz šume Brzncvo Selište, zapadno od kote 156 zapadno od Jovca na pravoslavnu crkvu, sa zadatkom da nadire selom

⁴ Vidi dok. br. 69, 70 i 79.

⁵ U Velikoj Pisanici bila je ojačana satnija Treće bojne Prve gorske divizije.

⁶ Prvi bataljon

⁷ Treći bataljon

⁸ Drugi bataljon

⁹ Treći bataljon

prema zapadu čisteći neprijatelj, uporišta, dok se ne sastane s bataljonom a XVII Brigade.

Taj bataljon će jedan dio svojih snaga odmah uputiti na željezničku stanicu Velika Pisanica u cilju uništenja iste.

b) Dvije čete bataljona b¹⁰ ulaze u selo također istim putem kao i bataljon a, ali s tim da od pravoslavne crkve krenu na desno kroz selo prema istoku i da počiste eventualno uporište u tom dijelu sela, sve dok se ne sastanu sa III četom tog bataljona, koja nastupa kroz selo s istočne strane od kote 220.

Treća četa bataljona b ulazi u selo putem koji vodi iz Zrinske na kotu 220 (Bubanj), pročišćava eventualnu stražu u Bubnju i čisti selo nadirući na zapad dok se ne sastane sa ostale dvije čete tog bataljona koje nadiru od pravoslavne crkve prema istoku.

c) Bataljon c,¹¹ pojačan 1 teškim mitraljezom, postavlja zasjedu na križu¹² ceste Veliki Grđevac—Bulinac i pruge Velika Pisanica—Bulinac (Grabar), kota 121, s tim da ruši cestu, prugu i tt veze.

Osim toga taj bataljon će likvidirati željezničku stanicu Bulinac i zasjedu tada pomjerati u tom pravcu, te uhvatiti vezu sa bataljonom b XVII Brigade.

d) Bataljon d,¹³ pojačan sa 2 teška mitraljeza, postavlja zasjedu u šumi Slatki Potok, na liniji: kota 143, most na cesti ispod koga protječe Potok Jordan prema M. Pisanici, te dalje preko pruge na kotu 154 (šuma Brznovo Selište). Zadatak: da odbije i uništi bandu koja bi pokušala iz Vel. Grđevca da nadire tim pravcem. Rušiti cestu, mostove, prugu i tt veze, te na njih navaljati drveće.

Na svom desnom krilu hvata i održava vezu sa bataljonom c XII Brigade u Grabaru i Bulincu a na svom lijevom krilu hvata vezu sa bataljonom a XVI Brigade u šumi Skrajna Kovačica.

3.) XVI Brigadi:

a) Bataljon a¹⁴ pojačan sa 2 teška mitraljeza, postavlja zasjedu južno od Velike Pisanice, u šumi Skrajna Kovačica, od mosta na putu koji vodi iz G. Kovačice kraj Kamentovca u Vel. Pisanicu, pa na istok linijom: kota 174, 176.

Ruši put G. Kovačica—Kamentovac—Velika Pisanica i mostove na njemu te obara na nj drveće.

¹⁰ Prvi bataljon

¹¹ Četvrti bataljon

" raskršću

" Drugi bataljon

i4 i5 . i« R_e_e_j_a_k_i_j_a_n_i_j_e mogla utvrditi koji su to bataljoni.

Na svom desnom krilu hvata vezu sa bataljonom d XII Brigade, a na lijevom krilu održava vezu sa divizijskom rezervom u Bubnju.

b) Bataljon b¹⁵ postavlja streljački stroj sa južne strane sela Velika Pisanica, na liniji: šuma Đurinac — sjeverno od kote 145 — kota 142 — 171, sa zadatkom da hvata bandu ako bi ista pokušala da bježi u pravcu Velikog Grđevca.

c) Bataljon c,¹⁰ sa 1 teškim mitraljezom, ostaje u divizijskoj rezervi.

4.) Mitraljeskoj četi:

a) Dva mitraljeska odjeljenja dodijeliti XVII Brigadi.

b) Četiri mitraljeska odjeljenja dodijeliti XII Brigadi.

c) Tri mitraljeska odjeljenja dodijeliti XVI Brigadi.

Ovu podjelu mitraljeskih odjeljenja izvršiti 19.11.1943 do 14 sati.

5.) *Vod za vezu* biće uz K—1 gdje će na licu mjesta dobiti usmeni zadatak.

6.) *Stab K—1* sa svojom rezervom nalaziće se u zapadnim kućama sela Bubnja kod Groblja.

Stab K—2 nalaziće se sa svojom rezervom južno od šume Polom u kućama zapadno od Čađavca.

Stab K—3 nalaziće se u šumi Skrajna Kovačica, u prvim kućama na putu koji vodi iz Bubnja (kota 220) preko kote 176 u G. Kovačicu.

Stab K—4 sa svojom rezervom nalaziće se u Babincu u prvim kućama zapadno od šume Selište, sjeverno od kote 170.

Komanda Mitraljeske čete nalaziće se uz K—3.

7.) Vezu između svih štabova održavaće se kurirama. Sa kurirom treba uvijek poslati po jednog ili dva druga radi sigurnosti.

Štabovi K—2 3 i 4 slaće redovno izvještaje svaka 2 sata, a izvanredne izvještaje treba slati u izvanrednim okolnostima bez obzira na vrijeme.

Štab K—4 treba svoje izvještaje da šalje preko K—2, to znači kurir K—4 donosi izvještaj do K—2, a kurir K—2 prenosi ga dalje za K—1. Isto tako bataljoni koji su angažovani na zapadnom i sjevernom dijelu napadanog uporišta treba da šalju izvještaje najbližem štabu bez obzira da li pripada pod njegovu komandu ili ne a taj štab će odmah izvještaj dostaviti na onaj štab na koga je adresiran.

Na izvještajima hitne naravi naznačiti na omotu »hitno« i slati ih po mogućnosti kuririma na konju.

8.) Centar za evakuaciju ranjenika biće u Brzaju.

- 9.) Brigadna previjališta za ranjenike svih brigada biće:
U Babincu za XVII Brigadu, •
U Čađavcu za XII Brigadu,
U Zrinskoj za XVI Brigadu.
To znači da ranjenici jedne brigade mogu da se previjaju i u previjalištu drugih brigada, već prema blizini previjališta.
- 10.) Centar za evakuaciju plijena biće u Šibeniku.
- 11.) Centar za koncentraciju zarobljenika biće u Cremušini.
- 12.) Početak napada: 19.11.1943 u 21 čas.
- 13.) Znaci raspoznavanja za noć od 19. na 20 ov. mj. su: Bomba — Bosna, a za dan 20. II. 1943: *Poziv:* pušku vertikalno izbaciti desnom rukom u stranu. *Odgovor:* kapom kružno mahati desnom rukom iznad glave.
- 14.) Povlačenje će se izvršiti po pismenom naređenju K—1. Osim toga ispaliće K—1 snop crvenih raketa tri puta po dvije. Štabovi K—2, K—3 i K—4 mogu također izdati naređenje za povlačenje ako se pokaže za to neophodna potreba, ali prethodno moraju o tome obavijestiti sve susjedne jedinice, a posebno K—1 da bi ovaj mogao izdati naređenje za povlačenje.

Pravci povlačenja:

XII Brigada povući će se u pravcu Lasovca, Ribnjačke i Bebeničke.

XVI Brigada povući će se u pravcu Bačkovice, Zrinske i Brzaja.

XVII Brigada povući će se u pravcu Šibenika i Topolovice. K—1 nalaziće se poslije povlačenja u Brzaju.

Povlačenja nema bez naređenja K—1, odnosno K—2 3 i 4.

15.) VAŽNE NAPOMENE:

a) Bataljon d XII Brigade treba da likvidira 15 domobrana. koji se nalaze na mostu južno od Torine gdje se križa cesta Veliki Grđevac—Bulinac i pruga Veliki Grđevac—Bulinac. Treba da sruši taj most, prugu i cestu sjeverno od njega i da na njih navalja drveće.

b) U svim bataljonima koji ulaze u selo organizirati grupu bombaša i drugova sa šmajserima, koji će imati zadatak da se neprimjetno i najvećom brzinom privuku zgradama u kojima se nalazi banda i da bez vike upadnu na vrata zgrade, razidu se po sobama, pobačaju bombe i šmajserima otvore vatru na bandu.

c) Žičane mreže na prozorima zgrada, ukoliko bi iste postojale, sasjeci mitraljeskom vatrom, te pod zaštitom koncentrirane mitraljeske vatre na prozore, privući se prozorima

i ubacivati bombe. Komandiri četa treba da se osjete pri tom poslu, da upravljaju i rukovode mitraljeskom vatrom i privlačenjem bombaša.

Imati stalno na umu da je mitraljeska vatra najbolja zaštita od neprijateljske vatre. Ako mu se prozori kroz kraće vrijeme obasipaju jakim, preciznom i neprekidnom mitraljeskom vatrom, neprijatelj uopće nema mogućnosti da iz zgrada djeluje efikasno svojom vatrom.

d) Rovove napadati uvijek s boka i s leđa.

e) Jedinice koje su na zasjedi treba da stalno ruše prugu, tt veze, mostove, da prekopaju ceste i da obaraju na njih drveće sve dok patrole, koje treba daleko isturiti ispred zasjeda, ne jave ili ne dadu znak da banda nailazi.

Zasjeda će uspjeti samo onda ako se bandu iznenadi, tj. ako se pusti u klopku i onda na komandu otvori brza koncentrirana vatra. U takvim momentima ne treba štedjeti municiju. Ovakva vatra razbija neprijatelja, nagoni ga u bijeg i tada odlučan juriš i gonjenje neprijatelja vatrom i pokretom dovodi do sigurnih i ogromnih uspjeha, kako u uništenju bande tako i u hvatanju oružja i municije. A to baš i jest naš prvi zadatak.

f) Snabdjeti teške mitraljeze i puškomitraljeze probojnom municijom protiv tenkova i oklopnih vozova.

Treba uzeti dobar zaklon (ako nema prirodnog, iskopati potrebne rovove i maskirati ih), pripustiti tenk, odnosno oklopni voz blizu, a zatim otvoriti preciznu vatru na njih. Probojna municija onesposobljava i tenk i oklopni voz, i juriš nakon toga dovešće sigurno do uspjeha.

g) Ako neprijatelj ipak provali zasjedu, treba ga slijediti organizovano i tući s leđa, a ne povlačiti se beznadno sa svojih položaja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
Jefto Šašić

Komandant:

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVIRTE OPERATIVNE ZONE OD 19
VELJAČE 1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO
JUGOSLAVIJE O BROJNOM NARASTANJU JEDINICA I
NEDOSTATKU ORUŽJA¹**

STAB
IV OPERATIVNE ZONE
Broj: 40/43
Dne 19.11.1943.

VRHOVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O.J.

Zbog velikog plijena u oružju prilikom oslobođenja Prozora² u sporazumu sa drugim Markom³ i Terzićem⁴ upućujemo ovog druga iz našeg ekonomskog odsjeka, u uvjerenju da će našoj diviziji biti dodijeljen dio plijena u oružju.

Mobilizacija koja se sprovodi u Dalmaciji i koja je još u toku brzo je upotpunila naše brigade, koje već danas broje preko hiljadu ljudi i u najskorije vrijeme taj broj popet će se na 1.200—1.300. Ako se ima u vidu ranije brojno stanje naših brigada (III = 700, IV = 750, V = 500) onda broj novomobilisanih, koji su svi bez oružja, prelazi 1.000. — Ranije naoružanje naših brigada pored nedostatka u puškama bilo je naročito u automatskom oružju (tj. puškomitraljezima — III = 8, IV = 7, V = 5).

Pored ovoga u Dalmaciji pod rukovodstvom Štaba Grupe odreda ostalo je 7 odreda, brojno po 30—40—50 ljudi u odredu. Da bi isti udovoljili dosta velikim zadacima koji pred njima stoje potrebno ih je što prije brojno razviti. Nedostatak u oružju biće i tu glavna smetnja.

Mi ne zaboravljamo da glavni izvor našeg naoružanja treba da bude neprijatelj, ali da bi našu diviziju⁵ koja je prebrzo izrasla što prije osposobili, nužno nam je potrebna Vaša pomoć, naročito u puškama i automatskom oružju. Napominjemo da je oružje koje [je] bilo upućeno iz I Divizije⁶ a koje je bilo namijenjeno našoj diviziji, prema obavještenjima nekih

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 20—2, k. 1491.

² Vidi tom IV, knj. 10, dok. br. 91, 92, 100, 221, 233, 339, 342 i 350.

* Aleksandar Ranković

⁴ Velimir Terzić

⁵ Vidi dok. br. 41.

⁶ Odnosi se na Prvu proletersku diviziju NOV i PO Jugoslavije.

drugova iz Ekonomskog otseka Vrhovnog štaba, negdje na putu oduzeto od drugih jedinica.

Molimo Vas da sve ovo imate u vidu kako kod ovog plijena tako i u buduće i nas u ovom pogledu kao i do sada pomognete.

Sa mnogo drugarskih pozdrava.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Jordan⁷

Komandant:
(otsutan)

(M. P.⁸)

BR. 64

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORDUNAŠKOG NOP ODREDA OD 19 VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O IZVRŠENIM AKCIJAMA OD 14 DO 19 VELJAČE¹

**STAB
I KORDUNAŠKOG ODREDA**
Broj op. sl. 1943 g.
19.11.1943 g.

Operativni izvještaj.

**ŠTABU I KORPUSA NARODNO-OSLOBODILACKE
VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE**

I. Neprijatelj² u vremenu od 14 do 19 ov. mj. na sektoru ovog odreda bio je dosta aktivan, a naročito na sektoru 3 bataljona³ ovog odreda; svojim izlaskom na naš oslobođeni teritorij pljačkao je i palio.⁴

Neprijateljska avijacija u gore navedenom vremenu bila je neaktivna. <

⁷ Ivica Kukoč

⁸ Okrugli pečat: Stab Četvrte operat. zone NOV i PO Hrvatske.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 9/11, k. 1613.

² Dijelovi divizije »Lombardia« u sastavu grupacije »Fabbri«.
Vidi dok. br. 161.

³ i ⁴ Vidi dok. br. 156 i 161.

Predviđene akcije: Ovaj odred predvidio je za buduće akcije rušenje pruga, prekopavanje cesta, rušenje telegrafskih bandera, a naročito postavljanje zasjeda, kao i slanje naših odjeljenja duboko u neprijateljsku pozadinu.

12. II. Diverzantska grupa ovog odreda postavila je jednu nagaznu minu na pruzi između Gornjih Dubrava i Tounja, a na koju je naišao jedan neprijateljski tenk⁵ u težini 35 do 40 tona; tenk je uništen, posada u tenku brojila je 22 vojnika, na licu mjesta ostali su mrtvi jedan kapetan, 1 poručnik i tenkist, dočim je teže ranjen jedan pukovnik i 2 vojnika, a lakše 10 vojnika.

Usljed jake eksplozije mine uništeno je 100 do 200 metara pruge, na kojoj je bio obustavljen promet 2 dana. Tenk je bio talijanski a posada je bila fašistička.

13.11. Jedinice 1 bataljona ovog odreda postavile su zasjedu na cesti Banski Kovačevac—Lasinja, u selu Prkosu, gdje je naišla jedna ustaška patrola u jačini od 10 vojnika. Nakon kraće borbe na mjestu je ostalo -8 mrtvih, 1 teže ranjen, 1 lakše. Na našoj strani gubitaka nije bilo. U ovoj se borbi naročito nitko istakao nije. Plijen: 1 njemački p. mitraljez, 8 karabina, 1000 metaka, 8 kragujevačkih bombi, te odijelo i cokule.

14.11. Jedinice istog bataljona postavile su zasjedu na cesti Glina—Bučica zasjeda je zarobila dvojicu živih ustaša. Plijen: 2 karabina, 120 metaka, 2 para odijela.

14.11. Jedinice 2 bataljona ovog odreda postavile su zasjedu u Komadinskom selu,⁶ zasjeda je uhvatila dvojicu živih ustaša. Plijen: 2 karabina, 40 metaka, 2 para odijela. Poslije kraćeg vremena na istu zasjedu naišle su ustaše u veličini od 150, sa kojima je primljena borba, nakon 6 sati trajanja borbe neprijatelj se povukao sa nekoliko mrtvih i ranjenih. Na našoj strani gubitaka nije bilo, plijena nije bilo. Utrošeno je 800 komada metaka.

Noću između 13 i 14.11, jedinice ovog odreda prekopale su cestu na 3 mjesta između Tušilovića i Veljuna i porušeno telefonskih stubova između Krnjaka i Tušilovića, Veljuna i Blagaja, te Blagaja i Slunja u dužini od 8—900 metara.

14.11. Jedinice 1 bataljona ovog odreda postavile su zasjedu na cesti Glina—Vrnograč kod Aova, u zasjedi dočekana su dvojica ustaša, koji su u borbi ubijeni. Plijen: 2 karabina i 120 metaka, te 2 para odijela.

⁵ Vjerovatno oklopni vagon

⁶ Riječ je o selu Komadine.

STAB
I KORPUSNOG ŠTABIA
Broj Op. 54. 311. g.
19. 11. 1944.

M. H. O. O. H. P. J.
OPERATIVNI ŠTAB
19. 11. 1944.

Operativni izveštaj.

STAB I KORPUSNOG ŠTABIA
I PARTIZANSKI ODREDA H R V A " S R A.

1. Neprijatelj u vremenu od 14 do 18 ov. n. j. a na sektoru ovog odreda bio je dosta aktivan, naročito na sektoru 3. bataljona ovog odreda, svojih izlaskom na naslobodjeni teritoriji pljačkao je i palio.

Neprijateljska avijacija u ovom navedenom vremenu bila je neaktivna. Predviđene akcije ovog odreda predviđio je za buduće akcije rušenje pruge, prekopavanje mostova, rušenje telegrafskih biondera, a naročito postavljene zasjede, kao i slanje na njih odelenja duboko u neprijateljsku pozadinu.

10. 11. 1944. diverzija ovog odreda postavila je jednu nagomnu minu na pruzi između Gorin i Dubrava i Lonjaka na koju je metao jedan neprijateljski tenk u teži ni 30 do 40 tona, tenk je uništen, posade u tenku brojila je 28 vojnika, na licu mjesta ostali su mrtvi jedan kapetan, jedan poručnik, i tenkist, dočim je teže ranjen jedan pukovnik i 2 vojnika, lakše 10 vojnika.

Usljed jake eksplozije mine uništeno je 100 do 200 metara pruge, na kojoj je bio obustavljen promet 2 dana. Tenk je bio talijanski a posada je bila fašistička.

13. 11. jedinice 1. bataljona ovog odreda postavile su zasjedu na cesti Banaki Kovčevac - Lasinja u selu Prkosu, gdje je naišao jedan ustaški patrola u jačini od 10 vojnika nakon kraće borbe na mjestu je ostalo 6 mrtvih, 1 teže ranjen, 1 lakše ranjen i jedna živa p. mitraljez, 2 karabina, 100 stotaka, 8 krapujevski bombi, te odjel i cokolje.

14. 11. jedinice istog bataljona postavile su zasjedu na cesti Glin - Bučica, gdje je zadržano dvojicu živih ustasa. Plijen 2 karabina, 120 metaka, 2 para odjela.

15. 11. jedinice 2. bataljona ovog odreda postavile su zasjedu u komunističkom selu, zasjeda je bila dvojicu živih ustasa. Plijen 2 karabina, 2 para odjela, poslije kraće vremena na istu zasjedu naišlo su ustaše u veličini od 150 sa kojima je prišla borba, nakon 6 sati trajanja borbe neprijatelj se povukao sa nekoliko mrtvih i ranjenih na našoj strani. Gubitaka nije bilo, plijena nije bilo. Utrošeno je 600 komada metaka.

16. 11. između 13 i 14. 11. jedinice ovog odreda napale su cestu na 3 mjestu, između Tiličeva i Veljuna i porušeno telefonskih stubova između Krmjaka i Tušle-vice, Veljuna i Dragaja, te Služaja i Slunja u dužini od 8 km. 900 metara.

17. 11. jedinice 1. bataljona ovog odreda postavile su zasjedu na cesti Glin - Vrnograč kod Aova, u zasjedi dočakane su dvojica ustasa koji su u borbi ubiti. Plijen 2 karabina i 120 metaka te 2 para odjela.

18. 11. postavljene su zasjede na cesti Glin - Vrnograč kod Aova, na zasjedu naišlo su 2 neprijateljska tenka i jedan kamijon gdje se razvila borba i nastala zasjeda moralo povući. U ovoj borbi poginuo je pomoćnik p. mitraljezaca drug. Manojlović Nikola i G. Šenišić koji je sahranjen na istom mjestu, pored drug. Manojlovića ranjen je i p. mitraljezac drug. Franjević Ljuban iz Bukovice. Jedinice ovog bataljona porušile su sve mostove i prekope od Prisačke do Vajina mosta.

19. 11. diverzija 3. bataljona ovog odreda bile su potpuno optočene od Talijana i ostale u igniču u noćno doba. Drugovi su obrubili probili raspršili neprijatelja i gonile ga sve do Plaskog, tokom prilika zarobljena su 3 druga živa, a na strani neprijatelja bilo je mnoštvo mrtvih i ranjenih. Plijen ne iznosi nije mogao pošto je odstupnicom neprijatelja bio eliminirani voz.

20. 11. 1944. razrušena je pruga između Vajinovec i Latina u dužini 300 met. Otrada je obustavljena i nije radio na unijed toga što je bio razrušen nasilno.

21. 11. 1944. bataljona ovog odreda dosta su dobri i podpun, dočim novoformirani 4. bataljona nije podunijet, a naročito neobstala su politički korosiri četa.

ŠTAB I KORPUSNOG ŠTABIA

POŠTOMENIŠTAR

ŠTAB I KORPUSNOG ŠTABIA
OPERATIVNI OFICIJER

P. S. 4. bataljona ovog odreda sa svoje 2 čete noću između 17. i 18. 11. t. g. razorušio je željezničku postaju broj 17 između Gomerlakog stola i Zvečaja. Nakon tri dana borbe željezničku postaju razorušena je.

Plijen 19 karabina (mauser) 1000 kom metaka, 14 para odjela, 1 poljokikazan 3 noževa sa op. 3 i 10-ključana, 2 rebeta, i norčija.

Iste noći ovaj 4. bataljona srušio je na 2 mjestu željezničku prugu između Zvečaja i Generalakog stola uz pomoć mobilnog čl. 1. i 2. ljudstva. Također je srušeno uz prugu jedan km 200 metara telefontskih stubova.

U našoj strani mrtvih ni ranjenih nije bilo. U borbi se nitko nije istakao.

15.11. Postavljena je zasjeda na cesti Glina—Vrnograč kod Aova, na zasjedu naišla su 2 neprijateljska tenka i jedan kamion, gdje se razvila borba i naša se zasjeda morala povući. U ovoj borbi poginuo je pomoćnik p. mitraljesca drug Manojlović Nikola iz G.⁷ Sjenička, koji je sahranjen na istom mjestu; pored druga Manojlovića ranjen je i p. mitraljezac drug Vranješević Ljuban iz Bukovice. Jedinice ovog bataljona porušile su sve mostove i prekope od Prisjeke do Vujina mosta.

15.11. Dvije čete 3 bataljona ovog odreda bile su podpuno opkoljene od Talijana i četnika u Kuniću u noćno doba. Drugovi su obruč probili, raspršili neprijatelja i gonili ga sve do Plaškog; tom prilikom zarobljena su 3 druga živa, a na strani neprijatelja bilo je mnogo mrtvih i ranjenih. Plijen se izvući nije mogao pošto je cdstupnicu neprijatelja branio blindirani voz.

Noću 16 ov. mj. razrušena je pruga između Vojinovca i Latina u dužini 300 met. Saobraćaj je obustavljen i nije radio 2 dana uslijed toga što je bio razrušen nasip.

Štabovi bataljona ovog odreda dosta su dobri i podpuni, dčim novoformirani 4 bataljon nije najpodpuniji, a naročito nedostaju mu politički komesari četa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
M.⁸ Dejanović

Za komandanta
operativni oficir:
Mile Bućan

(M.P.⁹)

P.S. 4 bataljon ovog odreda sa svoje 2 čete noću između 17. i 18.11. t.g. razoružao je željezničku postaju broj 17 između Generalskog Stola i Zvečaja. Nakon trosatne borbe željeznička postaja razoružana je.

Plijen: 19 karabina (mauzer) i 1000 kom. metaka, 14 pari odijela, 1 poljski kazan, 8 noževa sa opasačima i fišeklijama, 2 čebeta i porcija.

Iste noći ovaj bataljon srušio je na 2 mjesta željezničku prugu između Zvečaja i Generalskog Stola uz pomoć mobilisanog civilnog ljudstva. Također je srušeno uz prugu jedan km. i 200 metara telefonskih stubova.

⁷ Gornjeg

⁸ Milić

" Okrugli pečat: Stab Prvog kordunaškog odreda Prvog korpusa NOV Hrvatske.

Na našoj strani mrtvih ni ranjenih nije bilo. U borbi se nitko nije istakao.

I pored toga što je naišao blindirani vlak iz Karlovca kao pomoć opsjednutoj neprijateljskoj posadi, naši su borci izvršili svoj zadatak. Nakon izvršenog saslušanja domobranci su pušteni.

Na dan 19 ov. mj. postavljena je zasjeda u Budačkoj Rijeci¹⁰ sa strane dvije čete 2 bataljona. Na zasjedu naišlo je 5 kamiona sa ustaškom radnom omladinom pod komandom njemačkih oficira. U vođenoj borbi ostalo je na licu mjesta 28 mrtvih i 24 živa uhvaćena. ...

Plijen: 2 p. mitraljeza, 1 šmajser, 2 pištolja, 17 karabina i mnogo druge ratne spreme. Jedan kamion neprijateljski uništen je, dok su 4 spasena i spravljena na sigurna mjesta. Detaljne izvještaje o ovoj akciji dobiti ćete u drugom operativnom izvještaju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

¹⁰ Rijeka kod Donje Budačke

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE NOU BRIGADE OD 20 VELJAČE
1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
O BORBAMA KOD BORICEVCA¹**

**STAB
V UDARNE BRIGADE VIII DIVIZIJE**

20.11.1943 god.

Izveštaj o izvršenoj operaciji

ŠTABU VIII DIVIZIJE

1. Prema naređenju² Štaba divizije, I bataljon krenuo je sa položaja koji je držao iznad ceste Kruge—Donji Lapac prema Kalatima da napadne neprijateljsku pobočnicu koja je zanoćila u Ostrvici.³—

15.11. o.g. krenuo je bataljon preko Mišljenovca prema Kalatima. Idući prema neprijatelju doznalo se da se neprijatelj nalazi na Gradini kod Ostrvice; odmah je donesen zaključak da se neprijatelj napadne i to: 2 i 3 četa sa jugozapada i 1 četa sa sjeverozapada.—

Čete su krenule prema neprijatelju i kad su došle pred Kalate, neprijatelj je krenuo sa Gradine prema Boričevcu.—

Glavnina je išla cestom, obezbijedena desnom i lijevom pobočnicom. Desna pobočnica povlačeći se počela je paliti kuće ispod kote 541.—

Odmah je naređeno da 2 četa zauzme kotu 620 i 628 i da tuče neprijatelja s boka. 3 četa nastupala je iz Kalata putem prema cesti pa cestom za neprijateljem. 1 četa trebala je doći na lijevo krilo, ali je ona zakasnila, jer je otišla na kotu 668 (Runjevica) pa se odavde prebacila na kotu 680 (Matijevača) i poslije se trebala prebaciti na desno krilo, ali je već bilo prekasno, jer je borba na našoj strani bila završena.—

Odmah čim je 3 četa stigla neprijatelja otvorila je na njega vatru. Odmah zatim otvorila je vatru i 2 četa. Neprijatelj je jurišao na 2 četu, ali ga ona hrabro dočekala i poslije upotrebe bombi izvršila juriš na neprijatelja.—

Borba je počela u 13.30 časova, a završila u 17.50 časova.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 6/2, k. 831.

² Vidi dok. br. 90.

³ Vidi dok. br. 161, 162 i 166.

2. Ratni plijen: Zaplijenjeno je 10 karabina sa oko 5.000 metaka, 150 komada čebadi, 50 šatorskih krila, zatim 5 samara, uništena 2 motocikla, 1 luksuzni auto i ubijeno 5 mazgi, te presvučeno 15 neprijateljskih vojnika.

3. Gubitci neprijatelja: Talijani su imali 50 mrtvih i ranjenih.

4. Sopstveni gubitci: Mi smo imali 1 drugaricu mrtvu i 10 ranjenih. (Prilaže se spisak mrtvih i ranjenih.) Kasnije je poginuo komandir 3 čete drug Franjo Penko, koji je vršio dužnost komandanta bataljona, kad je komandant bataljona bio ranjen.—

5. U borbi se naročito istakao komandant bataljona koji je sa bombom u ruci jurio mrske pljačkaše, te komandir 2 čete drug Marko Keser, zamjenik komesara 2 čete drug Đuro Zec, vodnik I voda 2 čete drug Krivokuća Miloš i čitava 2 četa.—

6. Kritički osvrt: Akcija je bila vrlo lijepa i borci su sa oduševljenjem jurišali na neprijatelja. Jedino to: da je 1 četa bila na svom mjestu bilo bi mnogo više plijena i neprijatelju bi bilo naneseno mnogo više gubitaka.—

7. Utrošeno je 2930 metaka.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: u z.
Janjanin⁴

u z. Komandant:
Karaš⁵

⁴ Rade. Umro travnja 1943 godine u Plaškom, od tifusa.

⁵ Milutin. Poginuo u selu Kupčini, kod Karlovca, 1944 godine u borbi protiv Nijemaca, kao operativni oficir štaba divizije.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA MOSLAVAČKOG NOP ODREDA OD 20
VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE ZONE
O STANJU U ODREDU I NA PODRUČJU MOSLAVINE¹**

**STAB
MOSLAVAČKOG ODREDA
N.O.P.O.H.
dne 20.11.1943.**

Izveštaj o političkom radu i stanju u odredu i pozadini. —

27.XII. 1942 izvršeno je reformiranje našeg odreda pošto smo poslali 300 vojnika u sastav novoosnovane IV hrvatske divizije.² Sa ostatkom snaga od oko 250 ljudi pristupili smo formiranju novog odreda.

Nakon te reorganizacije novopostavljeni štab odreda našao se u vrlo teškoj situaciji. Drugovi koji su vršili taj posao postupili su nepravilno, te su sve bolje drugove poslali za diviziju, dok su u odredu ostali uglavnom mlađi drugovi bez ikakvog iskustva u borbi i neprivikli partizanskom načinu života. Isto tako našli smo se u velikoj neprilici za niži komandni sastav, pošto su svi iskusniji rukovodeći drugovi otišli u diviziju.

Naš položaj u mnogome je olakšao dolazak O.K. Čazma³ u našu neposrednu blizinu, dok se je ranije zadržavao uglavnom oko Čazme i Ivanić Grada.

Nakon odlaska drugova za diviziju pristupilo se mobilizaciji. Ona nije bila najbolje pripremljena, jer nije bilo mnogo vremena, ali usprkos te činjenice odziv je bio vrlo dobar, te su se gotovo odazvali na sve razaslate pozive. Mobilizacija je provedena u deset sela nastanjenih Srbima, Mađarima i Hrvatima. Većina mobilisanih poslana je za diviziju, dok je samo nekolicina njih ostala u odredu. Bili smo naime mišljenja da će jedna veća jedinica lakše i brže asimilirati te nove neiskusne drugove i stvoriti od njih dobre borce, nego jedna mala jedinica kao što je naš odred.

U posljednje vrijeme pristižu u naše redove Hrvati iz okolnih krajeva u većim grupama od 15—20 ljudi tako da se osjeća vidno poboljšanje u tom pogledu. Sve su to uglavnom

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4/1, k. 1471.

² O formiranju ove divizije vidi tom V, knj. 10, prim. 9 uz dok. br. 45.

³ Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za okrug Čazma

radnici, dok je seljački elemenat i dalje prilično pasivan. Većina njih je dobila pozive za domobranstvo, ali radije stupaju u naše redove.

K nama je prebjeglo i nekoliko vojnika i jedan zastavnik (pojedinačno, ne znajući jedan za drugoga) iz okolnih posada koje se nalaze u sastavu I gorskog zdruga, najelitnije Paveličeve jedinice. U našim redovima pokazali su se kao odlični borci. Ovi su sasvim neobaviješteni o položaju u zemlji i svijetu, te opravdano vjerujemo da bi ovakvi slučajevi bili češći kad bi uspjeli da među njih proturimo naše radio-izvještaje ili letke. Mi ćemo poduzeti sve da to i postignemo.

Sto se tiče rada u samom odredu, glavnu pažnju smo posvetili pridizanju kadrova, jer smo oskudijevali u komandirima, komesarima, polit, delegatima i vodnicima, dok se je odred brzim tempom povećavao usprkos toga što smo blizu 500 drugova poslali za diviziju osim 300 ljudi koje smo dali pri samom osnutku divizije. Danas upravo formiramo drugi bataljon (do danas je bio samo jedan bataljon), te smo uspjeli u tome da imamo dobar komandni sastav za novoformirane čete.

Veliki nedostatak nam je u tome, što nemamo mogućnosti akcije, jer je neprijatelj utvrđen u jačim garnizonima a naše snage nisu dovoljne da ih napadnemo. A baš u akcijama čeliče se partizani, povećava se borbenost i disciplina, a isto tako tu se jedino mogu uočiti drugovi koji su sposobni da rukovode jedinicom.

Unutar samog odreda ne može se primjetiti nikakove četničke tendence a isto tako ni rovarenje bilo kakve druge organizacije ili grupe. Ne osjeća se nikakva razlika između Hrvata i Srba, te smo u stvaranju borbenog jedinstva tih dvaju naroda potpuno uspjeli.

Drugarstvo i disciplina u pojedinim jedinicama nije na dovoljnoj visini, a razlog je u tome što je većina drugova vrlo kratko vrijeme u našim redovima, ali svi preduvjeti za poboljšanje toga stanja postoje i to će se u najskorije vrijeme i popraviti.

U naše redove pristupila su i tri omladinca koji su kao domobrani bili na kursu u Njemačkoj, a pripadali su onim jedinicama⁴ koje sada vrše ofanzivu⁵ na [naš] oslobođeni teritorij. Oni tvrde da u tim jedinicama ima vrlo malen broj germanofila i ustaša, ali da je veliki teror i strogi nadzor komandnog osoblja koji su svi od reda Nijemci. Isto tako prebjegao je k nama i jedan »legionar« koji je prisilno bio odaslan na Istočni front.

* Riječ je o 369 legionarskoj diviziji.

^E Odnosi se na Četvrtu neprijateljsku ofanzivu.

Na našem teritoriju su javno mnijenje i simpatije naroda na našoj strani. Mi smo uspjeli upoznati narod na čitavom našem teritoriju sa ciljevima naše borbe. Danas postoji samo mali broj sela oko Bjelovara kroz koja nisu prošli partizani.

Srpska sela sa nešto Hrvata i Mađara masovno učestvuju u aktivnoj borbi, dok se u hrvatskim selima, naročito u onim gdje je nekada bila jaka HSS,⁶ još uvijek osjeća djelovanje reakcionarne politike te stranke, tj. pasivnost. Simpatije jesu na našoj strani, ali se ipak ostaje kod kuće ili se odlazi u domobrane, jer to je ipak »sigurnije«. Razlog je ovoj pasivnosti i nepovjerljivosti u tome, što nije bilo jačih partizanskih formacija na ovom terenu, a bez snažne vojske neće se ni moći provesti mobilizacija hrvatskih masa u ovim krajevima. Na skoro očekujemo posjetu nekih djelova IV hrvatske divizije,⁷ pa vjerujemo da će i to rapidnim korakom poći naprijed.

Pred nekih mjesec dana otkrili smo u jednom selu koje je još pod nadzorom neprijatelja zametak četničke organizacije. Sva trojica bandita su uhvaćena i javno pred narodom strijeljana. To su sve bili bivši državni ili općinski činovnici koji su primali penziju i od ustaške vlasti. Kolovođa Đuro Košić, bivši žandarmerijski narednik boravio je neko vrijeme u Rakovici u Lici i odande donio zamisao o osnutku četničke organizacije. Međutim organizaciju nisu uspjeli stvoriti, nego su se ograničili da odbijaju narod od partizana i šire vijesti o dolasku četničkih brigada i engleskih trupa koje će partizane uništiti. Ipak svoj gnjusni posao nisu uspjeli razgranati i njihov rad nije ostavio nikakvih ozbiljnijih i štetnih posljedica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant:
Janić Vjekoslav

Polit, komesar:
Kezele Slavko

(M. p.^s; .

⁶ Hrvatska seljačka stranka

⁷ Dijelovi ove divizije tada nisu išli u Moslavinu.

" Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

LISTA BORACA I RUKOVODILACA ŠESTE DIVIZIJE NOV
I PO HRVATSKE RANJENIH OD 16 DO 21 VELJAČE 1943
GODINE¹

LISTA
ranjenih u jedinicama

Redni broj	Zvanje	Prezirn i ime	Mjesto rođenja	R a		
				Teže ili lakše	Puškomi mitraljezom	Od topovskog zrna
1.	Vodnik	Čanak Lazo	Srb D. Lapac	lakše		Od topov. zrna
2.	.	Radonović Milan	.	.		.
3.	Partizan	Bujić Ilija		teže		
4.		Batinica Dane	.	lakše		
5.		Babić Pajo	Tiškovac Srb D. Lapac			
6.		Prijić Ilija	Srb D. Lapac			
7.	.	Radonović Duro	.		puškom	
8.	Desetar	Kukić Gojko	Suvaja Srb Lapac			
9.	Partizan	Miljuš Milan	Srb Lapac			
10.		Medić Mirko	Suvaja Srb Lapac			
11.		Grbić Mirko	Osredci Srb Lapac			
12.	.	Rajčević Novko	Gospić	teže		
13.	.	Pilipović Rade	Srb Lapac	lakše		

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4—4, k. 746.

GUBITAKA

VI divizije od 16 do 21-II 1943.

n j e n			Da li je još koji put ranjen i od čega	Koliko je rana dobio	Gdje je upućen na liječenje	Naknadni podatci	Primjedba
Od ručne bombe	Od aviona	Čim drugim					
					Martin Brod		
					"		
					"		
					"		
od bombe					Srb		
					"		
					"		
					"		
					"		
					"		
					"		
					Martin Brod		
					"		

Redni broj	Zvanje	Prezime i ime	Mjesto rođenja		
				Teže ili lakše	Puškorn ili mitraljezom
14.	Partizan	Robić Stevo	Dabar Otočac	lakše	
15.	"	Marić Nikola	Tiškovac Drvar	teže	puškom
16.	Vodni delegat	Vejić Slavko	Srb Lapac	"	
17.	Partizan	Lukić Simo	"	lakše	
18.	"	Radenuvić Rade	"	"	"
19.	"	Desnica Rade	"	"	
20.	"	Damjanović Ljuba	Kunovac Srb Lapac	"	
21.	"	Petrović Dane	Bravno Gračac	"	"
22.	"	Damjanović Mićo	Srb Lapac	teže	
23.	"	Radenuvić Đuro	"	lakše	
24.	"	Zorić Đuro	Zavlaka Srb Lapac	"	"
25.	"	Balać Ilija	Dobro Selo Lapac	"	"
26.	"	Lajić Pajo	Senj. Srb Lapac	"	"
27.	"	Maričić Dušan	Zrmanja Gračac	"	

Od ručne bombe	Od aviona	Čim drugim	Da li je još koji put ranjen 1 od čega	Koliko je rana dobio	Gdje je upućen na liječenje	Naknadni podatci	Primjedba
					Martin Brod		
					.		
					.		
					»		
					.		
					.		
					.		
					.		
					.		
					.		
					»		
					n		
					.		

Redni broj	Zvanje	Prezime i ime	Mjesto rođenja	Teže ili lakše	Puškomi mitraljezom
28.	Vodnik	Marčetić Dušan	Zrmanja Gračac	lakše	puškomi kom
29.		Medić Soka	Zaklopac Lapac	.	
30.	Komandir	Pilipović Doko	Begluci Srb Lapac	.	
31.	Vodnik	Pilja Božo	Brotnja Lapac		
32.	Komandir	Čubrilo Dušan	Medak Gospić	.	
33.	Partizan	Ouka Mile	Kestenovac Petrovac	.	
34.	.	Pjevač Sava	Gospić	teže	
35.	.	Radaković Nikola	Doljani D. Lapac		
36.	.	Vojvodić Vaso	Neteka Srb Lapac	lakše	
37.	»	Pavković Milan	Osredci Srb Lapac		
38.	Desetar	Korica Jovo	Dugo Polje Srb Lapac	.	.
39.	Partizan	Rodić Ilija	.	teže	.
40.	Vodnik	Ljubojević Đuro	Počitelj Medak Gospić	lakše	.
41.	Desetar	Potrebić Mllan	.	.	

n j e n			Da li je još koji put ranjen i od čega	Koliko je rana dobilo	Gdje je upućen na liječenje	Naknadni podatci	Primjedba
Od ručne bombe	Od aviona	Čim drugim					
					Martin Brod		
					"		
					"		
					Srb		
		od bacača		1	Martin Brod		
		"		4	"		
		"		1	"		
		"			"		
		"			"		
	od aviona			2	"		
				2	"		
				1	"		
				1	"		
					"		

Redni broj	Zvanje	Prezime i ime	Mjesto rođenja	Oružje	
				Teže ili lakše	Puškam ili mitraljezom
56.	Partizan	Ilija Piplica	Suvaja Srb Lapac	lakše	puškam
57.	Komandir čete	Savatović Nikola	Ostrvica L. Osik Gospić	teže	"
58.	Zamj. komandira čete	Radmanović Janko	Barlete L. Osik Gospić	lakše	"
59.	Desetar	Radmanović Sava	Ostrvica L. Osik Gospić	"	"
60.	"	Dimić Branko	"	"	"
61.	Partizan	Radmanović Nina	Ostrvica L. Osik Gospić	"	"
62.	"	Paskaš Bogde	Rujnica L. Osik Gospić	"	"
63.	"	Kovačević Dane	Kijani Gračac	"	"
64.	Vodni delegat	Polovina Božo	Ostrvica L. Osik Gospić	"	"
65.	Partizan	Basarić Milan	Barlete L. Osik Gospić	"	"
66.	Vodnik	Miljanović Mile	Kula ² Gospić	"	"
67.	Partizan	Plečaš Dane	Bravno Gračac	"	"
68.	"	Tomaš Petar	Pavlovac Medak Gospić	"	"
69.	"	Knežević Božo	Kula L. Osik Gospić	"	"

n j e n			Da li je još koji put ranjen 1 od čega	Koliko je rana dobio	Gdje je upućen na liječenje	Naknadni podatci	Primjedba	
Od ručne bombe	Od aviona	Čim drugim						
			3	1	Bijeli Potoc			
				1				
				1	Ostao u četi			
				1	Bijeli Potoci			
				1	Ostao u četi			
				1	"			
od ručne bombe				1	Sanitet Brigade			
				1	»			
				1	.			
				1	»			
.				1	Sanlt. IX Brigade			
				1	.			
				1	.			
				1	.			
				1	.			

Redni broj	Zvanje	Prezime i ime	Mjesto rođenja	Oružje	
				Teže ili lakše	Puškama ili mitraljezima
70.	Partizan	Rajšić Iso	Barlete L. Osik Gospić	lakše	puškama
71.	"	Novković Mihajlo	Pavlovac Medak Gospić	"	"
72.	Zamj. komandira čete	Japundžić Jovan	Rudopolje, Bruvno Gračac	teže	mitraljezima
73.	Desetar	Obradović Božo	Paklarić Bruvno Gračac	"	puškama
74.	Partizan	Bajić Rade	Mazin Gračac	lakše	"
75.	"	Mardalj Đuro	Tomingaj Bruvno Gračac	"	"
76.	"	Pokrajac Sava	Cerovac Bruvno Gračac	"	"
77.	"	Mandić Ilija	Mazin Bruvno Gračac	teže	"
78.	"	Kolundžić Petar	Kijani Gračac	lakše	"
79.	"	Krtinić Petar	Bruvno Gračac	teže	"
80.	Vodni delegat	Pavlica Mile	Paklarić Bruvno Gračac	lakše	"
81.	Partizan	Vojvodić Rade	Mazin Gračac	"	"
82.	"	Dukić Dušan	Tomingaj Bruvno Gračac	"	"
83.	"	Novaković Nikola	V. Popina Zrmanja Gračac	"	"

n j e n			Da li je još koji put ranjen i od čega	Koliko je rana dobilo	Gdje je upućen na liječenje	Naknadni podatci	Primjedba
Od ručne bombe	Od aviona	Čim drugim					
				2	Sanit. IX Brigade		
				2	Ostao u četi		
				1	Sanit. IX Brigade		
				1	.		
				1	.		
				1	.		
				1	.		
				1	.		
		od bacača		1	.		
od ručne bombe				1	.		
				1	.		
				1	.		
				1	.		

Redni broj	Zvanje	Prezime i Ime	Mjesto rođenja	Teže ili lakše	Puškoni mitraljezom
84.	Partizan	Ostojić Mićo	Gračac	lakše	puškom
85.	.	Milošević Dušan	Visuč Udbina		.
86.	Vodnik	Kosanović Ga vre	●		
87.	Partizan	Potkonjak Boća	Mekinjar Podlapac Udbina		
88.	● ■	Brkljač Rade	Popina Zrmanja Gračac		
89.	Vodnik	Medić Jovan	Suvaja Srb Lapac		
90.	Partizan	Priča Staniša	Kalebovac Korenica		
91.	.	Opačić Andrija	Kunovac Srb Lapac		
92.	●	Radaković Jovo	Sr. Gora Podlapac Udbina		
93.	.	Mandić Petar	Dabašnica Srb Lapac		
94.	●	Polovina Dušan	Dobro Selo Lapac		mi-tral).
95.	●	Cvijanović Duro	Pišać Udbina		●
96.	●	Radović Doko	Jošane Udbina		
97.	.	Radoča) Srđo	Krčana Udbina		.

Redni broj	Zvanje	Prezime i ime	Mjesto rođenja	Teže ili lakše	Puškicom ili mitraljezom	Od topovskog zrna
98.	Partizan	Surla Jovo	Jošane Udbina	lakše	mi-tral).	
99.	.	Kosanović Duro	Korita Lapac	teže		
100.	Desetar	Cvjetičanin Dane	Visuč Udbina	.	.	
101.	Partizan	Zavoda Lazo	.	.	.	
102.	.	Ugarković Nikola	Komič Udbina		.	
103.	•Vodnik	Matić Marko	Kurjak Udbina	lakše	puš-kom	
104.	Partizan	Basta Nikola	Sr. Gora Podlapac Udbina	.	.	
105.	.	Radaković Ilija	.	j		
106.	Bolničarka	Škorić Anda	Nebljusi Lapac	.		
107.	Partizan	Mandić Nikola	Cetingrad Slunj	teže		Od topov. zrna

SMRT FAŠIZMU -

Politkomesar:
Žigić³

n j e n			Da li je još koji put ranjen I od čega	Koliko je rana dobio	Gdje je upućen na liječenje	Naknadni podatci	Primjedba
Od ručne bombe	Od aviona	Čim drugim					
	od aviona			1	Bijeli Potoci		
				1	.		
				1	.		
				1	.		
				1	.		
				1	.		
		Od bacača		1	.		
				1	.		
				1	.		

SLOBODA NARODU!

(M.P.⁵)

Komandant:
Manola⁴

* Srećko

^J Okrugli pečat: Stab Šeste divizije NOV Hrvatske.

**NAREĐENJE ŠTABA PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVAT-
SKE OD 21 VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE
ZA NAPAD NA BORIČEVAC¹**

**STAB I KORPUSA
N.O.V.
HRVATSKE**
21-11-1943 u 22.30 h.

ŠTABU VIII DIVIZIJE

Obzirom na nadiranje neprijateljskih snaga² od Kulen Vakufa,³ potrebno je da još ove noći izvršite pregrupaciju vaših snaga, da biste u slučaju daljnjeg neprijateljskog nadiranja imali svoje jedinice u rukama. Ukoliko smo mi mogli ocijeniti kada smo se vratili iz Gornjeg Lapca⁴ neprijatelj se nalazio negdje oko Boričevca, pošto smo odanle vidjeli raketle.

Naredite vašim bataljonima⁵ koji se nalaze na kotama: 791 i 691 da ove noći napadnu neprijatelja koji je zanočio u Boričevcu.⁶ Također nastojte saznati od bataljona koji je vodio danas borbu sa ovim neprijateljskim snagama: tko je taj neprijatelj, kakve je jakosti i kako je oružan.

Obzirom na to da ovdje raspolažemo dovoljnim snagama,⁷ potrebno je zbaciti neprijatelju na bokove i pozadi izvjesne naše snage i zadržavati ga frontalno. Potrebno je upozoriti komandante i borce na iskustvo koje imademo u borbi sa Njemcima da se ne bi već učinjene greške ponavljale.

Haubicu i brdsku bateriju još ove noći izvucite na sigurno mjesto, ali na takovo mjesto sa kojega će moći djelovati. Haubičku bateriju treba uputiti na Kuk, od kuda će moći djelovati. Za ovu bateriju treba pronaći municiju koja je spremljena na Kamenskom. Brdske topove treba smjestiti u Dnopolje. Sve ovo potrebno je izvršiti još ove noći. Haubica će biti opet pridana VI Diviziji.

¹ Dokument, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 38—1, k. 421.

* Dijelovi 151 pješadiskog puka divizije »Sassari« i Treći bataljon 25 puka divizije »Bergamo«.

² Vidi dok. br. 81 i 90.

⁴ Vidi dok. br. 26, 40, 56, 61, 89 i 90.

⁵ Prvi i Treći bataljon Pete NOU brigade

⁶ Vidi dok. br. 89 i 90.

⁷ Na području Gornji Lapac — Boričevac nalazile su se sljedeće jedinice: Prva i Deveta NOU brigade Šeste divizije, Petnaesta NO brigada, Prvi i Treći bataljon Pete NOU brigade Osme divizije.

Obavijestite nas hitno o novostima sa Drenovače, jer smo izviješteni da je danas bila i tamo borba.⁸ Čudi nas da ste vi prekinuli telefonsku liniju koja je bila uspostavljena na Kruge, te na taj način izgubili mogućnost da rukovodite jednim dijelom vaših snaga koje se tamo nalaze.⁹

Obavještavajte nas hitno o svim promjenama.

Obratite sa vaše strane veću pažnju u slučaju prekidanja telefonske linije da se ista što prije popravi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:

BR. 69

**IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE NO BRIGADE OD 21
VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU ČETVIRTE DIVIZIJE NOV I
PO HRVATSKE O NAPADU NA VELIKU PISANICU¹**

K—4

**NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE**

Broj: 141/43

Dana 21.11.1943 8,8 sati

Izvještaj o akciji na V. Pisanicu

ŠTABU K—1

Na položaju

Prema naređenju štaba *IV divizije N.O.V.H.* dobili smo zadatak da napadnemo neprijateljsko uporište u V. Pisanici² i da likvidiramo zgrade na zapadnom dijelu toga sela, i da postavimo zasjedu prema Severinu i postavimo streljački stroj ispod sela sa sjeverne strane.

Naš I bataljon imao je zadatak da likvidira neprijateljsko uporište u zapadnom dijelu sela. Isti bataljon je pristupio svome zadatku tačno 19.11 u 21 čas, i uspio je da likvidira neprijateljske rovove. Neprijatelj se je povukao u zgrade i odatle je davao jaki otpor i nije uspio da ih istjera van.

• i' ' Vidi dok. br. 81.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog historiskog instituta pod reg. br. 30—2, k. 908.

² Vidi dok. br. 62.

Naš II bataljon imao je zadatak da postavi zasjedu prema Severinu. Na putu, kad je isti bataljon išao na položaj, dočekao ga je neprijatelj u koloni i otvorio vatru na njih. Bataljon je primio borbu i zarobio je 3 domobrana, 1 zastavnika i 1 domobrana su ubili, i naknadno su strijeljani tabornik i ona tri bandita. Tu je zarobljeno 3 karabina i 1 šmajser. Isti je bataljon ostao na položaju i neprijatelj³ je nadirao od Severina i naši su ga odbili. Taj bataljon je ostao na svom položaju sve dok nije bilo vrijeme za povlačenje.

Naš III bataljon imao je zadatak da postavi streljački stroj sa sjeverne strane sela. Isti je bataljon zauzeo svoj položaj u 20 časova i tu nije imao nikakovu borbu, pošto neprijatelj nije nadirao.

I bataljon zarobio je 1 karabin 7,9 mm i 2000 puščane municije.

II bataljon zarobio je 3 domobrana, 1 zastavnika, 3 karabina, 1 šmajser i zarobio je 1000 puščanih metaka.

III bataljon nije imao borbu tako da nije imao ni plijena.

Ukupno je zarobljeno:

1 zastavnik

3 domobrana

4 karabina

3000 puščanih metaka i nešto vojničke spreme.

Gubici neprijatelja 8 mrtvih, nepoznat broj ranjenih.

Mi smo imali u borbi 2 mrtva, imali smo 12 lakše ranjenih. Imena mrtvih i ranjenih dostaviti ćemo Vam naknadno.

Akcija je izvedena po planu. Snalaženje starješina bilo je dobro, kako viših tako i nižih. Veza između jedinica bila je dobra. Veza između štaba divizije i štaba brigade nije bila najbolja.

Utrošak municije 3500 metaka.

Gubici u oružju 2 karabina, koji su bili na našim mrtvim drugovima koji su ostali na mjestu.

Napomena: Prema naređenju štaba divizije, koje smo dobili 21.11.1943 u 3 sata poslije pola noći, da se naša Brigada povuče u selo M. Trnoviticu, povlačenje je bilo bez panike, u 5 sati ujutro. Pri povlačenju jedna četa II bataljona bila je u selu Bačkovicima t.j. u zasjedi prema Bedeničkoj. Ista četa dobila je naređenje za povlačenje i maršrutu u istom pravcu kud i ostale jedinice i ta četa do danas se nije javila. Naš I batalion dobio je pismeno naređenje da se povuče. U to vrijeme nije imao vezu sa svojom jednom četom i povukao se bez nje. Još do sada nemamo nikakove veze sa tom četom. Nisu se vratile patrole koje su poslale preko po njih. I danas ćemo

poslati druge patrole da uhvate vezu pod svaku cijenu. Naše povlačenje izvršeno je po planu, t.j. u pravcu sela Mala Trnovitica i tu smo dobili pismeno naređenje od komandanta⁴ IV divizije da krenemo sa našim jedinicama u selo V. Mlinska i Kostanjevac. U selu V. Mlinska nalazi se naš II bataljon, bolničarska četa sa ranjenicima i štab brigade. Naš I i III bataljon nalazi se u selu Kostanjevac.

Mitraljeska odjeljenja koja su bila pridijeljena nama — od toga jedno odjeljenje prišlo je u sastav svoje mitraljeske čete koja se nalazi u XII brigadi. Ovo odjeljenje koje se nalazi kod nas, bilo je u sastavu II bataljona koji je išao u zasjedu prema Severinu i neprijatelj ga napao u koloni. Tom prilikom pobjegli su konji skupa sa samarima od mitraljeskog odjeljenja. Tako da je sada ovo odjeljenje bez konja.

Do sada na našem sektoru nema ništa novoga.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pol. komesar,
Joca⁵

Komandant, u.z.
Demonja Nikola

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 21
VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTE DIVIZIJE NOV I
PO HRVATSKE O NAPADU NA VELIKU PISANICU¹**

ŠTAB K_2
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Broj: 84/1943
dana 21 veljače 1943

Izvještaj o akciji
na V. Pisanicu dostavlja

ŠTABU K—1 NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE

Položaj

Prema naredenju K—1 broj 238 od 19.11.1943 za napad
na V. Pisanicu² jedinice naše brigade imale su zadatak:

- 1.) Jedan bataljon imao je zadatak ući u selo sa zapadne strane kod pravoslavne crkve i čistiti selo u pravcu zapada dok se ne sastane sa jedinicama XVII brigade.
- 2.) Jedan bataljon imao je zadatak ući u selo istim putem kao i III bataljon i čistiti kuće u pravcu istoka.
- 3.) Jedan bataljon imao je zadatak postaviti zasjedu na križu ceste Veliki Grđevac—Bulinac i pruge Velika Pisanica — Bulinac.
- 4.) Jedan bataljon imao je zadatak postaviti zasjedu između V. Grđevca i V. Pisanice.
- 5.) Pionirski vod imao je zadatak prekinuti prugu i prekopati put Bulinac — V. Pisanica i V. Grđevac — V. Pisanica — Bulinac.

I bataljon

Imao je zadatak sa dvije čete ući u selo kod pravoslavne crkve a jednom četom nastupati iz Zrinske preko Bubnja i pretresati istočni dio sela. Isti bataljon zakasnio je u akciju 20 minuta. Kod pretresa kuća od neprijatelja su našli svega 1 ustašu, koji je likvidiran u mjestu. Od oružja nisu ništa našli.

Po završenom pretresu kuća jedna četa ovog bataljona bila je dodijeljena III bataljonu za pomoć likvidacije uporišta

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 31—2, k. 902.

² Vidi dok. br. 62.

u zgradama kod škole. Ista četa u borbi kod škole potrošila je 1800 metaka i 6 bombi. Iz iste čete su 4 druga ranjena prilikom bacanja bombi u školu. Ista četa nije mogla polučiti nikakvi uspjeh kod škole pošto se neprijatelj krvavo branio. Također je bila upućena jedna četa ovog bataljona našem II bataljonu, koji je držao zasjedu prema V. Grđevcu.

II bataljon

Imao je zadatak postaviti zasjedu između V. Grđevca i V. Pisanice na putu i pruži koja prolazi kroz šumu Slatki Potok. Isti bataljon stigao je na određeno mjesto sa zakašnjenjem od 30 minuta. Istom bataljonu bila je dodijeljena pionirska grupa od 15 drugova, koji su uz pomoć drugova iz II bataljona prekinuli prugu u roku od 10 minuta i istu izbacili u dužini od 40 metara, sasjekli t.t. veze te porušili jedan most na putu. Diverzija je bila završena do 22.30 h.

Oko 23 časa neprijatelj³ iz V. Grđevca naišao je na našu zasjedu prugom. Naši su otvorili vatru i neprijatelja uz gubitke odbili nazad. Gubitci nam nisu poznati pošto ih je neprijatelj odvlačio sobom. Posade na mostu, gdje prelazi pruga preko ceste, uopšte nije bilo. Ovaj bataljon potrošio je 1000 metaka, u borbi je ranjen 1 drug. Ovaj bataljon izvršio je svoj zadatak u potpunosti.

III bataljon

Imao je zadatak ući u selo sa zapadne strane kod pravoslavne crkve i čistiti selo u pravcu zapada dok se ne sastane sa jedinicama XVII brigade. Ovaj bataljon zakasnio je u akciju 20 minuta. Odmah po dolasku jedinica u selo, saznali su da je neprijatelj u školi i oko škole u kućama te se odmah prišlo likvidaciji istih zgrada. Borba je bila jaka i tempo borbe se održao do kraja jednak.

Dvije čete koje su napadale iste zgrade, iste su zapalili, ali neprijatelj je bio toliko okorio da su gorjeli ali se nisu htjeli predati. Drugovi su u te dvije zgrade u kojima je bio neprijatelj ubacili 67 bombi defanzivnih, ofanzivnih, upaljivih i avionskih. Kod ubacivanja bombi pod vatrom naročito se istakao drug Nikola Lasić, rodom iz Sibirja, srez Brod, koji je ubacio u te dvije zgrade ukupno 27 bombi. Isti drug zaslužuje pohvalu, pošto se u svim dosadašnjim borbama pokazao kao uzor borac. Isti drug je u I četi III bataljona.

U te dvije zgrade veći dio neprijateljske žive snage je uništen. Uporište bi bilo likvidirano sigurno u roku od 1 sata, pošto je neprijatelj mnogo popustio u vatri.

Jedna četa istog bataljona imala je zadatak likvidirati željezničku stanicu. U svom nastupu istjerali su neprijatelja iz stanice u kuće a stanicu zapalili. Ovaj bataljon u borbi je potrošio 5000 metaka i 67 bombi a 7 drugova je ranjeno i 2 poginula.

Borci ovog bataljona herojski su se borili i izvršili bi svoj zadatak u potpunosti ali uslijed nedostatka vremena uporište je ostalo upola likvidirano.

IV bataljon

Imao je zadatak postaviti zasjedu na pruzi i putu Bulinac — V. Pisanica—V. Grđevac. Isti bataljon zakasnio je u akciju 1 sat. Ovom bataljonu bila je dodijeljena pionarski grupa od 15 drugova, koja je uz pomoć drugova iz IV bataljona odmah po dolasku na mjesto izvršila diverziju pruge u dužini od 20 metara te prekopala nasip pruge i prekopala cestu. Ovaj bataljon također je imao zadatak likvidirati bulinačku stanicu u kojoj je bila domobranska posada. Jedinice su se privukle sasvim blizu i jurnule u stanicu, odakle su domobrani utekli bez oružja, te su odmah produžili u potjeru za domobranima od kojih su 6 zarobili a u stanici su našli 10 pušaka sa 800 metaka.

Ovaj bataljon nije imao borbe u zasjedi. Gubitaka nisu imali niti su municije potrošili, stoga ovaj bataljon je izvršio svoj zadatak u potpunosti.

Pionirski vod

Imao je zadatak rušiti prugu, t.t. veze, prekopati put i porušiti most. Uz pomoć II i IV bataljona su izvršili svoj zadatak za vrlo kratko vrijeme.

Zarobljeno je svega ukupno 6 domobrana i 1 ustaša, koji je u mjestu likvidiran. ... Zaplijenjeno je 10 mauzer pušaka, 800 metaka.

Prema izvještaju naših jedinica broj mrtvih neprijateljskih vojnika jest oko 30 do 40.

Sveukupni naši gubici jesu: 2 mrtva i 12 ranjenih od kojih je 1 u putu umro. Mrtvi drugovi su pokopani: 1 u Čađavcu a 2 u Dišniku. Ovi drugovi u Dišniku su sahranjeni uz vojničku počast dok poginuli drug koji je sahranjen u Čađavcu nije sahranjen uz vojničku počast.

Imena poginulih i ranjenih drugova dostavićemo naknadno.

Akcija na V. Pisanicu nije bila dovoljno obrađena sa našim štabovima bataljona uslijed nedostatka vremena, pošto kurir koji je nosio naređenje za napad na pomenuto mjesto stigao je u štab brigade u 14.15 časova a naše jedinice su se

nalazile na položaju kod V. Barne i Grubišnog Polja, zato su jedinice naše brigade imale zakašnjenje.

U borbi oko uporišta, borci III i I bataljona kao i borci II bataljona u zasjedi herojski su se borili, a vjerujemo da bi neprijatelja slomili da nije bilo naređeno povlačenje.

Također naš Pionirski vod odgovorio je svojoj dužnosti te je sa velikim požrtvovanjem, ali sa dosta slabim alatom, za vrlo kratko vrijeme uspio da izvrši svoj zadatak.

Štabovi bataljona kao i komandiri četa, poslije održanog savjetovanja između nas i njih, snašli su se na svojoj dužnosti i trudili su se svim silama da izvrše svoj zadatak.

Veze između bataljona i štaba brigade kao i veze između jedinica kako unutar naše brigade, tako i sa jedinicama ostalih brigada funkcionisale su pohvalno.

U akciji na V. Pisanicu utrošeno je 7.800 metaka a dobiveno 800 metaka, dakle manjak je 7000 metaka. Utrošeno je 67 bombi, dobiveno ništa.

U borbi je oštećen laki njemački mitraljez (eksplodirao metak i oštetio zatvarač). Isti će biti uskoro popravljen pošto raspolažemo sa rezervnim zatvaračem. Ostala automatska oružja u borbi su funkcionisala dobro.

Naročite napomene

Jedna desetina III bataljona koja je imala zadatak da povuče četvu koja je bila kod uporišta, nekako se mimoišla sa tom četom koja je već dobila naređenje za povlačenje i tako ta desetina još do danas nije došla u sastav svoga bataljona.

Bolesni drugovi koji su bili u Maloj Barni krenuli su sa dva bataljona X-VI brigade za Moslavinu. Kod sela Velike Barne, gdje su trebali da pređu cestu, vraćeni su nazad. Uz te bolesne drugove ostala je također jedna desetina I bataljona. A također komore od I, II i III bataljona koje su isto bile pošle sa jedinicama XVI brigade — takođe su vraćene nazad, tako da sada ne znamo gdje se iste nalaze.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:

Komandant:
Antolović Josip

**PISMO ŠTABA ČETVORTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
OD 21 VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU DRUGE OPERATIVNE
ZONE 0 DOLASKU DIVIZIJE NA PODRUČJE MOSLAVINE¹**

**ŠTAB
IV DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE**

Broj: 241/1943
dne 21 februara 1943, 8,35 h.

Izvještaj šalje

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE N.O.V. i P.O.H.

Na položaju

U toku jučerašnjeg dana 20 februara 1943 naše jedinice prebacile su se sa sektora Bilo Gore na sektor Moslavine.² Prema tome mi smo došli na područje vaše Zone i ovim prvim dopisom to vam saopštavamo, s 'tim da ćemo vam dok god se nalazimo na području vaše Zone slati redovite izvještaje o pokretu, namjerama i akcijama.

Stojimo u tijesnoj vezi sa vašim štabom Moslavačkog odreda koji nam u svakom pogledu izlazi u susret, postignuta je puna saglasnost za saradnju, koja će se tokom izvođenja akcija na njihovom području još više produbiti.

Dne 17 februara 1943 godine pod brojem 228/43 poslali smo vam dopis kao i dva naša kurira po drugu oficiru pri vašem štabu Dani Livadu Vjerujemo da će on uspjeti uspostaviti čvrstu i dobru vezu između vašega štaba i nas, odnosno preko nas sa štabom III Operativne zone.

U najkraće vrijeme poslaćemo vam izvještaj o našim namjerama i akcijama, a vjerujemo da će dotle veza biti čvrsta i dobra tako da ćemo i jedni i drugi pravovremeno da se obavještavamo.

Molimo vas da nam pošaljete putem dopisa sugestije na naše akcije i da nas uopće izvijestite o svemu što mislite da bi nam dobro došlo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
Jefto Šaić

Komandant:
Petar Drapšin

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 33/4, k. 907.

NAREĐENJE ŠTABA ČETVIRTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 21 VELJAČE 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA OBEZBJEĐENJE NAPADA NA GAREŠNICU¹

K—1
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE

HRVATSKE
Broj: 243/1943
dne 21.11.1943 u 12 sati

Naređenje za postavljanje
zasjeda izdaje

ŠTABU K—2 i K—4

Na položaju

U vezi sa dostavljenim vam rasporedom naših snaga za pretstojeću akciju na G.,² vi treba da postavite 22.11.1943 sljedeće zasjede:

XII Brigada:

Bataljon koji je predviđen za zasjedu prema Gojilu treba da postavi ujutro 22.11. o.g. zasjedu u šumi Ilovački Lug.

XVII Brigada:

Bataljon koji je predviđen za zasjedu u Trupinskom lugu,³ treba da osvane sutra ujutro na tom mjestu.

Bataljon koji je predviđen za zasjedu u Zdenčacu, treba da postavi sutra ujutro zasjedu u Zdenačkom Gaju na cesti Hercegovac—Vel. Zdenci.

Spomenute zasjede treba da osvanu na svojim mjestima i da ostanu tamo čitav dan, odnosno dok ne uhvate kakovu kolonu ili transport. Postoji naime mogućnost da sutra banda pokuša koncentrirati u Garešnici svoje snage, pa ima dakle također mogućnosti da se na tim cestama odnosno prolazima, kojima se i inače vrši redovan promet, uhvati dobar plijen.

Za samu akciju koja će početi 22.11.1943 oko 21 sat, zasjede treba da se postave, odnosno povrate na mjesto predviđeno ovim rasporedom snaga.

Snabdjeti te bataljone suhom hranom za jedan dan.

Održavati s njima stalnu vezu. Moslavački odred može vam također pomoći.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
Jefto Šahić

Zamjenik komandanta:
M. Jerković

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 51/1, k. 907.

² Garešnicu. Vidi dok. br. 73.

³ Vjerovatno Trupinski Gaj

ZAPOVIJEST ŠTABA ČETVRTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 21 VELJAČE 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA GAREŠNICU¹

K—1*
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE

Broj: 244/1943
dne 21.11.1943. 23,50 h.

Naređenje za napad na neprijateljsko uporište Garešnicu.

ŠTABU K—2, K—3, K—4, M.O. i M.C.³

Na položaju

Dolaskom u Hrvatsku⁴ pred nas se postavlja i vrlo važan politički zadatak: uliti povjerenje hrvatskom narodu ovoga kraja u moć Narodno-oslobodilačke vojske, jer to je jedina mogućnost da ga se podigne na oružanu borbu. Najuspješnija mobilizacija hrvatskog naroda ovoga kraja izvela bi se likvidacijom neprijateljskog uporišta Garešnica. Hrvati ovoga kraja izjavljuju: »Oslobodite Garešnicu, pa nas sve pozovite u vojsku i mi ćemo doći!«

Još uvijek traje neprijateljska ofanziva⁵ na naš oslobođeni teritorij, pa prema tome moramo pristupiti sa još više odgovornosti izvršavanju naredbe druga Tita od 12.11.1943."

Uzevši u obzir gornje činjenice, Štab ove divizije donio je odluku da likvidira neprijateljsko uporište Garešnicu.⁷

Prema dosada prikupljenim podacima snage neprijateljske u tom uporištu su sljedeće: 126 domobrana gorskog zdruge, 60 ustaša i oko 10—15 žandara.⁸ Naoružanje im je: 1 teški i

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 22—1/1, k. 892.

² Vidi primjedbe br. 2 i 3 uz dok. br. 42.

* Moslavačkom odred i mitraljeskoj četi

³ Misli se na područje zapadno od rijeke Ilove.

⁴ Riječ je o Četvrtoj neprijateljskoj ofanzivi.

⁵ Odnosi se na zapovijest Vrhovnog komandanta NOV i PO Jugoslavije od 7 veljače 1943 god. Vidi tom II, knj. 1, str. 226—227.

⁶ Vidi dok. br. 72, 75, 77 i 84.

* Garnizon u Garešnici sačinjavale su sljedeće neprijateljske jedinice: Prvi sat Treće bojne Prvog gorskog zdruge, mjesne ustaše i žandari.

4 laka minobacača, 3 teška mitraljeza i 20 puškomitraljeza, ostalo karabini.

U cilju likvidacije tog uporišta Štab IV divizije Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske

N A R E Đ U J E :

(Sekcija »Bjelovar« 1:100.000)

I.) XII Brigadi:

IV. a) Bataljon a,⁹ pojačan 1 teškim mitraljezom, treba da likvidira uporište broj 7.¹⁰ Taj bataljon nastupa cestom Malo Vukovje—Garešnica, zaobilazi mlin i udara s jugozapadne strane k tom uporištu. Jednim svojim dijelom treba odmah da zaposjedne zgrade sjeverno od željezničke stanice, da spriječi bandi da ih ona iz željezničke stanice ne zaposjedne. a s druge strane da spriječi bandi iz uporišta broj 3¹¹ da ovima u željezničkoj stanici pođe tim putem u pomoć.

Taj bataljon treba da drži vezu sa bataljonom b¹² iste brigade koji likvidira uporište broj 1¹³ i s bataljonom a¹⁴ Moslavačkog odreda koji likvidira uporište 3, 4¹⁵ i 5,¹⁶ te s bataljonom b¹⁷ Moslavačkog odreda koji postavlja streljački stroj duž pruge.

II. b) Bataljon b, pojačan 1 teškim mitraljezom, treba da likvidira uporište broj 1 i 2.¹⁸ Nastupa jednom kolonom sa zapadne strane od kote 156, putem kroz ciglanu sjeverno od sajmišta, te se razdvaja dalje na dva dijela. Jedan dio pristupa likvidaciji uporišta broj 2, a drugi dio opkoljava uporište broj 1 sa sjeverne i zapadne strane. Druga kolona tog bataljona dolazi k zgradi cestom Vukovje—Garešnica, te prešavši potok Garešnicu, napada uporišta s južne i s istočne strane.

I. c) Bataljon c,¹⁹ pojačan 1 teškim mitraljezom, postavlja zasjedu na cesti Garešnica—Uljanik u šumi sjeverno od Ribogojstva, uz nasip duž potoka Toplica, u obliku slova L.

Ta zasjeda pored svog glavnog zadatka da spriječi i uništi bandu ako pođe s te strane šume Garešnice u po-

* Četvrti bataljon

¹⁰ željezničku stanicu

¹⁵ i ¹⁸ Redakcija nije mogla utvrditi koji su to objekti.

¹² Drugi bataljon

" i " Gradansku školu i žandarmerijsku stanicu

¹⁴ Prvi bataljon

¹⁷ Drugi bataljon

moć Garešnici, treba da jednom jačom patrolom uništi poštansku i općinsku arhivu u Uljaniku, te da poruši mostove na toj cesti i t.t. instalacije u tom mjestu. Na cestu navaljati drveća.

Vežu hvata i drži sa snagama XVII brigade u Kajgani, i sa bataljonom b XII brigade u M. Vukovju, i napokon s bataljonom a XII brigade.

- III. d) Bataljon d,²⁰ pojačan sa 2 teška mitraljeza, postavlja zasjedu na cesti Garešnica—Gojilo na južnom dijelu M. Vukovja, sa zadatkom da ruši tu cestu i mostove na njoj i da spriječi i uništi bandu ako pođe u pomoć Garešnici iz Gojila.

Drži čvrsto vezu sa bataljonom b²¹ XVI brigade, da zajedničkim vještim manevrom ispuni svoj zadatak. Isto tako treba da održava vezu sa bataljonom c XII brigade i s bataljonom a iste brigade.

2.) XVI Brigadi:

a) Bataljon a,²² pojačan 1 teškim mitraljezom, treba da likvidira neprijateljsko uporište broj 8.²³ Nastupa sa sjeverne strane cestom Bjelovar—Garešnica.

Vežu hvata i održava sa bataljonom a Moslavačkog odreda, koji likvidira uporišta broj 3. 4 i 5. Isto tako treba da drži vezu s bataljonom c²⁴ XVII brigade u Zdenčacu.

b) Bataljon b postavlja zasjedu, pojačanu 1 teškim mitraljezom, na putu Garešnica—V. Vukovje prema Gojilu, sa zadatkom da u vezi s bataljonom d XII brigade spriječi i uništi svaku pomoć Garešnici s te strane. Držati najčvršću vezu s bataljonom d XII brigade.

c) Bataljon c²⁵ ostaje u diviziskoj rezervi.

3.) XVII Brigadi:

a) Jedna četa bataljona a²⁶ postavlja zasjedu na razvaljenoj cesti Garešnica—Bjelovar u šumi Rastovac i na putu iz Malog Pašijana prema toj cesti, sa zadatkom da spriječi eventualni dolazak neprijatelja sa te strane. Drži vezu sa bataljonom b iste brigade u Trupinskom Gaju, kao i s bataljonom c iste brigade u Zdenčacu.

Ostatak toga bataljona postavlja zasjedu na istočnoj strani Kajgane, na putu koji spaja Vel. Zdenca sa južnim dijelom

²⁰ Treći bataljon

²¹ Treći bataljon

²² Drugi bataljon

²² ustaški tabor

²⁴ Prvi bataljon

²⁵ Prvi bataljon

K-1.
NARODNO-OSLOBODILAČKI VOJASKI
HRVATSKE

Broj: 244/1943.

dat. 21. II. 1943. 22. 30 h.

Naredjenje za napad na nepri-
jateljsko uporište Garešnica.

STAB K- 2, K- 3, K- 4. N.O.S.H.C.

Na položaju

Dolaskom u Hrvatsku pred nas se postavlja i vrlo važan politički zadatak: uliti povjerenje hrvatskom narodu ovoga kraja u moć Narodno-Oslobodilačke Vojske, jer to je jedina mogućnost, da ga se podigne na oružanu borbu. Najuspješnija mobilizacija hrvatskog naroda ovoga kraja izvela bi se likvidacijom neprijateljskog uporišta Garešnica. Hrvati ovoga kraja izjavljuju: "Oslobodite Garešnicu, pa nas sve pozovite u vojaku i mi ćemo doći!"

Još uvijek traje neprijateljska ofanziva na naš oslobodjeni teritorij, pa prema tome moramo pristupiti sa još više odgovornosti izvršavanju naredbe druga Tite od 12. II. 1943.

Uzevši u obzir gornje činjenice, Stab ove divizije donio je odluku da likvidira neprijateljsko uporište Garešnicu.

Prema dosada prikupljenim podacima snage neprijateljske u tom uporištu su sljedeće: 126 domobrana gorakog zdruga, 6 ustaša, 1 oko 10-15 šandara, Noružanje im je: 1 teški i 4 laka minobacača, 3 teška mitraljeza i 20 puškomitraljeza, ostalo karabini.

U cilju likvidacije tog uporišta Stab IV. Divizije Narodno-Oslobodilačke Vojske Hrvatske

N A R E D J U J E:

/Seksija "Rješavac" 1:100.000./

1. XII. BRIGADI:

a/ bataljon a, pojačan 1 teškim mitraljezom treba da likvidira uporište broj 7. Taj bataljon nastupa cestom Male Vukovje-Garešnica saobilazi mlin i udara sa jugozapadne strane k tom uporištu. Jednim svojim dijelom treba odmah da zapojeđnu zgrade sjeverno od željezničke stanice, da spriječi bandi da ih ona iz željezničke stanice ne zapojeđne, a s druge strane da spriječi bandi iz uporišta broj 3 da ovima u željezničkoj stanici pođe tim putem u pomoć.

Taj bataljon treba da drži vezu sa bataljon b/ iste brigade koji likvidira uporišta broj 1 i 2 bataljonom a/ koalačkog odreda koji likvidira uporišta 3, 4 i 5, te s bataljonom b/ koalačkog odreda, koji postavlja streljački stroj duž pruge.

b/ bataljon b, pojačan sa 1 teškim mitraljezom treba da likvidira uporište broj 1 i 2. Nastupa jednom kolonom sa zapadne strane od kote 156, putem kroz ciglenu, sjeverno od kuznarskajajšta te se razdvaja dalje na dva dijela. Jedan dio pristupa likvidaciji uporišta broj 2, a drugi dio opkoljava uporište broj 1 sa sjeverne i zapadne strane. Druga kolona tog bataljona dolazi k zgradi cestom Vukovje-Garešnica, te prešavši potok Garešnicu, napada uporišta s jzrne i s istočne strane.

c/ bataljon c, pojačan 1 teškim mitraljezom postavlja zasjedu na cesti Garešnica - Uljanik u šumi sjeverno od Ribogojilišta, uz nasip duž potoka Toplica u obliku slova L.

Ta zasjeda pored svog glavnog zadatka da spriječi i uništi bandu ako pođe s te strane šume Garešnica u pomoć Garešnici, treba da jednom jačom patrolom uništi poštansku i općinsku arhivu u Uljaniku, te da poruši mostove na toj cesti i t. t. instalacije u tom mjestu. Na cestu navaljati drva.

Vezu hvata i drži sa snagama XVII. brigade u Kajžani, i sa bataljonom b/ XII. brigade u M. Vukovju, da napokon s bataljonom a/ XII. brigade.

d/ bataljon d, pojačan sa 2 teška mitraljeza postavlja zasjedu na

Garešnice preko Klokočevca, Tomašice i Kajgane. Drži vezu sa bataljonom c u Zdenčacu i sa bataljonom c XII brigade.

b) Bataljon b,²⁷ pojačan 1 teškim mitraljezom, postavlja zasjedu na željezničkoj pruzi Garešnica—Vel. Pisanica prema željezničkoj stanici Hercegovac, sa zadatkom da spriječi pomoć Garešnici s te strane. Da ruši prugu i t.t. veze, da navalja na njih drveća i da zapali željezničku stanicu Hercegovac u kojem prema podacima nema posade.

Osigurati se sa istočne strane od sela Hercegovca.

Drži vezu sa bataljonom c u Zdenčacu i sa bataljonom a XVII brigade u Pašijanu.

c) Bataljon c, pojačan 1 teškim mitraljezom, postavlja zasjedu sjeverno od Zdenčaca na cesti Hercegovac—Garešnica, sa zadatkom da spriječi i uništi bandu ako s fe strane pođe u pomoć Garešnici. Ruši cestu, mostove na njoj.

Osim toga taj će bataljon pročistiti eventualne banditske straže u Brestovcu.

Drži vezu sa bataljonom b iste brigade i sa snagama bataljona a u Kajgani, te napakon s bataljonom b Moslavačkog odreda i s bataljonom a XVI brigade.

) Moslavačkom odredu:

a) Bataljon a likvidira uporišta broj 3, 4 i 5 (35 domobrana).

Taj bataljon nastupa sa sjeverne strane prostorom između željezničke pruge i ceste istočno od sela Garešnica, te izlazi na cestu u samoj Garešnici sjeverno od kotara, i pristupa likvidaciji na planu naznačenih objekata.

Vežu treba da drži s bataljonom a XVI brigade, s bataljonom b Moslavačkog odreda i s bataljonom a XII brigade.

b) Bataljon b postavlja streljački stroj duž pruge Garešnica—Hercegovac, od mjesta gdje ta pruga presijeca cestu Garešnica—Uljanik, pa do mjesta gdje pruga presijeca cestu Garešnica—Zdenčac. Osobito jake patrole postaviti na tim presjecima.

Zadatak toga bataljona jest da hvata eventualne bjegunce iz" Garešnice i da ruši prugu i t.t. veze na naznačenom sektoru.

Vežu drži s bataljonom a Moslavačkog odreda, s bataljonom a XII brigade, s bataljonom c XVII brigade, te napokon sa snagama XVII brigade u Kajgani.

²⁷ Treći bataljon

- 5.) Mitraljeskoj četi:
- a) 5 mitraljeskih odjeljenja dodijeliti XII brigadi.
 - b) Dva mitraljeska odjeljenja dodijeliti XVI brigadi.
 - c) Dva mitraljeska odjeljenja dodijeliti XVII brigadi
Ovu raspodjelu učiniti 'tokom 22.11.1943 do podne.
U bataljone koji sutra idu na zasjede prema V. Zden-
cima i Gojilu, treba da štabovi brigada dodijeljena im
mitraljeska odjeljenja upute uz potrebnu pratnju i vodiče
naknadno, t.j. kad se ti bataljoni vrata na svoje mjesto u
zasjedu, predviđeno za vrijeme same akcije.
- 6.) Vod za vezu biće uz K—1 gdje će na licu mjesta dobiti
usmeno zadatak.
- 7.) Stab K—1 nalaziće se sa svojom rezervom u ciglani na
putu iz Kapelice za Garešnicu.
Stab K—2 sa svojom rezervom nalaziće se u Cigle-
nici na cesti Garešnica—Malo Vukovje.
Stab K—3 nalaziće se sa svojom rezervom u prvim
kućama Dišnika na putu iz Dišnika za Garešnicu, kod slova
c—Rastovac.
Stab K—4 nalaziće se u Vel. Pašijanu u najjužnijim
kućama.
Stab M.O.²⁸ nalaziće se u najzapadnijim kućama Kaj-
gane, na mjestu gdje potok Kajgana presijeca put iz
Kajgane u Garešnicu.
Komanda mitraljeske čete nalaziće se uz K—2.
- 8.) Veza između svih štabova održavaće se kuririma. Sa ku-
rirom treba radi sigurnosti uvijek poslati po jednog ili dva
druga.
Štabovi brigada i M.O. slaće redovne izvještaje svaka
2 sata, a izvanredne izvještaje treba slati u izvanrednim
okolnostima bez obzira na vrijeme.
Jedan štab šalje uvijek izvještaje Štabu divizije preko
sebi najbližeg štaba.
Na izvještajima hitne naravi naznačiti na omotu
»hitno« i slati ih po mogućnosti preko kurira na konju.
- 9.) Centar za evakuaciju ranjenika biće u Popovcu.
Svaka brigada organiziraće svoje brigadno previja-
lište i to:
XII brigada: u Kapelici. Tu će istodobno bili previ-
jalište za ranjenike Moslavačkog odreda.
XVI i XVII brigada organiziraće previjalište u Diš-
niku. Ali ranjenike uvijek treba otpremati u najbliže pre-
vijalište.

- 10.) Centar za evakuaciju plijena biće u Popovcu. Evakuaciju plijena organiziraće intendant Divizije uz pomoć intendantata brigada.
- Intendant Divizije treba da stalno drži vezu sa bilo kojim štabom brigade ili sa K—1, da bi mogao na vrijeme izvući plijen.
- 11.) Centar za evakuaciju zarobljenika biće Kostanjevac.
- 12.) Početak napada biće 22.11.1943 u 21 čas.
- 13.) Znaci raspoznavanja za noć od 22 na 23 ov. mj. biće: Pas — Poglavnik, a za dan 23 ov. mj.: poziv s obje ruke dići pušku rezelno²⁹ iznad glave, odziv: lijevom rukom izbaciti pušku u stranu u vertikalnom položaju.
- 14.) Povlačenje će se izvršiti po pismenom naređenju K—1. Osim toga za svaku eventualnost ispaliće K—1 kao znak za povlačenje snop raketa i to 3 puta po dvije crvene. Pravci povlačenja:
Svaka jedinica povući će se u svoju polaznu bazu za napad.
Povlačenja nema bez naređenja. Ukoliko se ne uspije likvidirati to uporište tokom noći, akcija će se vjerovatno produžiti i za dana.
- 15.) **VAŽNE NAPOMENE:**
- a) Opetovati svom komandnom kadru napomene iz naredbe³⁰ ovoga štaba broj 238/43 od 19.11.1943.
 - b) Prilikom napada na izvjesni objekat treba odmah posjesti sve okolne zidane zgrade i ne dozvoliti da se banda u njih uvuče.
 - c) Nakon likvidacije svog uporišta treba jedinica tada bezuvjetno i odmah da prilazi u pomoć susjednoj jedinici koja još nije likvidirala svoje uporište. To treba učiniti bez posebnog naređenja.
 - d) Na zadnjoj našoj akciji pokazalo se kod nekoliko naših bataljona kako je efikasna dobro organizirana mitraljeska vatra. Skrenite još jedanput pažnju vašim komandantima bataljona i komandirima četa da zasjeda uspijeva samo onda ako se neprijatelja pripusti blizu i ako ga se tuče iznenadno dobro organizovanom snažnom mitraljeskom vatrom. Isto tako skrenite pažnju onim rukovodiocima koji napadaju objekte da se bombaši vrlo lako mogu privući i najbolje branjenoj zgradi ako je naša vatra dobro organizovana. (Vidi napomene iz naređenja broj 238/43 i naređenja ovog štaba broj 197³¹/43).

^{2*} Vjerovatno: horizontalno
" Vidi dok. br. 62.

e) Osobitu pažnju treba da skrenete na izbor mjesta vašeg štaba i štabova vaših bataljona. Ne smije se nikad i nipošto dozvoliti da bilo koje lice koje nije član toga štaba (kuriri, stražari, civili, zarobljenici i t.d.) prisustvuje u samom štabu, jer to ometa rad i konspiraciju.

f) Prije odašiljanja kurira i patrola za hvatanje veze uvijek temeljito objasniti tim drugovima gdje se nalazi štab u koji se šalju i put kojim se najlakše i najbrže dođe do tog štaba.

g) Štab XII brigade preuzima u ovoj akciji komandu nad bataljonom b XVI brigade.

h) Upoznati dobro partizane, osobito nove drugove, sa načinom upotrebe noćnih i dnevnih znakova raspoznavanja.

i) Zasjede koje nemaju prirodnih zaklona neka si iskopaju potrebne rovove.

Prilog: Skica Garešnice. sa podacima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
J. Šašić

Komandant:
Petar Drapšin

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG NOP ODREDA OD 22 VELJACE 1943 GOD. ŠTABU TREĆE OPERATIVNE ZONE O IZVRŠENIM AKCIJAMA OD 12 DO 22 VELJAČE¹

STAB
II N.O.P. ODREDA
III OPERATIVNE ZONE
O. broj: 13/1943
Položaj 22 veljače 1943

22-II-43²

ŠTABU III OPERATIVNE ZONE

Operativni izvještaj II N.O.P. odreda za razdoblje od 12. II do 22.11.1943 g.

I. Vojnička situacija na sektoru odreda³

Na sektoru odreda banda se povukla u uporišta koja stalno utvrđuje a jačina im je većinom 80 do 150 vojnika i to na istočnom dijelu sektora, dok na sjevernom dijelu sektora banda drži uporišta [jačine] 500 do 1.000. vojnika. Vojnici u tim uporištima su većinom kulturbundovci i ustaše. Moral i borbenost neprijateljskih vojnika je osrednji. Banda se češće zalijeće u sela i prisilno odvodi stanovništvo u vojsku. Mjestimično je napadala pozadinske straže, koje su je odbijale.

Snage ovoga odreda nisu u stanju da vrše veće akcije na oružje, pa su si dali zadatak da ruše komunikacione veze i vrše manje akcije na oružje i hranu. Odred šalje partizanske grupe u neprijateljsku pozadinu, koje svojim manjim akcijama uznemiravaju neprijatelja.

II Akcije

Naš odred vršio je akcije u sastavu XVIII brigade,⁴ a pored toga izvršio je i sam nekoliko akcija.

14.11.1943 cijeli odred u sastavu s brigadom dao si u zadatak da zaustavi i razoruža vlak na glavnoj pruzi Osijek—Zagreb. Naš odred dao je zasjedu na cesti prema Feričancima. Za vrijeme te akcije na zasjedu nije niko naišao. Pošto akcija nije uspjela po planu odred se povukao u selc^Duzluk. Tu smo,

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 12—2, k. 1484.

² Datum prijema izvještaja u Štabu Treće operativne zone.

* Odred je uglavnom djelovao u Podravini i na sjevernim padinama Papuka, Krndije i Dilja.

³ i ⁴ Vidi dok. br. 86.

u sporazumu s brigadom, I bataljon uputili u selo Pušine da bi odande vršio akcije u okolici pruge i preko nje. II bataljon smo uputili na sektor Živčane s tim da vrši akcije u toj okolici i da šalje partizanske grupe u neprijateljsku pozadinu.

15.11.1943 I bataljon se uputio u akciju na neprijateljsko uporište Sopje. 16.11.1943 je bataljon predanio u blizini istoga mjesta i naveče izvršio prepad na žandarmerijsku postaju, financiju, općinu i poštu. Pri samom upadu u mjesto nije došlo do borbe. Akcija je izvršena po planu i zarobljen je slijedeći plijen:

17 mauzera	3 pištolja 6.35
11 manlihera	3.000 metaka
2 civilne puške	18 fišeklija sa istim brojem opasaka i noževa
20 bombi	2 raket. pištolja sa 50 raketa
49 éebadi	15 vojničkih odijela
1 telefon	2 radioaparata
2 pisaće mašine i ostalo.	

U Komandu područja⁵ sprovedeno je 3 žandara, 5 pomoćnih žandara i 5 financa. U toj akciji najbolje se istakao komandir Prve čete drug Teodor Bardak.

Iste noći je II bataljon izvršio akciju na Košku. Pošto su bili slabi podatci o samom mjestu, partizani su ipak napali žandarmeriju koja je bila prazna, jer žandari iz iste svake noći se razidu po selu. Drugovi su upali u općinu, poštu i na željezničku stanicu u kojima su zaplijenili slijedeći plijen: 6 civilnih pušaka, 18.000 kuna gotovog novca. 9 metara kukuruza.

17.11.1943 partizanska grupa II bataljona na sektoru Osijeka izvršila je akciju na pustaru Kesntbaum⁶ i zarobila 8 konja sa spregom, 2000 litara petroleuma, 5 remenja, 15 metara kukuruza, 2 metra graha, 45 komada svinja i 48 komada goveda.

19.11.1943 I bataljon je ujutro u 5 sati izvršio akciju na mostove na glavnoj pruzi, na rijeci Vojlovici i Voćinki kod Caćinaca. Pri samom napadu na domobransku stražu i domobrani su se u roku 10 minuta predali. U toj akciji zarobljen je slijedeći plijen: 25 pušaka manlihera sa 1.000 metaka 20 bombi i druge spremne. Isti domobrani su sprovedeni u komandu Papučko-krndijskog područja.

Istog dana II bataljon je držao zasjedu na cesti prema Ruševu, dok je brigada vršila akciju na Levanjsku Varoš.⁷ Ova akcija je uspjela i naš bataljon na diobi dobio je 5 pušaka.

19.11. partizanska grupa sa sektora Osijek donijela je 7 pušaka mauser i mobilizirala isti broj ljudi.

**Riječ je o Papučko-krndijskom području.
Vjerovatno nazvana tako po vlasniku.**

21.11.1943 je I bataljon otišao na pustaru Gačište kod Virovitice da dotjera 70 domobrana Srba" uniformisanih koje čuvaju 3 naoružana čovjeka. Iz te akcije bataljon se ima vratiti u toku slijedeće noći i na povratku potrgati t.t. veze i zapaliti stanicu Cabuna.

22.11.1943 je II bataljon držao zasjedu prema Ruševu i ujedno dao zaštitnicu brigadi koja je vodila borbu sa bandom iz Đakova koja je došla u Levanjsku Varoš i Slobodnu Vlast. Banda je bila razbijena i naš bataljon se povukao u Podgorje.

22.11.1943 II bataljon je naveče otišao da izvrši akciju na žandarmerijsku postaju Bizovac i na selo Habjanovci. Bataljon se ima vratiti u toku slijedećeg dana. Poslali smo 1 partizansku grupu na prugu Zagreb—Beograd koja će se tamo zadržati 6 dana i svake noći na raznim mjestima potrgati t.t. veze.

III. Organizaciono stanje

Odred je sastavljen od 2 bataljona i jedne bolničke čete. Bataljoni imaju po 2 čete, svaka četa po 2 voda. Odred ima 3 partizanske i jednu diverzantsku grupu, kojima daje konkretne zadatke i kontrolira njihov rad.

IV. Borbenost i disciplina

Borbenost je slaba, jer su to sve mladi i neiskusni partizani koji nisu prošli kroz vatrena krštenja. Sto se tiče morala i volje vojnici to imaju i kroz to ćemo postići i borbenost.

Disciplina je dosta aljkava jer partizani, kao i mlado komandno osoblje, ne-izvršavaju svoje zadatke i naredbe kako to treba.

V. Oficiri za vezu

Oficire za vezu nemamo, a njihovu dužnost vrše nuzgredno obavještajci. Kuriri vrše svoju dužnost dobro, pošta stiže na vrijeme kako za vrijeme logorovanja tako i u borbi.

VI. Osoblje štabova

Štab odreda sačinjavaju: komandant, komesar, njihovi zamjenici,⁹ obavještajac,¹⁰ informativac.¹¹ Dužnost operativca vrši zamjenik komandanta, dok dužnost oficira za vezu vrši obavještajac.

* Mobilisani u domobranske radne jedinice.

° Zamjenik komandanta odreda bio je Ljuboja Radišić (poginuo 1944 god. kao zamjenik komandanta DOjskog područja). Zamjenik političkog komesara odreda bio je Franjo Fedele.

¹⁰ Grga Zilić

¹¹ Redakcija nije mogla utvrditi ko je vršio tu dužnost

Štabsko osoblje zadovoljava

Štab I bataljona sačinjavaju: komandant,¹² komesar i njihovi zamjenici,¹³ informativac.¹⁴ Obavještajca nema, oficira za vezu nemaju. Drugovi ovoga štaba zadovoljavaju, osim druga zamjenika komandanta, koji se češće opija i zbog toga ne može vršiti svoju dužnost.

Štab II bataljona sačinjavaju: komandant,¹⁵ komesar,¹⁹ njihovi zamjenici,¹⁷ informativac,¹⁸ obavještajac,¹⁹ a dužnost oficira za vezu vrši obavještajac.

Štab II bataljona zadovoljava.

Štabovi se međusobno slažu i u sporazumu obavljaju svoj rad.

VII. Plan budućih akcija

Naš odred ima u planu da vrši slijedeće akcije u Podravini i to: oko pruge da ruši komunikacione veze i u okolici Đakova i na pruzi Beograd—Zagreb. Po planu imamo vršiti manje akcije za oružje, kidanje komunikacionih veza i mobilizaciju. "

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Lazar Vračarić

Komandant[^]
Gojko Kovačević²⁰

Nikola Krajšić

" Zamjenik komandanta Prvog bataljona bio je Milan Stefanović, a zamjenik političkog komesara Antun Zivković.

¹⁴ Đuro Oreščanin. Poginuo 1943 god. u selu Klokočeviku kod Slavonškog Broda, u borbi protiv Nijemaca.

¹⁵ Stevo Carević

" Boro Novaković

¹⁷ Zamjenik komandanta Drugog bataljona bio je Tedo, zvani Bosanac. (Redakcija nije mogla utvrditi pravo ime i prezime). Poginuo je u Gorjanima kod Đakova 1943 god. kao komandant bataljona. Zamjenik političkog komesara bataljona bio je Slavko Medunić.

¹⁹ Vlado. Redakcija nije mogla utvrditi prezime.

¹⁹ Mirko Vorkapić

²⁰ Poginuo 1944 godine.

BR. 75

NAREĐENJE ŠTABA ČETVIRTE DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE OD 23 VELJAČE 1943 GOD. PODREĐENIM JEDNICAMA DA PRODUŽE BORBOM ZA OSLOBOĐENJE GAREŠNICE¹

**K—1'
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE**

Broj: 249/1943
dne 23.11.1943, 5,30 h.

Naređenje za produženje borbe
izdaje

ŠTABOVIMA K—2, K—3, K—4³ i M.O.⁴

Na položaju

Prema do sad primljenim izvještajima i vatri koja se čuje iz Garešnice,⁵ to uporište još nije likvidirano.

U cilju dokončanja zadatka koji vam je dat naređenjem⁶ ovog štaba broj 244/43, štab IV divizije Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske donio je odluku da se borba nastavi preko dana i dalje sve dok se ne likvidira ta banda. U vezi s tim ovaj štab.

NAREĐUJE :

- 1.) Svim bataljonima: borba se nastavlja do daljnjeg naređenja, odnosno do izbacivanja rakete kao znaka za povlačenje.
- 2.) Bataljonima u samom uporištu:
Oni bataljoni koji se nalaze u samom uporištu treba da posjednu zgrade oko onih zgrada iz kojih se pruža otpor. Pazite budno da banda ne pobjegne. U slučaju da banda to pokuša, odmah treba jednim dijelom i naše snage da napuštaju okolne zgrade i da bandu tjeraju vatrom i pokretom.

Osmotriti obdan položaje oko zgrada, pravce privlačenja i povlačenja, te sve ostalo što može koristiti da se u toku sljedeće noći uporište lakše likvidira.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 53/1, k. 907.

* i * Vidi primjedbu br. 2 i 3 uz dok. br. 42.

³ Moslavačkom odredom

⁴ i • Vidi dok. br. 73.

3.) Bataljonima u zasjedi:

Bataljoni koji se nalaze na zasjedama treba da se utvrde na tim mjestima ukoliko nema prirodnih zaklona i da ni pod koju cijenu ne dozvole da banda proдре tim pravcem.

Ako banda pokuša da izmanevriše vaše položaje, zaklone i utvrđenja, onda treba i vi da napuštate te zaklone i da smjesta prelazite u protivnapad.

Bataljon Moslavačkog odreda koji se nalazi na pruži neka se također utvrdi i iskopa zaklone od aviona. Treba stalno da postoje na određenim udaljenostima stražari osmatračići, koji će pratiti eventualan bijeg bande iz Garešnice.

4.) Povlačenje:

Ako bi na bilo koji način došlo do povlačenja, onda se bataljoni koji se nalaze u zasjedama ne smiju povući dok se ne izvuku bataljoni iz samog uporišta. Štabovi pak bataljona u uporištu treba odmah čim dobiju naređenje ili znak za povlačenje da obavijeste sve susjedne jedinice o tome, kamo se povlače, zašto se povlače i od koga su dobili naređenje da se povlače. Isto tako moraju smjesta poslati izvještaj bataljonima u zasjedi za koje vrijeme po prilici će se dotični bataljon izvući iz uporišta i prema tome kad može zasjeda da se povlači.

Bataljon XVII brigade koji se nalazi u Trupinskom Gaju ne smije se povući prije dok se bataljon koji je u zasjedi prema Zdenčacu ne prebaci preko pruge Garešnica—Hercegovac.

Bataljon XII brigade koji se nalazi u šumi sjeverno od Ribogojstva smije se povući tek onda kad u njegov sastav dođu snage XVII brigade iz Kajgane i Moslavački bataljon sa pruge, jer je ovima najzgodniji pravac povlačenja.

- Neka svi bataljoni i jedinice imaju stalno osmatračiće raketa koje će biti ispaljene od K—1, kao znak za povlačenje, sa pravca od sela Kapelice. Broj i boja raketa — već kako je ugovoreno.

5.) Inače u svemu ostalom pridržavati se napomene i naređenja koje ste već primili, a odnose se na produženje borbe preko dana.

6.) Potsjetite borce u uporištu na Voćin⁷ i izdržljivost naših zasjeda, te im kažite dđ imaju puno povjerenja u naše drugove koji ih izvana čuvaju. Borce na zasjedama pak potsjetite također na borbu u Voćinu, na upornost i junaštvo našeg II i IV bataljona XII brigade. Objasnite dru-

govima da upornost te bande dolazi samo otuda što su se nadali da ćemo mi pred zoru da ih napustimo i što se nadaju da će im ujutro stići pomoć izvana. Naravno da će se smrtonosno iznenaditi kad vide da mi ne odlazimo, a pomoć da ne dolazi.

7.) Opća situacija:

S juga su naši bataljoni prodrli u samo mjesto i posjeli zgrade oko željezničke stanice. Prema izvještaju to će uporište biti lako likvidirano. Sa sjeverne strane nema promjena. Naše snage ušle su odmah u mjesto i prišle sasvim blizu uporištima, ali ih još nisu likvidirale.

Na zasjedi prema Hercegovcu čuje se vatra. Na ostalim zasjedama nema novosti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
Jefto Šašić

Komandant:

BR. 76

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVORTE NOU BRIGADE OD 23 VELJAČE 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O POVRATKU BRIGADE NA KORDUN¹

STAB
IV UDARNE BRIGADE
23.11.1943

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Prema Vašem naređenju brigada se povratila iz Zumberka² i zaposjela sela: Primišlje, Vrelo, Mrežnicu i Zbjeg, kao što ste nam to naredili. Po dolasku u Perjasicu brigada je bila otišla na dva dana na cestu Krnjak—Veljun, jer smo bili obaviješteni da neprijatelj saobraća cestom Karlovac—Slunj. Pošto smo tamo uništili cestu, protjerali satniju ustaša koji su trebali zaposjesti Krnjak, protjerali posadu iz Tušilovića i uni-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 2/21, k. 830.

² Četvrta NOU brigada dejstvovala je na području Zumberka od 1 siječnja do 15 veljače 1943 god. Vidi tom V, knj. 13, dok. br. 43.

štali 3 mosta između Tušilovića i Krnjaka, vratili smo se preko Perjasice na cestu Slunj—Ogulin.

Sada ćemo, dok ne primimo od štaba naše divizije³ ili od Vas drugo naređenje, sa 3 bataljonom I K.P.O.⁴ izvršiti neku akciju⁵ na četnike kod Plaškog ili na ustaše u Slunju.

Još nemamo veze sa štabom naše divizije pa se zato uporedno obraćamo i Vama ovim dopisom. Molimo Vas da kurira koji Vam donese ovaj dopis uputite gdje se nalazi štab divizije ili pak preuzmete dopis koji mi šaljemo diviziji da ga sa vašom poštom hitno pošaljete štabu naše divizije.

Naša brigada dobro je ishranjena, odjevena i obuvena, te je spremna odmah za dalje akcije. Primili smo u sastav i naš 1 bataljon.⁸

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.⁷ Martinović

Komandant:
Pet.⁸ Kleut

³ Riječ je o Osmoj diviziji NOV i PO Hrvatske.

⁴ Prvog Kordunaškog NOP odreda

⁵ Vidi tom V, knj. 13, izvještaj Štaba Četvrte NOU brigade Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 13 ožujka 1943 godine.

⁶ Bataljon je, u sastavu svoje brigade, otišao na Zumberak. Petnaestog siječnja krenuo je sa ranjenicima na Kordun, gdje ga je zatekla neprijateljska ofanziva. U toku ofanzive djelovao je na području Korduna, i Like, u sastavu jedinica Osme divizije. Vidi dok. broj 90.

⁷ Mile. Poginuo nesrećnim slučajem 1944 god. kao član Okružnog NOO za Kordun.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESNAESTE NO BRIGADE OD 24 VE-
UACE 1943 GOD. ŠTABU ČETVIRTE DIVIZIJE NOV I PO
HRVATSKE O NAPADU NA GAREŠNICU¹**

STAB K—3
NAROD.-OSLOB. V. HRVATSKE
Broj. 61/43 god.
24.11.43 godine u 12,40 h.

Podnosi izvještaj o akciji
na Garešnicu

ŠTABU K—1 NAROD.-OSLOB. V. HRVATSKE

U vezi naređenja te divizije br. 251 od 24 11.43 god. pod-
nosimo izvještaj o akciji na uporište Garešnicu.² ^

I bataljon ove brigade bio [je] rezerva divizije.

II bataljon ove brigade imao je zadatak likvidirati upo-
rište br. 8, t.j. ustaški tabor; zadataku je pristupio na vreme,
banda je davala jak otpor i nije se mogao likvidirati u prvom
naletu. Dok se je bataljon rasporedio u opsadno stanje, banda
se je uspela organizovano srediti u samom uporištu, zgradi koja
je bila na sprat i jakog materijala, te je uspela odbiti svaki
nalet naših jedinica. Oko 13 h zabunom ili nesmotrenošću ne-
tačno obavešten od susednih jedinica, bataljon se je povukao
oko 500—600 m. usled jake bacačke vatre koja je padala u ne-
posrednu blizinu boraca raspoređenih za opsadu.

Takovim rasporedom bataljon je dočekaao i noć 24.11.
smatrajući da će bandu moći likvidirati ili naterati u begstvo,
što se je zapazilo prebacivanjem bande iz prvošnjeg uporišta
u drugo obližnje uporište, dok se banda nije spojila sa ostat-
kom nelikvidiranih bandita u mestu. Banda je pokušala da se
koncentriše u prvi mah i organizuje za prodor prema Kapelici
i dalje za Gojilo, ali kada je bila osujećena i raspored naših
snaga izvršen kontra njihovim namerama, tako da su svaki po-
kreti bili praćeni vatrom, odustali su od napred pomenute
namere i pokušali da se bace i prodru preko ceste i dalje za
prugu, gde su bili ponovo tučeni i praćeni vatrom naših boraca,
odustali su i od tih namera i grupisali se u žandar, stanicu,
gde su se sastali sa ostatkom nelikvidirane bande i organizovali

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta pod reg. br. 32—2, k. 908.

otpor protiv naših napadajućih snaga koje su oko 19,30 ponovo pokušale da likvidiraju bandu ali nisu uspele.

Prva zgrada u kojoj se banda ustaša nalazila razorena je bombama i avionskom bombom od 12 kg, te je banda bila prisiljena na begstvo, napuštanje zgrade. Vremenske vatrene prekinke koristio je bataljon za izvlačenje plena, i kada je bila potreba zaštite izvlačenja komore, to je vršeno pod vatrom.

U toku celog dana glavni zadatak bio je izvlačenje plena iz magacina koji je u prvom naletu pao u ruke naše.

Vežu ovaj bataljon imao je stalnu i neprekidnu sa brigadom, dok za dugo vremena nije uspostavio sa bataljonom K—2 koji je likvidirao stanicu, i napokon sa bataljonom M.O.³ Ova veza uspostavljena je nakon dugih napora i poteškoća i slanja patrola od strane II bataljona.

Zarobio je II bataljon 4 karabina, nešto municije, nekoliko oružnog pribora i jedan talijanski laki mitraljez sa nekoliko metaka.

Poginula su u II bataljonu 2 druga i 3 ranjena.

II bataljon nije zarobio ništa žive snage.

Broj likvidiranih bandita iznosio bi od prilike oko 20 izbačenih iz stroja, broj mrtvih i ranjenih ponaosob ne može se izneti.

II bataljon utrošio je od prilike oko 3.500—4.000 metaka, računajući tu i broj izbačenih metaka iz pridodatog teš. mit.

III bataljon bio u zasedi prema Gojilu—V. Vukovju i potpadao pod komandu K—2., za vreme akcije. Brigada nije primala operativne izvještaje te prema tome ne može ni dati podatke o uspehu i radu toga bataljona u akciji.

Rad bataljona i njegov uspeh u akciji podneće K—2; ukoliko ne podnese, podneće ovaj štab kada se dobiju podaci od bataljona naknadno.

Jedinice su stigle na određena mesta, i smeštene su na odmor.

Broj plena nepoznat je brigadi, jer se je evakuisalo pod kontrolom intendanta⁴ divizije i intendantata brigada, te će intendant divizije moći dati tačan popis plena ove akcije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zam. polit, komesara,
Mutak Vlado

Komandant,
Rade Knežević

Moslavačkog odreda

Đuro Terzić. Vidi primjedbu br. 23 uz dok. br. 36.

IZVJEŠTAJ ŠTABA BANIJSKOG NOP ODREDA OD 24 VELJACE 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV i PO HRVATSKE O POVRATKU ODREDA NA BANIJU¹

**ŠTAB
PARTIZANSKOG ODREDA
BANIJE**
24.11.1943 god.

ŠTABU I KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Naš odred stigao je nazad na Baniju² preko Kozare i Trokuta.³ Sa odredom smo se povlačili do Drinića, gdje smo dobili naređenje od Vrhovnog štaba preko VII Divizije da se probijemo nazad na Baniju. Mi smo se mogli i prije prebaciti, tj. odmah drugi [dan] kako smo prešli preko Une, pošto [je] sva neprijateljska vojska koja se nalazila na Baniji⁴ krenula u pravcu Otoke, Bužima i Cazina, ali nas je zadržao štab IV Krajiške divizije da držimo položaj prema [Bos.] Krupi i V. Badiću. Iako su imali naređenje da nas oslobode položaja oni to nisu učinili, pošto su bili opkolili neprijateljske snage na Benakovcu i nisu imali na raspoloženju snaga da nas oslobode. Poslije je neprijatelj zaposjeo naš prelaz kod Dobretina, a i u borbi sa neprijateljem bili smo potisnuti na Grmeč a poslije prema [Bos.] Petrovcu. U borbi sa neprijateljem za vrijeme ofanzive imali smo 19 mrtvih i 24 ranjena partizana. Sa nama na Baniju prebacao se jedan dio žena i djece sa Banije koje smo usput prikupili. Imamo veći broj bolesnih i promrzlih drugova. Odmah po dolasku na Baniju imali smo borbu sa neprijateljskom bojnom⁵ iz Kostajnice koja je krstarila po selima ispred

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 40/1—3, k. 419.

² Po naređenju Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije, Banijski NOP odred se prebacio 28/29 siječnja u Bosnu, a 8 veljače primio je naređenje istog štaba da se vrati na Baniju, gdje je stigao 22 veljače. Šire o tome vidi tom V, knj. 13, izvještaj Štaba Banijskog NOP odreda Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 3 ožujka 1943 godine.

* U toku NOB tako su zvali prostoriju u trouglu Sunja — "Kostajnica — Dubica.

⁴ U početnoj fazi Četvrte neprijateljske ofanzive na Baniji se nalazila 369 legionarska divizija, ojačana jednim ojačanim pukom nje-mačke 187 rezervne divizije i Trećim gorskim zdruhom.

⁵ Druga bojna Drugog gorskog zdruga. Vidi tom V, knj. 13, dok. broj 5.

Kostajnice do Mečenčana. Greškom I Bataljona, koji se povukao sa svog položaja bez naređenja i bez potrebe, imali smo 3 ranjena. 1 mrtvog i jednog ranjenog uhvaćenog od neprijatelja.

Odred je dosta premoran, odjeća i obuća vrlo su slabi, a i mnogo bolesnih, te ćemo morati mobilisati veći broj da bi popunili naše jedinice. Također organizovaćemo jednu bolnicu gdje bi smještali bolesne partizane. Liječnika nemamo nego ćemo postaviti nekoliko naših bolničara.

Neprijateljskih posada na oslobođenom dijelu Banije nema, osim što se u Hajtiću nalazi jedna satnija domobrana.⁸ Neprijateljski garnizoni oslabljeni su. Samo danas primili smo izvještaj da je u toku jučerašnjeg dana stiglo u Sisak, Petrinju i Glinu par hiljada neprijateljske vojske i da bi imalo još stići a cilj im je preko Banije za Bosnu i Jadran.⁷ Očekuje se dolazak većeg broja Nijemaca koji bi trebali preko Siska i Banije ići za Bosnu. Već su neki transporti stigli.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Jandrić

Komandant:
M.⁸ Trninić

O napadu na ovu satniju vidi dok.

⁷ Ovaj podatak je netačan.

¹ Milan

**IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE NO BRIGADE OD 25
VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU ČETVIRTE DIVIZIJE NOV I
PO HRVATSKE O NAPADU NA VIROVITICU, VELIKU PI-
SANICU I GAREŠNICU¹**

K—IV¹
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE

Broj: 149/43

Dana 25.11.1943, 10,52 sati

Desetodnevni izvještaj
podnosi

K—I³

Na položaju

1.) Za akciju na Viroviticu⁴ koja je izvedena 11.11.1943 u 24 sata, jedinice naše brigade dobile su zadatak da:

I bataljon likvidira neprijateljsko uporište broj 4 i 13 u kome je predviđeno da ima 40 domobrana sa 4 p.m.,⁵ a da se ti domobrani nalaze u utvrđenim rovovima. Naš I bataljon na vrijeme je napao to uporište i poslije borbe od 10 minuta uporište je bilo likvidirano. Drugovi su koristili mrak i privukli se neprijatelju tako blizu da ovaj nije mogao da se snađe te prema tome nije mogao dati nikakvog otpora. U tome uporištu nalazilo se svega 10—12 domobrana sa 1 p.m.

II bataljon dobio je zadatak da likvidira neprijateljsko uporište broj 1, t.j. vojničku kasarnu, u kojoj je bilo predviđeno 200 domobrana sa nepoznatim brojem automatskog oružja. Jedinice ovoga bataljona tačno na minut prije 24 sata prišle su izvršavanju svoga zadatka. Drugovi su se bili privukli blizu kasarni, ali ih je banda u posljednjem času opazila i otvorila jaku vatru iz dosta automatskih oruđa i bacača mina, tako da ovaj bataljon nije mogao u podpuncsti riješiti svoj zadatak. Drugovima je pošlo za rukom da likvidiraju vojnički magazin, dočim kasarnu nijesu uspjeli likvidirati. U uporištu se je nalazilo oko 400 banditskih vojnika — ustaša i domobrana.

III bataljon je imao zadatak da likvidira neprijateljsko uporište Špišić Bukovicu u kojoj je bilo predviđeno da ima 75

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 34/4, k. *907.

* i ³ Vid; primjedbu br. 2 i 3 uz dok. br. 42.

⁴ Vidi dok. br. 37, 38, 42, 46 i 54.

" puškomitraljeza

neprijateljskih vojnika — ustaša, žandara i domobrana. Sa zakašnjenjem od 10 minuta bataljon je bez da je opalio metka, likvidirao uporište. U uporištu se je nalazilo 22 domobrana, 1 domobranski oficir. Ovaj bataljon izvršio je diverziju na pruzi Virovitica—Bjelovar. Poslije likvidacije uporišta postavio je zasjedu prema Bjelovaru, zasjeda se je na položaju zadržala cijeli dan.

Sa neprijateljske strane u borbi su učestvovala ustaše, domobrani, žandari i kulturbundaši.

10.11.1943 u 21 sat prišlo se je likvidiranju neprijateljskog uporišta V. Pisanica.⁶ Snage naše brigade dobile su zadatak da:

I bataljon pride likvidaciji rovova i zgrada u kojima se je banda⁷ nastanila, na zapadnom dijelu Pisanice. Bataljon je sa malim zakašnjenjem pristupio izvršavanju svoga zadatka. Neprijatelj je primjetio kretanje naših drugova, na vrijeme se je povukao u zgrade i iz njih davao žestok odpor, i pored svih pokušaja i upornosti naših drugova, ovaj bataljon nije uspio da očisti ni jedno neprijateljsko uporište.

II bataljon dobio je zadatak da postavi zasjedu prema Severinu. Ovaj bataljon pred svojim položajem je naišao na grupu domobrana, koja je čuvala most na putu V. Pisanica—Bulinac. Banda je bila razjurenjena. U kratkoj borbi banda je imala 5 mrtvih bandita. Zasjeda je postavljena na vrijeme. 20.11. 1943 oko 3 sata banda⁸ je iz Severina i Bulinca pokušala da prodre [kroz] našu zasjedu i da dođe u V. Pisanicu. Svoj pokušaj banda je krvavo platila. Naši borci dočekali su ih jakim puščanom i mitraljeskom vatrom, ali je bandi ipak pošlo za rukom da pokupi svoje mrtve i ranjene. Banda se je povukla prema uporištima iz kojih je pošla.

III bataljon je imao zadatak da postavi tanak streljački stroj u potoku koji ide duž V. Pisanice sa sjeverne strane. Bataljon je na vrijeme zaposjeo svoje položaje. Na njima nije mogao ostati do kraja borbe jer je morao sa jednim dijelom da osigura prilaze od Lasovca i Bedeničke. Ovaj bataljon nije imao borbe pošto banda nije pokušala da prodre na sektor toga bataljona.

Istoga dana kad je trebala da se izvrši akcija na V. Pisanicu naš II bataljon vodio je borbu sa jednim bataljonom Njemaca, koji je [pošao] od Sandrovca. U sjajnom naletu I četa toga bataljona je istjerala njemačke fašističke bandite iz sela Bedeničke. Neprijatelj je imao osjetne gubitke, ali se točan

⁶ Vidi dok br. 62.

⁷ Ojačana satnija Druge bojne Prvog gorskog zdruga

⁸ i ' Kombinovani sat Trećeg pješadiskog puka Prve pješačke divizije, jedan sat Prve pješačke pukovnije i jedan bataljon 135 rezervnog grenadirskog puka njemačke 178 rezervne divizije.

broj mrtvih i ranjenih bandita nije mogao ustanoviti pošto ih je banda odvušla sa sobom. Sa neprijateljske strane u borbi su učestvovali Njemci, ustaše i domobranci gorskog zdruka.⁹

21.11.1943 jedinice naše brigade dobile su zadatak¹⁰ da:

III bataljon postavi zasjedu u Trupinskom Gaju, te da poruši što više željezničke pruge Garešnica—V. Pisanica. Jedinice ovoga bataljona osvanule su na položaju i tokom dana porušile 600 m željezničke pruge i 2 km t.t. veza. Oružanog sukoba sa bandom toga dana nijesu imali. Zarobljeni su radnici koji su pošli sa dobrim alatom da poprave prugu.

I bataljon postavio je zasjedu u Zdenačkom Gaju na cesti između Zdenača i Hercegovca. Teren je bio vrlo nezgodan za zasjedu, bili su primjećeni i počela ih je tući neprijateljska artiljerija. Sa borbom su se morali povući u selo Imsovcu, a odatle su pošli na položaj kod Garešnice.

U borbi sa neprijateljske strane učestvovala su 3 satnije gorskog zdruka.¹¹

Za likvidaciju neprijateljskog uporišta Garešnica jedinice naše brigade dobile su zadatak da:

I bataljon postavi zasjedu na cesti Hercegovac—Garešnica kod mjesta Zdenčac. Bataljon je stigao jedan sat prije početka akcije i postavio zasjedu na mjestu gdje mu je to bilo po planu određeno. Odmah je prišao prekopavanju ceste i slaganju debelih stabala kako neprijateljski tenkovi ne bi mogli proći. 23.11.1943 u 2.30 sati 4 banditska tenka praćeni pješadijom¹² pokušali su da prodru [kroz] našu zasjedu. Naši borci su ih dočekali jakom mitraljeskom i puščanom vatrom te ručnim bombama i tako zaustavili njihovo napredovanje. Banda je uspjela da izvuče svoje mrtve i ranjene.

II bataljon postavio je zasjedu sa jednom četom na cesti Garešnica—Bjelovar, a sa dvije čete svoga bataljona postavio je zasjedu na putu koji vodi od V. Zdenaca preko Klokočevca—Tcmašice, u selu Kajgani. Jedinice su stigle na položaj jedan sat prije početka napada. Oko 10,30 časova 23.11.1943 neprijatelj je u jačini jedne bojne gorskog zdruka¹³ pokušao da prođe na tome sektoru. Naša zasjeda prihvatila je borbu gdje se je razvijala oštra i krvava borba. Banda je napredovala pod zaštitom 3 teška mitraljeza, 2 topa i nekoliko minobacača. Neprijatelj je bio mnogo nadmoćniji u oružju i ljudstvu uspio je potisnuti naše borce sa položaja. Ali zahvaljujući prisebnosti drugova rukovodilaca bataljona, junačkom držanju boraca, neprijatelj nije uspio da razbije naše jedinice. U međuvremenu

⁹ Vidi dok. br. 73.

¹¹ i " Prva bojna Četvrtog gorskog zdruka

" i ¹⁴ Na ovom pravcu napadala je kombinovana Četvrta bojna Četvrtog gorskog zdruka.

u pomoć su stigle dvije čete XII brigade i 1 četa Moslavačkog odreda. Banda je uspjela da potisne naše drugove za čitava-2 km i onda kad je izgledalo da će banda prodrijeti, naši su borci napravili kontrajuriš i potisnuli bandu nazad. Za vrijeme kontrajuriša bilo je mnogo naših boraca bez i jednog metka. Neprijatelja su potisnuli nazad oko 3 km.

III bataljon postavio je zasjedu u Trupinskom Gaju, koja je postavljena još tokom 22.11.1943. Noću između 22. i 23. taj bataljon je produžio sa rušenjem pruge i telefonskih veza. Porušio je prugu 1,5 km, a onesposobio 3 km, i porušio telefonskih veza oko 3 km. Zapalio željezničku stanicu Hercegovac i Palešnik. Neprijatelj¹⁴ je pokušavao nekoliko puta da prodre na sektoru toga bataljona međutim zahvaljujući prisebnosti naših boraca svi pokušaji neprijatelja da prodre bili su bezuspješni. Borci toga bataljona uspjeli su da unište jedan kamion, u kojemu se nalazio top i municija za njega, ali nailaskom neprijateljskih tenkova naši borci morali su ostaviti top i povući se sa tog mjesta. Ovo je bilo prvo jače vatreno krštenje boraca toga bataljona. Borci kao i rukovodioci toga bataljona ovoga puta dobro su se pokazali:

2.) U vremenu od 10.11.1943 pa do 25.11.1943 ova brigada zarobila je slijedeće oružje i ratni materijal:

- 45 domobrana
- 1 zastavnika
- 1 domobranskog časnika
- 1 domobranskog vodnika
- 2 p.m.
- 1 šmajser
- 71 karabin 7,9 mm
- 22 manlihera
- 85.740 metaka 7,9 mm
- 350 manliherskih metaka
- 2 pištolja
- 10 cijevi za p.m.
- 82 fišeklije
- 100 pari cipela
- 100 pari odijela
- 100 pari čarapa
- 6 čebadi
- 15 torbica.

3.) U svim tim borbama naši su borci uništili 48 neprijateljskih vojnika, dočim broj ranjenih neprijateljskih vojnika nije se mogao tačno ustanoviti, ali ni on nije mali..

4.) U borbama koje smo proveli u vremenu od 10.11. 1943 do 25.11. 1943 imali smo 15 mrtvih drugova i 32 ranjena druga.

Poimeničan spisak palih i ranjenih drugova dostaviti će referent saniteta ove brigade.

- 5.) Naknadno umrlih drugova od rana još nemamo.
 - 6.) Smrću heroja pali su slijedeći drugovi i drugarice:
 - Đukić Martin, r. 1922 g., selo Bajmok Sombor, Hrvat, radnik, član Skoja, desetar, stupio u partizane 25.IX.1942.
 - Boloban MUan r. 1922 g., Bojna, Maja, Glina, Srbin, seljak partizan stupio u partizane 5.XII.1942.
 - Valanović Branko, r. 1922 g., Gvozdanska, Pivnica, Virovitica, Srbin, seljak član Skoja, puškomitraljezac, stupio u partizane 4.IV.1942.
 - Bosanac Petra, r. 1923 g., Voćin, Podravska Slatina, Srпкиnja, seljanka, stupila u partizane 25.IX.1942.
- U junačkom jurišu ranjeni su kao heroji Branko Vitanović, r. 19.XII.1914 Osijek Vojakovački, Vojakovac, Križevci, Srbin, seljak, član K.P., zamj. komandira čete. partizan od 3.VII.1941.
- Mogu se pohvaliti borci i rukovodioci od sva tri naša bataljona, ali naročitu pohvalu zaslužuju štabovi I II i III bataljona, a od pojedinaca su se istakli: komandir I čete II bataljona drug Milan Svrabić; vodnik I voda II čete II bataljona drug Marko Trbojević; zamj. komandira III čete II bataljona drug Vitanović Branko i Rudi Rajh, partizan, bolničar II bataljona. Pomenuti drugovi istakli su se svojom borbenošću i svojim držanjem u svakoj akciji do sada, a naročito prilikom akcije na Garešnicu.
- 7.) Sve akcije do sada po planu su izvedene, bilo je manjih grešaka, a to je nedostatak vojničkog borbenog znanja, koji nastupa u prilivu ljudstva. Snalaženje rukovodilaca u borbi bilo je dobro. Veze sa susjednim jedinicama kao i sa štabom K—I nisu svakog puta u potpunosti zadovoljavale.
 - 8.) Municije utrošeno u akcijama od 10.11.1943 do 25.11.1943 16.250 metaka, a dobiveno je 86.090 metaka. U borbi je izgubljeno 2 karabina od palih drugova, i jedan minobacač pokvaren nepravilnim rukovanjem drugova.
 - 9.) 16.11.1943 održana je konferencija sa štabovima bataljona. Na toj konferenciji izneseni su svi nedostaci i skrenuta je pažnja na te nedostatke, kako bi se oni odклонili. Odmah poslije te konferencije opazila se je veća aktivnost štabova bataljona.

'Komandant brigade je održao sastanak sa komandirima i komesarima četa III bataljona. Drugovi komandiri i komesari četa III bataljona su mladi drugovi, koji rade sa mnogo volje i poleta i u najskorije vrijeme razviti će se u dobre rukovodioce.

Poslije svake akcije po bataljonima se održavaju sastanci sa desetarima, vodnicima, pol. delegatima, komandirima i komesarima četa. Na tim sastancima pretresa se tok minule akcije, uočavaju se nedostaci i propusti, izdaju se vojničke i političke upute kako bi se svi nedostaci odklonili. Povremeno štab brigade održava sastanak sa desetarima i vodnicima.

Članovi štaba brigade obilaze štabove bataljona i četa i dobro kontrolišu kako se prenose naređenja i upute iz viših štabova, kao i to kako se vojnički i politički radi sa drugovima. Prilikom smještaja jedinica kontrolišu se stanovi i ishrana drugova. Prije se je kod nas vrlo malo pazilo na čistoću odijela i tijela naših drugova. U zadnje vrijeme i to je krenulo na bolje. Drugovi kad god imaju vremena peru svoj veš i kupaju se. Isto tako se u djelo sprovodi i bačena parola protiv »šeste kolone«.¹⁵

Ishrana drugova zavisi od mjesta u koje se smještamo. Ishrana je dobra.

Moral, borbenost i borbena disciplina su na zavidnoj visini. Kod drugova se ne primjećuje, prilikom izlaska u neko mjesto, želja za pljačkom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pol. komesar,
Krajačić Joco

Komandant,
Radojica Nenezić

" Misli se na borbu protiv vašiju.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG SLAVONSKOG NOP ODREDA
OD 25 VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU TREĆE OPERATIVNE
ZONE O NAPADU NA ŽELJEZNIČKU STANICU MIKLEUŠ
I NA SELA HABJANOVCI I BIZOVAC¹**

STAB
II. N.O.P. ODREDA
III OPERATIVNE ZONE
O. broj:
25.11.1943
Položaj

ŠTABU III OPERATIVNE ZONE

P o l o ž a j

Izvještaj o izvršenim akcijama na željezničku stanicu Mikleuš, selo Habjanovci, Bizovac, na mlin kod sela Kutovi i na državno dobro Gutmanovci.

Noću između 21 i 22.11. 1943 naš I bataljon izvršio je akciju na željezničku stanicu Mikleuš. Kod iste je pokidao t.t. veze i istu zapalio. U njoj je zaplijenio 1 telefon i kancelarijskog materijala.

Noću između 23 i 24.11. 1943 izvršena je akcija na selo Habjanovci. U istom selu bilo je 8 Vistaša pripreme bojne i 4 naoružana civila. I četa II bataljona je napala to uporište i ubila jednog ustašu, jednog uhvatila i jednog ranila, dok su ostali bez oružja pobjegli. Tu je zaplijenjeno 8 pušaka mausera i 4 manlihera sa 700 metaka.

Iste noći II četa II bataljona izvršila je akciju na neprijateljsko uporište Bizovac. U tom uporištu bilo je 8 žandara i 8 ustaša po selu. Naša četa je napala to uporište bez uspjeha, zato jer je iste večeri u to isto mjesto iskrcao se manji vlak s vojskom i naši, pri samom napadu, bili su obasuti mitraljezskom vatrom iz kuća. U toj akciji naši su zaplijenili 2 puške manliher, ubili jednog stražara, dok je drugi bez oružja utekao. Naša četa se povukla bez da je preduzimala išta. U ovoj akciji pokazao se kao slab komandir iste čete, jer u ovakvim momentima nije se znao snaći.

Noću između 22 i 23.11. 1943 naša II četa I bataljona izvršila je akciju na mlin Kutovi i na državno dobro Gutma-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 14—2, k. 1484.

novci. U toj akciji rekvirirano je slijedeće: 10 m. žitnog brašna, 15 m. kukuruza, 28 komada svinja, 12 komada goveda, 1 telefon i 5 civilnih pušaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Lazar Vračarić

Komandant:
Gojko Kovačević®

BR. 81

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE NOU BRIGADE OD 26 VELJAČE
1943 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE NOV I PO HRVATSKE
O BORBAMA KOD BORIČEVCA I GORNJEG LAPCA¹**

**STAB
V UDARNE BRIGADE VIII DIVIZIJE
26.11.1943 god.**

Izveštaj o operacijama

ŠTABU VIII DIVIZIJE

11, 12, i 13 ov. mj. Brigada je držala položaje i to: II bataljon: Užljebić i Capačušd, III bataljon: Drenovača i Gradina, I bataljon: Željezna Glava, Hrastik i Vršak, a IV bataljon na Miletinu Vrh. Patrole su isturene prema neprijatelju,² t.j. prema Skočaju i Dobrenici, a neprijatelj nije vršio pokreta prema našim položajima. Kroz te dane primjećivan je neprijateljski pokret cestom Bihać—Petrovac³ i obratno, te ispod Malog Ljutoča, odakle je neprijatelj tukao po nekad naše položaje u Užljebiću.

14. ov.mj. usljed novonastale situacije⁴ I bataljon krenuo je za Kruge i odatle za selo Mišljenovac, III i IV bataljon u selo Veliko Pirovošte, a na položajima Užljebić. Drenovača, Željezna Glava i Hrastik ostao je II bataljon. Toga dana neprijatelj nije kretao.

² Poginuo 1944 godine.

¹ Dokumentat, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 8/2, k. 831.

* i ¹¹ Riječ je o dijelovima njemačke SS divizije »Prinz Eugen«.

* Bosanski

⁴ Odnosi se na prodor kolone »Sassari« iz Gornjeg Lapca u Kulen Vakuf i njeno spajanje sa dijelovima njemačke SS divizije »Prinz Eugen« koji su prodrli sa pravca Bihaća. Vidi dok. br. 152.

15. ov. mj. I bataljon vodio je borbu s Talijanima koji su se kretali od Kulen Vakufa prema Boričevcu.⁵ Glavnina je išla f cestem a desna pobočnica ispod kote 541. Cim je primječen neprijateljski pokret naređeno je da jedna četa zauzme kotu 620 i 628 i da tuče neprijatelja s boka, jedna četa da se spusti iz sela Kalata prema cesti i da ide za neprijateljem, a jedna geta da dođe na desno krilo čete koja se nalazila na koti 620 i 628; međutim ova je četa zalutala i kad je došla na položaj, borba je već bila završena. Cim je četa koja se spuštala iz Kalata primjetila neprijatelja i stigla ga, otvorila je vatru a iza nje otvorila je vatru i četa sa kote 625 i 628. Neprijatelj je jurišao na tu četu na tim kotama ali ga ona dočekala i odbila ga i počela ga goniti.—

Borba je trajala od 13.30 do 17.50 sati.

Zaplijenjeno je 10 karabina, 5000 metaka, 150 komada čebadi, 50 šatorskih krila, 5 samara, uništeno 2 motorbicikla i [luksuzni auto, ubijeno 6 mazgi i presvučeno 15 Talijana.—

Neprijatelj je imao 50 mrtvih i ranjenih, a mi 10 ranjenih i jednu mrtvu drugaricu, naknadno poginuo v.d. komandanta ; bataljona Franjo Penko.

Utrošeno 2.930 metaka.

Istog dana kod II bataljona, III i IV bataljona nije bilo promjene.

16. ov. mj. I bataljon povukao se u Mišljenovac s isturenim patrolama urema Boričevcu i Kulen Vakufu, dok kod II, III i IV bataljona nije bilo promjene.

17. ov. mj. III bataljon dobio je zadatak da krene prema Birovači, međutim prema naređenju Komandanta⁶ VI divizije isti je vraćen u Krugu. IV bataljon krenuo je u Capačušu i s jednom četom zaposjeo položaje u Užljebiću, a snage U bataljona koje su se nalazile u Užljebiću pojačale su položaje oko [Drenovače. I bataljon nalazio se u Mišljenovcu i toga dana neprijatelj nije kretao prema našim položajima.—

18. ov. mj. navečer u 17 sati⁷ trebao je biti izvršen napad na neprijatelja koji se prema podacima nalazio u Boričevcu.⁵ III bataljon krenuo je iz Kruge prema Boričevcu. a I iz Mišljenovca i stigavši u Boričevac vidjeli su da neprijatelja nema, I' povukli su se u Mišljenovac gdje su prenoćili. Kod II i IV bataljona bez promjene.

19. ov. mj. I i III bataljon krenuli su preko Visočice za Gajine, odatle preko Boričevca za Priseku gdje su bili u rezervi

⁵ Vidi dok. br. 65.

⁶ Srećko Manola

⁷ Prema zapovijesti Osme divizije napad je trebalo početi 17-og Buveče. Vidi dok. br. 90.

kod Štaba divizije, pošto su se toga dana vodile borbe sa neprijateljem oko Gornjeg Lapca.⁹

20 ov.mj., prema naređenju Štaba divizije, I i III **bataljon** trebali su da izvrše napad u 6 ujutro na neprijatelja u Gornjem Lapcu.¹⁰ I to I bataljon iz sela, a III bataljon od kote 733. **Kako** je naređenje za napad dobilo tek u 2 sata, to III bataljon **nije** prije dana stigao na položaj i vršio napad, dok je Prvi **bataljon** pokušao da izvrši napad, ali uslijed velikog snijega to nije **bilo** moguće. Mi smo imali jednog mrtvog i lakše ranjena, t.j. **ogre-bena**. Pošto napad nije uspio, ujutro rano povukao se **bataljon** na ivicu šume, a III je ostao na svom položaju kod **kote** 733 prema cesti, sa zadatkom da blokiraju neprijatelja. **Navečer** I bataljon krenuo je prema Mišljenovcu a III bataljon u **selo** Gajine.—

21 [-og] patrole I bataljona koje su se nalazile na **osma-tranju** kod Kulen Vakufa javile su da se neprijatelj¹¹ **preba-cuje** preko Une. Cim je dobivena obavijest naređeno je da **četa** koja se nalazila u Kalatima zaposjedne položaj ispod **samog** sela i tuče neprijatelja bočno. Jedna četa da se prebaci s **drugu** stranu ceste i tuče neprijatelja s boka, a jedna četa da se **po-stavi** prema koti 637 i u zajednici s teškim mitraljezima **tuče** neprijatelja s čela. Pošto je neprijatelj već izbio cestom i **do-čepao** se kote 637, to ove dvije čete nisu mogle zauzeti **položaj** nego su prihvatile borbu sa neprijateljskom pobočnicom ali je neprijatelju uspjelo da jednu četvu potisne sa padine Visočice. III bataljon u 13 sati dobio je naređenje¹² da krene **prema** Gornjem Lapcu pošto je neprijatelj bježao, i krenuo je **prema** neprijatelju, ali kako je neprijatelj došao do Boričevca, **dobio** je zadatak da krene prema Boričevcu. Po dolasku prema **selu** Boričevcu, ustanovilo se da je neprijatelj pobjegao u **pravcu** od kuda je došao. Poslije toga I i III bataljon su se povukli u Mišljenovac, s tim što je I bataljon ostavio dvije čete u **Kala-tima**. Neprijatelj je imao oko 8—10 mrtvih i ranjenih, a mi smo imali dva mrtva i jednog ranjenog. Kod II i IV bataljona kroz ovo vrijeme nije bilo promjene, nego što je neprijatelj **po** neki put tukao jakom mitraljeskom i minobacačkom vatrom naše položaje oko Užljebića. Od te vatre mi smo imali jednog mrtvog i tri ranjena. Kroz čitavo vrijeme primjećivalo se neprijateljsko kretanje od Bihaća prema Petrovcu i obratno **sa** kamionima i tenkovima i kretanje neprijatelja s desne strane Une.—

Pored ovoga u ovome vremenu umrla su dvojica parti-zana i to jedan na položaju oko Gornjeg Lapca i jedan u **pa-trolu** na Buku. Uzrok njihove smrti nije poznat. II bataljon **na**

• Vidi dok. br. 61, 89 i 90.

¹³ Vidi dok. br. 90.

cesti prema Skočaju naišao je na jedan sanduk mauzer municije koja je podijeljena jedinicama.

Neprijatelj je ukupno imao oko 60 mrtvih i ranjenih, a mi 5 mrtvih, 2 umrla i jedan se utopio kad se prevozila patrola preko Une, te 15 ranjenih, pored toga imali smo oko 20 drugova promrzlih, od čega 5 teže promrzlih. Stanje higijene u jedinicama popravilo se je, dok stanje ishrane neki put je dobro neki put je slabo.—

Nedostaci koje smo uočili u ovoj neprijateljskoj ofanzivi j koje smo u posljednjem operativnom izvještaju iznijeli postoje samo u manjoj mjeri, t.j. uspjeli smo te nedostatke da malo ublažimo. Ali pored toga vidi se da tih nedostataka ima: što naše jedinice nisu dovoljno oprezne, tako da ih je neprijatelj iznenadio kod prelaza iz Kulen Vakufa, što komandiri ne znaju još procjenjivati situaciju (postojala je mogućnost da se neprijatelj napadne s boka kad se povlačio iz Boričevca prema Kulen Vakufu). Mi smo nastojali da te greške propuste i nedostatke uklonimo i u vezi toga držali smo u svim bataljonima konferencije sa štabovima bataljona i prisustvovali smo na nekoliko konferencija desetara, vodnika iz pojedinih četa. Na tim konferencijama ukazivali smo na to, da baš te greške čine starješine i da se tih grešaka starješine treba da riješe.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 26
VELJAČE 1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO Ju
GOSLAVIJE O NEKIM AKCIJAMA I ZAPLIJENJENOM
ORUŽJU NA PODRUČJU DALMACIJE¹**

**STAB
IV OPERATIVNE ZONE
NOV I PO HRVATSKE**
Op. br. 122
Dne 26 februara 1943

VRHOVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. JUGOSLAVIJE

Dostavljamo Vam kratak pregled akcija naših partizan-
skih odreda u Sjevernoj Dalmaciji za prošli mjesec dana (3 I
do 1.II.):

Od 3.I. do 1.II. t.g. zarobljeno je oružja u borbi: Primorska
četa: 25 pušaka, 1 puškomitraljez 16 pištolja i 2700 metaka.
Prominska četa: 23 puške, 1 puškomitraljez, 4 pištolja i 3700
metaka. Šibeničko-drniška četa: 1 pušku, 1 pištolj i 25 metaki

Ukupno: 49 pušaka, 2 puškomitraljeza, 21 pištolj, 6400
metaka.

Van borbe: 2 puškomitraljeza i nekoliko pušaka.

U isto vrijeme ubijeno je 39 neprij. vojnika fašista, ra-
njeno 30 i razoružano na odsustvu 8. Pored toga likvidirano
je 15 špijuna.

Gubitci naših partizanskih odreda: 1 mrtav i 1 lakše
ranjen.

U mnogobrojnim akcijama, koje se gotovo svakog dana
vrše, pomenuti su odredi porušili mnogo mostova, prekinuli
sve telefonske veze između sjeverno-dalmatinskih neprijatelj-
skih garnizona, uništili veliki broj kamiona i autobusa i preki-
nuli dovod struje za pogon tvornice »Aluminium« u Lozovcu,
tako da danas od 46 peći ove fabrike ne radi nijedna.

Ove partizanske jedinice mogle bi se razviti u veće jedi-
nice, ali im to onemogućavaju jake i stalne potjere od strane
neprijatelja i veoma teške prilike u pogledu ishrane.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar.

Načelnik,

Komandant,
Vicko Krstulović

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-
istoriskog instituta psd reg. br. 21/2, k. 1491.

**ZAPOVIJEST ŠTABA TRINAESTE PROLETERSKE NOU
BRIGADE »RADE KONČAR« OD 26 VELJAČE 1943 GOD.
ZA NAPAD NA STOJDRAGU¹**

STAB XIII PROLETERSKE UDARNE
f BRIGADE »RADE KONČAR«
HRVATSKE
op. br. 162
dne 26-11-1943 e.

Z A P O V I J E S T broj 5
(Sekcija Samobor 1:100.000)

Neprijateljska posada koju sačinjavaju ustaše u jačini od oko 200 vojnika,² nalazi se u Stojdragi;³ prema podacima neprijatelj je naoružan sa dva teška bacača, tri teška mitraljeza i 15 puškomitraljeza. Glavne snage neprijatelja smještene su u popovom stanu i u školi, ostatak snaga razmješten je po selu. Po selu su izgrađeni rovovi.

Naša Brigada sa U.B.⁴ »Ivana Cankarja« dobila je zadatak da noću 26/27 ov. mjes. izvrši napad na spomenutu posadu te da je razbije i uništi. Udarne brigada »Ivana Cankarja« napadati će neprijatelja sa zapadne strane i dati osiguranje od njemačke granice.⁵ Za izvršenje gornjeg zadatka

N A R E Đ U J E M O :

1) *I Proleterski bataljon* napast će neprijatelja sa sjevero-istočne strane. Krila bataljona neka se povežu sa bataljonom »Cankarjeve brigade« koji će napadati popov stan. Na taj način neprijatelj će se blokirati. Napad treba izvršiti najenergičnije kako bi se neprijatelj iznenadio i kod njega izazvala panika. Krajnji cilj napada: pročistiti selo od neprijatelja i zauzeti školu. Prilikom napada skrenuti najveću pažnju na to da se borci ne grupišu. Bataljonu se dodjeljuju dva laka bacača.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 49/1, k. 721.

² Dijelovi Trinaeste ustaške bojne

³ O napadu na ovo uporište vidi tom. V, knj. 13, izvještaj Štaba Druge operativne zone Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 9 ožujka 1943 godine.

⁴ Udarnom brigadom

⁵ Odnosi se na granicu između NDH i dijela Slovenije koji je 1 anektiran od strane Njemačke.

2) *II Proleterski bataljon* davat će osiguranje na glavnoj cesti kod sela Gabrovice. Po polasku na položaj odmah prekinuti telefonsku liniju ukoliko ista postoji, te prekopati slavnu cestu. Osiguranje ima zadatak da spriječi nadiranje neprijatelja od Samobora, Bregane te iz pravca Bolina. Bataljonu se pridodaju dva teška mitraljeza.

3) *III Proleterski bataljon* bit će rezerva kod Štaba brigade.

4) Ostatak Čete pratećih oruđa i Mitraljeske čete nalazit će se u Pokleku.

5) Štab brigade i brigadno previjalište nalazit će se u Osredku. Mitraljeska četa dat će u Štab brigade jedan teški mitraljez.

6) Početak napada bit će noću 26/27 ov. mjes. u 22 sata.

7) Ako u toku te noći ne bi uspjelo likvidirati neprijatelja, onda će se u toku dana 27 tek mjes. produžiti napad, a eventualno i naredne noći.

8) Sve zarobljenike i plijen odmah upućivati u Štab brigade.

9) Znaci raspoznavanja tokom borbe bit će *Karteč — Kika*.—

10) Brigada će se kretati od Pokleka kroz Kerljen, **Kravljak**, bezimeni potok, Osredek i to sljedećim redom: **II Proleterski bataljon**, iza njega **I Proleterski bataljon**, na koncu **III Proleterski bataljon**.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Božo Spaček

Komandant:
Bulat R.⁶

(M. P.⁷)

Na znanje: Štabu **II** Operativne zone.—

Operativnom štabu hrvatskih i slovenačkih brigada.—

Na znanje i postupak: **I, II III** Proleterskom bataljonu, **Mitraljeskoj** četi, Četi pratećih oruđa i Četi za vezu.—

• Rade

⁷ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 27
VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU ČETVIRTE DIVIZIJE NOV I PO
HRVATSKE O NAPADU NA GAREŠNICU¹**

K—2
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Broj: '94/1943
dana 27 veljače 1943

izvještaj o akciji na
1 Garešnicu — dostavlja

ŠTABU K. 1. NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE

Položaj

Po naređenju² štaba K. 1. broj 244 od 21.11. 1943 naša dva bataljona imala su zadatak likvidirati neprijateljska uporišta [u Garešnici i to: željezničku stanicu, građansku školu i žandarmerijsku stanicu, a druga dva bataljona da postavе zasjedu, i jedan prema Gojilu, a jedan prema Uljaniku.

IV bataljon

Ovaj bataljon imao je zadatak likvidirati željezničku stanicu. Sa borbom je započeo 10 minuta kasnije od ugovorenog vremena. Prvi nalet toga bataljona nije uspio, bio je odbijen i uz gubitke. Nakon toga bio je organizovan drugi napad koji je uspio. Neprijatelj je većim dijelom potučen, dok se ostali dio povukao u građansku školu. Tu je zarobljeno: 2 puškomitraljeza, 2 karabina i 1800 metaka. Po likvidaciji toga uporišta * prišlo [se] likvidaciji građanske škole. Kod opkoljavanja iste neprijatelj je uspio da se izvuče sa jednim dijelom, dok je drugi dio ostao u školi opkoljen. Našim pozivima da se predaju odgovarali su sa pucnjem ali naši bombaši su se doveli blizu i ubacili su bombe u školu zatim jurnuli u samu zgradu i prisilili posadu na predaju. U školi je zarobljeno 15 domobrana, a zaplijenjeno: 1 puškomitraljez, 20 pušaka, 2400 metaka i 12 bombi te mnogo vojničke spreme. Po likvidaciji građanske škole pretreslo se uporište broj 3, koga je neprijatelj napustio prije dolaska naših jedinica. Jedna četa ovog bataljona bila je upućena za pojačanje zasjedi kod sela Kajgane, dok ostali dio snaga je pretresao kuće do parka.

¹ Dokumentat, bez potpisa, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u I arhivi Vo.inuistoriskog instituta pod reg. br. 7—2/1, k. 892.

* Vidi dok. br. 73.

Ovaj bataljon je u borbi potrošio 4000 metaka, 6 bombi a zaplijenio 3 puškomitraljeza, 22 puške, 4200 metaka, 12 bombi i pobio je 17 neprijateljskih vojnika, zarobio je 15 domobrana

Sveukupno je izgubio 4 mrtva i 10 ranjenih drugova. Borci ovog bataljona, bez obzira na žrtve što je imao njihov bataljon u prvom naletu, borili su se herojski i sa požrtvovanjem.

II bataljon

Ovaj bataljon imao je zadatak likvidirati građansku školu 1 žandarmerijsku stanicu. Sa napadom su počeli 10 minuta kasnije od ugovorenog vremena. U svom nastupu prema uporištima bili su tučeni vatrom sa Hrvatskog doma koji dominira svim polaznim položajima ovog bataljona. Manje grupe boraca su uspjele da se ubace u mjesto i da otpočnu borbu kod žandarmerijske stanice i građanske škole, dok ostali dio nije mogao da makne iz prvih kuća, jer je bio tučen sa svih strana. Tako taj bataljon nije mogao uopće da dođe do izražaja, dok IV bataljon nije prišao likvidaciji građanske škole i likvidirao istu. Tada je bataljon prišao likvidaciji žandarmerijske stanice. Ista je tvrda zgrada neprijatelj se u nju uvukao, zazidao prozore, tako da se nije moglo ništa poduzeti sa zemlje, već sa susjedne zgrade (sa katnice) bacali cigle na krov te tako razbijali crijep da bi lakše mogli ubaciti petroleum i benzin te tako zapalili stanicu. Pošto stanica ima vrlo malo zapaljivog materijala, ista se nije mogla zapaliti sa onim materijalom sa kojim smo mi raspolagali. U tome je došlo naređenje za povlačenje te se sa paljenjem prestalo.

Ovaj bataljon za vrijeme borbe potrošio je 3000 metaka, 2 bombe, a zaplijenio je 1000 metaka, 2 mauzer puške i zarobio je 2 žandara (žandarska dopuna) a izgubili 6 mrtvih- i 27 ranjenih drugova. Većina poginulih i ranjenih drugova pala je cd minobacača.

III bataljon

Ovaj bataljon imao je zadatak postaviti zasjedu na cesti Garešnica—Gojilo kod Malog Vukovja. U toku noći neprijatelj nije nailazio. Tek ujutro oko 9 sati banda je naišla iz Gojila te se sukobila sa patrolom zasjede koju je banda zaobišla zaobilaznim putem. Patrola je, kad je primjetila da je jedan dio bande već prošao, otvorila vatru na njih da obavijesti zasjedu, koja je izvršila juriš na bandu i protjerala je 2 kim. nazad. U tom gonjenju neprijatelja nanijeli su mu gubitke, a jedan naš drug je lakše ranjen. Zaplijenili nisu ništa. Potrošili su 400 metaka.

I bataljon

Ovaj bataljon imao je zadatak postaviti zasjedu na cesti Garešnica—Uljanik i uništiti poštu i općinu u Uljaniku. Za sve vrijeme zasjede neprijatelj nije naišao tim pravcem. Poštu i općinu u Uljaniku su spalili i zaplijenili jednu pisaću mašinu.

Ovaj bataljon uputio je jednu četvu za pojačanje II bataljonu K.4. na zasjedi kod sela Kajgane, gdje je stupio u borbu. U borbi je imao dva lakše ranjena druga. Zaplijenili su 1 pušku sa 40 metaka, a potrošili su 600 metaka.

pionirski vod

Imao je zadatak prekopati cestu Malo Vukovje—Gojilo, I nasjeći drveće i navaljati na cestu i na cesti Garešnica—Uljanik »porušiti mostove na Ilovi i potoku Toplici. Vod je izvršio svoj I zadatak na vrijeme sa puno požrtvovanja.

[Bolnička četa

Vršila je svoju dužnost savjesno. Svi ranjenici bili su na vrijeme previjeni i evakuirani.

U akciji na Garešnicu zaplijenjeno je 3 puškomitraljeza, 25 pušaka, 12 bombi, 5240 metaka i mnogo vojničke spreme i nešto novca, koji je predan u K.1. Osim toga 75.000 kuna, koje je zadržano u K.2.

U borbi je potrošeno 7600 metaka, 8 bombi. Naši gubici su 10 mrtvih, 39 ranjenih drugova. Prije borbe poginuo je jedan drug svojom krivnjom što nije znao znake za raspoznavanje, tako da gubici mrtvih iznose 11. Imena mrtvih i ranjenih drugova dostavićemo naknadno.

Akcija na Garešnicu izvedena je po planu sa opštim zakašnjenjem od 10 minuta. Najveći nedostatak je bio što Hrvatski dom nije bio napadan te tako zadržana njegova vatra kojom je tukao položaj našeg II bataljona te nanio istom prilične gubitke i omogućio povlačenje bande iz drugih uporišta u to uporište.

Uporište žandarmerijska stanica bilo bi likvidirano da se moglo prići ranije istoj ili da je borba bila produžena. S tim bi naša brigada izvršila svoj zadatak.

Veza sa svim jedinicama kako unutar naše brigade, tako i sa jedinicama ostalih brigada funkcionisala je dobro tako da je prebacivanje jedinica u pomoć uvijek stizalo na vrijeme.

Štab IV bataljona nije se snašao na svojoj dužnosti, tako da su većinu operacija koje su izveli u ovoj akciji rukovodili članovi štaba brigade, jer se štab bataljona potpuno izgubio, dok niži rukovodioci zaslužuju pohvalu.

Štab II bataljona također je podbacio. Nema odlučnosti u izdavanju naredjenja i sprovođenju istih, dok štab I i III bataljona su odlučni i dobro se snalaze na svojim dužnostima.

Manjak municije u ovoj borbi je 2400 metaka. Gubitaka u oružju nismo imali.

NAROČITE NAPOMENE

Borce IV bataljona pohvaljujemo što su u ovoj borbi izdržali borbu do kraja, te likvidirali svoja uporišta i išli naprijed bez obzira čiji je zadatak likvidirati daljnje uporište, dok štab IV bataljona podvrći ćemo kritici za nerukovođenje svojim jedinicama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:

Komandant: ⁵

BR. 85

NAREĐENJE OPERATIVNOG ŠTABA HRVATSKIH I SLOVENACKIH BRIGADA OD 27 VELJAČE 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA STOJDRAGU¹

OPERATIVNI STAB
HRVAT. I SLOV. BRIGADA
27-11-1943 godine
u 13.30 časova

ŠTABU XIII PROL. BRIGADE

Neprijatelj koji se nalazi u Stojdragi raspoređen je na položaju: kod crkve, u farofu,² školi u selu i po bunkerima oko sela.

Pošto u toku prošle noći jedinice XIII i U.B.³ Ivana Cankarja nijesu uspjele⁴ likvidirati neprijatelja to ćemo sa obje ove brigade u toku noći 27/28 ov.mj. izvršiti ponovan napad na neprijatelja u cilju njegovog uništenja. U toku današnjeg dana oko neprijatelja se drži blokada. Ovaj napad otpočeće u prvi sumrak, u vremenu od 18 do 19 časova. Napad se mora vršiti energično a ne kao u toku prošle noći što je vršen vrlo labavo i sa oklijevanjem.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 5—2, k. 725.

² Popov stan

³ Udarne brigade

⁴ Vidi dok. br. 83 i tom V, knj. 13, dok. br. 25.

Za ovaj zadatak postupak je sljedeći:

1) Top i teški bacač još danas najdalje do 16 časova postaviće se na položaju Grandovica (negdje oko k. 656), t.j. si.⁶ od sela Selce, i vršiće slabije gađanje (po jačini vatre) na neprijatelja u samom selu, na bunkere, oko farofa i škole u cilju što veće demoralizacije neprijatelja. Pred noć, u vremenu oko 18 časova, gađanje će se pojačati i to će biti stvarna priprema napada naših jedinica. Naređenje za rad topa i bacača izdao je neposredno ovaj štab vođi teških oruđa iz XIII prol. brigade.

2) XIII prol. vršiće napad na neprijatelja koji se nalazi u zaseoku sjev. od ceste Stojdraga—Samobor. Za ovaj napad odrediti dovoljne snage jer će po likvidaciji ovog cilja uputiti dalji napad u pravcu drugog većeg dijela sela a poslije u pravcu škole. Napad treba vršiti tako, što se u toku dana treba što bolje orijentisati o neprij. položaju, iskoristiti pripremu topa i bacača i onda ostaviti izvjesne grupe sa automatskim oruđima na Goloj Kosi iznad bunkera za njihovo tučenje, a najvećim dijelom snage zabaciti se prema neprijatelju sa s.-zap. strane i tamo izvršiti udar i upad do prvih kuća u selu iznad a dijelom i ispod puta. Po upadu brzo čistiti selo. Ostaviti potrebne djelove koji bi osmatrali neprijatelja da ne pobjegne u jarugu. Uхватiti što čvršću vezu sa jedinicama Cank. brigade koje će napadati sa zapadne strane.

3) U.B. Ivana Cankarja odrediće dovoljne snage za isti napad i vršiće najprije napad na neprijatelja u selu i to sa zapadne strane najpogodnijim pravcem, u pravcu žand. stanice (popaljena kuća kod puta). Odrediti potreban dio snaga (manji) koji bi napadao (više demonstrativno u prvom momentu) farof crkvu i školu. Isto tako postavite zasjede oko glavne ceste da ne bi neprijatelj pobjegao. Poslije ovoga bi se vršio napad na farof i crkvu, koji bi bio krajnji cilj vašeg napada.

4) Obezbjedenja ostaju po ranijoj zapovijesti.

5) Znaci raspoznavanja biće 27/28 ov. mj.: Samar — Stojdraga.

6) Oper, štab nalaziće se u selu Kerljen.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
M.⁶ Belinić

Komandant:
M.⁷ Šaranović

⁵ sjeveroistočno

" **Marko**

⁷ Milovan

**IZVJEŠTAJ OSAMNAESTE NO BRIGADE OD 28 VELJAČE
1943 GOD. ŠTABU TREĆE OPERATIVNE ZONE O NAPADU
NA LEVANJSKU VAROŠ, DRENJE I PRIDVORJE¹**

**STAB
XVIII BRIGADE NOV HRVATSKE
O. br. 1/1943**

Predmet: Operativni izvještaj u
vremenu od 11 do 28.11.1943

ŠTABU III OPERATIVNE ZONE

Dostavlja se operativni izvještaj XVIII brigade u vremenu od formiranja,² t.j. 11.11, do 28.II.1943 godine.

Po formiranju brigada je odmah krenula na put. Tražila se jedna lakša akcija, kako bi se borci i rukovodstvo malo ohrabрили.

Izbor je pao na zaustavljanje voza kod stanice Vel. Zdenci dne 14.11.1943. Sve je bilo predviđeno i na vrijeme postavljeno. Bataljon I imao je zadatak da zaustavi voz rušenjem pruge, te da izvrši prepad. Krivnjom komandanta³ bataljona i komesara⁴ pruga nije porušena i voz je prošao. Iako su borci i jedan vodnik tražili da se pruga ruši, isti to nisu dozvolili. Zbog toga komandant i komesar bataljona su smijenjeni.

U istoj akciji II bataljon, koji je bio u zasjedi, pomoću patrole koju je isturio naprijed ubio je jednog bandita ispred neprijateljskog uporišta Čačinci. Pri povlačenju ovaj bataljon zapalio je stanicu Mislavac i porušio prugu. III bataljon bio je također u zasjedi. Po prolazu voza bataljon je porušio prugu kako bi spriječio da se voz ne povрати, odnosno da ne stigne pomoć.

Glavni zadatak imao je Prvi bataljon i zadatak nije izvršen, te akcija nije uspjela. II i III bataljon izvršili su svoje zadatke.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 16—2, k. 1484.

² Osamnaesta NO brigada formirana je 11 veljače 1943 god. u selu Mijači, od jedinica Prvog i Drugog NOP odreda Treće operativne zone. Vidi dok. br. 5.

³ Stanko Prodanović

⁴ Števo Vještica. Poginuo kod sela Ruševa 1944 god. u borbi protiv Čerkeza, kao politički komesar Osječke NO brigade.

Brigada je krenula na put prema istočnom dijelu Krndije. Jedinice su stigle na sektor Diljskog područja.

Zbog slabih veza nije se moglo odmah ići u akciju.

Dne 17.11.1943 izdao je naređenje II bataljonu da sa jednom četom likvidira tri bunkera.⁵ Pomoću veza 1. četa ovog bataljona razoružala je tri bunkera bez metka. Dobiveno je 1 puškomitraljez i 9 mauzer-karabina i 1300 metaka te zarobljeno 6 njemačkih vojnika uniformisanih i tri u civilu. Zarobljeni njemački vojnici predani su OK Osijek za izmjenu.

Dne 18 do 19.11.1943 brigada je izvršila akciju na poznato neprijateljsko uporište Lev.⁶ Varoš. Akciju je vršio I i II bataljon. II bataljon bio je u zasjedi. Napad je počeo u 10 sati 45 m. Banda' je primjetila naše privlačenje na položaj i ranije vatru otvorila. Borcima to nije smetalo i oni su dalje nastupali. Banda se ogorčeno borila. Naši borci očistili su zapadni dio sela i istočni dio sela, do 3 sata, preostala je žand. kasarna sa bunkerom i šumarija. Borba se produžila 19.11.1943. Žandarmerijska kasarna je likvidirana oko 10 sati. Banda se zavukla u bunker. Naši borci počeli su raskopavati bunker odozgo, a puškarnice su sa zemljom začepili. Oko 11 sati naišlo je 5 aviona, koji su bombardovali L. Varoš, pogodivši šumariju i nekoliko privatnih kuća. U tome času banda iz šumarije uspjela je pobjeći. Bilo ih je oko 15. Banda iz bunkera kod žandarmerije, ustaše i žandari nisu mogli pobjeći, već su se oko 16 sati predali. Time je bila završena akcija. Naši borci su se krasno ponijeli osvajajući bunkere.

II bataljon, koji je bio u zasjedi, nije imao borbu. On je uhvatio jednog žandara i jednog ustašu sa oružjem koji su bježali.

U toj akciji dobiveno je 27 mauzera, opasača, noževa, municije i dosta druge ratne spreme, kao i hrane. Uхваćeno živih ustaša i žandara 37. ...

Naši gubici: 3 mrtva i 2 ranjena. 1 mrtav, poginuo za vrijeme bombardovanja aviona.

Dne 20.11.43 jedinice su se povukle u obližnja sela na odmaranje. Isto veće dobili smo podatke da su veće snage neprijateljske vojske stigle u Lev. Varoš i obližnja sela. Drugove, iako su bili umorni od prethodne akcije, nespavanja i slabe hrane, poslali smo na položaj 21.11.43.

Na mogućim pravcima prodiranja neprijatelja postavili smo zasjedu. U 8 sati i 30 m došlo je do prvog sukoba. II ba-

⁵ U selu Mandičevcu. Vidi tom V, knj. 13 izvještaj Štaba Treće operativne zone Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 16 ožujka 1943 godine.

⁶ Levanjska

⁸ i ' Vidi dok. br. 178.

taljon dočekaao je glavninu kulturbundaša.⁵ Istovremeno III bataljon na drugom pravcu sačekao je nepr. glavninu. Po dobivenim podacima neprijatelj je raspolagao sa dvije satnije kulturbundaša i jednom bojnom domobrana.⁹ U prvom naletu naše jedinice dale su jaku vatru i tom prilikom neprijatelj je imao teže gubitke. Nakon kratke borbe neprijatelj je na cijelom frontu otstupio. No kako je na bojištu ostao velik broj mrtvih, neprijatelj je vršio tri juriša damas odbaci sa položaja i da pokupi mrtve. Neprijatelj je pokušao da nas bočno tuče, no mi smo već bili izvršili manevre i zaobišli neprijatelja sa leđa, te je oko 16 časova na cijeloj dužini bojišta neprijatelj otstupio.

Rezultat borbe bio je na bojištu II bataljona 22 mrtva kulturbundaša, od toga 4 njem. oficira i podoficira i 2 živa ...

Na bojištu III bataljona ostalo mrtvih: 1 domobranski satnik, 1 natporučnik, 1 narednik, 7 domobrana, a uhvaćeno živih 2 dom. oficira i 24 domobrana.

Ukupno dobiveno 3 puškomitraljeza, 49 karabina, 3 aske-
rice,¹⁰ pištolja, ranaca, municije i druge ratne spremae. Svi poginuli kulturbund. i domobrani su svučeni.

Naši gubici bili su 1 mrtav i 3 ranjena.

Neprijatelj je u ovoj bitci upotrebio bacače i teški mitraljez, no naši borci su i to izdržali i dokazali da se mogu boriti i sa nadmoćnijim neprijateljem i sa naoružanjem.

I bataljon bio je u rezervi i dao je pomoć II i III bataljonu.

Istovremeno sa leđa su nastupile tri satnije bundaša¹¹ i paljba jednog voda sa jedne uzvišice ih je zbunila i isti su odmah odstupili.

Nakon ove borbe prebacili smo jedinice u obližnja sela na odmaranje i za izvršenje nove akcije.

< Po dobivenim podacima iz voj. krugova, neprijatelj je izvukao iz borbe još 70 mrtvih i ranjenih, koje je odvezao kamionom u Đakovo, pored onih što su ostali na bojištu.

22. i 23. jedinice su bile u šumi na odmaranju.

24.11.43 pošli smo u novu akciju na neprijateljska uporišta Drenje i Pridvorje.

Bataljon I napadao je Pridvorje a bataljon II Drenje, a dio snaga sa III bataljonom dali su zasjede.

Naša prijašnja akcija i dnevna borba otkrile su našu prisutnost. Mi smo o tome vodili računa, no kako na drugoj strani nismo imali nigdje ispitanu akciju, to smo se riješili da napadnemo ova dva uporišta.

Bataljon II kada je napravio raspored i približio se do kuće u kojoj je banda bila našao ju je praznu. Banda se bila

¹⁰ Ustaški naziv za automat

¹¹ Skraćeni naziv za kulturbundaše (njem. nacionalna manjina)

povukla u druge kuće i naše jedinice pokušale su izvršiti novi raspored no u tome nisu uspjele.

Dobiveno je 1250 metaka i 20 komada bombi i nešto druge spreme. Ovdje je zarobljen jedan njemački vojnik. Gubitci bataljona iznosili su jedan mrtav i 3 lako ranjena.

Bataljon I, koji je napadao Pridvorje zakasnio je oko 15 min. krivicom slabih vodiča, tako da je borba u Drenju već bila počela, te je ovdje bila već pripravnost, te dočekali naše borce u nastupanju već na dosta velikom odstojanju.

Neodlučnošću vodnika i desetara koji su odmah odstupili, a jedini komandir sa jednom grupom ostao, napad nije odmah izvršen. Kasniji napadi koji su pokušani nisu mogli više biti organizirani, te nisu mogli uspjeti. Prvi odstup boraca nije im mogao uliti odlučnost za kasnije i izvršeno je povlačenje. Gubitaka nije bilo.

I i II bataljon povukli su se u tri sata kako bi se mogli povući do određenog mjesta zbog velike daljine.

III bataljon, koji je bio u zasjedi, nije imao borbu sa bandom, pošto pomoć nije dolazila. No ovdje su se ipak dogodili veći gubitci krivicom kom. Bižića koji je i sam platio glavom. Na putu koji su osiguravali koji je bio dubok oko 2 metra, nisu postavili osiguranje, već je komandir u istom putu sa grupom drugova u zaklonu spavao. Banda pri bježanju iz Pridvorja naišla je na njih, te iz puškomitraljeza i karabina otvorila paljbu, tako da je poginulo 6 drugova, među njima i komandir, a 1 ranjen. Provedena je istraga i održan bataljonski sastanak. Ustanovljeno je da su drugovi svojom krivnjom nastradali i cio bataljon tražio je da idu prvom prilikom u akciju da osвете pale drugove.

25.11.1943 produžili smo na Dilj na odmaranje i za novu akciju.

Po dobivenim podacima iz OK Brod¹² spremili smo se za jednu veću akciju¹³ za 27.11.43 na domobrane.

Zbog dosadašnjih akcija i dnevne borbe, zadali smo neprijatelju dosta težak udarac, tako da je protiv nas skupio veći dio snaga.¹⁴

Neprijateljske snage zauzele su polazne položaje za napad 26.11.43 u noći tako da su i snage na koje smo mi mislili vršiti akciju bile pokrenute.

Po dobivenim podacima iz OK Brod neprijatelj je sakupio 9 bojni domobrana i ustaša, jednu bojnu SS trupa i 2 bitnice. Sektor napada neprijatelja bio je: Brod, Kapela. Pleternica, Ljeskovicica, Našice, Đakovo i Brod.

¹² Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za okrug Brod
" Redakcija nije mogla utvrditi koja je to akcija bila u planu.

Mi smo se nalazili na Dilju i 27.11.43 postavili smo za-
sjedu. Neprijatelj je nastupao u svojim pravcima, i jedna nje-
gova pobočnica naišla je na našu patrolu. Tom prilikom **naša**
patrola ubila je 2 ustaše i jednog ranila. Ostale neprijateljske
snage nisu naišle na naše položaje. Kako su neprijateljske
snage bile dosta velike, a naši borci raspoložu sa malo muni-
cije, nismo se upuštali na ovome terenu u veće sukobe sa ban-
dom; pošto je banda imala mogućnosti da napada sa svih
strana, naše jedinice su se prebacile na Krndiju.

Zbog napornog puta ostali smo na odmaranju par dana,
i ispitali smo već nove akcije.

U ovim akcijama mi smo dobili:

4 puškomitraljeza, 82 mauzer-karabina, 3 askerice i dru-
gog ratnog plijena.

Izdali smo II odred¹⁵ 7 manliher-karabina i komandiru
partiz. straže 3 manliher-karabina, na opravku 4, rashod 12,
izgubljeno 4.

Štabovi bataljona su mladi i daju nam dovoljno povje-
renja da će njihov rad biti plodan i koristan. Jedino I bataljon
nema komandanta, a zamjenik se razbolio. Dužnost koman-
danta vrši jedan zamjenik komandanta bataljona.¹⁶

Borci u dosadašnjim akcijama pokazali su se dobri i mi
ćemo moći sa njima vršiti rjeđe akcije.

U dosadašnjim akcijama neki su se borci naročito istakli
svojom hrabrošću. Njihova imena sa objašnjenjem dostavićemo
naknadno, kako bi mogli iste pohvaliti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Milan Tomić¹⁷

Komandant
Uroš Popara¹⁸

¹⁵ Drugi NOP odred Treće operative zone

¹⁶ Redakcija nije mogla utvrditi na koga se odnosi.

¹⁷ Poginuo sredinom 1944 god. u borbi protiv Nijemaca i ustaša,
kao politički komesar Osamnaeste brigade.

¹⁸ Poginuo 1943 god. u selu Ribnjačkoj od bombardovanja nepri-
jateljske avijacije, kao komandant Osamnaeste brigade.

IZVJEŠTAJ ŠTABA PETE OPERATIVNE ZONE OD 28 VE-
LJAČE 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVAT-
SKE O REORGANIZACIJI ČETRNAESTE NO BRIGADE I
DOLASKU NOVIH BORACA SA PODRUČJA ISTRE¹

STAB V OPERATIVNE ZONE
NARODNO-OSLOBODILACKE PARTIZANSKE VOJSKE
HRVATSKE
28.11.1943
Op. br. 72/43

KOMANDANTU² NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Reorganizirali smo XIV Brigadu saglasno dogovoru sa vama.

Postoji dosta velika koncentracija³ u Ogulinu, Vrbovskom i Delnicama. Dobivamo obavještenja sa svih strana da nas namjeravaju posjetiti. Najteža stvar u svemu bili bi nam ranjenici.

Jučer nam je stiglo 70 Istrijanaca⁴ iz okoline Trsta i Pule. Očekujemo ovih dana još i veći broj. Uporedo sa njima došlo nam je pismo da se sprema velika ofanziva u Istri za čišćenje od Trsta do Rijeke i da mobilišu sve što je sposobno za vojsku. Svi ovi koji su pridošli Slovenci su i izgleda dobri momci, samo što se ne možemo sporazumjeti ni s jednim. Sve njih kao i još 70, t.j. svega oko 140—150, upućujemo VI Brigadi⁵ sa » time da nam VI Brigada uputi izvjestan broj svojih boraca za ovu brigadu koju mislimo formirati.⁶ Nadamo se da će ovih 150 ljudi tamo biti naoružani i da će nam doći oružje i za ove nenaoružane.

Jednu grupu Primoraca poslat ćemo u Zumberak. Doznali smo od nekih drugova partizana da oni tamo moraju

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 43—1, k. 105.

² Ivo Rukavina

* Koncentracija je vršena u cilju izvođenja ofanzive na području Gorskog Kotara. Vidi dok. br. 159 i tom V, knj. 13, izvještaj Pete operativne zone Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 20 ožujka 1943 god.

⁴ Istrana

⁵ Šesta NOU brigada Pete operativne zone nalazila se u Lici.

⁶ Do formiranja ove brigade tada nije došlo. Nove brigade na područje Pete operativne zone formirane su rujna 1943 god. Vidi dok. br. 36, k. 912 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.

zakopavati oružje u zemunicama i da toga oružja su zakopali više, dok mi imamo toliku masu nenaoružanih. Zapravo mi smo im tražili oružje, ali nijesu htjeli uputiti, vjerojatno da čekaju od vas naređenje. Javite nam kada će se vratiti VI Brigada, jer sve čekamo na nju. da bi uzeli jedan broj ljudi od nje kao i oružja, da bi formirali treću brigadu.

Za hranu smo vam već i ranije pisali da je nema, kako za bolnicu tako ni za vojsku, ali za vojsku je lako, ona se snalazi na terenu, nego je najteže za bolnicu, za radništvo⁷ i za jedinice u pozadini.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
Joso Gržetić

Komandant:
Veljko Kovačević
(M. P.⁸)

BR. 88

IZVJEŠTAJ ŠTABA NOP ODREDA BANIJE OD 28 VELJAČE 1943 GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA DOMOBRANSKU POSADU U HAJTIČU¹

**STAB
PARTIZANSKOG ODREDA
BANIJE**

28.11.1943 god.

Op. 29/II-43²

Dostavlja se operativni
izvještaj o izvršenoj
akciji u Hajtiću

ŠTABU I KORPUSA N.O.V. HRVATSKE

Snage našeg odreda izvršile su akciju na neprijateljsku domobransku satniju u selu Hajtiću kod Gline.

Akcija je izvršena 26 ov. mj. u 23 sata. Jačina neprijatelja bila je jedna satnija (120 ljudi). Na našoj strani u toj

⁷ Riječ je o radnicima u radionicama Pete operativne zone.

⁸ Okrugli pečat: Stab Pete operativne zone Hrvatske.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 33/5, k. 421 B.

² Datum prijema dokumenta u Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske.

Štab
Partizanskog Odrada
Banije
23.II.1943 god.

OPREMA
31. III. 43
APRIL 1943
K. 111.10

Op 29/5-43

Dostavlja se operativni
izvještaj o izvršenoj
akciji u Hajatiću.

Štabu I Korpusa N.O.V. Hrvatske.

Serge našeg odreda izvršile su akciju na neprijateljsku dovoznačku
cestu u selu Hajatiću kod Glina.

Akcija je izvršena 26. sv. u 23 sata. Jačina neprijatelja bila je
jedan bataljon /120 ljudi, na čelu strazi u toj akciji učestvovalo je dva ba-
taljona I to I i II bataljona, dvije čete I bataljona izvršile su napad dok je
II bataljon bio na dekuraciji sa jedinom četom prema Glini a sa dvije čete blo-
kirali su put prema Čačava-dol. jer smo razislili da će neprijatelj tuda bje-
žati prema Glini kao što je i bilo. Akcija je potpuno uspjela prema predviđenom
planu. Veću smo imali sa zapovjednikom satnije, ali doobrazi nisu usli, veza nam
je dosta pomogla jer pred nam napad zapovjednik satnije sakupio je sve rojalke
kod sebe i držao ih neki čas, tako kao naš ab napali ih nije nitko od nas: bio
na ovom mjestu, borba je trajala svega 15 minuta posle čega su je jedan vod preda-
o posle toga još je malo borilo se ali mi se brzo predeli svi, nas osti koji su
iskoristili mrak i pobjegli.

Neprijatelj je u toj borbi imao 18 žrtvih, a zarobljeno živih 70 dovo-
znara, 2 oficira i jedan narednik. Naši gubitci su jedan artav i to komandir I če-
te I bataljona Arbutina Stanko rodom iz Velikog Grada, odlična komandir i borac
koji se nigdje naročito istakao, izvršen je iz borbe i zahrađen u rođaku mjestu

U toj borbi utrošeno je 1.370 metaka pušinskih i 5 ručnih bombi.

Od plijena je dobio: 2 laksa bacača mina sa 20 granata, 1 teški mitra-
lija, 4 puškontraljete, 4 barjadera, 50 karabina, jedan sanduk ručnih bombi, 30.000
metaka, 100 komada čeladi i ostale stvari.

Sret. pozdrav Sloboda narodima!

Pokršteno:

Ante Jambić

Podpisat:

Milica Prizmić

akciji učestvovalo je dva bataljona i to I i II bataljon. dvije čete I bataljona izvršile su napad, dok je II bataljon bio na osiguranju sa jednom četom prema Glini a sa dvije čete blokirali smo put prema Šašavi—Glini jer smo zamislili da će neprijatelj tuda bježati prema Glini, kao što je i bilo. Akcija je potpuno uspjela prema predviđenom planu. Vežu smo imali sa zapovjednikom³ satnije ali domobrani nisu znali. Veža nam je dosta pomogla jer pred sam napad zapovjednik satnije sakupio je sve rojnike kod sebe i držao im neki čas, tako kad smo mi napali ih, nije nitko od posade bio na svom mjestu, borba je trajala svega 15 minuta, poslije čega se je jedan vodi predao, poslije toga još je malo borilo se ali su se brzo predali svi, sem onih koji su iskoristili mrak i pobjegli.

Neprijatelj je u toj borbi imao 10 mrtvih, a zarobljeno živih 70 domobrana, 2 oficira i jedan narednik. Naši gubitci su jedan mrtav i to komandir I čete I bataljona Arbutina Stanko, rodom iz Velikog Gradca, odličan komandir i borac nije se nigdje naročito istakao. Izvučen je iz borbe i sahranjen u rodnom mjestu.

U toj borbi utrošeno je 1.370 metaka puščanih i 5 ručnih bombi.

Od plijena je dobiveno: 2 laka bacača mina sa 20 granata, 1 teški mitraljez, 4 puškomitraljeza, 4 šmajsera, 50 karabina, jedan sanduk ručnih bombi, 30.000 puščanih metaka, 100 komada čebadi i ostale spreme.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Jandrić

Komandant:
Milan Trninić

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG KORPUSA OD 28 VELJAČE
1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O
BORBAMA ŠESTE DIVIZIJE OD 20 SIJEČNJA DO 23 VE-
LJAČE¹**

**STAB I HRVATSKOG KORPUSA
NOV i POJ**

O. br.

28 februara 1943 god.

Položaj

Operativni izvještaj
za VI diviziju od
20-1 do 28-11 o.g.

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

I NOU Brigada

20 januara² o.g. vodila je borbu sa četnicima kod Glogova. Borba je otpočela u 8 časova. Neprijatelj je protjeran i imao je veći broj mrtvih i ranjenih. Ratnog plijena nije bilo. Oštećena je jedna naša puška.

21 januara o.g. oko 11 časova neprijatelj je krenuo iz Gračaca³ i stigao do Deringaja gdje ga je napalo pet četa ove brigade. Kad je neprijatelju stigla u pomoć motorizacija (tenkovi) naše su se snage povukle. U ovoj borbi neprijatelj je imao 80 mrtvih i veći broj ranjenih vojnika. Naši gubici bili su 3 mrtva i 12 ranjenih.

22 januara o.g. kod Deringaja neprijatelj je produžio napad i uspio napredovati oko 600 metara. Brigada mu je na-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 41—1, k. 105.

² Toga dana počela je Četvrta neprijateljska ofanziva. (Sire o tome vidi tom V, knj. 13, izvještaj Šeste divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 16 ožujka 1943 godine.) U ovoj ofanzivi na području Like učestvovala su sljedeće neprijateljske jedinice: divizije Re« i »Sassari« i dijelovi divizija »Zara« i »Bergamo«, Četvrti ustaški djelatni stajajući združ — četiri bojne (Druga lovačka i Trideset prva, Trideset druga i Trideset četvrta ustaška bojna), Dinarska četnička divizija i hercegovački četnici.

³ Na pravcu Gračac — Bruvno napad su vršile sljedeće neprijateljske snage: Drugi bataljon 151-og i Drugi bataljon 152 puka divizije »Sassari«, bataljon »Zara« divizije »Zara«, Treći bataljon Dvadeset petog pješadiskog puka divizije »Bergamo«, Petnaesti i Dvadeset šesti "jersaljski biciklistički bataljon i Četvrti bataljon crnih košulja. Vidi dok. br. 120.

nijela gubitke najmanje 50 mrtvih i više ranjenih. Mi smo imali 3 ranjena borca. U borbi je učestvovao jedan bataljon.¹ Ratnog plijena i izgubljenog oružja nije bilo.

23. januara o.g. neprijatelj je vršio napade a sa naše strane učestvovale su u borbi tri čete. Borba je trajala cio dan i noć. Neprijatelj je imao oko 100 mrtvih i veći broj ranjenih. Mi smo imali 10 ranjenih boraca.

24. januara o.g. neprijatelj⁵ je prodro do Bruvna. Obzirom na to sve su snage ove brigade bile raspoređene na položaju, jer se nije znao glavni pravac neprijateljskog nadiranja. Borbe su se vodile cio dan na pojedinim sektorima. Gubici na strani neprijatelja nisu poznati a na našoj strani nije ih bilo.

25. januara o.g. bilo je zatišje.

26. januara o.g. neprijatelj⁶ je krenuo u pravcu Mazina. Jedan bataljon⁷ ove brigade dočekao ga je i odbio. Neprijateljski gubici: 10 mrtvih i veći broj ranjenih. Na našoj strani bila su 4 ranjena borca.

27. januara o.g. neprijatelj je pokušao ponovno napad pravcem Bruvno—Klapavice, gdje ga je sačekao jedan bataljon⁸ ove brigade i odbacio. Neprijatelj je imao 18 mrtvih. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih. Istog dana u 22.30 časova naše jedinice⁹ vršile su napad na neprijatelja, tom prilikom nanijeto mu je gubitaka u ubijenim... oko 40 vojnika i veći broj ranjenih. Na našoj strani bili su gubici 1 mrtav i 12 ranjenih.

28. januara o.g. jedna četa¹⁰ ove brigade izvršila je napad na neprijateljsku kolonu koja se kretala pravcem Gračac—Bruvno. Neprijatelj je imao 20 mrtvih i 35 ranjenih. Naši gubici: 2 mrtva, 9 ranjenih, 1 zarobljen i 5 nestalo. U toku iste noći vršio je napad još jedan bataljon ove brigade, koji nije uspio. Neprijatelj nije imao gubitaka. Na našoj strani bilo je 6 ranjenih boraca.

29. januara o.g. neprijatelj je vršio pokret i uspio da zauzme dominantne tačke iznad sela Mazina. Jedna četa¹¹ ove brigade postavila mu je zasjedu na brdu Opčuv i nanijela mu gubitke: 18 mrtvih i veći broj ranjenih. Istoga dana, prilikom zauzimanja Mazina, neprijatelj je imao oko 40 mrtvih vojnika i 25 mrtvi. Na našoj strani bilo je 4 mrtva i 9 ranjenih boraca.

30. I neprijatelj nije bio aktivan, sem djelatnosti artiljerijske i bacačke vatre po našim položajima. Sa naše strane

*, ¹⁵ i ¹⁷ Prvi bataljon

⁵ i ⁶ Dijelovi divizije »Sassari«

⁸ Drugi bataljon

⁹ Prvi bataljon, ojačan jednom četom Trećeg bataljona.

¹⁰ Iz sastava Četvrtog bataljona

¹¹ Iz sastava Drugog bataljona

vršeno je samo izviđanje neprijatelja. Gubitaka nije bilo ni na jednoj, ni na drugoj strani.

31. I neprijatelj je vršio pokrete u pravcu naših položaja sa motorizacijom i pješadijom. Naše snage¹² su ga dočekale, odbile i nanijele mu nepoznat broj gubitaka u ljudstvu. Prateća četa Štaba divizije sa protivkolskim topom oštetila je tri neprijateljska tenka, od kojih je jedan zarobljen.

1.II bila je jaka djelatnost neprijateljske artiljerije i bacača u pravcu naših položaja. Neprijatelj je krenuo u pravcu jedne čete ove brigade, ali je bio odbijen. Gubici kod neprijatelja nepoznati. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

2. II neprijatelj je krenuo iz Mazina prema G. Lapcu u namjeri da zauzme Zavišića Vršinu i na taj način obezbijedi izvlačenje oštećenog tenka. Jedan bataljon¹³ ove brigade pustio je neprijatelja na domet bliske pješadijske vatre i tom prilikom nanio mu gubitke—najmanje 10 mrtvih i 10 ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka. U toku iste noći jedan bataljon ove brigade izvukao je neprijateljski tenk.¹⁴

3. II neprijatelj nije vršio pokret. U toku iste noći brigada je pripremala napad sa tri bataljona,¹⁵ koji nije uspio, zbog zamorenosti ljudstva i solidno utvrđenih neprijateljskih položaja. Neprijatelj nije imao gubitaka. Na našoj strani bila su tri mrtva i devet ranjenih boraca. Među poginulima nalazio se je i zamjenik komandira 3 čete I bataljona drug Obradović Ilija najsmjeliji i stalni bombaš u svim akcijama.

4. II bila je jaka aktivnost neprijateljske artiljerije i bacača u pravcu naših položaja. Ostalih pokreta nije bilo.

5. II neprijatelj je izvršio pokret u pravcu položaja ove brigade. Jedan bataljon ove brigade pustio je neprijatelja na otstojanje od 100 m. pa potom otvorio plotun iz pušaka i mitraljesku vatru iz automatskih oruđa.¹⁶ Gubici kod neprijatelja bili su 30 mrtvih i veći broj ranjenih. Istog dana na sektoru I bataljona ove brigade neprijatelj je vršio napad sa jačim snagama. Borba se vodila cio dan. Na strani neprijatelja bilo je 60 mrtvih i veći broj ranjenih. Na našoj strani bila su 4 ranjena borca i 3 poginula od bacača.

6.II jedan bataljon¹⁷ ove brigade držao je položaj Rešetinu Stranu, Mandića Dragu i sjeverno od Zavišića južno od Ško-

¹² Jedan vod Trećeg bataljona

¹⁴ Izvukla ga je Treća četa Trećeg bataljona.

¹⁵ Riječ je o napadu na Skorić Brdo i kotu 980. U napadu su učestvovali Prvi, Drugi i Treći bataljon.

¹⁶ Položaj je držala Druga četa Prvog bataljona. Vidi tom V, knj. 13, izvještaj Štaba Prvog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 16 ožujka 1943 godine.

rića Brda. Oko 7 časova ujutro neprijatelj je otpočeo sa napadom prema Rešetinoj Strani i Mandića Dragi sa snagom od 200 vojnika, ali je bio odbijen uz znatne gubitke. Sa drugom kolonom jačine 200 vojnika krenuo je sjeverno od Zavišića Vršine, gdje je uspio da podiđe ivici šume na otstojanje od 150 m. Na ovom sektoru je odbijen uz znatne gubitke. Snage ove brigade dobile su zadatak da neprijatelja puste na vrlo blisko otstojanje i tada da otvore vatru. Jedinice su se pridržavale toga naređenja i nanijele su neprijatelju gubitke oko 25 mrtvih i 40 ranjenih. Na našoj strani bio je 1 mrtav i 4 ranjena borca. Plijena nije bilo. Sa naše strane nije ništa izgubljeno. Ostala tri pješadiska i mitraljeski bataljon nisu imali nikakvih akcija sve do 10.11 o.g.

7., 8., 9. i 10. II protekli su u izviđanju od strane naše i neprijateljske. Borbi nije bilo sem manjih sukoba patrola.

11. II dva bataljona¹⁸ ove brigade držali su položaje Maji zinske Planine i cestu sa jedne i druge strane Mazin—Lapac. Neprijatelj je oko 7 časova ujutro otpočeo pokret sa snagom od 1000 vojnika u rasporedu od tri streljačka stroja. Neprijatelju je uspjelo da se između ovih bataljona uhvati ivice šume. Krilne čete izvršile su protivnapad i uspjele odbaciti neprijatelja. Borba je trajala od 8 do 14 časova. Naše snage uspjele su potisnuti neprijatelja i nanijeti mu gubitke: 70 mrtvih i 90 ranjenih. Gubici na našoj strani bili su 4 mrtva i 14 ranjenih boraca. Zaplijenjeno je 500 metaka za puške. Ostalog plijena nije bilo. Od materijala nije ništa izgubljeno. Ostala dva bataljona nalazili su se: jedan¹⁹ u Visuću a jedan²⁰ u Martin Brodu. Kod njih borbe nije bilo.

12.11 tri bataljona²¹ ove brigade držali su slijedeći položaj: Mazinsku Planinu—ivicu šume Jelovi Vrh—cestu iznad Vagana—Lumbardenik—ispod Ilića Kose do ceste. Neprijatelj je prije svanuća izvršio napad, naročito jakim pritiskom na Mazinsku Planinu. Bataljoni ove brigade vodili su žestoke borbe kroz čitav dan, koje su trajale 10—12 časova. Jačina neprijatelja bila je oko 1050 vojnika. Neprijatelj je pušten na bliska otstojanja i tučen žestokom vatrom iz automatskih oruđa i pušaka. Gubici kod neprijatelja bili su oko 70 mrtvih i 105 ranjenih. Na našoj strani bilo je 77 mrtvih, 37 ranjenih i 3 potresena. Zarobljeno je 6 pušaka i oko 600 metaka. Izgubljena je 1 puška. Neprijatelj je uspio poslije uporne i žestoke borbe da ovlada pojedinim kotama, zbog čega se cio front morao

¹⁸ Prvi i Četvrti

"•Drugi bataljon

²⁰ Treći bataljon

²¹ Prvi, Drugi i Četvrti bataljon

Dovući na nove položaje. Bataljon²² ove brigade koji se je nalazio u Martin Brodu nije imao borbe.

13.11 bataljoni su držali položaje: Suleševicu—put Mazin—Lapac—Lumbardenik. Krivicom II bataljona, koji se nije vezao toga dana sa jedinicama ove brigade, i nesnalaženjem Štaba neprijatelj je uspio da bez žrtava dođe na Priseku. Snage ove brigade povukle su se prema Dobrom Selu i položajima I bataljona. Bataljon koji se je nalazio u Martin Brodu nije imao sukoba sa neprijateljem, iz kog razloga je uputio dvije čete u susret četnicima, koji su nadirali iz Srba. Borbe nije bilo.

14.11 bataljoni su prebačeni sa položaja koje su ranije držali na položaje Boričevac—Priseka. sa zadatkom da izvrše napad na neprijatelja ako krene u pravcu D. Lapca. Neprijatelj²³ je izmenio manevar, te je sa snagom od 2500 vojnika krenuo čestom za Kulen Vakuf. Jedan vod ove brigade postavio je zasjedu na putu Gradina iznad Boričevačke crkve radi uništavanja neprijateljskih dijelova koji bi se kretali pravcem G. Lapac—Kulen Vakuf. U 13 časova naišao je 1 neprijateljski kamion iz Kulen Vakufa prema G. Lapcu. Kamion je bio dočekan na daljini od 300 m. i zaustavljen. U kamionu se je nalazilo 5 vojnika, od kojih su dva ubijena i tri pobjegla. Zaplijenjeno je 30 kg. pirinča, 25 l. vina, 200 m. telefonskog kabla, 25 granata za top 65 mm, 10 l. ulja, 25 pari cipela, 1 šinjel, 10 čebadi i 2 šatorska krila. Kamion je zapaljen, u kome je izgorjelo oko 400 granata za top 65 mm jer se nisu mogle izvući. Istoga dana oko 16 časova krenuo je neprijatelj²⁴ sa snagom od 200 vojnika iz Kulen Vakufa prema G. Vakufu.²⁵ Dvije čete²⁶ ove brigade postavile su zasjedu na Gradini i na položaje oko nje prema cesti. Neprijatelj je bio pušten na otostojanje od 100 m., a zatim obasut žestokom vatrom. Neprijatelj je u paničnom bjegstvu ostavio materijal natovaren na mazgama i uspio da pobjegne prema Vrtačama na Boričevcu. gdje se je odmah i utvrdio. Jedinice ove brigade nisu mogle neprijatelja uništiti, zbog toga što ih je tukla jaka artiljeriska vatra. U ovoj borbi neprijatelj je imao 10 mrtvih i 15 ranjenih. Na našoj strani bila su dva mrtva i 4 ranjena borca. Zaplijenjeno je: 20.114 metaka za puške, 6400 za mitraljez »Breda«, 632 ručne bombe, 187 granata za mali bacač, 18 granata za teški bacač, 11 pari cipela, 5 šinjela, 1 dvogled, 23 signalna metka,

" Treći bataljon

" 151 pješadiski puk i dijelovi 152 pješadiskog puka divizije »Sassari«, dijelovi divizije »Zara« i dijelovi divizije »Bergamo«, Vidi dok. br. 124, 127, 128, 129 i 153.

,²¹ Drugi bataljon 151 pješadiskog puka divizije »Sassari«.

²⁵ Vjerovatno omaška. Misli se na Gornji Lapac.

" Iz sastava Prvog bataljona

80 upaljača za mali bacač 260 upaljača za t. bacač, 53 razna ranca, 702 čebeta, 20 torbica, 100 šatorskih krila, 2 radio-stanice i 35 mazgi. Uništeno je 30 mazgi, 4 kamiona, 3 trokolice i 1 tenk.

Jedan bataljon ove brigade držao je Priseku i Mandinu Glavu i odatle pomogao noćnu akciju IX brigade. Gubitaka na našoj strani nije bilo. Neprijateljski gubici nepoznati.

Bataljon koji je držao Martin Brod i bio upućen prema Srbu, prema četnicima, koji su nadirali u jačini 500—700, bio je odbačen vještim manevrom neprijatelja, te se povukao na nove položaje. Borba se vodila cio dan i u njoj je neprijatelj imao 7 mrtvih i 10 ranjenih. Na našoj strani bilo je 2 mrtva, 3 ranjena i 2 zarobljena borca.

Jedan bataljon²⁷ bio je u opštoj rezervi brigade u Dobrom Selu.

15.11 snage ove brigade držale su slijedeće položaje: jedan bataljon²⁸ padine Lisca sa zasjedom na putu Kulen Vakuf—G. Lapac, jedan bataljon²⁹ Priseka—Mandina Glava i jedan bataljon³⁰ Martin Brod—Srb. Oko 16 časova neprijatelj³¹ je pokušao sa snagama od 1000 vojnika da se probije iz Kulen Vakufa prema G. Lapcu. Bataljon koji je bio u zasjedi propustio ga je i potom otvorio vatru sa boka i leđa. U ovoj borbi neprijatelj je bio razbijen ali je ipak uspio poslije dužeg vremena da zauzme izvjesne položaje i spriječi svoje potpuno uništenje. Gubici kod neprijatelja bili su oko 30 mrtvih i 40 ranjenih. Na našoj strani 1 lakše ranjen. Zaplijenjeno je: 1 mazga, 90 mina za mali bacač, 39 čebadi, 5 slamarica, 7 šatorskih krila, dva ranca sa spremcem i 1 šinjel. Bataljon koji se je nalazio na položajima Priseka—Mandina Glava vodio je borbu sa neprijateljem i spriječio dolazak pojačanja iz G. Lapca prema Kulen Vakufu: Gubitaka na našoj strani nije bilo, dok je kod neprijatelja bio veći broj mrtvih i ranjenih. Dvije čete koje su bile prema neprijatelju koji je nadirao iz Srba, uspjele su ga odbiti. Neprijatelj je imao 3 mrtva i 1 ranjenog. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Plijena nije bilo. Jedan bataljon nalazio se je u rezervi.

16.11 I bataljon ostaje na svojim starim položajima. Neprijatelj je zanoćio na položajima kod Boričevca, a pri povlačenju za D. Lapac bio je tučen od ovog bataljona. U ovome povlačenju neprijatelj je imao 15 mrtvih i 30 ranjenih. Na našoj strani bilo je 9 ranjenih. Zaplijenjeno je: 80 čebadi, 18 slama-

Drugi bataljon

²⁸ Prvi bataljon

" Drugi bataljon

Treći bataljon

³¹ Odnosi se na dijelove divizije »Sassari«.

rica 5 granata za top, 1 mazga, 1 bluza, 1 šinjenl i 1 samar. Na položaju II bataljona neprijatelj je bio tučen bočno pri povlačenju za G. Lapac. Na ovome položaju neprijatelj je imao 10 mrtvih i 20 ranjenih. Na strani ovog bataljona nije bilo gubitaka. Plijena nije bilo. Nije ništa izgubljeno. Bataljon koji je gonio neprijatelja prema Srbu nije vodio borbe, jer se neprijatelj ubrzano i panično povlačio. Jedan bataljon bio je u rezervi u Dobrom Selu.

17., 18. i 19. II bataljoni ove brigade nisu imali nikakvih sukoba sa neprijateljem. Jaka artiljerijska vatra iz teških topova na Mazinu, 6—7 brdskih topova, više teških bacača, 10 malih bacača i bombardovanje 5—6 raznih aviona, ranili su dva borca.

20.11 jedan bataljon³² ove brigade nalazio se je na položaju i držao kontakt sa neprijateljem. Ovaj bataljon vršio je napad na Mazinsku okuku, koji nije uspio zbog jačih snaga neprijatelja. Ostali bataljoni održavali su kontakt sa neprijateljem bez naročitih promjena.

21.11 jedinice³³ ove brigade držale su položaje na cesti Mazin—Lapac, sa zadatkom da prekinu svaku vezu između neprijatelja u Mazinu i Lapcu. Neprijatelj je uz sadejstvo jake artiljerijske i bacačke vatre i tenkova uspio da se probije do svojih snaga u G. Lapcu i da organizira njihovo povlačenje. Snage ove brigade uporno su se držale na svojim položajima zadavajući neprijatelju teške gubitke. Izvršena su i dva juriša na neprijateljske dijelove koji su se povlačili. Borba je trajala više časova. Neprijatelj je imao oko 120 mrtvih i 200 ranjenih. Akcijom ove brigade neprijatelj je bio razbijen povlačeći se u paničnom bjegstvu, ostavljajući ratni materijal i ranjene. Među mrtvima i ranjenima nađen je i 1 četnik mrtav i 1 ranjen. .. Na našoj strani bila su 2 mrtva i 31 ranjen. Zaplijenjeno je: 7 kamiona, 1 trokolica 1 luksuzni auto, 1000 l. benzina, 20000 metaka za puške, 100 granata za t. bacač, 19 granata za top, 380 mina za mali bacač, 400 ručnih bombi, 350 čebadi, 80 šatorskih krila, 2 pisaaće mašine. Uništeno je 40 mazgi i veći broj kamiona.

Jedan bataljon³⁴ ove brigade držao je položaje na Ilića Kosi. Neprijatelj je napadao sa manjim snagama potpomognut žestokom artiljerijskom i bacačkom vatrom. Naši gubici 1 mrtav i 8 ranjenih

Bataljon³⁵ koji je trebao da izvrši napad kod Rastičeva stigao je kasno, jer su četničke snage već bile povučene, osim

- " Drugi bataljon
- " Dvije čete Prvog bataljona
- ⁵⁴ Drugi bataljon
- " Treći bataljon

straže koja je razbijena. Zaplijenjeno je: 1 francuski mitraljez, 4 puške i 3000 metaka. Gubitaka nije bilo.

22.11 jedan dio snaga ove brigade nalazio se je na položaju prema neprijatelju i izvlačio ratni plijen, dok se ostali dio brigade nalazio na odmoru i u povlačenju u svoje stare baze.³⁸

23.11 izvjestan dio snaga ove brigade prikupljao je ostatke ratnog plijena, dok su ostale snage bile na odmoru.

II NOU Brigada

21.1. II brigada imala je manjih sukoba sa neprijateljem. U ovim borbama učestvovao je samo jedan bataljon.³⁷

22.1 izvršen je pokret snaga ove brigade. Dva bataljona zauzeli su položaje na sektoru Turjanski—Končarev Kraj—Čudin Klanac, dok druga dva bataljona zauzeli su položaje na sektoru Ljubovo, pošto je neprijatelj nadirao na oba ova sektora. Na sektoru Turjanski—Končarev Kraj—Čudin Klanac uz dva bataljona II brigade učestvovao je jedan bataljon Ličkog odreda.³⁸

23.1 vodene su borbe na sektoru Ljubovo. Neprijatelju je uspjelo poslije duže artiljerijske pripreme da zauzme Krivu Glavicu, Stanić Glavicu, Ciglanušu i Samarić. Noćni protivnapadaj uspio je odbaciti neprijatelja sa Stanić Glavice i Samarića.

24.1 jedan bataljon II brigade vodio je borbu na Čudinom Klancu. Ovaj bataljon odbio je dva neprijateljska juriša. Naše snage na Ljubovu izvršile su napad na Krivu Glavicu,³⁹ ali napad nije uspio.

25.1 neprijatelj je tokom čitavog dana vršio napade na Ljubovu. Neprijatelj je pokušao obuhvatnim manevrom, ali je u tome bio osujećen. Toga dana neprijatelj je izvršio dva žestoka napada na Čudinom Klancu, ali je bio odbijen sa znatnim gubicima. U ovim borbama neprijatelju je pao u ruke jedan p. mitraljez i 1 puška.

26.1 na sektoru Ljubovo vladalo je zatišje. Naše snage pripremile su u toku noći napad na neprijatelja, ali ovaj napad nije uspio.⁴⁰ Drugi dio ovih snaga imao je zadatak da upane u [Široku] Kulu, ali je bio spriječen od neprijateljske zasjede. Ove snage uspjele su zarobiti pri povratku 2 puške i nešto vojne spremne. Na sektoru Čudin Klanac vodila se borba cijeli

Vidi tom V, knj. 13, izvještaj Štaba Šeste divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 16 ožujka 1943 godine.

" Riječ je o borbi Trećeg bataljona kod Kuzmanovače protiv jednog skijaškog odreda iz sastava divizije »Re«.

" " i ⁴⁰ Vidi tom V, knj. 13, izvještaj Šeste divizije Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 16 ožujka 1943 godine.

dan. Neprijatelju je uspjelo zauzeti Čudin Klanac, kotu 923, Crni Vrh (kota 1070) do Bele Reke. U ovim borbama neprijatelj je imao velike gubitke.

27.1 vođene su borbe na sektoru Ljubovo. Poslije žestokih borbi neprijatelju je uspjelo zauzeti Čardak, Stanić Glavicu i Lisinu. Na sektoru Čudin Klanac neprijatelj je uspio da uđe u selo Končarev Kraj i zapali nekoliko kuća. Na jednom i na drugom sektoru naše snage izvršile su kontranapad. Protivnapad je uspio u Končarevom Kraju. U ovim borbama je neprijatelj imao velike gubitke.

28.1 vođene su borbe na sektoru Ljubovo i kod Prijeboja.⁴¹ Oko 3 sata poslije podne neprijatelju je uspjelo odbaciti naše snage sa Prijeboja i spojiti se sa njemačkom kolonom⁴² koja je nadirala iz Ličkog Petrovog Sela. U ovim borbama je neprijatelj imao velike gubitke. Toga dana stigao je u pomoć na Ljubovo 1 bat. II brigade.

29.1 vođene su žestoke borbe na sektoru Ljubovo. Naročito žestoke borbe vođene su za kotu Velonj, koja je nekoliko puta padala iz ruke u ruku, dok se na koncu neprijatelj nije održao na njoj. Također su na Prijeboju vođene borbe. Na bojnopolju neprijatelj je ostavio 5 mrtvih vojnika. Zaplijenjena je 1 puška i 1300 metaka.⁴³

30.1 Ovoga dana vođene su borbe samo na Prijeboju. Jedan bataljon⁴⁴ ove brigade, koji se nalazio tamo uz VI i XIV brigadu V operativne zone, te uz jedan bataljon IV brigade⁴⁸ i jedan bataljon XV brigade VIII divizije, uspio je odbaciti neprijatelja⁴⁰ sa znatnim gubicima. Kod Končareva Kraja snage⁴⁷ ove brigade postavile su neprijatelju zasjedu i dočekale 8 neprijateljskih kamiona sa vojskom. Veliki broj talijanskih vojnika ostali su mrtvi u kamionima dok su živi pskali iz kamiona i zauzeli obližnje položaje, na kojima su se držali dok su došli tenkovi pod čijom zaštitom su izvučeni kamioni. U ovoj borbi neprijatelj je imao vrlo velike gubitke.

31.1 neprijatelju je uspjelo na sektoru Ljubovo zauzeti kotu 1005. Jedan vod⁴⁵ ove brigade postavio je neprijatelju zasjedu i tom prilikom nanio mu vrlo velike gubitke.

⁴¹ Borbu su vodili: Treći bataljon Druge NOU brigade i Prvi bataljon Šeste NOU brigade Pete operativne zone.

⁴⁵ Riječ je o spajanju dijelova Prvog pješadiskog puka divizije »Re« sa dijelovima njemačke SS divizije »Prinz Eugen«.

⁴⁴ Borbu je vodio Drugi bataljon.

⁴⁴ Treći bataljon

⁴⁵ Riječ je o Prvom bataljonu Četvrte NOU brigade Osme div.

⁴⁰ Odnosi se na kolonu divizije »Re«

⁴⁷ Prvi bataljon i jedna četa Trećeg bataljona

⁴⁹ Iz sastava Drugog bataljona

1-II neprijatelj⁴⁹ je izvršio napad na sektoru Ljubovo. Naše snage⁵⁰ pripustile su neprijatelja na 50 m. i potom otvorile jaku vatru. Neprijatelj je pretrpio velike gubitke povlačeći se natrag, ostavio mrtve i ranjene. Neprijatelj je nastavio sa svojim napadima, poslije kojih mu je uspjelo zauzeti naše položaje. U ovim borbama osjetne gubitke pretrpio je bataljon »Ognjen Priča«, pošto je neprijatelju uspjelo da pod zaštitom magle zaobiđe ovaj bataljon. U ovim borbama zaplijenjena je 1 puška, 40 metaka i nešto vojne spremne. Snage ove brigade⁵¹ bile su ovog dana u borbi na sektoru Končarev Kraj—[Plitvički] Ljeskovac. Ovdje je neprijatelj nadirao između Babinog Potoka i Brezovca. Neprijatelj je bio odbijen uz velike gubitke. Na bojnopolju ostalo je 9 mrtvih neprijateljskih vojnika. Zaplijenjena su dva p. mitraljeza, 6 pušaka, 1 pištolj, 1000 metaka, 20 bombi i ostale ratne spremne. Tokom noći naše snage vršile su prekopavanje puta između Čudina Klanca i Ljeskovca.

2.II naše snage povukle su se sa Ljubova u Krbavicu.⁵² Povlačenje je izvršeno uslijed toga što je neprijatelju uspjelo probiti se sa Prijeboja prema Korenici. Toga dana neprijatelj se je također probio preko Brezovca i Šijanova klanca u Homljac. U prolazu snage jednog bataljona ove brigade⁵³ dočekale su neprijatelja kod Pogledala i nanijele mu velike gubitke.

3.II nije bilo nikakvih borbi.

4.II snage ove brigade⁵⁴ izvršile su napad na neprijatelja u Buniću, nanijevši neprijatelju velike gubitke. Drugi dio snaga ove brigade⁵⁵ držao je položaje na Vrpilama i Korenici i odbacio neprijatelja⁵⁶ sa znatnim gubicima.

5.II nije bilo borbe, pošto je neprijatelj kretao prema Šalamuniću i Debelom Brdu.

6.II neprijatelj⁵⁷ je vršio napad prema Krbavici. Dva bataljona⁵⁸ ove brigade poslije žestokih borbi uspjeli su odbiti neprijatelja sa velikim gubicima. Neprijateljske snage koje su napadale na Krbavicu procjenjuju se od 2000—3000 pomognute sa 5 tenkova. Neprijatelj je uspio popaliti 8 kuća u Krbavici. Na ovom sektoru neprijatelj je uspio izvršiti prodor prema Mrsinju i Vujnovim Glavama. Pošto je glavna kolona nepri-

⁴⁹ Dijelovi srednje kolone divizije »Re«.

⁵⁰ Prvi bataljon

⁵¹ Treći bataljon

⁵² Povukli su se Prvi i Drugi bataljon, po naredjenju Štaba Šeste divizije.

⁵³ Jedna četa Trećeg bataljona

⁵⁴ Jedna četa Prvog bataljona

⁵⁵ Dijelovi Drugog i Trećeg bataljona

⁵⁶ Riječ je o četnicima.

⁵⁷ Vidi dok. br. 125.

⁵⁸ Prvi i Drugi bataljon

jateljskih snaga bila uz znatne gubitke odbijena, neprijatelj se je povukao.

7.II Dva bataljona ove brigade držali su položaj prema Buniću i Korenici, dok su ostale snage bile prema Turjanskom i Crnoj Vlasti. Ovoga dana borbe nije bilo.

Ža vrijeme ofanzive od 21.I do 8.II. o.g. na strani II brigade bili su slijedeći gubici: 21 mrtav. 110 ranjenih i 9 nestalih. J

Od oružja je izgubljeno: 1 t. mitraljez bez postolja, 1 p. mitraljez Z.B. i 13 pušaka.

Gubici neprijatelja: oko 700 mrtvih i ranjenih, među kojima 20 četnika i nešto ustaša.

Zaplijenjeno je: 2 p. mitraljeza, 18 pušaka, 1 pištolj. 7000 metaka, 40 bombi, 130 čebadi, 12 šinjela, 10 pari odijela, 10 pari cipela, dva brdska kazana i ostale spreme.

U ovim akcijama istakao se je bataljon »Stojan Matić« i bataljon »Mićo Radaković«. Od komandnog osoblja naročito se je istakao komandir čete »Miće Radakovića« drug Joca¹ Sadžak,^{5<J} koji je svojom hrabrošću i hladnokrvnošću, te vješt^jim vojničkim rukovodstvom nanio sa svojom četom velike gubitke neprijatelju.

Podatke od II brigade od 8.II do konca neprijateljske ofanzive nismo dobili. Kada iste primimo poslaćemo vam ih naknadno⁶⁰

IX NOU Brigada

IX brigada imala je zadatak da spriječi neprijateljsko nadiiranje od Lovinca na Pločanski Klanac—Bruvno—Mazin.

21.I neprijatelj⁶¹ je izvršio napad na jedan bataljon ove brigade, koji se je nalazio u selu Vraniku, i na Pločanski Klanac, koji još tada nije bio zaposjednut od naših snaga. Naše snage pošto su pristigle na položaje kod Pločanskog Klanca prihvatile su borbu sa neprijateljem. Borbe su trajale tokom cijelog dana. U ovim borbama neprijatelj je imao oko 90 mrtvih i 100 ranjenih.

22.I neprijatelju je uspjelo da zauzme Pločanski Klanac.⁶² Poslije ovoga neprijatelj je nastavio sa širenjem fronta. U borbama toga dana neprijatelj je imao 71 mrtvog i oko 50 ranjenih. Toga dana zarobljeno je 16 živih ustaša. . . .

23.I Ovaj dan protekao je u izviđanju neprijateljskih patrola uz djelatnost neprijateljske artiljerije.

" Poginuo kod Knina, u proljeće 1943 god., u borbi protiv Talijana i četnika, kao komandir čete.

Vidi tom V, knj. 13, izvještaj Šeste divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 16 ožujka 1943 godine.

" Iz sastava južne kolone divizije »Re«. Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 167.

" Ove gubitke nanio je neprijatelju Prvi i Treći bataljon.

24.1 neprijatelj je uz artiljerijsku i minobacačku pripremu izvršio napade na naše položaje.⁶³ Neprijatelj je odbačen i razbijen. Gubici neprijatelja bili su 26 mrtvih i velik broj ranjenih. Istoga dana snage ove brigade izvršile su noćne napade na pojedine kote,⁶⁴ sa kojih su protjerali neprijatelja. Toga dana neprijatelj je izvršio napad sa tenkovima. Ovaj napad bio je pomoću nagaznih mina i ručnih bombi odbijen. Tom prilikom uništen je 1 tenk, a dva su zarobljena.

25.1 vladalo je zatišje. Neprijatelj je tukao naše položaje artiljerijom i minobacačima.

26.1 neprijatelj je vršio napade na naše položaje, ali je bio odbijen. Neprijatelj je imao 10 mrtvih i nepoznat broj ranjenih. Toga dana jedan bataljon⁶⁵ ove brigade postavio je zasjedu na Radučkom Klancu. Četničke patrole koje su vršile osiguranje pri prolazu neprijatelja naišle su na našu zasjedu.⁶⁸ Bila je prihvaćena borba. Poslije ovoga bataljon je bio prisiljen da izmjeni svoj položaj. Na ovom položaju ovaj bataljon je sačekao neprijateljsku kolonu od 6 kamiona. Kamioni su uništeni. Ubijeno je oko 100 neprijateljskih vojnika, među kojima 20 četnika. 8 četnika je zarobljeno. Neprijatelj je imao velik broj ranjenih.

27.1 neprijatelj je uz pripremu artiljerijske i minobacačke vatre ponovio svoj napad. Napadi neprijatelja bili su odbijeni uz gubitke od 15 mrtvih i veći broj ranjenih. Tokom iste noći jedan bataljon⁸⁷ ove brigade upao je u selo Lovinac, poslije čega se je opet povukao na svoje polazne položaje.

28.1 Tokom noći snage ove brigade vršile su napade na položaje neprijatelja.⁶⁸ Tom prilikom neprijatelj je imao oko 30 mrtvih i 20 ranjenih. Poslije ovih napada neprijatelj je napustio neke kote. Ovoga dana jedan bataljon ove brigade poslan je na sektor Ljubovo, kao pomoć tamošnjim bataljonima II brigade, koji nisu mogli izdržati jaki pritisak neprijatelja.

29.1 izvršen je noćni napad na logor neprijatelja na položaju Gostuše.⁶⁹ Neprijatelj, koji je nađen na spavanju, pretrpio je gubitke oko 80 mrtvih i veliki broj ranjenih.

30.1 neprijatelj je uz pomoć artiljerije i 4 tenka izvršio napad na naše položaje na Lipač [Vrhu], Neprijatelj je svoje

" U rejonu Ploče. Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 184 i 191 i tom V, knj. 13, izvještaj Šeste divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 16 veljače 1943 godine.

⁶⁴ Riječ je o napadu Drugog bataljona na kotu Vršić.

⁶⁵ i " Treći bataljon

⁶⁸ Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 197 i tom V, knj. 13, izvještaj Štaba. Šeste divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 16 ožujka 1943 godine.

" i " Vidi tom V, knj. 13 izvještaj Šeste divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 16 ožujka 1943 godine.

napade tri puta ponovio, ali je svaki puta bio odbijen, sa gubićima od 20 mrtvih i oko 30 ranjenih.

31.1 artiljerijska i minobacačka djelatnost.

1.II primjetilo se pojačanje koje je stiglo neprijatelju. Toga dana vršen je jak pritisak na naše snage na položaju Troure. Neprijatelju je uspjelo zauzeti Trouuru uz veće gubitke.⁷⁰

2.II neprijatelj je otpočeo sa opštim napadom na naše položaje.⁷¹ Poslije jake artiljerijske i minobacačke vatre **naše** snage bile su prisiljene povući se sa položaja. U ovim borbama neprijatelj je imao 15 mrtvih.

3.II vrlo jaka artiljerijska i bacačka vatra. Ovom prilikom neprijatelj je upotrebio šrapnele i pomoću ove vatre kretao je streljačkim strojem prema Tušicama. Poslije duže borbe neprijatelj je uspio zaustaviti pomenuto mjesto uz gubitke od 10 mrtvih. Poslije ovoga snage ove brigade povukle su se u Ondić, Mutelić i Visuć. Toga dana povratio se je naš bat. sa sektora Ljubovo.

4.II poslije jake artiljerijske pripreme, otpočeo je pokret neprijatelja⁷² u pravcu Udbine. Jedan bataljon⁷³ ove brigade zabacio se je neprijatelju za leđa, privukao se njegovoj artiljeriji i kolonama i otvorio plotunsku vatru iz pušaka i mitraljeza. Gubici neprijatelja bili su 20 mrtvih i oko 40 ranjenih. Ovaj bataljon povukao se je poslije toga u Srednju Goru.

5.II vladalo je zatišje. Snage ove brigade izvršile su pokrete prema svojim bazama u pravcu Visuća, Ondića i Mečinjara.

6.II neprijatelj⁷⁴ je izvršio pokret u pravcu Ondića zauzimajući Ivanov Vrh. Naše snage bile su potisnute i neprijatelju je uspjelo da zapali nekoliko kuća. U ovome napadu ustaše su imale 6 mrtvih i veći broj ranjenih. Toga dana dva bataljona⁷⁵ ove brigade krenuli su u pravcu položaja Mazin—Lapac kao smjena I brigade. Ostala dva bataljona ove brigade ostali su na položajima Visuć—Ondić.

7.II jedinice koje su izvršile smjenu I brigade nisu vodile borbu, dok jedinice⁷⁶ na položaju Ondić—Visuć imale su sukob sa neprijateljem. Neprijatelj je u jačini od 1200 vojnika, 4 topa i 4 tenka uspio da zauzme Kosovčev Vrh i položaje iznad Ondića, zatim je produžio u pravcu Bruvna. Borba je

⁷⁰ Vidi dok. br. 91 i tom V, knj. 13, izvještaj Šeste divizije Štabu Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske od 16 ožujka 1943 godine.

⁷¹ Brigada je držala položaje na Vršini i njenim padinama.

⁷² Iz sastava južne kolone divizije »Re«. Vidi dok. br. 115.

⁷³ Treći bataljon

⁷⁴ Trideset prva i Trideset druga ustaška bojna

⁷⁵ i ⁷⁶ Drugi i Četvrti bataljon

vođena više sati. Neprijatelj je pripušten na blisko otstojanje i zadati su mu gubici sa 45 mrtvih i oko 50 ranjenih.

9.II bilo je zatišje.

10.11 dva bataljona⁷⁷ ove brigade krenuli su prema Srednjoj Gori sa zadatkom da sjednu na neprijateljske komunikacije. Jedan bataljon ove brigade imao je zadatak da se prebaci na komunikaciju neprijatelja Bruvno—Gračac.

11.11 bataljoni koji su se prebacili na komunikacije bili su na odmoru, dok bataljon⁷⁸ koji je ostao na položaju Visuć postavio je zasjedu sa 2 čete kod Jošana i uspio uništiti 7 neprijateljskih vojnika i više ih raniti. Toga dana imali smo od neprijateljske avijacije 1 mrtvog i 1 ranjenog.

12.11 pola bataljona⁷⁹ ove brigade postavilo je zasjedu na putu Udbina—Lovinac. Neprijatelj⁸⁰ je naišao sa 400 vojnika, sa jakim frontalnim i bočnim osiguranjima. Naše snage prihvatile su borbu sa neprijateljskim osiguravajućim dijelovima. U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 25 mrtvih i veći broj ranjenih.

13.11 tri bataljona ove brigade povučeni su sa svojih zasjeda, dok je jedan bataljon i dalje ostao na svom položaju na Visuću. Prva tri bataljona bila su povučena na sektor G. Lapca. Noću između 13 i 14 ov. mj. dobili su zadatak da napadnu neprijatelja⁸¹ u pravcu Mazin—Lapac. Atmosferske nepogode uveliko su ometale ovu akciju i radi toga dva bataljona nisu uspjela, dok je jedan bataljon⁸² uspio upasti u neprijateljske položaje i nanijeti mu gubitke od 15 mrtvih i 25 ranjenih. ... Tom prilikom zaplijenjena su 4 p. mitraljeza, 50 mina za mali bacač, 2 pištolja, 40 ručnih bombi, 5600 metaka puščanih i 1000 metaka mitraljeskih, 1 mitraljesko postolje i ostale ratne spreme.

14.11 tri bataljona ove brigade nisu imali borbu, dok bataljon koji se je nalazio na pravcu Visuć—Lapac je bio napadnut od neprijateljske kolone koja se sastojala od 2000 Talijana i ustaša.⁸³ Uz pomoć 5 tenkova, artiljerije i minobacača neprijatelj je uspio zauzeti položaje iznad Visuća. U ovim borbama neprijatelj je imao 16 mrtvih Talijana, 10 ustaša, te 25 ranjenih.

15.11 dva bataljona ove brigade povukli su se prema Dnopolju, dok je jedan bataljon⁸⁴ dobio zadatak da krene preko

⁷⁷ Prvi i treći bataljon

⁷⁸ Četvrti bataljon

Riječ je o dijelovima Prvog bataljona

⁸⁰ Dijelovi Trideset prve i Trideset druge ustaške bojne

⁸¹ Vidi dok. br. 149.

⁸² Prvi bataljon

⁸⁵ Dva bataljona Drugog pješadiskog puka divizije »Re« i Trideset četvrta ustaška bojna

Oraovca, Suleševica za Sarajevo⁸⁵ i napadne neprijatelja bočno prema Kuku. Bataljon koji se je nalazio na pravcu Visuć—Lapac nastavio je borbu tokom čitavog dana sa nadmoćnim neprijateljem. Neprijatelj je uspio zauzeti Kuk, spustiti se u selo Oraovac sa jednom četom i sa 3 tenka u D. Lapac. U ovim borbama neprijatelj je imao oko 45 mrtvih i 50 ranjenih.

18.11 po preuzimanju direktne komande od strane Štaba korpusa na sektor G. Lapac, IX brigada dobila je zadatak⁸⁶ da sa svoja tri bataljona izvrši napad na neprijatelja u G. Lapcu. Dva bataljona⁸⁷ ove brigade izvršili su ovaj zadatak, dok je jedan bataljon⁸⁸ uslijed slabih vodiča zalutao. Neprijatelj koji je bio prisiljen povlačiti se iz G. Lapca bio je dočekan od dva bataljona IX brigade na serpentinama iznad samog sela i poslije smjelog juriša razbijen.⁸⁹ Njegove kolone kamiona i tenkova bile su presječene u tri grupe. U ovoj akciji učestvovali su tri bataljona XV brigade.⁹⁰ Snage IX brigade uspjele su odvažnim jurišem zauzeti začelje neprijateljske motorizovane kolone, te zaplijeniti 7 kamiona spremne, koja je izvučena dok su kamioni spaljeni, 18 trokolica motornih i dva motorbicikla. Neprijatelj je imao 40 mrtvih i veći broj ranjenih. Na terenu borbe ostale su 52 mrtve mule sa samarima, dok su 35 živih zaplijenili.

19.11 snage ove brigade držale su blokiranu neprijateljsku kolonu na serpentinama iznad G. Lapca i uspjele su dokopati se još dva kamiona sa spremom, koja je izvučena, dok su kamioni spaljeni.

20.11 izvršena je akcija sa snagama ove brigade iznad drugog zavoja na cesti Mazin—Lapac. Uz pomoć naših bacača uspjele su odbaciti neprijatelja sa prve i druge odbranbene linije i domoći se 7 kamiona sa spremom. Sva sprema i materijal su izvučeni, dok su kamioni spaljeni. Tom prilikom palo nam je u ruke oko 1000 granata za topove 65 mm, 75 mm te granate za teške bacače. Uhvaćeno je 12.000 pušanih metaka i mnogo ostale ratne spremne, kao benzin i dr.

U jutro 21.11 došla je opkoljenim neprijateljskim snagama u G. Lapcu pomoć od strane Talijana i četnika, kojima je uspjele probiti blokadu naših snaga i spojiti se sa opkoljenima u G. Lapcu.⁹¹ Poslije spajanja neprijatelj se je počeo grozni-

⁸⁵ Brdo kod Donjeg Lapca

" Vidi dok. br. 56.

⁸⁷ Prvi i Drugi bataljon

⁸⁸ Četvrti bataljon

" Vidi dok. br. 61.

Vidi dok. br. 90.

" U pomoć opkoljenom garnizonu stigla su dva bataljona Prvog pješadijskog puka divizije »Re«, Petnaesti bataljon »M«, četa tenkova, baterija topova i četnici iz sastava Dinarske četničke divizija

čavo povlačiti iz G. Lapca. Naše snage IX, XV i I brigade za cijelo vrijeme neprijateljskog izvlačenja iz G. Lapca tukli su neprijatelja na njegovom neorganizovanom i paničnom povlačenju. U ovim borbama neprijatelj je imao ogroman broj mrtvih, od kojih je oko 200 ostalo po putevima i šumama iznad G. Lapca. U borbama kod G. Lapca uništena su 24 kamiona i kamionetke, 6 motorcikla i trokolica, 80 mazgi ubijeno. Gubici neprijatelja u borbama kod G. Lapca iznašaju 1000 mrtvih i ranjenih.⁹²

Zaplijenjeni materijal na sektoru G. Lapca: 5 ispravnih kamiona i kamionetki, 1 luksuzni auto 23 motorcikla i trokolice, 2 tenka, 3 topa brdska (jedan bez cijevi), 223 granate za top 75 mm, 571 granata za top 65 mm, 476 mina za t. bacač, koje su došle u magazin Korpusa, oko 600 mina za mali bacač, oko 100 pušaka, oko 100.000 metaka za puške i mitraljeze, 4 t. mitraljeza, 4 cijevi za p. mitraljez, 6 radio-stanica, oko 3000 čebadi, oko 1000 šatorskih krila i 100 ručnih bombi, 1400 l. benzina i nafte, 86 mazgi živih i mnogo druge ratne spremice. Ovo je ukupni ratni plijen VI i VIII divizije kod Boričevca i G. Lapca.⁹³

IX brigada za vrijeme ofanzive od 21.11 do 23.11. ne računajući borbe kod Boričevca i G. Lapca, zaplijenila je: 2 tenka, 7 mitraljeza, 6 p. mitraljeza, 3 m. bacača, 47 pušaka, 8 pištolja, 17.200 metaka, 30 mina za t. bacač, 230 mina za m. bacač 240 čebadi, 186 šatorskih krila i 100 ručnih bombi. Gubici neprijatelja: 746 mrtvih i mnogo ranjenih, uništen 1 tenk i 7 kamiona. Naši gubici: 20 mrtvih, 53 ranjena, 4 zarobljena i 1 nestao. Izgubljeno 6 pušaka.

U ovim borbama naročito se je istakao drug Radmanović Nikola, koji je od prvog dana borbe pa do danas služio kao primjer hrabrosti i hladnokrvnosti, ističući se u više borbi. On se ovom prilikom naročito istakao na položaju vršioca komandira 2 čete, jer je na čelu svoje čete sa bombama u ruci vršio juriš potstrekavajući drugove na što veće uništenje neprijatelja. U ovoj borbi junački je pao. Član je KP. Štab IX brigade predlaže da se proglasi za narodnog heroja.⁹⁴ Pored njega istakli su se komandir 3 čete IV bataljona Vukmanović Staniša, vodnik iste čete Đukić Mile, desetar Radaković Petar, delegat Čanković Geno i partizani Mirković Danić i Ugarković Nikola. Svi ovi drugovi istakli su se naročito u vještom napadu na bunkere, čijom su zaslugom i zarobljena dva tenka. Također se istakao i komandant I bataljona drug Ugarković Đuro,⁹⁵

» i « Vidi dok. br. 90.

** Zvanje Narodnog heroja nije dobio

" Poginuo 1944 god. na Meljaku, u Srbiji, u borbi protiv Nijemaca, kao komandant Trećeg bataljona Devete NOU brigade.

koji je bio ranjen i poprskan od neprijateljskih granata i od velike eksplozije zaglušen, pa ipak ostao i dalje da komanduje svojim bataljonom. Isto tako istakao se i operativni oficir III bataljona drug Radmanović Danješ,⁹⁶ koji je sa 7 metaka ubio 7 neprijateljskih vojnika na Radučkom Klancu.

Utrošeno 17.000 metaka razne vrste.

⁹⁷

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
V.⁹⁸ Holjevac

Komandant:
Gošnjak⁹⁹

(M. P.¹⁰⁰)

BR. 90

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 28 VELJAČE 1943
GOD. ŠTABU PRVOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE O
BOBAMA NA PODRUČJU KORDUNA I LIKE OD 19 SI-
JEČNJA DO 28 VELJAČE¹

**ŠTAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE**

Op. br. si.
Dne 28-11-1943 g.

Izveštaj o operacijama

ŠTABU I KORPUSA N.O.V. i P.O. HRVATSKE

19 januara 1943 godine neprijatelj je sa jakim snagama otpočeo ofanzivu na oslobođeni dio Korduna.² Sastav neprijatelja bio je: jedna divizija Njemaca, ojačana sa nepoznatim

" Poginuo 1943 god. kod Doljana, Donji Lapac, u borbi protiv Njemaca, kao komandant Četvrtog bataljona Devete NOU brigade.

" Redakcija je izostavila dio izvještaja o dejstvima Osme divizije u toku Četvrte neprijateljske ofanzive. O tome vidi dok. br. 90.

*• Većeslav

" Ivan

¹⁰⁰ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojno-istoriskog instituta pod reg. br. 22/2, k. 826 A.

" Vidi dok. br. 43 i tom V, knj. 11, dok. br. 68, 84 i 117.

brojem ustaša, legionara i domobrana.³ Koncentraciska baza neprijatelja bila je Karlovac⁴ odakle je krenuo u napad u više pravaca. Isto tako stalne neprijateljske posade koje su se od prije nalazile na području Korduna i Banije služile su kao pomoćne baze i izvjesne snage tih posada učestvovala su u ofanzivi i kao strvinari vršile pljačku i paljenje nekih sela⁵ iza položaja kuda je neprijatelj sa glavnim snagama već prošao.

TOK OPERACIJA:

19.1.1943

Neprijatelj je prodro iz Karlovca i zaposjeo Cerovac, Vukmanić, Trebinju i Skakavac.⁶ Drugi dijelovi neprijatelja došli su u Barilović. Ova mjesta poslužila su neprijatelju kao strategijske baze za dalje prodiranje. Informacije o dolasku neprijatelja dobili smo istog dana preko naše veze iz Karlovca i od terenskih jedinica koje su bile raspoređene prema ovim mjestima. Jačina neprijatelja nije bila poznata.

U momentu kada je neprijatelj zauzeo ove strategijske baze za svoje daljnje prodiranje mi smo imali na raspolaganju našu V brigadu koja se nalazila u Vojničkom Grabovcu, dok se XV brigada nalazila u selu Cvitović kod Slunja gdje je stigla iz Saborskog. Odmah je izdato naređenje V brigadi da se u toku noći krene i zaposjedne položaje: Krivokuće, Manjeroviće, Klipino Brdo, Zjače, Mandić Selo i Okić, te da sa izvjesnim dijelovima svojih snaga izvrši osiguranje prema Tušiloviću i Macutima. XV brigadi izdato je naređenje da se odmah krene prema Voj. Grabovcu. Ujedno je naređeno da se položaji čim se zauzmu dobro utvrde. U toku dana i noći nije bilo drugih značajnijih promjena. Do borbe sa neprijateljem nije došlo, jer nije dalje nadirao.

20.1.1943

U 4 sata ujutro krenula je jedna neprijateljska kolona iz Barilovića, prešla most i počela nastupati pravcem Krnjak.⁷ Prema neprijatelju bile su slabe snage Kordunaškog odreda, koje su stupile u borbu i zadržale neprijatelja sve do 10 sati kada su se pod pritiskom morale povući, tako da je neprijatelju napredovanje prema Krnjaku bilo slobodno, što je isti iskoristio i produžio brzo napredovanje.

³ Sa pravca Karlovac i Vrginmost prodirala je na Kordun SS divizija »Prinz Eugen«, a iz rejonu Ogulina i iz Plaškog dijelovi divizije »Lombardia«.

⁴ Za zapadnu kolonu, koja je prodirala glavnim pravcem Karlovac-Krnjak-Veljun-Slunj.

⁵ Tušilović, Gornji i Donji Skrad, Veljun i dr.

Oko 11 sati krenule su neprijateljske kolone iz Vukmanića i Skakavca prema Utinji, Mandić Selu, zatim preko Babine Gore na Macute, Cvijanovići brdo i Okić. Štab divizije kada je dobio izvještaj o neprijateljskom pokretu i pravcu napiranja izdao je naređenje I bataljonu IV brigade, koji se nalazio u to vrijeme kod Veljuna, da napadne neprijatelja koji nastupa od Barilovića, bočno od Skradске šume,⁸ a V brigadi da sa bataljonom koji joj se nalazi na lijevom krilu napadne neprijatelja isto sa boka od Okića. Međutim I bataljon IV brigade nije mogao na vrijeme stići jer je neprijatelj već bio stigao u Donji Skrad, tako da ga je ovaj bataljon napao kod Dugog Dola, ali mu nije mogao zaustaviti napredovanje, niti ga razbiti. Na bataljon⁹ V brigade koji je bio kod Okića neprijatelj je napao, ali je bio zadržan, te zbog neprijateljskog napada ovaj bataljon nije mogao izvršiti bočni napad kako mu je bilo naređeno. Bataljon¹⁰ V brigade koji je bio ispred Mandić Sela vodio je borbu sa neprijateljem punih 6 sati i nanio mu gubitke, te zaplijenio nešto oružja, municije i odijela sa mrtvih Nijemaca. I pored dobrog otpora koji je dat neprijatelju, ipak je isti ubacivao nove rezerve i uspio da se dočepa prvih kuća kod Mandić Sela. Bataljon¹¹ koji je bio kod Utinje uslijed neopreznosti, omogućio je neprijatelju da se po noći provuče između naših jedinica odakle je produžio pokret za Vojničkopolodvor¹² i Vojišnicu. Oko 23 sata Štab V brigade izvještava o ovome neprijateljskom prodoru a Štab divizije naređuje im da povuku dva bataljona od Utinje i Mandić Sela te da sačekaju neprijatelja kod Vojišnice i da ga napadnu sa jednim bataljonom sa čela i boka, sa jednim bataljonom sa boka i leđa i da ga potuku. Međutim do ovog napada nije došlo uslijed slabosti komandanata bataljona, tako da je neprijatelj još prije uspio da prođe nego što su oni stigli sa svojim jedinicama. Kada je Štab divizije o ovome dobio izvještaj od V brigade, naredio je da se zauzmu položaji oko Vojnića i da se neprijatelj tu zadrži i tuče.

I bataljon IV brigade poslije napada na neprijatelja kod Dugog Dola povukao se na Skradsku Goru i održavao vezu sa nama.

Dok je V brigada vodila borbu sa neprijateljem, XV brigada kretala se prema Vojničkom Grabovcu iz Čvitovića. Budući da neprijatelju nije imao ko zatvoriti put prema Krnjaku, isti je stigao u Krnjak i Budačku Rijeku zauzeo brdo čukor

⁶ Skradska Gora

⁸ Četvrti bataljon

¹⁰ Drugi bataljon

¹¹ i ¹¹ Vidi dok. br. 43.

¹² Željeznička stanica Vojnič

j još neke visove, još prije nego što je stigla XV brigada do toga mjesta. Stab divizije upozorio je XV brigadu da se kreće sa svim osiguranjima i javio o neprijateljskom nadiranju prema Krnjaku. Kada je XV brigada prišla blizu Cukora, neprijatelj je sa istocg na nju otvorio vatru. Ovaj susret bio je oko 20 sati. Stab XV brigade naredio je da se izvrši napad na neprijatelja sa dva bataljona, što je i urađeno tako da je neprijatelj satjeran sa Čukora i ostalih brda i povukao se u kuće, tj. zidove popaljenih kuća kod Sipića, odakle je davao žestok otpor iz velikog broja automatskog oružja i nanio nam gubitke u mrtvim i ranjenim. Neprijatelj je također imao gubitaka u mrtvim* i ranjenim ali se nije moglo ustanoviti koliko. Kada se vidjelo da se neprijatelj neće moći uništiti i protjerati, bataljoni XV brigade povukli su se u s. Martinoviće, Basare, da se pripreme za odbranu i osigurali se od neprijatelja. U toku noći drugih borbi nije bilo, niti je neprijatelj vršio daljnje pokrete.

21.1.1943

Oko 4 sata ujutro neprijatelj je preko Vojišnice ušao u Vojnić.¹³ Uslijed brzog pokreta neprijatelja, bataljoni V brigade nijesu stigli da postave zasjedu neprijatelju kod Vojišnice, tako da se on nesmetano i brzo kretao. Dva bataljona V brigade povukli su se sa svojih ranijih položaja i to: jedan bataljon¹⁴ iznad Kolarića, a jedan bataljon¹⁵ pored samog Vojnića i zauzeo položaj na Radulovići—Poljani i Vratniku. Komora ovog bataljona (jedna kola) išla je ispred bataljona i naišla na neprijatelja, tako da je isti zarobio ova kola u kojima se nalazio jedan teški mitraljez. Partizani od komore su se razbiježali. Ostala dva bataljona¹⁰ prebacila su se preko Vojnić-kolodvora i Vojišnice za Petrovu Goru i dosta kasno zauzeli položaje prema Kuplenskom na Cakoru i Napijalskom brdu.¹⁷ Cijela noć i pola dana trebalo je dok su se bataljoni V brigade koji su bili odsječeni spojili, da bi mogli pružiti organizovani otpor. Borbe sa neprijateljem u toku dana V brigada nije imala jer je neprijatelj nije napadao.

XV brigada imala je slijedeći raspored: Radulovići—Poljana, s. Martinovići i Padežani u prvo vrijeme, a kasnije, uslijed neprijateljskog nadkriljivanja, položaji su ispravljani s time što je obuhvaćena i Breborina, Basare. Mrkići Brdo. Oko 18 sati neprijatelj je pokušao nadirati od Krnjaka, ali je bio odbijen uz velike gubitke. Do plijena se nije moglo doći uslijed jake vatre. Ovi položaji zadržani su u toku čitavog dana.

- " Drugi bataljon
- ¹⁵ Četvrti bataljon
- " Prvi i Treći bataljon
- " Napijalo

I bataljon IV brigade nalazio se u s. Markovići i okolini gdje je vodio borbe sa neprijateljem i nanosio mu gubitke. Sa ovim bataljonom smo imali stalno vezu.

22.1.1943

V brigada ostala je na istim položajima kao prošloga dana. Neprijatelj se krenuo duž ceste Grabovac—Vojnić, gdje ga je sačekao jedan bataljon i obasuo jakom vatrom, tako da je imao oko 10 mrtvih.¹⁸ Bataljon je uspio zadržati neprijatelja

XV brigada vodila je borbu sa neprijateljem koji je na*dirao od Krnjaka prema Veljunu sa više pravaca. Jedna kolona kretala se preko Cukora, druga kolona pravcem s. Svinjarica, a glavnina se kretala cestom. Uslijed nadmoćnosti neprijatelja i nadkriljivanja morali su se neki bataljoni povući i postavljeni su na nove položaje, tj. jedan bataljon upućen je na Veljun sa zadatkom da u zajednici sa I bataljonom IV brigade, koji se nalazio u Točku, spriječi neprijatelju prodiranje prema Veljunu kod s. Zagorja. Ipak je neprijatelju uspjelo da u toku dana prođe do s. Zagorja, gdje se zadržao i nije dalje nadirao. Po naređenju Štaba divizije na Veljun je upućen jedan bataljon¹⁹ V brigade, da ojača tamo postojeće snage. U toku borbe teško je ranjen komesar XV brigade, drug Branko Bekić, koji je podlegao, a također su ranjeni komandant²⁰ brigade i član politodjela²¹ brigade od mine koja je pala na samo mjesto gdje je bio Štab brigade. Iako ranjen, komandant brigade je i dalje rukovodio borbom uz pomoć svoga zamjenika.²²

U toku noći između 22 i 23.1.43 imao je uslijediti napad na neprijatelja koji je prodirao prema Veljunu sa svim našim snagama sa čela i bokova. Za ovaj napad Štab divizije sporazumio se sa komesarom²³ Korpusa. Međutim do napada nije došlo iz razloga što je još prije napada dobiveno naređenje²⁴ od Štaba korpusa za povlačenje. Na Veljun je stigla VI brigada²⁵ koja je zamijenila naše snage, a bataljonima koji su se tamo nalazi izdato je naređenje da se krenu i to: I bataljon IV brigade u Blagaj, a bataljoni V i XV brigade u sastav svojih jedinica, na nove položaje. Štab divizije izdao je V brigadi naređenje da zauzme nove položaje i to: Dunjak, Klokoč, Keste-

" Vidi dok. br. 43.

" Prvi bataljon

" Nikola Vidović

¹¹ Lubarda. (Ime mu Redakcija nije mogla utvrditi). Umro od tada zadobivenih rana.

² Milisav Dakić

" Većeslav Holjevac

" Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 74.

" Šesta NOU brigada Pete operativne zone

novac, Glinica, što ima da se izvrši prije dana i da se spriječi neprijatelju nadiranje prema Miholjskom, a XV brigadi da se povuče prema Cvitovićima.

23.1.1943

U rano jutro V brigada je zauzela položaje koji su joj u toku noći bili predviđeni. Pred noć krenuo je neprijatelj iz Vojnića prema Miholjskom, naišao na III bataljon V brigade koji je bio u zasjedi kod Dunjaka.²⁰ Nakon prvoga plotuna izvršen je juriš na neprijatelja i nanijeti mu veći gubitci u mrtvim i ranjenim. Ubijeno je najmanje oko 30 Njemaca. Zaplijenjeno je: 1 mitraljez, jedan puškomitraljez, 4 šmajsera, 7 karabina i 3.000 metaka. Naši gubitci bili su neznatni i to 1 mrtav i 1 teže ranjen. Ipak se neprijatelj pribrao i ubacivši rezervu krenuo naprijed, pa se bataljon morao povući na nove položaje. Ovo povlačenje uslovljavalo je prodiranje neprijatelja prema Veljunu.

XV brigada nalazila se u pokretu za Cvitoviće, a I bataljon IV brigade bio je u Blagaju. Borbe sa neprijateljem nisu imali.

V brigadi u toku noći izdato je naređenje da se krene na nove položaje sa desne obale rijeke Gline i to: braniti prelaz preko Vergaševa i Madžareva mosta—Otmić i prema Bandinom mostu.²⁷

24.1.1943

V brigada zauzela je položaje koji su joj određeni. Neprijatelj je nailazio sa slabim snagama preko Krstinje na Vergašev most, ali je bio odbijen.²⁸ Drugih borbi u toku dana nije bilo. U duhu opšteg plana Štab divizije izdaje naređenje da se brigada u toku noći krene prema Cetingradu i Kladuši i stavi se pod komandu VII divizije.²⁹ Brigada je u toku noći stigla i zanoćila sa dva bataljona u Kladuši, a sa dva bataljona u Cetingradu.

XV brigada krenula je preko Slunja za Drežnik Grad, radi kratkog odmora.

I bataljon IV brigade bio je u toku noći između 23 i 24. 1.43 u Blagaju i služio kao zaštitnica sve dotle dok se sve snage ne prebace preko rijeke Korane. U 6 časova krenuo je iz Blagaja za Slunj po naređenju Štaba korpusa, kao zaštita straži komande mjesta Slunj dok ova popali javne zgrade a potom da se povuče u Drežnik. Docnije smo kod Milošević³⁰ sela do-

²⁸ i ²⁸ Vidi dok. br. 43.

¹⁷ Vjerovatno most kod Bandinog Sela

⁸⁰ Miloševići

bili usmeno naređenje od Štaba korpusa da se I bataljon IV brigade povrati nazad u Slunj i sprečava prelaz neprijatelju preko rijeke Korane. Međutim dok se bataljon povratio, neprijatelj se prebacio preko rijeke i ušao u mjesto, potom se bataljon povukao u selo Jarak i tamo ostao do idućeg dana.

25.1.1943

XV brigada nalazila se u Drežnik Gradu. U 23 sata Štab divizije izdaje joj naređenje da odmah jedan bataljon uputi u Brezovac i Lipovac, te da onemogućuju prodor neprijatelju od Slunja, a ostale snage i dalje da ostanu u Drežniku.

V brigada po naređenju V.Š.J.³¹ krenula je prema Tršcu i Šturliću, a zatim iz Tršca prebaciće se u Johovicu pošto su tamo stigle snage VII divizije.

I bataljon IV brigade nalazio se na položajima više sela Jarka, od k. 495 do Kosova, sa sjeverne strane sela Katić.

Borbe sa neprijateljem u toku ovog dana nije imala ni jedna naša jedinica.

26.1.1943

Formiran je Operativni štab za Kordun³² kojemu je dato u zadatak da zaposjedne sa VI, XIV i XV brigadom, te I bataljonom IV brigade slijedeće položaje:

XV brigada sa jednim bataljonom zaposjela položaj od Mašvine preko Sv. Petke do kote 343, sa jednim bataljonom kod Oštarskih Stanova, a jedan bataljon ostaje u Drežniku kao rezerva.

VI i XIV brigada zauzele su položaje: k. 343, 384, 548, 539, 497 i 495.

I bataljon IV brigade zaposjeo je položaje koje je imao i prethodnog dana, tj. od k. 495 do Kosova, sjeverno od Katić sela.

Zadatak je bio braniti prodor neprijatelja iz pravca Slunj, Lađevac, Furjan prema Rakovici.

Oko 9 sati neprijatelj je počeo sa napadom na širokom frontu uz pripomoć artiljerije i bacača mina sa pravca Slunj—Rakovica i Lađevac—Rakovica. Pod pritiskom nadmoćnijeg neprijatelja XV brigada se morala povući sa nekih položaja.

Oko 17 sati I bataljon XV brigade ojačan sa jednom četom izvršio je juriš na neprijatelja i natjerao ga u panični bijeg prema Lađevcu i Furjanu.³³ Ovom prilikom neprijatelj je imao gubitaka i zaplijenjeno je 2 mitraljeza, 7 sanduka municije i nekoliko pušaka. Nepažnjom drugova i jedinica VI i XIV brigade

" Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije

" Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 88.

neprijatelj je koristeći se mrakom krenuo naprijed i prodro do Oštarskih Stanova. Oko 23 sata ponovno je izvršen juriš na neprijatelja, ali se uslijed slabe veze i neaktivnosti³⁴ jedinica VI i XIV brigade koje su bile na povoljnim položajima i nisu stupale u akciju, a neprijatelj je bio nadmoćniji, poslije ovog juriša XV brigada morala se povlačiti prema Drežniku.

Ove operacije XV brigade bile su zajedničke sa jedinicama koje su gore naznačene.

I bataljon IV brigade izdržao je sve neprijateljske napade kod Slunja od 9 sati izjutra do 15 sati poslije podne iako je neprijatelj bio mnogo nadmoćniji. Bataljon je držao položaje od k. 495 do Kosova i junački odoljevao napadima iako je imao prilične gubitke u mrtvim i ranjenim. Jedan bataljon VI brigade, koji se nalazio više sela Jarka, ostao je kao pasivan posmatrač iako je javljeno nekoliko puta da zauzme nekoje položaje na lijevom krilu I bataljona i time olakša odbranu. Bataljon je držao položaje sve dok neprijatelj nije izbio iza k. 495 sa jednim dijelom, a sa drugim dijelom na Kosovo, tako da se bataljon morao povući na nove položaje prema Močilima. Kada je pao mrak, a pod pritiskom jačeg neprijatelja, bataljon se povukao iznad Močila kod Bjeljevina, gdje je i zanoćio. Samo ovaj bataljon nanio je neprijatelju preko 20 mrtvih i više ranjenih dok je on imao 3 mrtva i 6 ranjenih.

V brigada ostala je na istim položajima Šturlić—Johovica prema Cetinogradu i Korani do mosta kod Zrilića. Neprijatelj je toga dana stigao u Furjan. Borbi sa neprijateljem brigada nije imala.

27.1.1943

XV brigada jedno vrijeme nalazila se u Drežniku, a potom je izdato naređenje da se povlači prema L.³⁵ Petrovu Selu i da spriječi dalje neprijateljsko nadiranje i prelaz preko rijeke Korane.³⁶ U toku dana neprijatelj je nekoliko puta pokušavao da pređe rijeku, ali je bio uvijek odbijen uz veće gubitke. Za vrijeme borbe neprijatelj je gađao iz artiljerije i bombardovao iz aviona. U toku noći jedan bataljon prebačen je na Celopek da osigura uredno povlačenje ostalih snaga.

I bataljon IV brigade prebacio se od Močila prema Plitvičkim Jezerima i Prijeboju zajedno sa VI brigadom. Borbi sa neprijateljem nije imao.

V brigada nalazila se pod komandom VII divizije i sa njima zajedno učestvovala u borbama na sektoru Furjan —

** Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 117.

³⁵ Ličkom

" i " Na tom pravcu nadirali su djelovi divizije »Re« (tri ojačana bataljona). Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 209.

Šturlić, Tržačka Raštela zaključno sa Mašvinom i Koranskim Lugom.³⁷ Idući prema Mašvini dva bataljona su išla neoprezno i nevojnički, tako da su kod same crkve bili iznenađeni od neprijatelja koji je prvi na naše otvorio vatru i nanio nam gubitke, te su se naši morali povući izgubivši jedan puškomitraljez. Isto tako i ostale snage imale su borbe sa neprijateljem i njegovom konjicom kod Zrilića mosta i kod Cetinagrada. Pod pritiskom neprijatelja naši su se povukli iz Šturlića i tako je neprijatelj nastavio sa napredovanjem i na ostalim sektorima. Gubitci neprijatelja oko 10 mrtvih, a na našoj strani jedan mrtav i 8 ranjeno.

28.1.1943

XV brigada povukla se prema Ličkom Petrovom Selu, gdje je ostao jedan bataljon koji je poslije krenuo prema Prijeboju da se spoji sa VI brigadom radi onemogućavanja neprijateljskog prodiranja³⁸ od L. Petrovog Sela. U toku noći naišao je neprijatelj, kojemu su zadati veći gubitci i tri su zarobljena ziva, ali se ipak bataljon pod pritiskom morao povući prema Prijeboju gdje je zauzeo položaje iznad samoga mjesta. U toku noći nije bilo nikakve borbe i neprijatelj se spojio sa onim snagama koje su nadirale od Plitvičkog Ljeskovca i također prodrle prema Prijeboju.³⁹

I bataljon IV brigade, koji je ujutro stigao do Prijeboja bio je odmah upućen na položaj prema Plit. Ljeskovcu, jer je otuda neprijatelj počeo sa napadom prema Prijeboju. Vodio je tešku borbu preko cijelog dana, a već im je bilo ponestalo i municije. Na juriš neprijatelj je bio protjeran i odbačen na svoje polazne položaje nekoliko puta. Neprijatelj je napade ponovio i uslijed slabe pomoći snaga VI brigade, koje su bile u blizini, uspjelo mu je da prodre prema Prijeboju, a bataljon se povukao prema naređenju Operativnog štaba⁴⁰ u Koreničku Kapelu gdje je zanoćio. Prilikom juriša neprijatelju su nanijeti veliki gubitci i zaplijenjen je jedan p. mitraljez, nekoliko pušaka, municije i odijela.

V brigada povlačila se sa svojih ranijih položaja prema selu Vrsti i služila kao zaštitnica VII diviziji dok se ona povlačila u Bosnu preko rijeke Une.⁴¹ Neprijatelj je nadirao iz više pravaca prema selu Vrsti i brigada se dalje povukla prema

³⁷ Vidi dok. br. 43.

³⁸ Odnosi se na spajanje dijelova divizije »Re« sa dijelovima zapadne kolone njemačke SS divizije »Princ Eugen«. Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 215 i 216.

⁴⁰ Riječ je o Operativnom štabu Drugog sektora.

Bosni i prešla preko rijeke Une. Veće borbe sa neprijateljem nije bilo sem- zaštitniške djelatnosti.

29.1.1943

V brigada do 3 sata izjutra prešla je preko Une i došla u Ripač⁴² i okolna sela gdje se odmarala u toku cijelog dana. Oko 7 sati brigada se ponovo prebacila preko rijeke Une za Skočaj i Lohovo. Borbi sa neprijateljem nije imala.

XV brigada koja je bila stigla u Zavalje postavlja jedan bataljon na položaj kod Zavalja, a jedan bataljon kreće prema Skočaju.⁴³ Oko 18.30 sati neprijatelj⁴⁴ je sa jačim snagama počeo nadirati iz Bihaća prema Zavalju i bataljon koji se tamo nalazio povukao se bez borbe. Oba bataljona zanoćila su u Skočaju sa isturenim osiguranjem prema Zavalju. Borbe sa neprijateljem nijesu imali. Iste noći organizirano je prekopavanje ceste između Skočaja i Međudražja.

I bataljon IV brigade bio je pod komandom VI brigade sa kojom je u zajednici vodio borbe oko Prijeboja.

30.1.1943

V brigada nalazila se u Lohovu i Golubiću.⁴⁵ Uхватила je vezu sa XV brigadom, koja je bila u Skočaju, isto tako uhvaćena je veza sa Štabom divizije⁴⁶ koji je pristigao u Nebljuse iz Prijeboja.

XV brigada držala je položaje prema Zavalju i Dobrenici. Neprijatelj⁴⁷ je pokušao prodor prema Dobrenici, ali je bio odbijen uz manje gubitke.

Štab divizije koji je pristigao preuzeo je komandu nad obje brigade.

31.1.1943

Štab divizije izdaje naređenje da V brigada zauzme slijedeće položaje: Drenovača, Željezna Glava, Hrastik, Vršak i Miletin Vrh, a XV brigada da se sa toga sektora povuče u Nebljuse odakle će krenuti za Dnopolje i Birovaču na odmor. Smjena ima da se izvrši u toku noći. Borbi nije bilo.

1 i 2.11.1943

Brigade su se nalazile na položajima koji su im zapoviješću bili određeni. U sastav XV brigade došao je I bataljon koji je bio kod Prijeboja. Vršeno je izviđanje neprijatelja na sektoru V brigade, a do borbi nije dolazilo.

⁴³ Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 113.

⁴⁴ i ⁴⁷ Dijelovi njemačke SS divizije »Prinz Eugen«.

⁴⁵ Vidi dok. br. 43.

" Riječ je o Štabu Osme divizije NOV i PO Hrvatske.

3.11.1943

Kod V brigade nema nikakvih promjena. Patrole su upućene prema Dobrenici i Zavalju, da izvide jačinu, sastav i smještaj neprijatelja.

Usljed nadiranja neprijatelja⁴⁸ od Bihaća prema Bos. Petrovcu Stab divizije izdaje naređenje XV brigadi da se prebaci u Nebljuse i Kruge s tim da jedan bataljon uputi u V. Seoce i Strbce⁴⁸ radi kontrole prelaza preko rijeke Une i vezivanja sa snagama V brigade kod Drenovače. Izvršeno je rušenje drvenog mosta preko rijeke Une između s. Luke i D. Strbci. Izdata naređenja su izvršena. Borbi nije bilo.

4.11.1943

Kod V i XV brigade nije bilo promjena. Cesta kod Drenovače je prekopana i zarušeno na nju drveće. Borci su se utvrđivali na položajima. Aktivna patrolna djelatnost naših jedinica u vezi sa pojavom neprijatelja⁵⁰ u s. Doljanima gdje je isti palio kuće.

5.11.1943

Kod V brigade stanje nepromijenjeno. Primjećuje se življi saobraćaj neprijatelja cestom Bihać—B.³¹ Petrovac. Izviđačka aktivnost patrola.

Kod XV brigade došlo je do sukoba sa neprijateljem⁵² kod s. Luke gdje je bio došao u namjeri da pređe rijeku Unu. Naši borci sačekali su neprijatelja i otvorili na njega vatru te mu nanijeli gubitke. Neprijatelj je odgovorio vatrom i tukao naše položaje topovima i bacačima. Naša artiljerija svojom tačnom vatrom učtkala je neprijateljske topove, a borci I bataljona svojom vatrom satjerali su neprijatelja u kuće odakle nije smio izlaziti napolje. Postignuta nadmoćnost nad neprijateljem nije mogla biti iskorišćena zbog rijeke Une, a neprijatelj se čim je pao mrak povukao. Prije povlačenja neprijatelja spušten je brdski top blizu Une koji je tukao po neprijatelju. Neprijatelj je imao oko 10 mrtvih, a na našoj strani bila su dva ranjena. U toku noći borbe nije bilo.

6.11.1943

Okolo 9.30 č. neprijatelj u jačini jednog puka Njemaca, ojačan sa ustašama i legionarima, te 5 tenkova, otpočeo je napad na položaje koje je držala V brigada.⁵³ Pravac nastupanja

¹⁰ i " Iz sastava njemačke SS divizije »Prinz Eugen« i 369 legionarske divizije.

⁵⁰ Gornji i Donji Štrbci

⁵¹ Bosanski •

neprijatelja bio je od M. Ljutoča, Lohova, cestom Skočaj — Drenovača, te od Bukovca i Lisine prema Vršku. Glavni cilj neprijateljskog napada bila je Drenovača, na koju je skoncentrisana artiljerijska, bacačka i mitraljeska vatra sa Tavana i ispod M. Ljutoča. Ova paklena vatra omogućavala je pokret neprijatelju prema Drenovači i nanijela našim jedinicama veće gubitke. Naši borci ipak su to izdržali i borili su se dok su god imali municije. 2 teška-tenka došla su na samu Drenovaču na nekoliko koraka do naših rovova, tako da su borci uslijed koncentrične i bočne neprijateljske vatre, te drskosti tenkova morali da se povuku prema Željeznim Glavama.⁵⁴ Dok je neprijatelj sa glavnim snagama izbijao na Drenovaču, naše jedinice koje su se nalazile na Hrastiku izvršile su juriš u bok i leđa neprijatelju, nanijeli mu velike gubitke i natjerale ga u panični bijeg tako da su bili ostavili konje, bacače, i zastavu jer je jedan naš borac ubio zastavnika. Ovaj sjajan manevar unio je pometnju u neprijateljske redove, ali ipak pobjeda nije iskorišćena, jer su naišli drugi tenkovi i sprečavali prilaz k plijenu. U isto vrijeme bataljon koji je odstupio sa Drenovače izvršio je povratni napad i ponovo na juriš zauzeo Drenovaču, nanijevši gubitke neprijatelju. Naše snage produžile su gonjenje neprijatelja sve do blizu Skočaja. Dok se vodila borba na Drenovači i Hrastiku neprijateljska pobočnica tri puta je jurišala na Vršak, ali su ih naši borci protujurišem i bombama uvijek odbijali, razumije se uz gubitke po neprijatelja. Neprijatelj je pobjegao prema Bihaću ostavivši iza sebe oko 10 mrtvih koje nije uspio pokupiti i jedan tenk od 13 tona koji je bio oštećen u toku borbe.

U ovoj borbi neprijatelj je imao preko 150 mrtvih i ranjenih, dok smo mi imali 14 mrtvih i 45 ranjenih. Zaplijenjen je jedan p. mitraljez, 1 šmajser, 1 top 37 mm sa 80 granata, jedna radio-stanica, oko 3000 metaka i odijelo, sa mrtvih. Iz tenka je izvađeno sve što se moglo demontirati.

XV brigada nije imala toga dana borbe sa neprijateljem sem napucavanja na neprijatelja sa desne strane Une koji se tamo kretao i patrolirao. Uslijed prodora neprijatelja prema Vrtoču i Čukovima upućeni su mineri u Kulen Vakuf koji su tamošnji most digli u zrak. Odmah poslije rušenja mosta naišao je neprijatelj sa dva tenka i jednim kamionom i videći porušeni most vratio se. Zbog napada neprijatelja na položaj V brigade naređeno je XV brigadi da uputi dva bataljona prema V brigadi radi pomoći i kontranapada na neprijatelja. Ostala dva bataljona upotrebljena su za kontrolisanje rijeke Une od Kulen Vakufa do V. Seoca. Kako je neprijatelj bio protjeran sa Drenovače, to ova dva bataljona nisu stupali u borbu, nego

" Željezna Glava

smo sa Drugim bataljonom smijenili III bataljon V brigade koji je pretrpio velike gubitke i bio premoren, dok je IV bataljon sa III bataljonom V brigade ostao u rezervi pri Štabu V brigade. U toku noći borbe nije bilo.

7 do 10.11.1943

Brigade su ostale sa istim rasporedom. Bitnih promjena nije bilo. Primjećeni su pokreti neprijatelja sa desne strane rijeke Une od Bihaća prema B. Petrovcu. Do većih sukoba nije dolazilo, sem patrolnog čarkanja i obostranog izviđanja. Utvrđivanje naših položaja i izrada šumskih skloništa nastavlja se i dalje.

11 i 12.11.1943

Raspored V i XV brigade ostao je uglavnom isti. Upućene su patrole sa oficirima za izviđanje neprijatelja u Zavalju i Skočaju, a dva voda XV brigade upućena su u zasjedu kod Orašca i Kliševića, radi hvatanja neprijateljskih patrola. Od oficirskih patrola primljen je izvještaj da se u Zavalju i Skočaju nalazi oko 1 bataljon Nijemaca⁵⁵ sa nekoliko tenkova, dok u Dobrenici i Sokolcu uopšte nema neprijatelja, a u Golubiću ima ustaša civila. Vodovi koji su bili u zasjedi otvorili su vatru na jednu neprijateljsku satniju kod Orašca nanijeli im nešto gubitaka, a zatim se brzo povukli u svoje baze. Sa XVI brigadom uhvaćena je veza i njihove snage nalazile su se u M. Očijevu i Boboljuscima. Drugih promjena nije bilo.

13.11.1943

U jedan sat primljen je izvještaj od VI divizije da je neprijatelj uspio da zauzme njihove utvrđene položaje⁵⁶ i traže da im pošaljemo municije za mauzer puške. Poslato im je 300 metaka pošto više nismo imali. G.Š.H.⁵⁷ naređuje da se XV brigada krene u Dnopolje, a jedan bataljon V brigade da se prebaci u Kruge kao rezerva.⁵⁸ Ujedno javlja da su četnici prodrli u Srb i da odatle dalje napreduju prema Lapcu.⁵⁹ Našem štabu data je direktiva da se u slučaju neprijateljskog prodora prema Lapcu izvrši raspored V brigade i to jedan bataljon na Drenovaču, jedan bataljon prema Lapcu, a dva bataljona u Krugama u rezervi. U 13.15 č. izdato je naređenje XV brigadi da se krene u Dnopolje usiljenim maršom, da uhvati vezu sa VI divizijom, da prekopavaju cestu Dnopolje—Lapac. U 17.30 č.

" Iz sastava SS divizije »Prinz Eugen«

⁵⁰ Vidi dok. br. 89.

⁵⁷ Glavni štab NOV i PO Hrvatske

⁵⁸ Kao rezerva Glavnog štaba

Štab VI divizije javlja da je neprijatelj prodro i da napreduje cestom prema G. Lapcu. U 18 č. Štabu V brigade izdato je naređenje⁶⁰ da u vezi sa novonastalom situacijom izvrši slijedeći raspored: jedan bataljon kod Kruga, da zauzme položaje k. 980, 878, 834 828, 850 i 830. Patrole isturiti prema Mišljenovcu, Kestenovim Koritima i D. Štrbcima, jedan bataljon na Drenovaču, a dva bataljona u V. Pirovište kao rezervu. Borbe sa neprijateljem nije bilo.

14.11.1943

Raspored koji je bio naređen prethodnog dana izvršen je u rano jutro. Neprijatelj je ispod M. Ljutoča gađao sa bacačima na Drenovaču ali nije vršio pokret u tom pravcu. Oko 20 časova V brigada javlja da se neprijatelj nalazi u Kulen Vakufu i Kalatima, gdje je zapalio nekoliko kuća, ali se nije dalje kretao. U vezi sa opštom situacijom Štab divizije naredio je da se prema Kalatima uputi jedan bataljon V brigade, da napadne neprijatelja i da ga protjera.⁶¹

XV brigada po naređenju G.Š.H. stavljena je pod komandu VI divizije. U 21.15 č. javlja XV brigada da je izvršen juriš na neprijatelja na Visočici i da produžava gonjenje. U 14 č. jedna neprijateljska kolona pojavila se na k. 791 u selu Boričevcu. Na tu kotu bila je upućena jedna četa I bataljona, koja se morala povući uslijed ubitačne artiljerijske vatre. Neprijatelj je potom zašao u selo Pavičiće i Vojvodiče i palio. I bataljon osigurao je prostor od k. 1061 i 1124, a II, III i IV bataljon izvršili su juriš na neprijatelja i protjerali ga prema Boričevcu, odnosno G. Lapcu. Juriš bi bio potpuno uspio ali nije bila dobra veza sa I brigadom.⁶² Naši borci zaplijenili su 2 p. mitraljeza 2 mala bacača mina sa 20 mina, 3 mine za teški bacač, nekoliko sanduka municije i svukli 20 ubijenih Talijana. Neprijatelj je imao oko 40 mrtvih i dosta ranjenih. Naši gubitci 8 mrtvih i 15 ranjenih.

Kod V brigade promjena nije bilo.

15.11.1943

Kod Drenovače nije bilo nikakvih promjena. Upućen je jedan bataljon⁶³ V brigade u Kalate, pošto smo saznali da je neprijatelj⁶⁴ prodro iz Kulen Vakufa, sa zadatkom da istog

.i t 65 Vidl dok br 65

" Prva NOU brigada Šeste divizije nanijela je tada neprijatelju znatne gubitke i zaplijenila velike količine ratnog materijala. Vidi dok. br. 89.

" Prvi bataljon

" i " Drugi bataljon 151 pješadiskog puka divizije »Sassari«.

napadne i da uspostavi odmah vezu sa I bataljonom XV brigade koji se je nalazio na k. 791. Ovaj bataljon došao je u vezi sa I bataljonom XV brigade. Ova dva bataljona u zajednici izvršili su napad na neprijatelja koji se kretao iz Kulen Vakufa prema Boričevcu i G. Lapcu. Neprijatelj je potpuno razbijen u nekoliko grupa koje su se povukle u zidove popaljenih kuća u Boričevcu.⁶⁵ Sa istima je vođena borba sve do 4 sata izjutra i samo tenkovi koji su se tu nalazili spriječili su potpuno uništenje neprijatelja. U ovim borbama borci I-vih bataljona V i XV brigade zaplijenili su dosta plijena, između ostalog 2 brdska topa 65 mm sa 72 granate, oko 20 karabina, 200 ručnih bombi, 7000 puščanih i mitraljeskih metaka, 50 mina za teški bacač, 120 za laki bacač 8 mazgi sa samarima i veći broj šatorskih krila, čebadi i ostale spreme. Ubijeno je mnogo neprijateljskih vojnika, tako da ih je oko 20 nađeno mrtvih na bojnopolju, sa kojih je skinuto odijelo. Mi smo imali 1 mrtvog i 12 ranjenih.

16.11.1943

XV brigada produžila je sa uništavanjem neprijatelja,⁶⁸ ali je isti davao jak otpor, tako da se brigada poslije borbi povukla na k. 791, 621, selo Vojvodići. I bataljon V brigade u rano jutro povukao se prema Mišljenovcu. Na ostalim sektorima kod V brigade nije bilo nikakvih promjena. Uslijed prodora neprijatelja⁶⁷ od pravca Kuk prema D. Lapcu, XV brigada uputila je III bataljon i mitraljesku četvu na položaje kod Birovače i Mamca. Ostale snage nalazile su se u Vojvodićima i Gajinama. Do borbi sa neprijateljem nije došlo, sem što su tri neprijateljska tenka prošla cestom kroz D. Lapac prema G. Lapcu i povratili se natrag u 16 č.

17.11.1943

XV brigada nalazila se i dalje na položajima koje je imala prethodnog dana. s tim što je I bataljon radi velike zime i poimanjanja kuća upućen u selo Kalate, tj. njegove dvije čete, dok je jedna četa ostala u Gajinama. U toku dana pripreman je napad na neprijatelja u G. Lapcu i Boričevcu. Napad je trebao biti potpomognut artiljerijom i imao se izvesti zajedno sa I i IX ličkom brigadom. Izviđanjem u toku dana ustanovilo se da u Boričevcu nema neprijatelja. Ovaj napad imao je uslijediti po

" Odnosi se na grupaciju »Pederzani« iz sastava divizije »Rec.
Vidi dok. br. 155.

[naređenju⁶⁸ G.S.H. u sporazumu sa Operativnim štabom VI i VIII divizije, međutim, kako su se prilike izmijenile i jedinice bile razbacane, napad je bio nemoguć te je odložen iz praktičnih razloga za idući put. U toku dana borbi sa neprijateljem nije bilo, sem dejstva neprijateljske artiljerije.

18.11-1943

Stab korpusa⁶⁹ preuzeo je komandu i brigade su stavljene pod komandu svojih divizija. Prema zapovijesti⁷⁰ Štaba korpusa napad je imao odpočeti u 5 sati izjutra. Napad su imale vršiti XV brigada, IX brigada i jedan dio I brigade. XV brigada imala je napadati istočnim dijelom samog sela i sa jugoistočne strane iz šume, dok je IX brigada trebala napadati od piavca Oraovca. I i III bataljon V brigade ostavljeni su kao rezerva. Jedinice XV brigade krenule su na svoj polazni položaj za napad sa zakašnjenjem, jer je zapovijest za napad primljena dosta kasno, a veliki snijeg i zima otežavali su pokret. II i III bataljon krenuli su u 1.30 č. i stigli na svoje položaje u 7 sati ujutro. IV bataljon stigao je na vrijeme pošto je imao najbliži put. Bataljoni V brigade nijesu stigli na vrijeme pošto je izazvana zabuna zapoviješću koja je data usmeno i pismeno od G.S.H. prema kojoj je napad imao da otpočne na Boričevac u 7.30 č., tako su bataljoni sa komandantom⁷¹ divizije i artiljerijom krenuli za Boričevac i uslijed spore i slabe veze ostali do ujutro u Mišljenovcu. Sam napad pored toga što je počeo sa zakašnjenjem nije bio elastičan zbog velikog snijega, teškog prilaza k neprijatelju i spore veze između XV i IX brigade. Neprijatelj je počeo da se evakuiše iz G. Lapca prema Mazinu, a naši bataljoni tukli su ga u povlačenju sa svojih položaja bočno na cestu.⁷² Jedna četa I bataljona⁷³ upala je u samo selo G. Lapac i tamo se zadržala, ali dalje nije mogla prodrijeti uslijed brojne neprijateljske nadmoćnosti i jake vatre i teškog prilaza. II i III bataljon napali su neprijatelja iz šume i dospjeli do najgornjih okuka ceste Lapac—Mazin. IX brigada presjekla je neprijateljsku kolonu na srednjim okukama ceste, tako da se donji dio kolone i jedan dio g. kolone vratio natrag u G. Lapac, dok drugi dio odstupa i dalje u pravcu Mazina. Borba se vodila i dalje, ali dosta mlitavo jer se uslijed snijega i hla-

*8 Zapovijest Glavnog štaba NOV 1 PO Hrvatske za napad na Gornji Lapac i Boričevac nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 1/1, k. 826 A. Redakcija ovu zapovijest neće objaviti, jer je napad izvršen sljedećeg dana prema zapovijesti Štaba Prvog korpusa.

[Vidi dok. br. 56.

" Stab Prvog korpusa NOV i PO Hrvatske

⁷⁰ Vidi dok. br. 56.

⁷¹ Vlado Cetković, komandant Osme divizije NOV i PO Hrvatske

⁷² Vidi dok. br. 61, 81 i 89.

" Petnaeste NO brigade

dnoće nije moglo manevrisati, a pored toga neprijatelj se bio utvrdio u G. Lapcu. teren brisan i tučen i jaka neprijateljska koncentrična vatra. Bataljoni XV brigade držali su položaje od k. 1101 prema k. 759 i polovini sela G. Lapac. Tek oko 17 č. na k. 1101 prispjeli su I i II bataljon I brigade koji su sa našim snagama izvršili napad na Logorište. Napad nije uspio, naše snage odbačene su na svoje polazne položaje. U prvi sumrak poslije artiljerijskog baraža izvršen je napad na neprijatelja u G. Lapcu. Napad nije uspio iz naprijed navedenih razloga pa su se naše jedinice povukle na polazne položaje. U toku noći drugih promjena nije bilo.

19 i 20.11.1943

U ranu zoru I bataljon V brigade, koji je smijenio umorne jedinice XV brigade, izvršio je napad na neprijatelja sa ciljem da ga istjera iz prvih kuća i zauzme neka povoljna utvrđenja. Napad nije uspio iz istih razloga kao i napadi od prošlog dana. Bataljon je imao nešto gubitaka. Neprijateljska avijacija bila je vrlo aktivna i tukla naše položaje bombama i mitraljezima.- Naša artiljerija povremeno je gađala neprijatelja, i to dosta precizno, te mu nanosila gubitke. U toku noći obadva bataljona V brigade koji su bili došli kao pripomoć povraćeni su natrag prema Mišljenovcu, radi osiguranja sa te strane.

21.11.1943

Ujutro neprijateljske snage⁷⁴ iz Mazina prodrle su pored svih osiguranja i spojile se sa blokiranim u Lapcu.⁷⁵ Nakon čega se je neprijatelj odmah počeo naglo **evakuisati iz** G. Lapca prema Mazinu. Stab **divizije** je odmah naredio XV brigadi da otpočne sa energičnim napadom i gonjenjem neprijatelja, a artiljerija da tuče neprijateljske kolone u **Dovlačenju**. Naše jedinice prešle su u napad i tukle neprijatelja u odstupanju, ali kako nisu imale veze sa I i IX brigadom gonjenje nije bilo tako efikasno **kakvo** bi inače trebalo biti. Ipak su neprijatelju zadati **veliki** gubici i zaplijenjena **velika** količina **ratnog** materijala. Naša artiljerija uspješno je gađala **neprijatelja** u odstupanju i također **mu** nanijela **velike** gubitke. Poslije podne **nastavljeno** je sa gonjenjem neprijatelja i naši borci **ušli** su u G. Lapac zauzeli neprijateljska **utvrđenja** i dalje ga gonili duž ceste Lapac—Mazin, dok je jedan bataljon tukao bočnom vatrom iz šume. Nastavljeno je sa prikupljanjem plijena.

" Dva bataljona Prvog pješad. puka divizije »Re« koji su prebačeni iz rejonu Ploče u Gračac a odatle pravcem Bruvno — Mazin — Gornji Lapac. Vidi dok. br. 166 i 173.

Oko 14 č. jedna neprijateljska bojna prebacila se preko Une kod Kulen Vakufa, krenula prema Kalatima i Boričevcu, te G. Lapcu u namjeri da se spoji sa blokiranim Talijanima i da im omogući izvlačenje.⁷⁶ I i III bataljon V brigade, koji su se nalazili kod Mišljenovca, bili su uslijed neopreznosti iznenađeni i nisu neprijatelju dali otpor koji su mogli dati, tako da je on razjedinio neke naše jedinice i već u sumrak stigao i Boričevac. Cim se doznalo za prelaz neprijatelja Stab divizije naredio je da se isti sa snagama V i XV brigade napadne i uništi. Stab XV brigade samoinicijativno odredio je jedan bataljon⁷⁷ koji je imao zaposjesti Lisac, a jedan bataljon⁷⁸ imao je napasti neprijatelja od Boričevca. Cim je pao prvi mrak, bataljoni XV brigade krenuli su prema svojim položajima, a i neprijatelj je počeo nastupati od Boričevca prema G. Lapcu. U blizini raskrižja ceste Lapac—Srb—Boričevac neprijatelj se sukobio sa isturenim dijelovima III bataljona XV brigade, pa je došlo do borbe u kojoj su nam dva druga poginula. Neprijatelj se nakon toga počeo naglo povlačiti, a naši bataljoni produžili su nastupanje prema Boričevcu od Lisca, zatim duž ceste i sa sjeverozapadne strane sela Boričevca. Na sam Boričevac izvršen je juriš ali je neprijatelj prije juriša pobjegao, ostavivši jedan laki bacač mina koga su naši borci pronašli. Nastavljeno je gonjenje prema Kalatima i Kulen Vakufu, ali je neprijatelj tako brzo bježao da ga se nije moglo stići i prešao sa suprotne strane rijeke Une. Poslije ovoga I i III bataljon V brigade ostavljeni su u Mišljenovcu sa zadatkom da kontrolišu rijeku. Unu od Kulen Vakufa do Poljica i Štrbaca i da se odmaraju.

Od 22—28.11.1943

Na sektoru V brigade nije bilo borbe sa neprijateljem. XV brigada sa brdskom baterijom i pratećom četom prebačena je u Krbavicu i Trnovac radi odmora i sređivanja. Pod komandu Štaba VIII divizije stavljena je i VI brigada koja se nalazila u Turjanskom. Prikupljaju se podaci o neprijatelju u Otočaćkom kotaru i jedinice se pripremaju na nove zadatke.

U akciji kod G. Lapca zaplijenjena je veća količina razne ratne spreme, između ostalog 1 ispravan tenk, oko 6 motocikla, 1 kamion i velik broj čebadi i šatorskih krila, dok je municije nađeno nešto manje.

Ukupan ratni plijen:

50 karabina, 3 teška mitraljeza, 6 p. mitraljeza, 7 šmajsera, 3 pištolja, 3 tenka, od kojih jedan ispravan, a 2 neispravna

" Vidi dok. br. 81.

" Prvi bataljon

" Treći bataljon

(oštećena), 2 topa 65 mm sa 500 granata, 1 top 37 mm sa 80 granata, 4 motocikla 1 trokolica, 1 ispravan kamion, 1 luksuzni auto, 2 bačve benzina, 2 sanduka mina za mali bacač, 56 mina za teške bacače, 250 ručnih bombi, 4 mala bacača, 1 tromblonska puška sa 12 bombi, 1 signalni pištolj sa 10 raketa, 1 radio-stanica, 300 ćebadi, 400 šatorskih krila, 15 mazgi sa samarima i oko 30.000 puščane i mitraljeske municije, oko 100 pari odijela i obuće i nešto ostale spreme.

Ukupni gubitci neprijatelja:

5 zarobljenih, 610 mrtvih, veći broj ranjenih, oko 130 ubijenih konja i mazgi.

Ukupni naši gubitci:

83 poginula, 185 ranjenih i 16 nestalih, 3 teška mitraljeza (2 njemačka) zaplijenjena od Njemaca kod Lađevca (izgubljena su u Oštarskim Stanovima prilikom naglog prodora prema Rakovici), 1 p. mitraljez, 4 karabina, kancelarija ambulanta i jedan dio komore jednog bataljona, 5 konja, 5 samara i nešto telefonskog materijala.

Utrošak municije:

Mauzer municije utrošeno je mnogo, tako da je ostalo po puški oko 15 do 20 metaka. Talijanske municije također je više utrošeno nego što je zaplijenjeno, tako da poslije operacija bilans pokazuje manjak.

Za pohvaliti:

U borbama su se istakli prvi bataljoni IV, V i XV brigade koji su svojim jurišem više puta natjerali neprijatelja u bjegstvo i nanijeli mu najviše gubitaka. Poimenično istakao se svojom hrabrošću i umješnim vođenjem jedinica zamjenik komandanta XV brigade drug Dakić Milisav,⁷⁹ zamjenik komandanta V brigade drug Karaš Milutin,⁸⁰ komandant I bataljona drug Milić Pajić,⁸¹ komandant I bataljona XV brigade drug Miško Breberina,⁸² komandant XV brigade drug Nikola Vido-
vić, koji je iako ranjen ostao na čelu svoje jedinice, i mnogi

⁷⁹ " Narodni heroj. Poginuo 1943 god. u borbi protiv četnika, prilikom napada na Crnu Vlast, kao zamjenik komandanta Petnaeste kordunaške NO brigade.

⁸⁰ Poginuo 1944 god. u selu Kupčini kod Karlovca, u borbi protiv Nijemaca.

⁸¹ Umro 1945 godine.

⁸² Poginuo u Lici 1943 godine.

[partizani V i XV brigade. Kao cjelina dobro su se držale V i XV I brigada, te i one zaslužuju pohvalu.

Kritički osvrt:

Neprijatelj nas je sa svojom ofanzivom iznenadio i našao nespreme, a u prvo vrijeme nama nisu bile poznate njegove prave snage. U momentu ofanzive imali smo svega jednu brigadu koju smo morali rasporediti na širokom frontu i ta snaga I nije bila dovoljna ne samo da se suprotstavi neprijatelju I nego se nisu mogli zatvoriti ni svi pravci od kuda je neprijatelj nadirao. Neprijatelj je napredovao u više kolona koje su svaka za sebe bile toliko jake da im se naše jedinice nisu mogle oduprijeti i dulje ih zadržati. Ove neprijateljske kolone kretale su se u raznim pravcima, a na nekim mjestima opet izdvajale su se druge kolone koje su uvijek upotrebljavane za manevrisanje i nadkriljivanje naših jedinica. Tehnička oprema neprijatelja i vojnička izvježbanost bila je vrlo dobra. Kretanje neprijatelja noću, zabijanje klinova, neprimjetno provlačenje između naših jedinica zbunjivalo je naše borce koji nisu bili na to navikli. Naš komandni kadar i borci nisu bili izvježbani ni pripremljeni za defanzivnu borbu niti za manevrisanje, što je neprijatelj znao iskoristiti i drsko nastupati, držeći čvrsto inicijativu u svojim rukama.

Veza između jedinica bila je vrlo slaba i spora tako da se situacija mijenjala u međuvremenu dok se jedno naredenje pošalje jedinici ili se od nje primi izvještaj.

Izvidanju i kontaktu sa neprijateljem komandni kadar nije posvećivao ozbiljnu pažnju. Patrole koje su slate u izviđanje skoro redovno vraćale su se bez prikupljenih podataka ili sa netačnim i nepotpunim podacima iz kojih se nije moglo ništa zaključiti. Slaba budnost jedinica na položajima omogućila je neprijatelju da se povuče između našeg rasporeda i skoro bez ikakvog otpora dođe za leđa našim jedinicama.

Pored iznjetog, velika hladnoća, slaba obuća i odjeća u mnogom je umanjila borbenu sposobnost naših jedinica. Uslijed hladnoće bilo je dosta slučajeva smrzavanja. Naša XV brigada bila je zamorena jer je u borbu došla poslije akcije kod Lič. Jesenice i Saborskog.⁸³ što je pored ostalog imalo svog odraza na njenu borbenu sposobnost. Prodornost i upornost u borbi manjkala je u prvo vrijeme kod naših jedinica, dok se to kasnije postizavalo i danas se može reći da jedinice mnogo bolje stoje u tom pogledu, jer su u dosadanjim borbama stekle dosta iskustva. Neprijatelju ipak nije uspjelo uništiti niti jednu

**** Vidi tom V, knj. 11, dok. br. 12, 23 i 32.**

našu desetinu kao borbenu grupaciju, već je pretrpio mnogo veće gubitke nego što je to slučaj kod nas.

U napadu na G. Lapac bilo je mnogo pogrešaka. Na prvom mjestu nije bilo jedinstva komande. Zatim zapovijest za napad koju je izdao operativni oficir G.S.H. nije bila realna jer je bila praktično neizvodljiva i dovela je do zabune i nepotrebnog zamaranja jedinica. U toj zapovijesti je bilo naglašeno da se neprijatelj napadne u Boričevcu, zbog čega je tamo prebačena artiljerija (jedan dio) i polovina Štaba VIII divizije da bi rukovodili operacijama. Međutim kasnije se izviđanjem ustanovilo da tamo nema neprijatelja, što je prouzrokovalo zakašnjenje za napad koji je izvršen idućeg dana po zapovijesti Štaba korpusa. Nije izabrat dobar pravac za napad koji je trebao uslijediti duž ceste Mazin—Lapac, a ne sa jugoistočne strane od kuda je bio vrlo nezgodan prilaz i brisan prostor. Podatci o neprijateljskim snagama nisu odgovarali stvarnosti jer je neprijatelj bio mnogo jači nego što se pretpostavljalo.

Veza između brigada bila je vrlo slaba, a poneke jedinice nisu ni polagale puno računa da se veza stalno održava. Kontakt sa neprijateljem na svim mjestima nije održavan. Velika zima i duboki snijeg onemogućavali su uspješne napade, brze pokrete i manevrisanje. Isto tako vidne noći i poznata činjenica da se Talijani iz utvrđenja dobro brane imale su svog uticaja i tu leži jedan važan odraz neuspjeha, tako da bi se blokada i dobre zasjede bolje isplatile i u kojima bi mi imali mnogo manje gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
SI. odsutan

Komandant
V. Četković